

SUBOTIČKA DANICA

**Kalendar
za 2021. godinu**

SD

Subotica, 2020.

zkvh.org.rs

SUBOTIČKA DANICA
kalendar za 2021. godinu
godište C.

Uredničko vijeće:
**Stjepan Beretić, Katarina Čeliković, Larisa Skenderović,
Vesna Huska i Marko Tucakov**

Objavljuje:
**Katoličko društvo
„Ivan Antunović“, Subotica**

Glavni i odgovorni urednik:
Josip Štefković
JNA 3, 21420 Bač

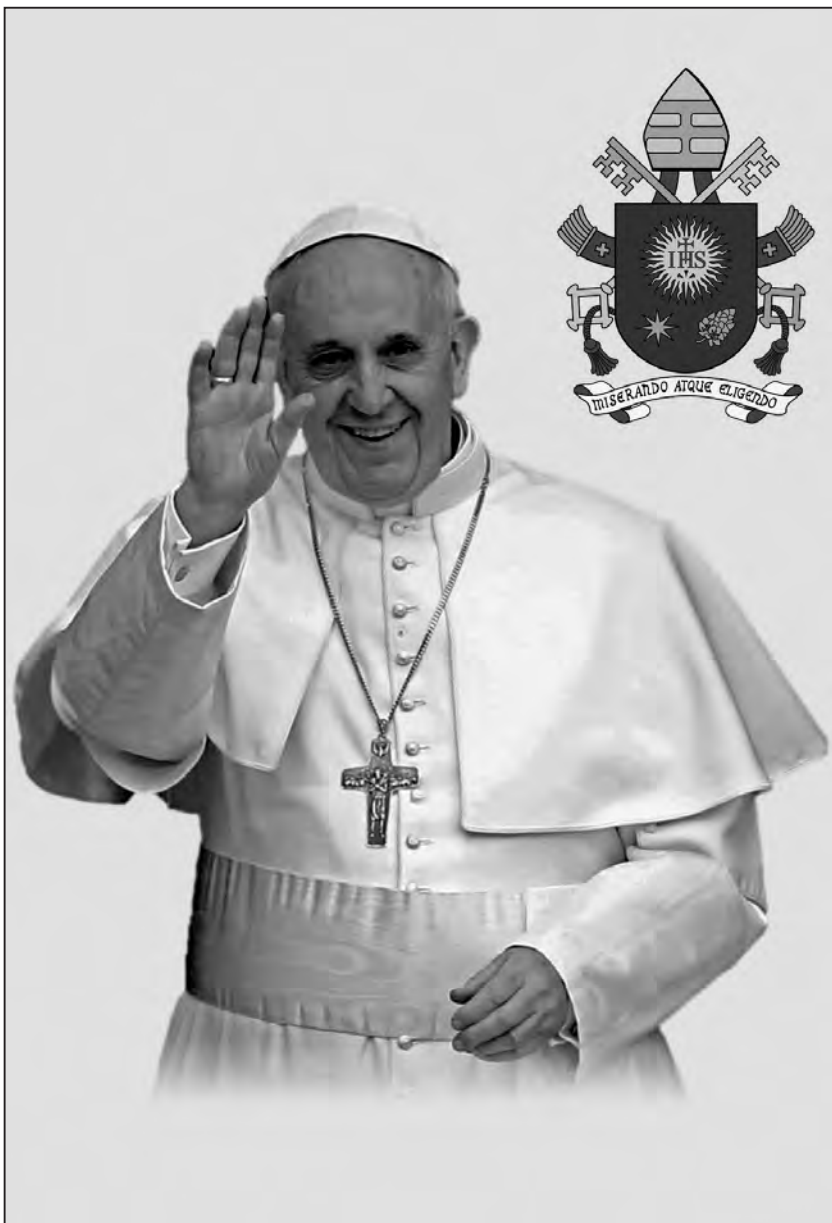
Lektura:
Katarina Čeliković

Korektura:
**Dragan Muharem
Katarina Čeliković**

Tehnički urednik:
mr. sc. Ervin Čeliković

Tisak:
Štamparija „Printex“
Segedinski put 86, 24000 Subotica

Subotica, 2020.

*Papa Franjo,
poglavar Katoličke Crkve*

Siječanj – Januar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 NOVA GODINA, MARIJA BOGORODICA
S 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
N 3 2. N. PO BOŽIĆU, Ime Isusovo, Genoveva
P 4 Dafroza, Angela F., Borislava
U 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
S 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja)
Č 7 Rajmund P., Rajko, Zoran
P 8 Gospa od brze pomoći, Severin, Teofil
S 9 Julijan, Miodrag, Živko, Alix, Jadran
N 10 KRŠTENJE GOSPODINOVO, Agaton, Grgur X.
P 11 Honorat, Neven, Higin
U 12 Ernest, Tatjana Rimska
S 13 Hilarije, Veronika, Radovan
Č 14 Feliks, Srećko, Veco
P 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija, Stošija
S 16 Honorat, Marcel, Oton, Mislav
N 17 2. N.K.G., Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav
P 18 Margareta Ug., Priska, Premila
U 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
S 20 Fabijan, Sebastijan
Č 21 Agneza, Janja, Neža, Ines
P 22 Vinko đakon, Anastazija, Irena R.
S 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
N 24 3. N.K.G., Franjo Saleški, Bogoslav
P 25 OBRAĆENJE SV. PAVLA AP., Ananija
U 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
S 27 Anđela Merici, Pribislav, Živko
Č 28 Toma Akvinski, Tomislav
P 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
S 30 Martina, Gordana, Darinka, Jacinta
N 31 4. N.K.G., Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

JANUAR 2021. / DECEMBAR 2020. – Pravoslavni
P 1 19 Sveti mučenik Bonifacije
S 2 20 Sv. Ignjatije Bogonosac (Pretpraz. Rožd.)
N 3 21 30. po D. - Svetih otaca, Sv. m. Julijana
P 4 22 Sv. velikomučenica Anastasija
U 5 23 Sv. 10 m. Kritskih - Tucindan
S 6 24 Sv. ppm. Evgenija - Badnji dan
Č 7 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ
P 8 26 Sabor Presv. Bogorodice
S 9 27 Sv. prvomučenik i arhidakon Stefan
N 10 28 31. po D. - Bogootaca, Sv. 20.000 m. Nik.
P 11 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih
U 12 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora Kesarijska
S 13 31 Pp. Melanija (Odanije Roždestva)
Č 14 1 JAN - Obrez. G. kusa Hrista, sv. Vasilije V., Nova g.
P 15 2 Sv. Silvestar (Pretpraz. Bogojavljenja)
S 16 3 Sv. pr. Malahije, sv. m. Gordije
N 17 4 32. po D. - pred Bogojavljenje, Sabor 70 sv. ap.
P 18 5 Sv. m. Teopempt i Teona - Krstovdan
U 19 6 Bogojavljenje
S 20 7 Sabor sv. Jovana Krstitelja - Jovanđan
Č 21 8 Pp. Georgije Hozevit, sv. Grogorije Ohr.
P 22 9 Sv. m. Polievt, sv. Filip Moskovski
S 23 10 Sv. Grigorije Niski, pp. Dometijan M.
N 24 11 33. po D. - Po Bogojavljenju, Pp. Teodosije V.
P 25 12 Sv. mučenica Tatijana
U 26 13 Sv. m. Ernil (Odanije Bogojavljenja)
S 27 14 Sv. Sava prvi arhiep. srpski - Savindan
Č 28 15 Pp. Pavle, pp. Gavrilu L.
P 29 16 Časne verige ap. Petra
S 30 17 Pp. Antonije Veliki
N 31 18 34. po D., Sv. Atanasije Veliki

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	22
11.	07	35	16	33
21.	07	29	16	46
31.	07	19	17	00

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	6.	10	37
Mlađak:	13.	06	00
Prva četvrt:	20.	22	01
Uštap (pun mjesec):	28.	20	16

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: 1. siječnja zaručena zora donša nezgodno vrijeme. Kako je na 2. takav je rujan. Ako je obraćenje Pavlovo vedro, dobra se godina iščekiva.
U siječnju vode – vino nam ode!

Subotička Danica

Veljača – Februar

KATOLIČKI

P 1 Sever, Brigita, Miroslav
 U 2 Prikazanje Gospodinovo, Marin
 S 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko
 Č 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini
 P 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
 S 6 Pavao Miki i dr., Doroteja, Dorica
N 7 5. N.K.G., Pio IX., Držislav, Rastimir, Rikard
 P 8 Jeronim Emilijani, Jozefina B., Jerko
 U 9 Skolastika, Apolonija, Sunčana
 S 10 Alojzije Stepinac
 Č 11 Gospa Lurdska, Mirjana
 P 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
 S 13 Katarina Ricci, Božidarka, Kastor
N 14 6. N.K.G., Valentin, Zdravko, Valentina
 P 15 Klaudije Col., Georgija, Agapa, Onezim
 U 16 Julijana, Miljenko, Đula
 S 17 Čista srijeda - Pepelnica, 7 utem. Reda slugu BDM
 Č 18 Bernardica, Šimun, Gizela
 P 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko
 S 20 Leon, Lav, Lea
N 21 1. KORIZ. (Čista), Petar Damiani, Eleonora
 P 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko, Izabela
 U 23 Polikarp, Grozdan, Romana
 S 24 Montan, Modest, Goran
 Č 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje, Darko
 P 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
 S 27 Gabriel od Žalosne Gospe, Tugomil
N 28 2. KORIZ. (Pačista), Roman, Teofil, Bogoljub

PRAVOSLAVNI

FEBRUAR / JANUAR – Pravoslavni

P 1 19 Pp. Makarije Egip., Sv. Marko Efeski
 U 2 20 Pp. Jevtimije Veliki
 S 3 21 Pp. Maksim Ispovednik, sv. m. Neofit
 Č 4 22 Sv. ap. Timotej, ppm. Anastasija
 P 5 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
 S 6 24 Pp. Ksenija Rimljanka
N 7 25 35. po D., Sv. Grigorije Bogoslov
 P 8 26 Pp. Ksenofont i Marija
 U 9 27 Prenos moštiju sv. Jovana Zlatoustu
 S 10 28 Pp. Jefrem Sirin
 Č 11 29 Prenos moštiju sv. Ignatija
P 12 30 Sveta Tri Jerarha
 S 13 31 Sv. besrebrenici Kir i Jovan
N 14 1 FEB - 36. po D., Sv. m. Trifun (Pret. Sretenja)
P 15 2 Sretenje Gospodnje
 U 16 3 Sv. Simeon i Ana, sv. Jakov arhiep.
 S 17 4 Pp. Isidor Pelusiot
 Č 18 5 Sv. mučenica Agatija
 P 19 6 Sv. Fotije, sv. Vukola Smirski
 S 20 7 Sv. Partenije Lampsakijski
N 21 8 Nedelja o Mitaru i fariseju, Sv. Teodor S.
 P 22 9 Sv. mučenik Nikifor, (Odan. Sretenjina)
 U 23 10 Sv. svm. Haralampije
 S 24 11 Sv. svm. Vlasije, sv. m. Đorđe Kratovac
 Č 25 12 Sv. Meletije Antiohijski
 P 26 13 Pp. Simeon Mirotočivi
 S 27 14 Pp. Avksentije
N 28 15 Nedelja o bludnom sinu, Sv. ap. Onisim

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	17	17	02
10.	07	05	17	15
20.	06	50	17	30
28.	06	36	17	41

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	4.	18	37
Mlađak:	11.	20	05
Prva četvrt:	19.	19	47
Uštap (pun mjesec):	27.	09	17

[illegible]

Vrijeme: Kad je Marindan vedar, dugačka će biti zima; ako pada i duše, proljeće se približava. Ako je na 22. – na Katedru sv. Petra hladno, trajat će zima dugo.

at će zima

Ožujak – Mart

KATOLIČKI

P 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
 U 2 Janja Pr., Lucije, Iskra, Čedomil
 S 3 Marin, Kunigunda, Kamilo, Zvezdan
 Č 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
 P 5 Euzebij, Teofil, Vedran, Lucije
 S 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana
N 7 3. KORIZ. (Bezimeni), Perpetua i Felicita, Tereza
 P 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
 U 9 Franciska Rimski, Franjka, Franika
 S 10 Emil, Makarije, Krnoslav
 Č 11 Eutimije, Kondid, Firmin, Tvrtko
 P 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard, Budislav
 S 13 Kristina, Rozalija, Modesta, Ratka
N 14 4. KORIZ. (Sredoposna), Matilda, Miljana
 P 15 Klement, Veljko, Vjekoslava
 U 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje
 S 17 Patrik, Domagoj, Patricija, Gertruda
 Č 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro
 P 19 JOSIP ZARUČNIK BDM, Josi, Josipa
 S 20 Niceta, Dionizije, Vladislav, Klaudija
N 21 5. KORIZ. (Gluha), Serapion, Vesna
 P 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
 U 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen
 S 24 Latin, Šimeon, Javorka, Katarina, (kvatre)
 Č 25 NAVJEŠTENJE GOSPODINOVO, Dižma, Kvirin
 P 26 Emanuel, Montan i Maksima (kvatre)
 S 27 Lidija, Rupert, Lada (kvatre)
N 28 CVJETNICA - Nedjelja muke Gospodnje
 P 29 Bertold, Jona, Eustazije
 U 30 Kvirin, Viktor, Vlatko
 S 31 Benjamin, Amos, Ljubomir, Ljubo

Sunce u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 28. III.)

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	34	17	42
11.	06	16	17	56
21.	05	57	18	10
31.	06	38	19	23

PRAVOSLAVNI

MART / FEBRUAR – Pravoslavni

P 1 16 Sv. m. Pamfil, Porfirije i drugi
 U 2 17 Sv. vm. Teodor Tiron
 S 3 18 Sv. Lav Rimski, sv. Flavijan Carigrad.
 Č 4 19 Sv. ap. Arhip. Filimon i Apfija
 P 5 20 Sv. Lav Katanski
 S 6 21 Pp. Timotej, sv. Evstatije - Zadušnice
N 7 22 Nedjelja mesoposna (Mesne poklade)
 P 8 23 Sv. svm. Polikarp Smirnski
 U 9 24 I. i II. obretnje glave sv. Jovana Krstitelja
 S 10 25 Sv. Tarasije Carigradski
 Č 11 26 Sv. Porfirije
 P 12 27 Pp. Prokopije Dekapolit
 S 13 28 Pp. Vasilije Ispovednik
N 14 1 MAR - Nedjelja siropusna (Bele poklade)
 P 15 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski (Poč. posta)
 U 16 3 Sv. m. Evtropije, Kleonik i Vasilisk
 S 17 4 Pp. Gerasim Jordanski
 Č 18 5 Sv. m. Konon, pp. Marko Podvižnik
 P 19 6 Sv. 42 mučenika iz Amoreje
 S 20 7 Sv. 7 svm. Hersonskih - Teodorova subota
N 21 8 1. posta - Čista, Sv. Teofilakt Ispovednik
 P 22 9 Sv. 40 m. sevastijskih - Mladenci
 U 23 10 Sv. m. Kordat Korintski
 S 24 11 Sv. Sofronije Jerusalimski
 Č 25 12 Sv. Grigorije Dvojeslov
 P 26 13 Prenos moštiju sv. Nikifora Carigrad.
 S 27 14 Pp. Benedikt Nursijski
N 28 15 2. posta - Pačista, Sv. m. Agapije i dr.
 P 29 16 Sv. Aristovul
 U 30 17 Sv. Aleksije - Čovek Božji
 S 31 18 Sv. Kiril Jerusalimski

Mjesečeve mijene u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 28. III.)

Dan:	h		m	
Posljednja četvrt:	5.	02	30	
Mladak:	13.	11	21	
Prva četvrt:	21.	15	40	
Uštap (pun mjesec):	28.	20	48	

BILJEŠKE

Ožujak:

Vrijeme: Ako je na Josipovo vedar dan, plodna se godina obećaje. Kako je vrijeme 10., na 40 mučenika, tako ostaje 40 dana.

Bolje da te majka bije, neg ožujsko sunce grije.

T ravanj – April

KATOLIČKI

Č 1 Veliki četvrtak, Hugo, Teodora, Božica
P 2 Veliki petak, Franjo P., Dragoljub
S 3 Velika subota, Rikard, Cvijeta, Radojko
N 4 USKRS (VAZAM), Izidor, Žiga, Strahimir
P 5 Uskrсни ponedjeljak, Vinko F., Berislav
U 6 Vilim, Celzo, Rajko, Petar
S 7 Ivan de la Salle, Herman, Gizela
Č 8 Dionizije Korintski, Alemka
P 9 Marija Kleofina, Demetrije, Zdenko
S 10 Ezekijel, Apolonija, Sunčica
N 11 2. USKRSNA (Bijela), Stanislav, Stana
P 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
U 13 Martin I., Ida, Hermenegildo
S 14 Maksim, Tiberije, Valerijan
Č 15 Damjan, Anastazija, Bosiljka
P 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica
S 17 Rudolf, Robert, Inocent, Šimun
N 18 3. USKRSNA, Hermogen, Eusebije, Atanazija
P 19 Konrad, Ema, Rastislav, Marta, Leon
U 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub
S 21 Anzelmo, Goran, Fortunat
Č 22 Soter i Kajo, Teodor
P 23 Juraj, Bela, Đuro, Đurđica, Adalbert
S 24 Fidelis, Vjera, Vjerk
N 25 4. USKRSNA (Dobri pastir), Marko ev., Ervin
P 26 Kleto i Marcelin, Zorko
U 27 Ozana Kotorska, Jakov Zadrani
S 28 Petar Chanel, Eusebije
Č 29 Katarina Sijenska, Kata
P 30 Pio V., Josip Benedikt Cottolengo

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	36	19	24
10.	06	19	19	36
20.	06	01	19	49
30.	05	45	20	02

PRAVOSLAVNI

APRIL / MART – Pravoslavni

Č 1 19 Sv. m. Hrizont, Darija i drugi
P 2 20 Pp. oci pobijeni u manastiru Sv. Save
S 3 21 Pp. Jakov Ispovednik
N 4 22 3. posta - Krstopoklona, Sv. svm. Vasilije A.
P 5 23 Sv. ppm. Nikon i drugi
U 6 24 Pp. Zaharije (Pretpraz. Blagovesti)
S 7 25 Blagovesti
Č 8 26 Sabor sv. arh. Gavrila (Odan. Blagovesti)
P 9 27 Pp. Martona Solunska
S 10 28 Pp. Ilarion Ispovednik
N 11 29 4. posta - Sredoposna, Pp. Marko Areut.
P 12 30 Pp. Jovan Lestvičnik
U 13 31 S. svm. Ipatije Gangrijski
S 14 1 APR - Pp. Marija Egip. (Prvo bdenije)
Č 15 2 Pp. Tit Čudotvorac
P 16 3 Pp. Nikita Ispovednik (Drugo bdenije)
S 17 4 Pp. Josif Himnograf
N 18 5 5. posta - Gluvna, Sv. m. Agatopod i Teodul
P 19 6 Sv. Evthije Carigradski
U 20 7 Pp. Georgije Mitilenski
S 21 8 Sv. ap. Irodion, Agav, Ruf i drugi
Č 22 9 Sv. m. Evpsihije
P 23 10 Sv. m. Terentije, Pompije i dr.
S 24 11 Sv. svm. Antipa P. (Lazareva subota - Vrbica)
N 25 12 6. posta - Cvetna ulazak G. Isusa Hrista u Jer.
P 26 13 Sv. svm. Artemon Laodikijski
U 27 14 Sv. Martin Ispovednik
S 28 15 Sv. ap. Aristarh, Pud i Trofim
Č 29 16 Veliki četvrtak (Veliko bdenije)
P 30 17 Veliki petak

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	4.	12	02
Mlađak:	12.	04	30
Prva četvrt:	20.	08	58
Uštap (pun mjesec):	27.	05	31

[illegible]

Vrijeme: Ako žabe zapjevaju prije ožujka, štitit će u travnju. Đurđevska kiša donša blagoslov. Kišovit travanj, rodna godina.

11

Svibanj – Maj

KATOLIČKI

S 1 Josip radnik, Sigismund, Žiga, Jeremija
N 25. USKRSNA, Atanazije, Eugen, Boris
P 3 Filip i Jakov ap., Mladen
U 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra
S 5 Anđelko, Irena, Maksim, Silvana
Č 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
P 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
S 8 BDM Posrednica milosti, Bratoljub
N 96. USKRSNA, Pahomije, Herma, Mirna
P 10 Ivan Merz, Gospa Trsatska, Antonin
U 11 Mamerto, Franjo Hieronym
S 12 Leopold Mandić, Bodgan, Pankracije
Č 13 Uzašašće (Spasovo), BDM Fatimska, Ema
P 14 Matija ap., Matko, Matiša, Bonifacije
S 15 Izidor, Sofija, Sonja, Jakov
N 167. USKRSNA, Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad
P 17 Paskal, Paško, Bruno, Sara, Akvilin
U 18 Ivan I., Venancije, Feliks, Srećko
S 19 Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
Č 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan
P 21 Andrija B., Dubravka
S 22 Helena, Jagoda, Rita, Eugen
N 23 DUHOVI, Deziderije, Željko, Željka
P 24 Marija Majka Crkve, BDM Pomoćnica
U 25 Beda Časni, Grgur VII., Urban
S 26 Filip Neri, Zdenko (kvatre)
Č 27 Augustin Canterburyjski, Bruno, Julije
P 28 German, Vilim, Velimir (kvatre)
S 29 Ervin, Euzebij, Polion (kvatre)
N 30 PRESVETO TROJSTVO, Ivana Arška, Ferdinand
P 31 Krunoslava, Vladimir

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	34	20	03
11.	05	29	20	16
21.	05	18	20	27
31.	05	19	20	37

PRAVOSLAVNI

MAJ / APRIL – Pravoslavni

S 1 18 Velika subota
N 2 19 Vaskrsenje Gospoda Isusa Hrista - VASKRS
P 3 20 Vaskrsni ponedjeljak, Pp. Teodor Trihina
U 4 21 Vaskrsni utorak, Sv. svm. Januarije
S 5 22 Pp. Teodor Sikeot
Č 6 23 Sv. vm. Georgije - Đurđevdan
P 7 24 Sv. Sava Stratilat (Istočni petak)
S 8 25 Sv. ap. i jevan. Marko - Markovdan
N 9 26 2. Vaskrsna - Tomina, Sv. svm. Vasilije A.
P 10 27 Spalji. mošt. Sv. Save na Vračaru (Pob. poned.)
U 11 28 Sv. ap. Jason i Sosipatar
S 12 29 Sv. Vasilije Ostroški Čudotvorac
Č 13 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev
P 14 1 MAJ - Sveti prorok Jeremija
S 15 2 Sv. Atanasije Veliki, sv. Mihail
N 16 3 3. Vaskrsna - Mironosica, Sv. m. Timotej i Mava
P 17 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
U 18 5 Sv. velikomučenica Irina
S 19 6 Pp. Jov, prenos moštiju sv. Save
Č 20 7 Pojava časnog Krsta u Jerusalmu
P 21 8 Sv. ap. i jevandelist. Jovan Bogoslov
S 22 9 Prenos moštiju Sv. oca Nikolaja
N 23 10 4. Vaskrsna - Raslabljenog, Sv. ap. Simon Z.
P 24 11 Sv. Ćirilo i Metodije
U 25 12 Sv. Epifanije, sv. German Carigradski
S 26 13 Sv. m. Glikerija (Prepolovljenje)
Č 27 14 Sv. mučenik Isidor, sv. m. Maksim
P 28 15 Pp. Pahomije Veliki
S 29 16 Pp. Teodor Osvećeni
N 30 17 5. Vaskrsna - Samarjanke, Sv. ap. Andronik i Junija
P 31 18 Sv. mučenik Teodot Ankirski

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	3.	21	50
Mladak:	11.	20	59
Prva četvrt:	19.	21	12
Uštap (pun mjesec):	26.	13	13

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Spasovska kiša donosi dobru godinu. Ako Pankrac, Servac, Bonivad i Urban prođu bez mrzla, Božja je blagodat. Duhovi kišni, ambari puni. Suh svibanj, prazne vreće.

Subotička Danica

Lipanj – Jnni

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 Justin, Mladen
 S 2 Marcellin i Petar, Blandina, Eugen
 Č 3 **TJELOVO (Brašančev), Karlo Lwanga i drugovi**
 P 4 Kvirin Sisački, Predrag, Optat
 S 5 Bonifacije, Valerije, Darinka
 N 6 10. **N.K.G., Norbert, Neda, Paulina**
 P 7 Robert, Sabinijan, Radoslav
 U 8 Medard, Vilim, Žarko
 S 9 Pelagija, Efreim, Ranko
 Č 10 Margareta, Greta, Biserka, Bogumil
 P 11 **PRESVETO SRCE ISUSOVO, Barnaba ap.**
 S 12 Srce Marijino, Ivan Fakundo, Bosiljko
 N 13 11. **N.K.G., Antun Padov., Tonko, Antonija**
 P 14 Rikard, Rufin, Elizej
 U 15 Vid, Jolanka, Ferdinand, Amos
 S 16 Franjo Regis, Zlatko, Borko, Zlata
 Č 17 Emilija, Laura, Bratoljub, Inocent, Nevinko
 P 18 Marko i Marcelijan, Ljubomir, Grgur
 S 19 Romuald, Rajka, Bogdan
 N 20 12. **N.K.G., Naum Ohrid., Goran, Margareta**
 P 21 Alojzije G., Vjekoslav, Slavko
 U 22 Ivan Fisher, Toma M., Paulin Nol.
 S 23 Sidonija, Josip Cafasso, Sida, Zdenka
 Č 24 **ROĐENJE IVANA KRSTITELJA, Krsto**
 P 25 Vilim, Henrik, Adalbert, Eleonora
 S 26 Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran
 N 27 13. **N.K.G., Ladislav Ug., Ćiril A., Ema, Toma**
 P 28 Irenej, Mirko, Smiljan
 U 29 **PETAR I PAVAO AP., Krešimir, Beata**
 S 30 Rimski prvomučenici, Ernest Praški

JUN / MAJ – Pravoslavni

U 1 19 Sv. svm. Patrikije
 S 2 20 Sv. m. Talalej (Odan. prepolovljenja)
 Č 3 21 **Sv. car Konstantin i carica Jelena**
 P 4 22 Sv. m. Jovan Vladimir kralj srpski
 S 5 23 Pp. Mihailo Ispovednik
 N 6 24 6. **Vaskrsna - Slepog, Pp. Simeon Divnog.**
 P 7 25 III. obret. glave sv. Jovana Krstitelja
 U 8 26 Sv. ap. Karp i Alfej
 S 9 27 Sv. svm. Terapont (Odanije Vaskrsa)
 Č 10 28 **Vaznesenje Gospodnje - Spasovdan**
 P 11 29 Pp. m. Teodosija Tirska
 S 12 30 Pp. Isakije Dalmatski
 N 13 31 7. **Vaskrsna - Sv. Otaca, Sv. ap. Jerma**
 P 14 1 JUN - Sv. m. Justin Filozof
 U 15 2 Sv. Nikifor, Sv. svm. Erazmo Ohridski
 S 16 3 Sv. m. Lukijan i drugi s njim
 Č 17 4 Sv. miron. Marta i Marija
 P 18 5 Sv. svm. Dorotej
 S 19 6 Pp. Visarion i Ilarion Novi - Zadušnice
 N 20 7 **DUHOVI - PEDESETNICA - TROJICE**
 P 21 8 **Duhovski ponedjeljak**
 U 22 9 **Duhovski utorak**
 S 23 10 Sv. svm. Timotej Bruski
 Č 24 11 Sv. ap. Vartolomej i Varnava
 P 25 12 Pp. Onufrije Veliki i Petar Atonski
 S 26 13 Sv. m. Akilina, sv. Trifilije L. (Odan. Pedeset.)
 N 27 14 1. **po D. - Svih Svetih (Petrove poklade)**
 P 28 15 **Sv. m. car Lazar - Vidojdan (Poč. posta)**
 U 29 16 Sv. Tihon Amatunski Ćudotvorac
 S 30 17 Sv. m. Manuil, Savel i Ismail

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	09	20	38
10.	05	06	20	45
20.	05	05	20	49
30.	05	09	20	49

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	2.	09	24
Mlađak:	10.	12	52
Prva četvrt:	18.	05	54
Uštap (pun mjesec):	24.	20	39

[illegible]

Vrijeme: Kiša 8. na Medarda lako ne pristaje. Magla il kiša na sv. Vida štu-ravo će biti žito. Al ni u suši glada, ni u kiši blaga.

Subotička Danica

Srpanj – Juli

KATOLIČKI

Č 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
P 2 Pohod BDM, Oton, Matinijan, Višnja
S 3 Toma ap., Tomo, Leon
N 4 14. N.K.G., Elizabeta Port., Elza, Jelica, Neven
P 5 Ćiril i Metod, Antun M., Zakarija
U 6 Marija Goretti, Bogomila
S 7 Vilibald, Klaudija, Vilko, Lovre
Č 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
P 9 Marija Petković, Augustin Zhao Rong
S 10 Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
N 11 15. N.K.G., Benedikt opat, Benko, Dobroslav
P 12 Mohor, Suzana C., Ivan Gualberto
U 13 Majka Božja Bistrička, Henrik, Hinko
S 14 Kamilo, Katarina, Miroslav
Č 15 Bonaventura, Vladimir K., Dobriša
P 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela
S 17 Andrija, Branko, Nadan, Marcela
N 18 16. N.K.G., Fridrik, Jadviga, Natko, Miroslav
P 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
U 20 Ilija prorok, Iljko, Margareta
S 21 Lovro Brindiz., Danijel, Danica
Č 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
P 23 Brigita Švedska, Apolinar, Ivan Kasijan
S 24 Kristina, Mirjana, Kunigunda
N 25 17. N.K.G., Jakov st. ap., Kristofor, Krsto
P 26 Joakim i Ana roditelji BDM, Anica
U 27 Klement Ohridski i dr., Natalija
S 28 Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
Č 29 Marta, Flora, Blaženka, Mira, Olaf
P 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
S 31 Ignacije Loyol., Zdenka, Vatroslav

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	10	20	49
11.	05	17	20	45
21.	05	26	20	37
31.	05	37	20	26

PRAVOSLAVNI

JUL / JUN – Pravoslavni

Č 1 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul
P 2 19 Sv. ap. Juda, pp. Pajsije Veliki
S 3 20 Sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohridski
N 4 21 2. po D., Sv. m. Julijan Tarsijski
P 5 22 Sv. svm. Jevseviye
U 6 23 Sv. m. Agripina
S 7 24 Rođenje sv. Jovana Krstitelja - Ivanjdan
Č 8 25 Sv. ppm. Fevronija
P 9 26 Pp. David Solunski
S 10 27 Pp. Sampson Stranoprimac
N 11 28 3. po D., Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
P 12 29 Sv. ap. Petar i Pavle - Petrovdan
U 13 30 Sabor svetih 12 apostola - Pavlovdan
S 14 1 JUL - Sv. m. besrebr. Kozma i Damjan
Č 15 2 Polaganje rize Presvete Bogorodice
P 16 3 Sv. m. Jakint, pp. Anatolije
S 17 4 Sv. Andrej Kritski
N 18 5 4. po D., Pp. Atanasije Atonski
P 19 6 Pp. Sisoje Veliki
U 20 7 Pp. Toma Malein, sv. m. Nedelja
S 21 8 Sv. vm. Prokopije
Č 22 9 Sv. svm. Pankratije, sv. Teodor
P 23 10 Sv. 45 mučenika iz Nikopolja
S 24 11 Sv. vm. Evfimija i Blažena Olga
N 25 12 5. po D., Sv. m. Proklo i Ilarije
P 26 13 Sabor sv. Arhangela Gavrila
U 27 14 Sv. pa. Akila, pp. Nikodim
S 28 15 sv. m. Kirik i Julita
Č 29 16 Sv. svm. Atinogen, sv.m. Julija
P 30 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
S 31 18 Sv. m. Emilijan i Jakint

Mjesečeve mijene u srpnju:

Posljednja četvrt:	Dan:		
	1.	h	m
Mlađak:	10.	03	16
Prva četvrt:	17.	12	10
Uštap (pun mjesec):	24.	04	36
Poslednja četvrt:	31.	15	15

[illegible]

Vrijeme: Kakav je srpanj, takav je siječanj. Srpanj močvaran svačemu je kvaran.

Bijeli oblak pada, bit će kiše, hlada. Crni oblak leti, duga kiša prijeti.

Kolovoz – August

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

N 1 18. N.K.G., Alfons de Liguori, Vjera, Nada
P 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
U 3 *Augustin Kazotić*, Lidija, Aspren
S 4 Ivan Marija Vianney, Dominika
Č 5 Gospa Snježna, Nives, Snježana
P 6 Preobraženje Gospodinovo, Predrag
S 7 Siksto II., Kajetan, Donat, Albert
N 8 19. N.K.G., Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda ●
P 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
U 10 Lovro đakon, Lovorko, Erik, Laura
S 11 Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
Č 12 Anicet, Hilarija, Veselka, Ivana Fr. Ch.
P 13 Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan
S 14 Maksimilijan Kolbe, Euzebij, Alfred
N 15 UZNESENJE BDM (Velika Gospa))
P 16 Rok, Roko, Teodor, Rudolf
U 17 Hijacint, Liberat, Miron, Jacek
S 18 Jelena Križarica, Jelka
Č 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla, Donat
P 20 Stjepan kralj, Krunoslav
S 21 Pio X., Hermogen, Anastazija, Donat
N 22 21. N.K.G., BDM Kraljica, Vladislava, Mavro ○
P 23 Ruža Limska, Flavije, Zakej, Vuk
U 24 Bartol ap., Miroslav Bulešić, Emilija
S 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasan, Lajčo
Č 26 Bernard, Branimir, Aleksandar
P 27 Monika, Honorat, Časlav
S 28 Augustin, Tin, Gustav, Pelagije, Zlatko
N 29 22. N.K.G., Mučeništvo Ivana Krstitelja
P 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
U 31 Josip iz Arimateje, Nikodem, Rajmund

AVGUST / JUL – Pravoslavni

N 1 19 6. po D., Sv. Stefan i pp. Evgenija
P 2 20 Sv. prorok Ilija - Ilindan
U 3 21 Sv. prorok Jezekilj
S 4 22 Sv. Marija Magdalena - Blaga Marija
Č 5 23 Sv. m. Trofim, Teofil i drugi s njim
P 6 24 Sv. m. Hristina, pp. Polikarp Pečerski
S 7 25 Uspenije sv. Ane
N 8 26 7. po D., Ppm. Paraskeva - Petka
P 9 27 Sv. vm. Pantelejmon
U 10 28 Sv. ap. đak. Prohor, Nikanor, Timon, Parmen
S 11 29 Sv. m. Kalinik i Serafima
Č 12 30 Sv. svm. Valentin (Gospojinske poklade)
P 13 31 Sv. Evdokim, sv. m. Julita
S 14 1 AVG - bn. Čas. Ksta, sv. m. Makaveji (Poč. posta)
N 15 2 8. po D., Prenos mošt. sv. pm. i arh. Stefana
P 16 3 Pp. Isakije, Dalmat i Faust
U 17 4 Sv. 7 mučenika u Efesu
S 18 5 Sv. m. Evsignije (Prepr. Preobraženja)
Č 19 6 Preobraženje Gospodnje
P 20 7 Sv. ppm. Dometije, pp. Or
S 21 8 Sv. Emilijan Ispovednik
N 22 9 9. po D., Sv. ap. Matija, sv. m. Antonije
P 23 10 Sv. m. arhiđakon Lavrentije
U 24 11 Sv. m. i arhiđakon Evplo
S 25 12 Sv. m. Fotije, Anikita i drugi s njima
Č 26 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
P 27 14 Sv. prorok Mihej (Prepraz. Uspenija)
S 28 15 Uspenije Presv. Bogorodice - Vel. Gospojina
N 29 16 10. po D., Sv. Jevstatije, pp. Roman
P 30 17 Sv. m. Miron i Patroklo
U 31 18 Sv. m. Flor, pp. Jovan Rilski

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	39	20	24
11.	05	51	20	10
21.	06	03	19	53
31.	06	15	19	35

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	8.	15	50
Prva četvrt:	15.	17	19
Uštap (pun mjesec):	22.	14	01
Posljednja četvrt:	30.	09	13

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Vedri i vrući dani oko Gospojine dozrijevaju jako vince. Rosa blaga, svakom draga.

19

Rujan – Septembar

KATOLIČKI

S 1 Egidije, Branimir, Tamara
 Č 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
 P 3 Grgur Veliki, Gordana
 S 4 Ruža Viterpska, Rozalija, Dunja, Ida
N 5 23. N.K.G., Majka Terezija, Lovro Just., Borko
 P 6 Zaharija, Boris, Davor
 U 7 Marko Križevčanin, Blaženko
 S 8 Rođenje BDM (Mala Gospa), Maja
 Č 9 Petar Claver, Strahimir
 P 10 Nikola Tolentinski, Tara, Pulherija
 S 11 Hijacint, Cvjetko, Miljenko
N 12 24. N.K.G., Ime Marijino, Gvido, Dubravko
 P 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
 U 14 Uzvišenje sv. Križa, Višeslav
 S 15 Gospa Žalosna, Melita, Dolores (kvatre)
 Č 16 Eufemija, Kornelije i Ciprijan
 P 17 Robert Bel., Rane sv. Franje (kvatre)
 S 18 Josip Kupertinski, Sonja, Irena (kvatre)
N 19 25. N.K.G., Januarije, Suzana, Emilija
 P 20 Andrija Kim, Pavao Chong, Svjetlana
 U 21 Matej ap. i ev., Matko, Mato
 S 22 Toma Vilanovski, Mauricije, Žarko
 Č 23 Pio iz Pietrelcine, Lino, Tekla
 P 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko
 S 25 Firmin, Zlata, Kleofa, Rikarda
N 26 26. N.K.G., Kuzma i Damjan, Pavao VI., Justina
 P 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
 U 28 Vjenceslav, Većeslav, Veco
 S 29 Mihael, Gabriel i Rafael, arkandeli
 Č 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	17	19	34
10.	06	28	19	16
20.	06	40	18	57
30.	06	53	18	38

PRAVOSLAVNI

SEPTEMBAR / AVGUST – Pravoslavni

S 1 19 Sv. m. Andrej Stratilat
 Č 2 20 Sv. prorok Samuilo, sv. svm Filip Ikar.
 P 3 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vasa
 S 4 22 Sv. mučenik Agatonik
N 5 23 11. po D., Sv. svm. Irinej (Odan. Uspenija)
 P 6 24 Sv. svm. Evthije, sv. m. Sira
 U 7 25 Prenos moštiju sv. ap. Vartolomeja
 S 8 26 Sv. m. Adrijan i Natalija
 Č 9 27 Pp. Pimen Veliki
 P 10 28 Pp. Mojsej Murin, pp. Sava Pskovski
S 11 29 Usekovanje glave sv. Jovana Krstitelja
N 12 30 12. po D., Sv. Aleksandar Nevski
 P 13 31 Polaganje pojasa Presvete Bogorodice
 U 14 1 SEP - Pp. Simeon Stolp. - Crkvena nova god.
 S 15 2 Sv. m. Mamant, sv. Jovan Posnik
 Č 16 3 Sv. svm Antim, sv. Joanikije
 P 17 4 Sv. svm Vavila, sv. pr. Mojsej Bogovidac
 S 18 5 Sv. pr. Zaharije, sv. Jelisaveta
N 19 6 13. po D., Čudo sv. arhangela Mihaila
 P 20 7 Sv. m. Sozont (Pret. Rođ. Presv. Bogorodice)
U 21 8 Rođ. Presv. Bogorodice - Mala Gospojina
 S 22 9 Sv. pravedni Joakim i Ana
 Č 23 10 Sv. Minodora, Mitrodora i Nimfodora
 P 24 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
 S 25 12 Sv. svm. Avtonom (Odan. Rođ. Presv. Bogorodice)
N 26 13 14. po D., Sv. svm. Kamilije (Pret. Vozdviženja)
P 27 14 Vozdviženje Časnog Krsta - Krstovdan
 U 28 15 Sv. vm. Nikita
 S 29 16 Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
 Č 30 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	7.	02	51
Prva četvrt:	13.	22	39
Uštap (pun mjesec):	21.	01	54
Posljednja četvrt:	29.	03	57

[illegible]

Vrijeme: Početak pokazuje cio mjesec. Prvi dan vedar, cio mjesec lijep.

Rujanski hlad, gotov jad. Crvena zora, mokra polja.

Listopad – Oktobar

KATOLIČKI

P 1 Terezija od Djeteta Isusa
 S 2 Anđeli čuvari, Anđelko, Anđelka
 N 3 27. N.K.G., Kandid, Maksimilijan, Gerhard
 P 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
 U 5 Faustina K., Mauro, Placid, Miodrag
 S 6 Bruno, Fides, Verica, Vjera
 Č 7 BDM od Krunice (Ružarija), Rosario
 P 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
 S 9 Dionizije Areop., Ivan Leonardi, Denis
 N 10 28. N.K.G., Franjo Borgia, Daniel, Danko
 P 11 Ivan XXIII., Emilijan, Prob, Milan
 U 12 Serafin, Maksimilijan, Makso
 S 13 Eduard, Hugolin, Hugo, Magdalena
 Č 14 Posveta subotičke katedrale, Kalist papa
 P 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
 S 16 Hedviga, Marija Margareta Alacoque
 N 17 29. N.K.G., Ignacije Antiohijski, Vatroslav
 P 18 Luka ev., Lukša, Svjetlovid
 U 19 Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak Jogues
 S 20 Vendelin, Irena, Miroslava
 Č 21 Uršula, Zvezdan, Hilarija
 P 22 Ivan Pavao II., Marija Saloma, Dražen
 S 23 Ivan Kapištran, Borislav, Severin
 N 24 30. N.K.G., Antun Marija Claret, Jaroslav
 P 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
 U 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
 S 27 Sabina Avilska, Gordana
 Č 28 Šimun i Juda Tadej ap., Siniša
 P 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
 S 30 Marcel, Marojko, Ferdinand, German
 N 31 31. N.K.G., Alfons Rodriguez, Wolfgang, Vuk

Sunce u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 31. X.)

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	54	18	36
11.	07	07	18	17
21.	07	20	17	59
31.	06	34	16	43

PRAVOSLAVNI

OKTOBAR / SEPTEMBAR – Pravoslavni

P 1 18 Sv. Evmenije Gorinski, sv. m. Ariadna
 S 2 19 Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
 N 3 20 15. po D., Sv. vm. Jevstatije
 P 4 21 Sv. ap. Kodrat (Odanije Vozdviženja)
 U 5 22 Sv. svm. Foka, sv. prorok Jona
 S 6 23 Začeće sv. Jovana Preteče i Krstitelja
 Č 7 24 Sv. pm. Tekla
 P 8 25 Pp. Efrosinija, sv. Sergije Radonješki
 S 9 26 Sv. ap. i jevan. Jovan Bogosl. - Zadušnice
 N 10 27 16. po D., Sv. m. Kalistrat
 P 11 28 Pp. Hariton Ispovednik
 U 12 29 Pp. Kirijak Otšelnik - Miholjdan
 S 13 30 Sv. svm. Grigorije, sv. Mihail Kijevski
 Č 14 1 OKT - Pokrov presvete Bogorodice
 P 15 2 Sv. svm. Kiprijan, pp. Andrej
 S 16 3 Sv. svm. Dionisije Areopagit
 N 17 4 17. po D., Sv. Stefan i Jelena Štiljan.
 P 18 5 Sv. m. Haritina, sv. svm. Dionisije
 U 19 6 Sv. apostol Toma - Tomindan
 S 20 7 Sv. m. Sergije, Vakho - Srdevdan
 Č 21 8 Pp. Pelagija, pp. Taisa
 P 22 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Slep
 S 23 10 Sv. m. Evlampije i Evlampija
 N 24 11 18. po D., Sv. ap. Filip, dak., sv. Teofan Načcr.
 P 25 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
 U 26 13 Sv. m. Karp, sv. m. Zlata Maglenska
 S 27 14 Pp. mati Paraskeva - Sveta Petka
 Č 28 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
 P 29 16 Sv. m. Longin Kapetan
 S 30 17 Sv. prorok Osija, sv. ppm. Andrej Kritski
 N 31 18 19. po D., Sv. ap. i jevandelist Luka

Mjesečeve mijene u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 31. X.)

	Dan:		h	m
Mlađak:	6.		13	05
Prva četvrt:	13.		05	25
Uštap (pun mjesec):	20.		16	56
Posljednja četvrt:	28.		22	05

[illegible]

Vrijeme: Luki kišica, Petru pšenica. Kad listopadom puno magle pane, bit će zimi snijega na sve strane.

Subotička Danica

Studeni – Novembar

KATOLIČKI

P 1 SVI SVETI, Svetislav, Sveto
U 2 Dušni dan, Dušica, Duško
S 3 Martin P., Hubert, Silvija
Č 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago ● **Č 4 22 Sv. ravnoap. Averkije Jevropoljski**
P 5 Emerik, Mirko, Elizabeta, Srijemski muč.
S 6 Leonard, Sever, Vedran
N 7 32. N.K.G., Engelbert, Anđelko
P 8 Gracija Kotorski, Bogdan
U 9 Posveta lateranske bazilike, Vitomir
S 10 Leon Veliki, Ivan Skot, Lav, Lavoslav
Č 11 Martin biskup, Davorin)
P 12 Jozafat, Emilijan, Milan
S 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak
N 14 33. N.K.G., Nikola Tavelić, Ivan Trog., Zdenko
P 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
U 16 Margareta Škotska, Gertruda, Otmar
S 17 Salomeja Krakovska, Igor, Hilda
Č 18 Posveta bazilike sv. Petra i Pavla
P 19 Elizabeta Ug., Krispin, Severin ○
S 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund, Veco
N 21 ISUS KRIST KRALJ SVEGA STVORENJA
P 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
U 23 Klement, Milivoj, Blagoje
S 24 Krizogon, Krševan, Andrija, Firmin
Č 25 Katarina Aleksandrijska, Kata, Erazmo
P 26 Konrad, Leonard, Dubravko
S 27 Maksim, Severin, Virgillije ☾
N 28 1. N. DOŠAŠĆA (Godina C), Sosten, Jakov M.
P 29 Illuminata, Svjetlana, Vlasta
U 30 Andrija ap., Andrijana, Andrea

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	36	16	42
10.	06	49	16	30
20.	07	02	16	20
30.	07	15	16	13

PRAVOSLAVNI

NOVEMBAR / OKTOBAR – Pravoslavni

P 1 19 Sv. prorok Joil
U 2 20 Sv. vm. Artemije
S 3 21 Pp. Ilarion Veliki
Č 4 22 Sv. ravnoap. Averkije Jevropoljski
P 5 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerusalim.
S 6 24 Sv. vm. Areta - Zadušnice
N 7 25 20. po D., Sv. m. Markijan i Martirije
P 8 26 Sv. vm. Dimitrije Solun - Mitrovdan
U 9 27 Sv. mučenik Nestor
S 10 28 Sv. m. Terentije
Č 11 29 Sv. Avramije Zatvornik, sv. Anastasija
P 12 30 Sv. kralj Milutin, pp. Teoktist i Jelena
S 13 31 Sv. ap. Stahije, Alimpije, Urvan i dr.
N 14 1 NOV - 21. po D., Sv. Kozma i Damjan - Vračevi
P 15 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i drugi s njima
U 16 3 Obnovljenje hrama sv. vm. Georgija - Đurđić
S 17 4 Pp. Joanikije V., sv. svm. Nikandar
Č 18 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
P 19 6 Sv. Pavle Ispovednik
S 20 7 Sv. 33 m. u Melitini, pp. Lazar
N 21 8 22. po D.- Sabor sv. aht. Mihaila Arandelovdan
P 22 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
U 23 10 Sv. ap. Olimp, Erast Rodion i dr.
S 24 11 Sv. m. Mina, sv. kralj Stefan Dečanski
Č 25 12 Sv. Jovan Milostivi
P 26 13 Sv. Jovan Zlatoust
S 27 14 Sv. ap. Filip (Božićne poklade)
N 28 15 23. po D., Sv. m. Gurije (Poč. posta)
P 29 16 Sv. ap. i jevanđelist Matej
U 30 17 Sv. Grigorije Čudotvorac

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Mlađak:	4.	22	14
Prva četvrt:	11.	13	45
Uštap (pun mjesec):	19.	09	57
Posljednja četvrt:	27.	13	27

[illegible]

Vrijeme: Ako je na Sve Svete vlažno, bit će mnogo snijega. Sv. Martin kišu voli, jer ima svoj ogrtač. Sv. Kata snijeg za vrata.

Subotička Danica

Prosinač – Decembar

KATOLIČKI

S 1 Elegije, Natalija, Božena
 Č 2 Bibijana, Živka, Blanka, Lara
 P 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
 S 4 Barbara, Ivan Damašć., Kristijan ●
N 5 2. N DOŠAŠĆA, Saba, Krispina, Dalmatin
 P 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
 U 7 Ambrozije, Dobroslava, Agaton
 S 8 BEZGRJESNO ZAČEĆE BDM (kvatre)
 Č 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel
 P 10 Gospa Loretska, Judita, Julija (kvatre)
 S 11 Damaz, Damir, Sabin (kvatre) ☾
N 12 3. N DOŠAŠĆA – Materice, Ivana Franciska de Ch.
 P 13 Lucija, Jasna, Svjetlana
 U 14 Ivan od Križa, Špiro
 S 15 Drinske mučenice, Kristijana G., Irenej
 Č 16 Adela, Etela, Zorka
 P 17 Lazar, Florijan, Zrinka
 S 18 Gracijan, Bosiljko, Dražen
N 19 4. N DOŠAŠĆA - Oci, Urban, Tea, Božica ○
 P 20 Amon, Eugen i Makarije
 U 21 Petar Kanizije, Snježana
 S 22 Honorat, Časlav, Zenon
 Č 23 Ivan Krakovski, Viktorija, Vita
 P 24 Badnjak, Adam i Eva, Irma
S 25 BOŽIĆ, Anastazija, Božidar
N 26 SVETA OBITELJ, Stjepan prvomuč., Krunoslav ☾
 P 27 Ivan ap. i ev., Janko, Fabiola
 U 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka
 S 29 Toma B., Davor, David
 Č 30 Trpimir, Sabin, Liberije
 P 31 Silvije I., Silvija, Donata

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	16	16	13
11.	07	27	16	11
21.	07	34	16	14
31.	07	37	16	21

PRAVOSLAVNI

DECEMBAR / NOVEMBAR – Pravoslavni

S 1 18 Sv. m. Platon, sv. m. Roman i Varul
 Č 2 19 Sv. pr. Avdija, sv. m. Varlaam, pp. Joasaf
 P 3 20 Pp. Grigorije Dekapolit (Pret. Vavedenja)
S 4 21 Vavedenje Presvete Bogorodice
N 5 22 24. po D., Sv. ap. Filimon, Apfija i Arhip
 P 6 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije
 U 7 24 Sv. vm. Ekaterina
 S 8 25 Sv. svm. Kliment (Odanije Vavedenja)
 Č 9 26 Sv. Alimpije Stolpnik
 P 10 27 Sv. m. Jakov Pers., sv. Jakov Rostovski
 S 11 28 Sv. ppm. Stefan Novi
N 12 29 25. po D., Sv. m. Paramon i Filumen
 P 13 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
 U 14 1 DEC - Sv. pr. Naum, sv. Filaret Milostivi
 S 15 2 Sv. car Uroš, pp. Joanikije Devički
 Č 16 3 Sv. prorok Sofonija, pp. Jovan Čutljivi
 P 17 4 Sv. vm. Varvara, pp. Jovan Damaskin
 S 18 5 Pp. Sava Osvećeni
N 19 6 26. po D. - Sv. Nikolaj - Nikoljdan (Detinjci)
 P 20 7 Sv. Amvrosije, pp. Grigorije Gornjački
 U 21 8 Pp. Patapije, sv. ap. Sosten, Apolos i dr.
 S 22 9 Začće svete Ane (kada začće Bogorodicu)
 Č 23 10 Sv. m. Mina, sv. Jovan Despot
 P 24 11 Pp. Danilo Stolpnik
 S 25 12 Pp. Spiridon Čudotvorac
N 26 13 27. po D., Sv. m. Evstratija
 P 27 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon, Apolonije
 U 28 15 Sv. svm. Elvterije, pp. Pavle
 S 29 16 Sv. prorok Agej, sv. Teofanija carica
 Č 30 17 Sv. prorok Danilo, sv. ppm. Avakum
 P 31 18 Sv. m. Sevastijan, sv. Modest i dr.

Mjesečeve mijene u prosincu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	4.	08	43
Prva četvrt:	11.	02	35
Uštap (pun mjesec):	19.	05	35
Posljednja četvrt:	27.	03	23

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODATCI ZA 2021. GODINU

Proljeće počinje 20. ožujka (marta) u 10 sati i 37 minuta; **ljeto** 21. lipnja (juna) u 4 sata i 32 minute; **jesen** 22. rujna (septembra) u 20 sati i 21 minutu; a **zima** počinje 21. prosinca (decembra) u 16 sati i 59 minuta.

/Početci godišnjih doba tijekom 2021. godine po SEV-u (Srednjoeuropskom vremenu)/

KAKVO ĆE VRIJEME BITI U 2021. GODINI

Kakvo će biti vrijeme u 2021. godini? Godina će, prema Stoljetnom kalendaru, biti više vlažna nego suha, više topla nego hladna. Za pojedino godišnje doba Stoljetni kalendar predviđa:

Proljeće: suho ali hladno; a kad bude padala kiša, bit će mraza.

Ljeto: hladno i kišovito.

Jesen: vlažna i hladna. Rano zahlađenje, a samo potkraj jeseni zatopljenje.

Zima: u početku vlažna, a zatim dugo vremena hladna.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj: 1. hladno, od 2. do 4. oblačno i umjereno hladno, 5. nestalno, 6. susnežica, od 7. do 9. tmurno i neugodno, 10. i 11. promjenjivo, 12. snijeg, 13. vjetrovito, 14. snijeg, od 15. do 20. oblačno, snjegovito i vjetrovito, 21. veliko zahladnjenje, 22. i 23. vjetar sa snijegom, 24. i 25. vedro i vrlo hladno, od 26. do 28. suho i studeno, 29. i 30. snijeg i oluja, 31. ciča zima.

Veljača: od 1. do 5. ciča zima, 6. snijeg i hladnoća, od 7. do 10. silna zima, 11. i 12. lagano poboljšanje, 13. i 14. vjetar sa snijegom, od 15. do 20. oblačno i blaže, od 21. do 28. oblačno i kišovito.

Ožujak: do 4. vjetrovito, 5. i 6. vedro, od 7. do 9. promjenjivo s kišom, 11. snijeg, 12. nestalno, 13. i 14. vedro, ali hladno, 15. snijeg, 16. i 17. vedro i studeno, od 18. do 21. zahladnjenje sa snijegom, od 22. do 29. vrlo hladno, 30. oblačno, a 31. snijeg.

Travanj: od 1. do 4. hladno, 5. lijepo i vedro. 6. promjenjivo, 7. i 8. nestalno s kišom, od 9. do 11. vedro i ugodno, 12. zahladnjenje i do 7. jako hladno, 18. promjenjivo, 19. kiša, od 20. do 22. vedro i hladno, 23. naglo toplo, 24. i 25. topla kiša, od 26. do 28. lijepo i toplo, 29. oblačno s kišom, 30. lijepo i toplo.

Svibanj: od 1. do 3. izjutra mraz, a po danu lijepo i toplo, 4. grmljavina i kiša, 5. promjenjivo, 6. vedro s mrazom, od 7. do 19. hladne noći i topli suhi dani, od 20. do 26. dani sve topliji i ljepši, 27. pogoršanje, od 28. do 30. oblačno s povremenom kišom, 31. preko noći veće zahladnjenje.

Lipanj: od 1. do 4. hladno, 5. kišovito, 6. oblačno i tmurno, od 7. do 9. sunce, s povremenom naoblakom i toplom kišom, od 10. do 12. promjenjivo, od 13. do 24. toplo, bez zahladnjenja i većih vrućina, 25. nestalno i oblačno, 26. kiša, 27. razvedranje, 28. lijepo i sunčano, 29. vedro, 30. oblačno.

Srpanj: 1. i 2. oblačno i tmurno, 3. kišovito, 4. sunčano i toplo, od 5. do 9. velika vrućina, 10. i 11. naglo nevrijeme, od 12. do 18. ponovno velika žega, 19. kiša, 20. oblačno s razvedranjem, od 21. do 25. lijepo sunčano, do 26. do kraja mjeseca nestalno, s povremenom kišom.

Kolovoz: od 1. do 4 oblačno, s nešto kiše, 5. vedro, 6. lijepo sunčano, 7. nagla kiša i grmljavina, 8. nestalno, od 9. do 14. tmurno i kišovito, 15. i 16. vedro i lijepo, 17. lijepo i toplo, predvečer sparina, 18. oluja, od 19. do 22. nestalno, 23. lijepo, od 24. do 27. toplo, 28. i 29. promjenjivo, 30. toplo, a 31. kiša.

Rujan: od 1. do 5. vjetrovito sa zahladnjenjem, od 6. do 8. grmljavina i kiša, 9. i 10. nestalno, 11. oblačno, 12. vedro, 13. i 14. zahladnjenje, noću i mrazovi, 15. vedro i toplo, 16. i 17. mutno i oblačno, od 18. do 23. maglovito i hladno, od 24. do kraja mjeseca oblačno, hladno i vjetrovito.

Listopad: početak mjeseca tmuran i kišovit, a od 9. do 11. vedro, od 12. do 17. nestalno, od 18. do 21. oblačno i tmurno, od 22. do 24. kišovito, 25. i 26. maglovito i promjenjivo, 27. tmurno i sipka kiša, 28. oblačno, a od 29. do 31. oblačno, maglovito i hladno.

Studeni: 1. nestalno, 2. i 3. vedro, 4. i 5. kišovito, od 6. do 8. lijepo i ugodno, od 9. do 12. tmurno i oblačno, od 13. do 15. kišovito, 16. pljusak, od 17. do 20. oblačno s hladnim kišama, 21. i 22. razvedranje sa zahladnjenjem, 23. i 24. studeno, 25. hladna kiša, 26. i 27. noću kiša, ali danju lijepo i toplo, 28. i 29. lijepo i vedro, 30. vjetrovito.

Prosinac: od 1. do 3. nestalno i oblačno, 4. tmurno i neugodno, 5. kiša sa snijegom, 6. i 7. lijepo, 8. kišovito, 9. oblačno i toplo, 10. jaka kiša, 11. lijepo, 12. oblačno, 13. kiša, od 14. do 18. tmurno i mutno, 19. promjenjivo, 20. vedro, od 21. do 26. vedro i lijepo, od 27. vedro sa zahladnjenjem, 30. vedro i studeno, 31. magla i naoblaka.

To su predviđanja „Stoljetnog kalendara“ o vremenu u 2021. godini. Koliko su točna, moći ćemo se i sami uvjeriti. Živi bili pa vidjeli!

Stare jeronimske „Danice“ obično bi takva vremenska predviđanja popratile riječima: „Ovako *Stoljetni kalendar*, a kakvo će nam dragi Bog dati vrijeme, to je u Njegovoj svemožnoj ruci.“

ZAPOVIJEDANI BLAGDANI

Zapovijedani ili zapovjeđeni blagdani su **sve nedjelje** u godini (ovamo, naravno, spadaju i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti** i **Božić**. Više **nisu zapovijedani** blagdani: Sveta tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo (Uzašašće), Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrješno začeće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih i dalje rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post** i **nemrs** na **Pepelnicu** (Čistu srijedu) i na **Veliki petak**. **Zakon nemr-**

sa obvezuje i na **sve petke u godini**, osim onih kad bude svetkovina, ali u izvankorizmene petke može se umjesto nemrsa odabrati **drugo djelo pokore** ili **kakvo karitativno djelo**.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina pa do konca života**, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli **60. godinu**. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

Sjedište: **GRAD VATIKAN (RIM)**

PAPA FRANJO

Vodi Crkvu od **13. ožujka 2013.**

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem, papom.

PRVI OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je 325. godine u Niceji. Posljednji opći sabor održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski sabor.

SINODA BISKUPA užu je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put takva se sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji, u kojoj oni združeno obavljaju svoju pastirsku službu među njezinim vjernicima.

RIMSKA KURIJA

P a p a je na čelu vrhovne uprave Katoličke crkve (Sveta Stolica).

K a r d i n a l i su najviši papini savjetnici. U svijetu ima više od 150 kardinala koji, kad papa umre, ako nisu navršili 80 godina, biraju njegova nasljednika.

D r ž a v n i t a j n i k (kardinal Pietro Parolin) najbliži je papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET STOŽERNIČKIH ZBOROVA (KONGREGACIJA)

1. Zbor za nauk vjere; u njegovu sastavu nalaze se Papinsko povjerenstvo „Crkva Božja“, Papinsko biblijsko povjerenstvo, Međunarodno teološko povjerenstvo i Papinsko povjerenstvo za Katekizam Katoličke Crkve; 2. Zbor za istočne Crkve; 3. Zbor za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Zbor za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Zbor za evangelizaciju naroda; 6. Zbor za klerike; 7. Zbor za redovnike i svjetovne ustanove, 8. Zbor za katolički odgoj; 9. Zbor za biskupe.

PAPINA SUDIŠTA

1. Apostolska pokorničarna; 2. Vrhovno sudište apostolskog potpisa (signatura); 3. Sudište rimskoga kotača (rota).

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, obitelj i život; 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćana; 3. Vijeće za pravdu i mir; 4. Vijeće za karitativnu djelatnost (*Cor unum*); 5. Vijeće za pastoral selitelja i ljudi na putovanju; 6. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika; 7. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona; 8. Vijeće za dijalog među religijama; 9. Vijeće za kulturu; 10. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja; 11. Vijeće za novi navještaj Evandjelja.

UREDİ DOBARA

1. Apostolska zbornica (komora); 2. Vijeće za gospodarstvo; 3. Uprava dobrima Apostolske Stolice; 4. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALA TIJELA I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Vatikanski apostolski arhiv; Vatikanska apostolska knjižnica; Vatikanska tiskara; L'Osservatore Romano; Vatikanska izdavačka kuća; Radio Vatikan; Vatikansko televizijsko središte; Prefektura papinske kuće; Služba za papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATSKOJ

ZAGREBAČKA METROPOLIJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Varaždinsku, Sisačku i Bjelovarsko-križevačku biskupiju te grkokatoličku Križevačku eparhiju. Zagrebački nadbiskup i metropolit: kardinal JOSIP BOZANIĆ; pomoćni biskupi: msgr. IVAN ŠAŠKO, msgr. MIJO GORSKI, umirovljeni msgr. VALENTIN POZAIĆ. Varaždinski biskup: msgr. BOŽE RADOŠ, i biskup u mirovini: msgr. JOSIP MRZLJAK. Sisački biskup: msgr. VLADO KOŠIĆ. Bjelovarsko-križevački biskup: msgr. VJEKOSLAV HUZZAK. Vladika križevački: msgr. MILAN STIPIĆ; biskup u mirovini msgr. NIKOLA KEKIĆ.

ĐAKOVAČKO-OSJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Đakovačko-osječku nadbiskupiju, Srijemsku i Požešku biskupiju. Nadbiskup metropolit đakovačko-osječki: msgr. ĐURO HRANIĆ; nadbiskup u mirovini msgr. MARIN SRAKIĆ, pomoćni biskup: msgr. IVAN ĆURIĆ. Biskup srijemski: msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda). Biskup požeški: msgr. ANTUN ŠKVORČEVIĆ.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku i Hvarsku-bračku-višku te Šibensku biskupiju.

Nadbiskup metropolit splitski: msgr. MARIN BARIŠIĆ; nadbiskup supomoćnik msgr. DRAŽEN KUTLEŠA. Biskup dubrovački: msgr. MATE UZINIĆ. Biskup hvarsko-brački-viški: msgr. PETAR PALIĆ, biskup mo/starsko-duvanjski i upravitelj trebinjsko-mrkanjski; biskup u mirovini msgr. SLOBODAN ŠTAMBUK. Biskup šibenski: msgr. TOMISLAV ROGIC; biskup u mirovini msgr. ANTE IVAS.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, te Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup metropolit riječki: msgr. IVAN DEVCIC. Biskup krčki: msgr. IVICA PETANJAK; biskup u mirovini msgr. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski: msgr. DRAŽEN KUTLEŠA, nadbiskup supomoćnik splitski; biskup u mirovini: msgr. IVAN MILOVAN. Biskup gospičko-senjski: msgr. IVAN ZDENKO KRIŽIĆ; biskup u mirovini: msgr. MILE BOGOVIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ŽELIMIR PULJIĆ, nadbiskup zadarski.

VOJNI ORDINARIJ U RH: msgr. JURE BOGDAN, vojni biskup; biskup u mirovini msgr. JURAJ JEZERINAC.

CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I MAKEDONIJI*

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkanjsku i Skopsko-prizrensku (*ad instar*) biskupiju. Kardinal VINKO PULJIĆ nadbiskup je i metropolit vrhbosanski; nadbiskup supomoćnik msgr. TOMO VUKŠIĆ; msgr. PERO SUDAR, umirovljeni pomoćni biskup. Biskup banjalučki: msgr. FRANJO KOMARICA; msgr. MARKO SEMREN, pomoćni biskup. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanjski msgr. PETAR PALIĆ; biskup u mirovini msgr. RATKO PERIĆ.

Biskup skopski i egzarh za katolike istočnog obreda u Makedoniji: msgr. KIRO STOJANOV. Kosovska apostolska administratura: msgr. DODĚ GJERGJI. Egzarh za katolike istočnog obreda u Srbiji i Crnoj Gori: dr. ĐURO DŽUDŽAR.

VOJNI ORDINARIJ U BIH: msgr. TOMO VUKŠIĆ, biskup.

CRKVA U CRNOJ GORI

BARSKA NADBISKUPIJA: msgr. RROK GJONLLESHAJ (Rok Đonlešaj), nadbiskup barski.

KOTORSKA BISKUPIJA: msgr. RROK GJONLLESHAJ (Rok Đonlešaj) apostolski upravitelj kotorski; biskup u mirovini msgr. ILIJA JANJIĆ (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda).

* Naša *Danica* koristi ime Makedonija koja od 2019. godine nosi ime Republika Sjeverna Makedonija.

CRKVA U SRBIJI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolit msgr. STANISLAV HOČEVAR SDB.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: msgr. SLAVKO VEČERIN, biskup subotički; biskup u mirovini msgr. IVAN PENZEŠ (János Pénzes).

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: msgr. LADISLAV NĚMET SVD.

Međunarodna biskupska konferencija sv. Ćirila i Metoda (MBK) formirana je 22. prosinca 2004. godine. Ona je naslijedila Biskupsku konferenciju Srbije i Crne Gore – pri čemu joj je tada pridodana i Makedonija – a od 1997., kada je utemeljena, pa do 2003. godine djelovala je pod imenom Biskupska konferencija Savezne Republike Jugoslavije. Sjedište MBK je u Novom Sadu.

Predsjednik je msgr. LADISLAV NĚMET SVD, biskup zrenjaninski, a potpredsjednik msgr. ĐURO DŽUDŽAR, egzarh za katolike istočnog obreda u Srbiji i Crnoj Gori. Članovi su joj još: msgr. LUCIANO SURAINI, apostolski nuncij, msgr. RROK GJONLLESHAJ (Rok Đonlešaj), nadbiskup barski, msgr. STANISLAV HOČEVAR SDB, nadbiskup beogradski, msgr. SLAVKO VEČERIN, biskup subotički, msgr. JÁNOS PÉNZEŠ, umirovljeni biskup subotički; biskup u mirovini msgr. ILIJA JANJIC, msgr. ĐURO GASPAROVIC, biskup srijemski; msgr. ĆIRO STOJANOV, biskup skopski i egzarh za katolike istočnog obreda u Makedoniji; msgr. DODĚ GJĚRGJI, apostolski upravitelj prizrenski.

Umirovljeni biskupi: msgr. ZEF GASHI (Zef Gaši), umirovljeni nadbiskup barski i msgr. ILIJA JANJIC, umirovljeni biskup kotorski.

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je dr. TOMISLAV MARKIC.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju. Predsjednik Hrvatske biskupske konferencije je msgr. Želimir Puljić, a bosanskohercegovačke msgr. Vinko Puljić.

APOSTOLSKJE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u Srbiji: nadbiskup msgr. LUCIANO SURIANI.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj: nadbiskup msgr. dr. JURAJ (GIORGIO) LINGUA.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini i u Republici Crnoj Gori: msgr. ALOJZIJE (LUIGI) PEZZUTO.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Msgr. BLAŽ ĆUPIĆ, kardinal, nadbiskup Ćikaga (SAD).

Msgr. JOSE ANTONIO EGUREN BRESANI, nadbiskup grada Piure (Peru).

Msgr. NIKOLA ETEROVIĆ, apostolski nuncij u Njemačkoj.

Msgr. VLADIMIR FEKETE, biskup u gradu Baku, Azerbejdžan.

Msgr. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup u Rancaque (Čile), predsjednik Čileanske biskupske konferencije.

Msgr. BERISLAV GRGIC, biskup u Tromsou (Norveška).

Msgr. ANTE JOZIĆ, imenovani nadbiskup, apostolski nuncij u Bjelorusiji.

Msgr. STANISLAV KARLIĆ, kardinal, umirovljeni nadbiskup grada Parana (Argentina).

Msgr. TOMISLAV KOLJATIC-MAROEVIĆ, biskup Linareske biskupije (Čile).

Msgr. SALVADOR PINERIO-CALDERON NESANOVIĆ, nadbiskup grada Ajacucho (Peru).

Msgr. EMILIO OGNJENOVIĆ, umirovljeni nadbiskup u gradu Mercedesu (Argentina).

Msgr. PEDRO MARIO OSSANDON BULJEVIĆ, pomoćni biskup nadbiskupije Concepcion (Čile).

Msgr. JORGE CARRION PAVLIĆ, biskup u Punu (Peru, jezero Titicaca).

Msgr. PETAR RAJIĆ, naslovni nadbiskup Sarsenteruma, apostolski nuncij u Litvi, Estoniji i Latviji.

Msgr. MARTIN VIDOVIĆ, naslovni biskup ninski, apostolski nuncij u Bjelorusiji, apostolski nuncij na raspolaganju u Rimu.

Msgr. GERARD ŽERDIN, biskup u Peruu.

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA

5781./82. židovska godina - 2021.

Com Ester: (Esterin post)	25. II.
Purim (Spomen za izbjavljenje od istrebljenja u Perziji)	26. II.
Pesah (Spomen za izlazak iz egipatskog ropstva)	28. III. - 4.IV.
Jom hašoa (Dan sjećanja na žrtve holokausta)	8. IV.
Šavuot (Blagdan sedmica - Pedesetnica)	17. V - 18. V.
Šiva Asar Be Tamuz (Post 17. dana mjeseca Tamuza)	27. VI.
Tiša Beav (Post 9. dana mjeseca Ava)	18. VII.
Roš Hašana (Nova godina 5782.)	7. IX. - 8. IX.
Jom Kipur (Dan pomirenja)	16. IX.
Sukoth (Blagdan sjenica)	21. - 22. IX.
Sihmat Tora (Radost Tore)	29. IX.
Hanuka (Blagdan Posvećenja hrama)	28. XI. - 6. XII.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćanje sv. Pavla:	25. I. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa L. Budanovića:	16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	24. IV.
Dan o. Gerarda Tome Stantića: (Sombor – karmelićani)	24. VI.
Blagoslov svijeća od groma:	26. VI. (Bač – Sombor)
Dužijanca:	8. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje:	28. i 29. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	25. i 26. IX.
Obljetnica posvete katedrale:	14. X.
Sv. Terezija Avilska – zaštitnica katedrale i	
Grada Subotice:	15. X.
Obljetnica posvete biskupa Slavka Večerina	14. XI.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI (izbor)

HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje dva časopisa:

- DANICA, hrvatski katolički kalendar (godišnjak)
- HKR „MARULIĆ“, dvomjesečnik za književnost i kulturu

Časopisi drugih hrvatskih nakladnika:

- BILTEN PETRA BARBARICA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BOSNA FRANCISCANA, časopis Franjevačke teologije, Sarajevo
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DIACOVENSIA, teološki prilozi, izd. KBF, Đakovo
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, Zagreb
- KATOLIČKI TJEDNIK, Sarajevo
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik „Glasa Koncila“ za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- NADA, informativno-pastoralni list Srijemske biskupije
- NAŠA OGNJIŠTA, katolički mjesečnik, Tomislavgrad
- NOVI SVIJET, mjesečnik Pokreta fokolara
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- OTAC GERARD, glasilo Vicepostulature za upoznavanje SB o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, izd. Hrvatske karmelske provincije sv. oca Josipa u Zagrebu, Sombor
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SVETA CECILIJA, časopis za sakralnu glazbu, izd. Institut za crkvenu glazbu „Albe Vidaković“ KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički list (mjesečnik), Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, liturgijsko-pastoralni list, Zagreb

(Izbor prema: *Danica 2021. – hrvatski katolički kalendar*, str. 44-61)

Msgr. Slavko Večerin, subotički biskup

Dragi štioče!

Svako vrijeme ima svoje breme. Tako vele stari. I potpuno su u pravu. Osvrnimo se samo na razdoblje otkad izlazi naša *Danica*. Ona, jedva da pamti lijepa vremena. Za jednom nevoljom, dolazila je druga: ratovi, bolesti, oskudice, razne ugroze vjerskog ili nacionalnog identiteta itd. Mnogi će i danas pomisliti da su jedva podnošljiva vremena. Hoćemo li izdržati? Što nam se još može dogoditi? Jesmo li to sami štogod skrivili i zaslužili ili o čemu se radi? Sjetimo se psalma koji kaže: *Mnoge nevolje ima pravednik, ali ga Gospodin od svih izbavlja* (Ps 34,20). Znači, čak ni pravednik nije pošteđen. Ni najveći od svih pravednika, Isus, nije bio pošteđen nevolja. Štoviše, sam ih je dragovoljno prihvatio. I njemu je to bilo teško. Zato se silnim vapajem i suzama obraćao Ocu. I On je patio, podnosio i slušao. Time je postigao savršenstvo i time je svima koji ga slušaju postao začetnik vječnog spasenja (usp. Heb 5,7-9). Taj govor teška je hrana koju mogu podnijeti samo jaki (usp. Heb 5,11-14). Ima među nama slabih. Ali i jake susrećemo svugdje oko nas. O tome svjedoči i primjer koji sam ovih dana čuo. Jedan mi se poznanik povjerio. Pitao ga je svećenik moli li se on Bogu. Ovaj reče da se ne moli. Kada se svećenik začudio kako to da se ne moli, odgovorio mu je da on Bogu zahvaljuje. Njemu je Bog već dovoljno dao, tako da ništa više i ne mora tražiti. On je zadovoljan onim što ima. Njemu više i ne treba. Isti se s ljubavlju i požrtvovnošću brine za stare i teško bolesne roditelje. Nije imućan, nije onaj koga se viđa u crkvi. Vjerujem da bi mu Isus poručio: *Nisi daleko od kraljevstva Božjeg* (Mt 12,34). Ne preostaje nam drugo, nego od Onoga koji najviše prepati učiti kako se s time nositi. Tako ćemo sa svetim Pavlom moći reći: *Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao* (2 Tim 4,7). Najvažnije nam je u svemu vjeru sačuvati istinskom i jakom. Tko vjeru sačuva, makar i sve izgubio, bogat je i snažan čovjek.

Danica, koja je pred tobom, dragi štioče, donosi u tvoj dom obilje lijepog štiva, korisnog za rast u vjeri. Papa Franjo nam poručuje kako smo svi braća. Toj je temi posvetio treću svoju encikliku. Prikaz toga dokumenta možeš pročitati u našoj *Danici*.

O temi Presvetog Trojstva na razumljiv način nam progovara sveta Elizabeta od Presvetog Trojstva. Time započinje rubrika *Duhovnost*. Tu su i savjeti za molitvu i poticaji da Gospodina Boga svoga ne zaboravimo nikada. A duhovnost je zapravo neprestana borba da nas Zlo ne savlada. O tome svemu pišu svećenici, a u istoj rubrici naći ćeš i svjedočanstvo jedne žene i majke koja vlastite borbe hrabro dijeli s nama.

Nezaobilazna je i rubrika u kojoj nam se predstavlja osobnost ili karakter sluga Božjega Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, našeg kandidata za sveca.

Rubrika *Narodno blago* donosi nam interesantne i opsežne podatke o običajima Šokaca u Baču, Sonti i Monoštoru. Šokački običaji svjedoče o velikoj i čvrstoj vjeri naših predaka. Budući da brojni od tih običaja i danas žive, živa je još uvijek i vjera u narodu. Zanimljiva je i šarolika i rubrika *Štivo za trenutke odmora*.

Mala Danica obraća se najmlađim čitateljima *Danice*, djeci, na njima primjeren način. Mladi su svoju rubriku sami uredili, a kao njezina poruka ističe se misao: „I ti si pozvan na svetost“.

U osmeročlanoj obitelji Adriane i Josipa Kujundžića ima i vjere i čitatelja za sve rubrike naše *Danice*. Tu nam obitelj predstavljaju vrijedni naši suradnici Vesna i Ladislav Huska u rubrici *Obitelj*. A pridodali su tome i još nekoliko korisnih članaka.

U listopadu 2020. podignut je kraj subotičke katedrale velebni spomenik narodnom preporoditelju bačkih Hrvata Bunjevaca i Šokaca biskupu Ivana Antunoviću. Rubrika *Kultura* posvećena je tom velikanu našeg naroda, a donosi i popis knjižne produkcije Hrvata u Srbiji.

Danica podsjeća na velikane naše prošlosti svećenika i književnika Antu Miroljuba Evetovića, arhitekta Baltazara (Boltu) Dulića, časnu sestru Leopoldinu Čović, svećenika i pjesnika Marka Vukova te skromnog i vrijednog kulturnog djelatnika Belu Gabrića.

U *Povijesnom kutku* govori se o 50 godina crkve sv. Nikole Tavelića u Somboru i o bogoslužju na Verušiću kraj Subotice. A o odnosu prema prošlosti bački župnik Ivan Evetović nam je prije više od sto godina poručio: „... narod koji svoju prošlost cijeni i poštuje, na prošlosti gradi ljepšu budućnost...“.

U *Danici* su spomenute i značajnije obljetnice redovničkih zajednica, svećenika, časnih sestara. Govori se o vjerskom programu na javnim televizijama, o vjeronauku u školi. Ideja je bilo još, ali nisu sve mogle biti realizirane.

Rubrika *Duhovna zvanja* progovara i o prvim redovničkim zavjetima, i o đakonskim i svećeničkim ređenjima, a ovoga puta i o biskupskom ređenju mons. Slavka Večerina, novog subotičkog biskupa. U istoj se rubrici spominjemo i našeg umirovljenog biskupa Ivana Pénzesa.

Ne zaboravlja *Danica* ni naše pokojnike: bogoslova, đakona, svećenike, časnog brata, časne sestre. Zaslužili su svoje mjesto u našem sjećanju.

A da iz sjećanja ne bi izbljedjeli, kroničarski su zabilježeni i značajniji događaji iz prethodne godine.

Dragi štioče, želim ti blagoslovljeno 2021. ljeto Gospodnje. Vjeru čuvaj, *Danicu* čitaj, o onome što ti se sviđa govori i drugima, a svoje dojmove i sugestije možeš podijeliti s uredništvom.

Urednik

Papa govori Crkvi i svijetu

Treća enciklika pape Franje *Svi smo braća (Fratelli tutti)*

Priredio: Andrija Anišić

Papa Franjo je nakon *Lumen fidei* (2013.) i *Laudato si'* (2015.) u subotu 3. listopada u Asizu potpisao svoju treću encikliku *Fratelli tutti* (Svi smo braća) koja progovara o bratstvu i društvenom prijateljstvu, a naslov je kao i prethodna enciklika inspiriran svetim Franjom. Život i djelovanje sv. Franje nadahnulo mu je razmatranje o nečemu do čega mu je veoma stalo, a to su bratstvo i društveno prijateljstvo svih ljudi. On se stoga obraća svoj braći i sestrama, svim ljudima, muškarcima i ženama dobre volje koji nastanjuju zemlju. Svojim podnaslovom „o bratstvu i društvenom prijateljstvu“ ova enciklika upućuje na povezanost s Dokumentom o ljudskom bratstvu za svjetski mir i zajednički život

Subotička Danica

koji su Papa Franjo i veliki imam Al-Azhara Ahmad Al-Tayyib potpisali 4. veljače 2019. u Abu Dhabiju.

Budući da još nemamo hrvatskog prijevoda enciklike, ovdje donosimo prijepis predstavljanja enciklike dubrovačkoga biskupa mons. Mate Uzinića (<http://dubrovačka-biskupija.hr/fratelli-tutti>). Na navedenoj web-stranici može se pronaći i opširniji sažetak enciklike u radnom prijevodu na hrvatski jezik te prijevod enciklike na šest svjetskih jezika.

Enciklika *Svi smo braća* osim uvoda i dodatka ima osam poglavlja sa sljedećim naslovima: „Sjene zatvorenog svijeta“, „Stranac na cesti“, „Promišljati i ostvariti otvoreni svijet“, „Srce otvoreno za cijeli svijet“, „Najbolja politika“, „Dijalog i društveno prijateljstvo“, „Putovi novog susreta“ i „Religije u službi bratstva u svijetu“.

U dodatku nalazimo apel koji su potpisali papa Franjo i veliki imam Al-Azhara te dvije molitve. Cijeli dodatak objavljujemo na kraju prikaza enciklike.

Kratki prikaz sadržaja enciklike *Svi smo braća*

Sjene zatvorenog svijeta (1. poglavlje) raširile su se svijetom, ostavljajući ranjene kraj ceste, koji su isključeni, odbačeni. Sjene bacaju čovječanstvo u zbunjenost, samoću i prazninu. Susrećemo neznanca na cesti (2. poglavlje), ozlijeđenog. U suočavanju s ovom stvarnošću postoje dva stava: nastaviti ili se zaustaviti; uključiti ga ili ga isključiti?! Naša odluka definirat će kakva smo mi vrsta osobe ili kakav je naš politički, socijalni i vjerski projekt.

Bog je sveopća ljubav i dok smo mi dio te ljubavi i dijelimo je, pozvani smo na sveopće bratstvo, koje je otvorenost. Ne postoje „drugi“ ili „oni“, već samo „mi“. S Bogom i u Bogu želimo otvoreni svijet (3. poglavlje) bez zidova, bez granica, bez isključenih i bez stranaca, a za to imamo i želimo otvoreno srce (4. poglavlje). Živimo socijalno prijateljstvo, tražimo moralno dobro, socijalnu etiku jer znamo da smo dio sveopćeg bratstva. Pozvani smo na susret, solidarnost i besplatnost.

Za otvoreni svijet i otvoreno srce mora se napraviti najbolja politika (5. poglavlje). Politika za opće i univerzalno dobro, politika za narod i s narodom, odnosno narodna, s društvenom djelotvornom ljubavi koja traži ljudsko dostojanstvo; a koju provode muškarci i žene koji s političkom ljubavlju integriraju ekonomiju u društveni, kulturni i narodni projekt.

Znati dijalogizirati je put da se svijet otvori i izgradi društveno prijateljstvo (6. poglavlje); i to je osnova za bolju politiku. Dijalog poštuje, dopušta i traži

istinu; dijalog rađa kulturu susreta, to jest da susret postane stil života, strast i želja. Tko razgovara, ljubazan je, drugog prepoznaje i poštuje.

Ali to nije dovoljno: moramo se suočiti sa stvarnošću rana neslaganja i umjesto njih uspostaviti i slijediti putove obnovljenog susreta (7. poglavlje). Moramo zaliječiti rane i vratiti mir; moramo biti odvažni i krenuti od istine, početi od prepoznavanja povijesne istine, koja je nerazdvojni suputnik pravde i milosrđa, što je prijeko potrebno za opraštenje i mir. Opraštanje ne znači zaborav; sukob na putu prema miru je neizbježan, ali to ne znači da je nasilje prihvatljivo. Zbog toga je rat neprihvatljiv način djelovanja, a smrtna kazna praksa koju treba iskorijeniti.

Različite svjetske religije prepoznaju čovjeka kao Božje stvorenje i kao stvorenje u bratskom odnosu. Religije su pozvane na služenje bratstvu u svijetu (8. poglavlje). Iz naše otvorenosti prema Ocu svih, prepoznamo naše univerzalno stanje bratstva. Izvor kršćanskog dostojanstva i bratstva za kršćane je u Evandelju Isusa Krista iz kojeg proizlaze naša djela i obveze. Ovo putovanje bratstva za nas ima i Majku koja se zove Marija.

Suočen s ranjenima od sjena zatvorenog svijeta, s onima koji leže pokraj puta, papa Franjo nas poziva da učinimo svojom želju svijeta za bratstvom i ispunimo je, želju koja polazi od priznanja da smo svi braća.

Dodatak enciklici *Svi smo braća*

Apel

Bog, Svemogući, nema potrebu da ga itko brani i ne želi da se njegovo ime koristi za teroriziranje ljudi. Stoga želim ponoviti poziv na mir, pravdu i bratstvo koji smo zajedno izgradili:

– U ime Boga koji je stvorio sva ljudska bića jednakima u pravima, dužnostima i dostojanstvu pozivajući ih da žive zajedno kao sestre i braća, da nastanjuju zemlju i pronose njome vrednote dobra, ljubavi i mira;

– U ime nevine ljudske duše kojoj je Bog zabranio ubiti, tvrdeći da onaj tko ubije osobu zapravo kao da je ubio cijelo čovječanstvo i tko god je spasi kao da je spasio cijelo čovječanstvo;

– U ime siromašnih, jadnih, potrebitih i marginaliziranih, za koje nam je Bog zapovjedio da im pomažemo, obvezujući time sve ljude, osobito svakog dobrostojećeg i bogatog čovjeka;

– U ime siročadi, udovica, izbjeglica i onih koji su prognani iz svojih domova i zemalja, u ime svih žrtava ratova, progona i nepravdi, u ime slabih, onih koji žive u strahu, ratnih zarobljenika i zlostavljanih bilo gdje u svijetu, bez razlike;

– U ime naroda koji su izgubili sigurnost, mir i mogućnost zajedničkog života, postajući žrtve razaranja, tragedija i ratova;

– U ime ljudskog bratstva koje obuhvaća sve ljude, te ih ujedinjuje i čini jednakima; U ime ovog bratstva razorenog politikom ekstremizma i podjela, te sustavima nezasićene zarade i tendencijama ideologija mržnje koje manipuliraju djelovanjem i budućnošću ljudi;

– U ime slobode koju je Bog dao svim ljudskim bićima, stvarajući ih slobodnima i razlikujući ih po tom daru (od drugih stvorenja);

– U ime pravde i milosrđa, temelja napretka i ugaonog kamena vjere;

– U ime svih ljudi dobre volje prisutnih u svakom kutku zemlje;

– U ime Boga i svega navedenoga, prihvaćamo usvajanje kulture dijaloga kao puta, zajedničke suradnje kao kodeksa ponašanja, uzajamnog razumijevanja kao metode i kriterija.

U svojevrsnom zaključku (*Svi smo braća*, br. 286. i 287.), iako ga nije tako naslovio, papa Franjo kaže: U ovom prostoru razmišljanja o sveopćem bratstvu osjećao sam se motiviran posebno sv. Franjom Asiškim, a također i drugom braćom koja nisu katolici: Martinom Lutherom Kingom,

Desmondom Tutuom, Mahatma Gandhijem i mnogim drugima. No, želim završiti prisjećanjem na jednu drugu osobu duboke vjere koja je, polazeći od svog intenzivnog iskustva s Bogom, krenula na put preobrazbe do te mjere da se osjeća poput svačijeg brata. Pozivam se na blaženog Charlesa de Foucaulda. On je otišao u dubine afričke pustinje želeći ostvariti svoj ideal potpune predanosti Bogu poistovjećujući se s najmanjima, napuštenima. U tom je kontekstu izrazio svoju težnju da svakog čovjeka gleda kao brata, i zamolio je prijatelja: „Moli Boga da uistinu budem brat svih duša ove zemlje.“ U konačnici je želio biti „univerzalni brat“. Htio je postati brat svima, ali samo poistovjećujući se s „posljednjima“. Neka Bog ovaj ideal nadahne svakome od nas. Amen.

Molitva Stvoritelju

Gospodine i Oče čovječanstva, koji si stvorio sva ljudska bića s istim dostojanstvom, ulij u naša srca bratski duh. Ispuni nas vjerom u san o novom susretu, dijalogu, pravdi i miru. Potakni nas na stvaranje zdravijeg društva i vrjednijeg svijeta, bez gladi, bez siromaštva, bez nasilja, bez ratova. Neka se naše srce otvori svim narodima i državama svijeta, kako bismo prepoznali ljepotu i dobrotu koju si u svakome od njih posijao, i kako bismo mogli stvoriti veze jedinstva, zajedničkih projekata i zajedničkih nada. Amen.

Ekumenska kršćanska molitva

Bože naš, Trojstvo ljubavi, iz snažnog zajedništva tvoje božanske bliskosti izlij među nas rijeku bratske ljubavi. Daj nam ljubav koja se pokazala u Isusovim gestama, u njegovoj obitelji iz Nazareta i u prvoj kršćanskoj zajednici. Daj nama kršćanima da živimo Evanđelje i da prepoznamo Krista u svakom čovjeku, da ga vidimo razapetog u tjeskobi napuštenih i zaboravljenih ovoga svijeta i uskrsllog u svakom bratu koji ustane. Dođi, Duše Sveti! Pokaži nam svoju ljepotu koja se ogleda u svim ljudima na zemlji, da otkrijemo da su svi važni, da su svi neophodni, da su to različita lica istog čovječanstva koje Bog voli. Amen.

NAŠ KRIŽ

Ne stavlja Bog čoviku križ na leđa
koji ne može da nosi,
svako sa svojim križem
triba da se ponosi.

Hodati s križem dan po dan
i stojati pred tobom
mnoge je sram.
Posmatrat tvoju bol i muku
i kako nas gledaš raširenih ruku.

Koračaju mnogi kroz život bijesni,
što nas na kraju čeka nismo ni svjesni.
Položiti račune Bogu treba
pa mnogi neće doći do neba.

Ključ od raja trebaš zaslužiti
i zato se treba dobro, dobro pomučiti.
Bog nas voli pa oprosti,
na kraju smo mu dragi gosti.

Kad sagledaš život cio,
što bi lipše ti od toga htio,
živ si, zdrav si, Bogu hvala,
a i majci što ti život dala.

Kata Skenderović

Život Trojstvenog Boga, temelj kršćanskoga života

Sveta Elizabeta od Presvetog Trojstva, karmelićanka

Piše: o. Mato Miloš, OCD

Dragi čitatelji naše lipe *Subotičke Danice*! Svi mi koji smo željni dubljeg unutarnjeg duhovnog života, na kojega smo pozvani po svetom krštenju: *Budite savršeni kao što savršen Otac vaš nebeski* (Mt 5,48), u *Subotičkoj Danici* za 2021. godinu nastavljamo razmišljati o bogatstvu različitih tema otajstva stanovanja Presvetog Trojstva u našoj duši, kako nam ih predstavlja sv. Elizabeta od Presvetog Trojstva, mlada karmelićanka iz Dijona u Francuskoj. Mnogi kršćani, pa i oni najpobožniji, promatraju otajstvo Presvetog Trojstva s velikim poštovanjem, ali i s odstojanjem. Presveto Trojstvo jest istina kršćanske vjere, ali mnogi misle da se ono više odnosi na teologe i stručnjake, na privilegirane osobe poput sv. Elizabete od Presvetog Trojstva koja je imala posebni dar ući u dubinu otajstva Presvetog Trojstva. Međutim, Elizabeta se ne slaže s takvim mišljenjem. Za nju je Trojstveni Bog temelj kršćanskoga života svakog krštenika, koji nam se daruje već na samom krštenju i koji je vječno blaženstvo svakog krštenog čovjeka. I druge istine naše svete vjere, kao što je Utjelovljena Riječ, Isus Krist, Crkva i sakramenti, dostupni su svakome koji ih dragovoljno s vjerom prihvaća i živi.

Promotrimo kako Elizabeta živi i govori o važnosti stanovanja Presvetog Trojstva u njezinu vlastitom životu, i u životu svakog krštenika: *Ne čini*

li se lijepim misliti, zahvaljujući gledanju (Presvetog Trojstva), da ga već posjedujemo, kao što ga posjeduju blaženi u nebu, da ga ne možemo nikada napustiti, nikada se udaljiti od njega... Moje je ime u Karmelu, Marija Elizabeta od Presvetog Trojstva. Čini mi se da to ime ukazuje na jedno posebno zvanje... Toliko ljubim otajstvo Presvetog Trojstva, ono je bezdan u kojemu nestajem (pismo 56). Čašćenje Presvetog Trojstva prigoda je da se izrazi u pismu svojoj sestri: Ova svetkovina Trojice, upravo je moja svetkovina, kojoj nema slične. Tako je divno biti u Karmelu, jer je to blagdan šutnje i klanjanja. Nikada nisam tako dobro razumjela otajstvo i smisao otajstva zvanja u mome imenu. Preporučila sam te, draga Gita, Trojici... Ono je naše središte, naš boravak... Neka te Duh Sveti privuče Riječi, Riječ neka te vodi k Ocu, tako da i ti budeš sjedinjena u jedno, kao što su povezani Krist i Sveti (pismo 104).

Nedjelja slavlje Presvetog Trojstva

U ovih gore navedenih nekoliko redaka, Elizabeta nam otvara mnoge teme koje su jako važne u kršćanskom životu i njezinu gledanju, koje želim ovdje predstaviti. Za Elizabetu, kontemplativku, svaka nedjelja, osim što je slavlje Gospodinova uskrsnuća, slavlje je i Presvetog Trojstva, kako piše svojoj prijateljici: *Nedjelju provodim u slavlju Presvetog Trojstva u zajedništvu s njim. Oh, moja draga Germana, kako je dobar Gospodin koji me privlači tom otajstvu. Da se naš život utopi u njemu i da bude danju i noću naše jedino boravište na zemlji kojega slušamo u šutnji naše nutrine, koji nam ima toliko toga reći (pismo 112).*

Nedjelja je bila posebni dan u kojemu je Elizabeta željela ovjekovječiti čitavi svoj zemaljski život. Ne samo vjerovati u nazočnost Trojice u nama kao izvanredni dar kojega smo primili na krštenju, nego i iskusiti tu nazočnost na duhovnoj razini. Svojim iskustvom i učenjem sv. Pavla apostola, Elizabeta ovdje misli na „Goste“ koji nju i svakoga kršćanina unosi u sebe. Svi trebamo pomno paziti na nazočnost „Gostiju“ tako dragih, tako ljubljenih, tako blaženih: *Karmelićanka već živi kao u nebu ‘samoga Boga’.* Ono što će jednoga dana biti njezino blaženstvo i uživati njegovu slavu, već sada joj daje, ne ostavlja ju nikada, stanuje u njezinoj duši. Tako oni više nisu drugo, nego jedno. Stoga je ona gladna šutnje, kako bi ga mogla neprestano slušati i sve više prodirati u njegov vječni Bitak. Neposredno sa svojim Ljubljenim, nalazi ga svuda, gleda ga sjajnim u svim stvarima. Nije li to nebo na zemlji? (duh. vježbe, 1,1). Dvije osobe koje se ljube uvijek gledaju kako bi jedna drugoj ugodile. Elizabeta je svjesna da ju Bog nikada ne napušta, da je u njoj našao svoje trajno boravište. *Ostanite u meni i ja u vama (Iv 15,4). Ostanite ne samo na kratko, nego trajno. Ostanite u meni, klanjajte se u meni, ljubite*

u meni, trpíte u meni, radíte u meni. Ostaníte u meni da budete nazočni u svakoj stvari. Ali nemojte se zadržavati samo na površini. Mi trebamo svaki dan silaziti u bezdan koji je Bog sam. 'Bezdan doziva bezdan' (Ps 41,8). Bezdan našega ništavila, naše bijede, ratovat će protiv bezdana milosrđa i Božje neizmjernosti. Tu, u dubini naći ćemo snagu da umremo samima sebi i da se promijenimo u ljubav (isto). Bog nikada ne uskraćuje svojih darova nama ljudima i kada ih daje, daje ih na bezuvjetan i konačan način.

Svijest neprestane prisutnosti Boga u nama, za Elizabetu je znak prave slobode i ispunjenja sebe same: Gospodine, želim se utopiti u tvome krilu kao kapljica vode u moru. Uništi u meni sve ono što nije božansko, da se moja slobodna duša stopi s tvojom. Treba da prodirem u to 'prostrano mjesto' neizmjerni bezdan, duboko otajstvo, da te ljubim Isuse, kako si u nebu ljubljen, da me ništa izvana ne može udaljiti od tebe. Tada će se ispuniti velika preobrazba i postat ću druga ja... Trebam se sakriti u središte tvoga srca i

potpuno se izgubiti u božanskom Bitku (pjesma 103). Nazočnost Presvetog Trojstva u svakoj krštenoj duši, nije za Elizabetu samo istina vjere, ono je življeno iskustvo pod velom vjere. Ona nije pisala traktate o Presvetom Trojstvu koji stanuje u svakoj duši. Ona je to otajstvo živjela u najvišem stupnju žene i redovnice. *Čini mi se da će na nebu biti moje poslanje, privlačiti duše pomažući im da iziđu iz samih sebe i prijanjaju uz Boga spontanim pokretom punim ljubavi i držati ih u toj velikoj unutarljivoj šutnji, koja dozvoljava Bogu da se u njih utisne i preobrazi ih u sebe. Sviđa mi se gledati sve stvari u svjetlu dobrog Boga* (pismo 280).

Bože moj, Trojstvo, kome se klanjam!

Kod ovog prvog zaziva u kojem Elizabeta rabi riječ „moj“, možemo shvatiti njezin temeljni i osobni pristup Presvetom Trojstvu. *U božanskom otajstvu, Otac je Bitak od kojega sve proizlazi kao vječni izvor. Motreći samoga sebe u svome božanskom Bitku, on rađa Riječ, čini se da rađa ljubav. Otajstvo Trojice se pojavilo na zemlji kako bi naša dva srca bila ujedinjena s njegovim. Da, majko, kako u Bogu, tako se i između nas u ljubavi događa jedinstvena veza* (pjesma 97).

Elizabeta motri Boga u sebi, i u isto vrijeme gleda svoje ulaženje u otajstvo koje motri. *Ima netko tko poznaje čitavo otajstvo i sve prihvaća od vječnosti. To je Isus, Očev sjaj, njegova Riječ, njegova Utjelovljena Riječ. U žestini svoje ljubavi, u pretjeranoj božanskoj ljubavi, evo Sina njegove nježnosti, kojega nam Bog dariva ovim velikim danom. Da, ja provodim svoj život, o Riječi, da te slušam. Preplavljena tvojim svjetlom, da znam samo ljubiti* (pjesma 87).

Elizabetin Bog nije Bog teologa i mistika koji su prije nje motrili život Trojstva i pokušali ga iskusiti. Elizabetin Bog je neposredni Bog, osobni Bog, tako bogat ‘osobnošću’ Bitka Triju Osoba, koji se neprestano zauzima za ljude. Činjenica da Elizabeta često govori jednostavno o ‘Trima’ otkriva njezino iskustvo Boga i to potpuno osobnog Boga. To su Tri Osobe pojedinačne i različite koje trebamo bolje upoznati: *Bogat milosrđem ostaje Otac kojega Krist pozlaćuje svojom molitvom... Vidjet ćemo slavu njegova lica, zvati ćemo se njegovim ‘posincima’... Nebo je u nama i Duh Sveti očistit će nas svojim ognjem* (pjesma 86). *Moja hrana je činiti volju onoga koji me je poslao* (Iv 4,34). *Gospodin nas je prvi pozvao i duša sjedinjena s njime ulazi u pokret i djelovanje njegova božanskog Duha, kao jedinstveni ideal, koji treba ostvariti volju Očevu koji nas ljubi ‘vječnom ljubavlju’* (Jer 3,3) (pismo 116). Kontemplativka Elizabeta ne misli prvenstveno na svoju ‘Trojicu’ kako

bi od njih nešto molila, ili dala zadovoljštinu za svoje grijehе, ona se njima klanja. Spoznati tko je Bog i njemu se klanjati, slaviti ga i častiti kao onoga „Koji jest!“ Gospodinova dobrota, izvanredni je način i čudo, koje se očituje svojim stvorenjima, ne može ne prihvaćati osjećaje i priznanje poštovanja i klanjanja. *Klanjanje... čini mi se, može se definirati kao ekstaza ljubavi. Ljubav je zgnječena ljepotom, snagom i neizmjernom veličinom onoga tko ljubi* (posljednje duh. vježbe, 8). Sam Isus uči kako se istinski klanja: *Otac koji je na nebesima (Mt 6,9), stanuje u malom nebu središta naše duše koje je stvorio... Krist je jednoga dana rekao Samarijanki da 'Otac traži prave klanjaoce u duhu i istini' (Iv 4,23). Klanjati mu se u 'duhu i istini', znači klanjati se po Isusu Kristu i s Isusom Kristom, jer je on sam pravi klanjatelj 'u duhu i istini'. Oh, budimo pozorni na glas Oca našega: 'On kaže, sinko daj mi svoje srce' (Izr 23,26) (duh. vježbe 9,1).*

Klanjanje Bogu nije isforsirani čin, a još manje produkt osobnog razmišljanja. Klanjanje se odnosi na prihvaćanje „prevelike ljubavi“ Boga u našim pogledima: *Ljubavnik ne ulazi u kraljevstvo ljubavi s radošću kao da je konačno našao krunu svih svojih želja, već ulazi ponizno, nijemo, jer ljubav nadilazi svako njegovo iščekivanje... Ta je vlastitost prirodjena samoj ljubavi i tko god je taknut i obućen u njezinu divotu, odmah pada u klanjanje* (Hans Urs Von Balthasar, *Sestra Elizabeta od Presvetog Trojstva i njezina nauka*, Milano 1956., str. 107-108). Izvanrednost božanske ljubavi Elizabetu čini klanjateljicom usred velike kušnje njezine bolesti: *Uostalom, nije li on sam, Isus, Dar Božji? Svakog dana sve više kušam kako je slatko pripadati njemu i samo njemu, i moje karmelićansko zvanje stavlja me u klanjanje, u zahvaljivanje na svim milostima. Da, pravo je ono što kaže sv. Pavao: 'On nas je najviše ljubio' (Ef 2,4) (pismo 188).*

Prokušanost iskustva križa

Nauka sv. Pavla, o iskustvu križa, kod Elizabete nalazi svu svoju dražesnost: *Gledaj, ima jedna rečenica kod sv. Pavla koja mi se čini sažetkom mogega života, i koju treba u danim trenucima posebno čitati: 'Zbog velike ljubavi kojom nas uzljubi' (Ef 2,4). Da, sav taj potok milosti pokazuje koliko me je 'ljubio'... 'Kraljevstvo je Božje među vama' (Lk 17, 21). Ulaziti u to malo kraljevstvo, klanjati se Vladaru koji vlada kao u svojoj palači. On te jako ljubi. Dao ti je toliko kušnji u tijeku tvojega života, često tražeći da mu pomogneš nositi njegov križ* (pismo majci, 224).

Najčešća napast koja se pojavljuje kod duhovnih osoba je velika pozornost na same sebe, na djelovanje Boga unutar njih, tako da su začuđene onim

što se događa u njihovoj duši, umjesto da nadilaze upravo to i da upiru svoj pogled u Tvorca koji izvodi u njima divna djela Božja. Sa sličnim osjećajima svoje susestre Terezije iz Lisieuxa, Elizabeta se služi mislima sv. Katarine Si-jenske te piše: *On je 'Onaj koji jest', mi smo 'oni koji nismo'* (pismo 69). Ono što čini jednu osobu dostojanstvenom i velikom je u tome da se slobodno predaje onome što Bog želi: *Trojstvo koje boravi u nama bit će naše gledanje u nebu. To će biti naš samostan... Ja sam Elizabeta od Presvetog Trojstva, to jest, Elizabeta koja nestaje i gubi se u Trima i daje se od njih obuzeti. To je božanski vez koji nas ujedinjuje da budemo jedno. Da živimo od ljubavi. Budimo jednostavni u potpunom predanju žrtvujući se iz dana u dan vršeći volju Božju ne tražeći nikakve izvanredne stvari. Budimo maleni poput djeteta koje se baca u naručje majke, koji je naše Sve. Da, sestrice, mi smo tako slabašni, što više, mi smo bijeda, ali on nas dobro poznaje i oprašta nam, ponovno nas podiže, općara nas sobom u svojoj čistoći i u svojoj beskrajnoj svetosti. Da se to ostvari, on će nas pročititi putem neprestanog susreta i dodira svoje božanske ruke. On nas toliko voli čiste, ali i on će biti naša čistoća. Potrebno je dati se preoblikovati na njegovu vlastitu sliku s jednostavnošću, ljubeći na svakom koraku tu ljubav koja stvara jedinstvo među onima koji se ljube* (pismo 148).

Zaboraviti na samoga sebe ima svoj pozitivni smisao: *Da se utvrdim u tebi, nepokretna i mirna, kao da je moja duša već u vječnosti*. Izdići se iznad prolaznih i bezvrijednih stvari i učvrstiti se u odluci vršenja svojih dužnosti. Elizabeta na neki način anticipira život svetih na nebu, jer samo sveti na nebu znaju smisao zemaljskih vrijednosti: *Divno je približiti svoju dušu svetima i slijediti svjetlo vjere, sve do neba gdje svijetle svi Božjom svjetlošću i motre ga licem u lice. Nebo svetaca naša je domovina, to je 'kuća Božja' (Ef 2,19), prema kojoj težimo, gdje ćemo također i mi jednoga dana letjeti i počivati u krilu beskrajne ljubavi. Sada upiremo pogled u taj božanski svijet koji nas već iz ovoga progonstva privlači, u kojemu se već sada možemo kretati, kao da nestaju ovozemaljske stvari. Sve je čisti privid, manje od ništa. Sveci su naučili pravu nauku: da bježe od stvorova, osobito od samih sebe, kako bi se usmjerili k Bogu i samo za njega živjeli* (pismo 184). Želja je Isusova: *Oče, hoću da gdje sam ja budu sa mnom i oni koje si mi dao, da i oni gledaju slavu koju si mi dao, jer si me ljubio prije postanka svijeta (Iv 17,24). To je posljednja Kristova želja. On želi da gdje je on, budemo također i mi, ne samo u vječnosti, već sada u vremenu što je već sada započeta vječnost u neprestanom porastu. Mjesto gdje je sakriven Božji Sin jest Očevo krilo, božanski Bitak, oku smrtnika nevidljiv, ljudskom razumu nepristupačan (Ivan od Križa, Duhovni Spjev, B). Njegova je želja da gledamo u njega, stanujemo gdje on stanuje u jedinstvu ljubavi, da budemo tako reći u sjeni njega samoga. Po krštenju smo, piše sv. Pavao 'dakle, zajedno s njime ukopani u smrt,*

da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života' (Rim 6, 4). Trojstvo, evo našeg boravka, naše kuće, očinske kuće iz koje više nikada ne trebamo izići. Gospodin je rekao: 'Rob ne stanuje uvijek u kući, ali sin uvijek stanuje' (Iv 15,4) (Duh. vježbe, 1,1).

Ucijepljeni na Krista, možemo ispravno ljubiti bližnje

U zanosu svoje zaljubljene duše, Elizabeta nastavlja moliti Presveto Trojstvo: *Da ništa ne može pomutiti moj mir, ili me razdvojiti od tebe, koji si moje nepromjenjivo dobro!* Ovaj molitveni zaziv može nam se činiti previše intimističkim i kao bijeg od drugih ljudi. Elizabeta je svjesna da kada smo ucijepjeni na Krista u kojemu ostaje nepromijenjena njegova ljubav prema ljudima, tada možemo ispravno ljubiti bližnje. Naša ljubav, naši afekti su promjenjivi i slabašni. Elizabeta, najosjetljivija prema svakoj ljudskoj duši, ljubi u miru ljubavi Trojstvenog Boga. Napast da ljubi na čisto ljudski način Elizabeta nadvisuje tako što promatra sve svoje prijatelje u krilu Trojice. To će ona izreći u pismima prijateljima i obiteljima: *Osjećam tvoju prisutnost u kapeli, od podne do jedan. To je sjedinjenje naših duša u njemu. Oh, samo da znaš kako smo blizu jedna drugoj! Nastavljam te držati u 'Trima', u svim stvarima koje su središte u kojima se nalazimo. Gledaj, on je beskonačni, u njemu ljubim i ljubljena sam i imam sve. To je duboko i trajno sjedinjenje* (pismo 106).

Elizabeta ne bježi od ljudi i svijeta. Sjedinjenje u krilu Presvetog Trojstva čini ju još osjetljivijom za prave ljudske potrebe. *Ne znam kada ćemo se vidjeti, ali se naše duše rasplinjuju u njemu, u vječnom Trojstvu, u Bogu koji je sama ljubav* (pismo 70). Klauzura i samostanske rešetke su za Elizabetu simbol još dubljeg sjedinjenja s onima koje ljubi: *Gledaj draga moja, u Bogu imam sve. Sve one koje sam ostavila ponovno ih nalazim u njemu. Rešetke nisu za odcjepljenje i ja ću uvijek rezervirati tebi mjesto u mom srcu* (pismo 76). Kako Bog ljubi svakog čovjeka, tako Elizabeta ljubi sve koje promatra od Boga stvorenima. To je pravo bogoljublje i čovjekoljublje kršćanske duše.

Bog je ljubav i uvijek ljubi, pa i onda kada nam šalje trpljenja i križeve. Elizabeta je svjesna te ljubavi baš onda kada najviše trpi u svojoj vlastitoj bolesti: *Volja Božja, ovoga puta razapinjajuća, ne prijeći me da budem sva u ljubavi, jer ljubav je sama Božja bit. Sveti Ivan ju definira: 'Bog je ljubav!' (1Iv 4,8) (pismo 226). Tješeći svoju prijateljicu koja je izgubila svoje dijete, Elizabeta piše: Bog je najveći Tješitelj i ljubi nas ljubavlju koju mi nikada ne možemo razumjeti! Isus je plakao kada je bio na zemlji, sjedini svoje suze s onim božanskim suzama, pokloni se s njime Očevoj volji, koji ne ranjava ako*

ne ljubi (pismo 120). Uporišna točka ljubavi i tješnja nastavlja se u pismu: *Vidim da se Ljubljeni zabavlja sa zaručnicom i stavlja ju na stranu križa. To je tako veliko, tako božansko trpljenje! Čini mi se da sveti na nebu mogu pozavidjeti nama na tome blagu. To je snažna poluga srca dobrog Boga. Što može biti tako slađe od darovati se onome koga se ljubi?* (pismo 176).

Božja stvarnost, ocean beskrajne dobrote i istine

Elizabeta nastavlja moliti Presveto Trojstvo: *Da me svaki trenutak vodi još dublje u dubinu tvoga otajstva!* Ljudski um i duša nikada ne mogu sami po sebi na iscrpan način spoznati ocean beskrajne Božje ljubavi. U svojim duhovnim vježbama, u svjetlu mistika Ruysbroeck, Elizabeta piše: *Krist sam dolazi sa svojim darovima, ali je to takvo otajstvo božanske brzine, da on neprestano stiže, uvijek po prvi puta kao da nikada prije nije došao. Njegov dolazak, neovisno o vremenu, sastoji se u vječnoj 'prisutnosti', i u vječnoj želji trajno obnavlja radosti svoga dolaska. Beskrajne su slasti koje donosi, kao što je beskrajan i on sam. To je fenomenalno da Bog, u dubini našeg bića prima Boga koji dolazi. Bog gleda Boga! Bog, u kojemu se nalazi božanstvo* (Duhovne vježbe, 5,1).

Svaki čovjek teži za unutarnjim mirom koji ga ispunja. Taj mir dolazi od Božje nazočnosti koji je uvijek prisutan u nama. Elizabeta je svjesna božanske prisutnosti i zato moli: *Smiri moju dušu, učini ju nebom, tvojim željnim boravištem i mjestom svoga počinka.* Unutarnji mir proizlazi iz trajne Božje prisutnosti u nama. *Naše nebo nosimo u nama, jer onaj koji zasićuje i proslavlja svjetlom gledanja, daje nam se u vjeri i u otajstvu. To je jedno te isto. Čini mi se da sam našla nebo na zemlji, jer nebo je Bog i Bog je u mojoj duši* (pismo 107). Elizabeta svoje ime i svoje zvanje redovnice shvaća kućom Presvetog Trojstva. U pismu piše: *Moli se da 'mala kuća Božja' bude sva obuzeta i puna Trojice! Moli, da ne živim više ja, nego da on živi u meni* (usp. Gal 2,20). *Da me svaki dan sve više uvodi u to 'jedno' (usp. Iv 17,23), da uvijek upirem pogled u veliko viđenje! Da u iščekivanju živim u ljubavi, bacam se u nju i ljubim se u njoj. Beskonačni, Beskonačni onaj kojega je gladna duša moja* (pismo 134). U drugom pismu nastavlja: *Velika je tajna Svetih. Oni su najbolje shvatili da su 'hram Božji' (1Kor 3,16) i sjedinjujući se s njime postali su, kako kaže sv. Pavao 'jedan duh' (1Kor 6,17), te su bili opravdani u tom svjetlu* (pismo 149). Kršćanska nada u opravdanje po milosti utemeljena je na predodređenju, kako uči sv. Pavao, da budemo Božje stanovanje za svu vječnost. *Zaista je utješno misliti da stanuje u nama onaj koji opravdava i koji nas spašava od naše bijede, koji nam sve oprašta. Sveti Pavao kaže: 'Opravdani su besplatno, njegovom milošću, po otkupljenju u*

Kristu Isusu' (Rim 3,24-25). *Oh, Frančeska, kako smo bogati Božjim darovima, mi predodređene za božansko posinjenje (Ef 1,5), mi baštinici njegove slave (Rim 8,17). 'Tako u njemu nas izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i neporočni u ljubavi pred njim' (Ef 1,4) (pismo 208).*

Čudesni Elizabetin sažetak stanovanja Presvetog Trojstva u kršćanskoj duši

Elizabeta Presveto Trojstvo naziva slatkim „Gostima“ njezine duše. Njezina je jedina želja biti posve okrenuta prema „Gostima“ koji stanuju u njoj: *Ljubljena moja Antonijeta, stavljam svoju vjeru u prisutnost Boga, Boga ljubavi koji boravi u našim dušama. Ta intimnost s njim 'iznutra' sunce je koje grije moj život pretvarajući me u anticipirano nebo. I to me podržava danas u mojoj bolesti. Ne bojim se mojih slabosti. Od tuda dolazi moje pozdanje, jer je Jaki u meni i njegova milost je svemoguća. On djeluje, kako kaže sv. Pavao, iznad onoga što mi možemo činiti (Ef 3,20) (pismo Antonieti Bobet 1906).*

U svojim posljednjim duhovnim vježbama, kada ju bolest sve više nagrizi i kada se približava njezin odlazak s ovoga svijeta, u onaj svijet, gdje prebivaju njezini slatki „Gosti“, Presveto Trojstvo, Elizabeta moli: *Da vas nikada ne ostavim same, da budem posve budna u svojoj vjeri, sva u klanjanju, sva predana vašem stvarateljskom djelovanju. Pravo je čudo da jedna mlada osoba koja toliko trpi fizičke boli, na ovakav način moli i zapisuje. To je moj Učitelj koji želi stanovati u meni s Ocem i s Duhom ljubavi, da ja budem 'u zajedništvu s njim' (1Iv 1,3). Više niste pridošlice, nego ste ukućani Božji (Ef 2,19). Evo kako ja mislim biti kuća Božja: živeći u krilu blaženoga Trojstva u mome unutarnjem bezdanu, u toj neprobojnoj tvrđavi svete sabranosti o kojoj govori sv. Ivan od Križa (Duh. spjev B). Neizmjerni Otac, Neizmjerni Sin, Neizmjerni Duh Sveti! Živjet ću na sliku nepromjenjivog Trojstva, u vječnoj prisutnosti, uvijek se klanjajući i dozivajući 'svjetlo njegove slave' (Ef 1,3) (posljednje duh. vježbe, 16).*

Osoba koja njeguje svoj unutarnji duhovni život, život ljubavi Presvetog Trojstva, koja se daje „zarobiti“ Trojstvenom ljubavlju koja je aktivna, i sama postaje aktivna, unatoč tjelesnoj bolesti poručuje: *Kraljevstvo Božje je u nama (Lk 17,21). Bog je središte duše. Kada duša spozna savršenstvo Boga, ljubiti će ga i potpuno uživati, dospjet će u samo središte dubine da bude zahvaćena njime. Ljubav je ona koja sjedinjuje dušu s Bogom, koliko je intenzivnija ljubav, toliko će više ući u dubinu Boga i ostati u njemu. Kada posjeduje samo jedan stupanj ljubavi, već je u središtu, ali kada ta ljubav*

dode do svoje savršenosti, duša će prodrijeti do samog središta njegove dubine. Bit će preobražena tako da će postati najbližnija Bogu (Ivan od Križa, Ž. Pl. B) (Duhovne vježbe 2, 1).

Smisao našeg ljudskog i kršćanskog života, već se sada sastoji u gledanju ljepote Božje u svom sjaju i bogatstvu. Ono što Elizabeta piše redovnici sestri Marti od Isusa, odnosi se na svakog kršćanina da budemo svjesni kako je Bog uvijek s nama *kada mislimo da smo sami, on nas sluša kada mislimo da nam ne odgovara, ljubi nas kada mislimo da smo napušteni*, piše sv. Augustin. Kao sažetak ovog razmišljanja pronadimo sebe u ovim stihovima Elizabetine pjesme:

*Bog te od vječnosti predodredio,
da budeš u njegovoj prisutnosti čista i sveta,
da može u tebi gledati svoj sjaj, u svom predznanju.
Želi te suobličiti tvome nebeskom Zaručniku.
Prepusti se dakle, toj neizmjerljivoj ljubavi,
žarkom ognju koji sve pretapa u Boga.
U središtu tvoje duše, u dubokoj šutnji,
pod izlivanjem Duha Svetoga,
u rastućoj sabranosti, postići ćeš božansku sličnost!*
(pjesma 101, sestri Marti od Isusa, OCD)

Savjeti za molitvu

Piše: Daniel Katačić

U ovom eseju, koji je plod mojih promišljanja o molitvi uz pomoć knjige *Savjeti za molitvu* oca Matte el Meskina (u nakladi benediktinskog samostana Čokovac, 2019.) želim ukratko predstaviti molitvu kao put sjedinjenja s Bogom. Ovdje želim promišljati na osnovu dvaju poglavlja iz navedene knjige.

Sama knjiga plod je pastoralnog rada s dušama jednog koptskog monaha koji je život proveo u egipatskoj pustinji živeći monaški život. Molitveni život koji je svakodnevno živio otac Matta el Meskin (1920. – 2006.) učinio ga je ocem mnogih duša.

Egipat je domovina pustinjaka ili monaški raj kako je opisuju benediktinski monasi s Čokovca koji su priredili hrvatski prijevod ove knjige. Egipatska pustinja najsladi je raj, a neki će reći da ni nebo ne blista toliko koliko egipatska pustinja svojim monaškim nastambama. Stoga vjerujem da nam iskustvo molitve ovog monaha koji je život proveo u egipatskom monaškom raju može biti poticaj da se odvažimo redovito moliti. *Ne oklijevajmo dati prvenstvo šutljivoj svagdanjoj molitvi u osami svoje sobe. Molitva traži da ostvarimo tišinu kako bismo mogli slušati i čuti Boga. Tama tišine omogućuje čovjeku da se usredotoči na Boga. Tišina i osama jesu lagani predokus vječnosti.* – kardinal Robert Sarah.

Preobraženi u istu sliku (2 Kor 3, 18) Molitva te preobražava

Molitva je jedno od najučinkovitijih sredstava koje imamo za preobrazbu našeg bića. Moliš li često tijekom dana, pa makar samo i minutu više puta u danu, bivaš preobražen, postaješ bolji čovjek. Mijenja se naš karakter, ponašanje itd. Kad ustrajno svoje lice okrećemo u molitvi Kristovom Licu, poprimamo njegove crte – obasjava nas svjetlost njegova Lica i mi postajemo kristoliki.

Molitva je u početnom stupnju vrata kroz koja ulazimo k Bogu. Gospodin kuca i treba mu otvoriti. Početak je molitvenog puta stoga uvijek susret s našim ja koje se mora umrtviti kako bi se susrelo s Gospodinom. Kada slomimo svoje ja, kroz molitvu stupamo u zajedništvo s Bogom. Ova molitva sjedinjenja s Gospodinom nešto je izvanredno. To su posebni trenutci kad Gospodin daje na vrlo živ način osjetiti njegovu prisutnost i zaviriti u Kraljevstvo Božje, Kristovo se svijetlo izljuje u naše srce. Molitva je tako cjelovito ozdravljenje duše.

Sve se ovo ne događa u jednom danu, niti u jednoj godini, naglasio je autor. Za sazrijevanje u molitvi potrebne su godine ustrajnog moljenja. Kroz ustrajnu molitvu stupnjevito se ruši želja za grijehom i čisti se savjest. Kada taj molitveni život postane dovoljno zreo, tada, posve iznenada, Kristovo svjetlo zasjat će u našoj duši i donijeti neizrecivu radost koja zahvaća naše cijelo biće. Ovo svjetlo plod je ustrajne molitve ili, kako sam već rekao pozivajući se na sv. Tereziju, odlučne odlučnosti.

Molitva je znak duboke ljubavi duše prema Bogu – koliko god bili nezadovoljni njome. Bog nas poziva na ovo zajedništvo ljubavi po molitvi – a naš odaziv odgovor je na tu ljubav. Bog je izvor svake ljubavi. Molitva je prvi pokazatelj da je ta ljubav zahvatila naše srce. Na početku ta se ljubav iskazuje samo priznavanjem grijeha i osjećajem nedostatnosti jer je Božja ljubav čista i zahtijeva čistoću. Prvi je učinak te ljubavi u našoj duši molitva kajanja i želja za obraćenjem. Ta molitva čisti dušu i priprema je za razmje-

nu ljubavi s Gospodinom. Želja za obraćenjem u vrijeme molitve raste te bivamo sposobni podnijeti bilo kakvu žrtvu kao nadoknadu za svoje grijehе. Grijeh tada biva razotkriven, ispovjeden i oprošten. Tako nas Duh Sveti po molitvi pročišćuje.

Ova podložnost Duhu Svetomu i naše dopuštenje da nas čisti je najvažnije djelo poslušnosti prema Bogu. Tako iskrena molitva, gdje smo pred Bogom takvi kakvi jesmo, bez uljepšavanja, jest poslušnost Bogu. Čovjek koji se iz dana u dan vježba u molitvi razmatranja je čovjek koji je iskreno poslušan Bogu jer odgovara na njegov poziv – bdijte i molite.

Poslušnost Bogu vježbamo kad smo poslušni nutarnjim poticajima. Pri-mjerice, ako osjetimo poticaj na molitvu, trebamo se sabrano pomoliti pa makar to bilo i kraće od minute. Po ovoj poslušnosti naš duh jača i spreman je razborito se suočiti s drugim stvarima na koje nailazi kroz život. Ako ne naučimo odgovarati na poticaj molitve i tako biti poslušni Bogu, nećemo se odazvati ni na poticaj da nešto podnesemo kao žrtvu. Moramo stoga prvo biti vjerni u malim poticajima kako bismo mogli odgovarati na neke veće. Molitvom se vježbamo poslušnosti. Svaki dan iznova. I Isus *premda Sin, iz onoga što prepati nauči slušati* (Heb 5, 8). Tako je onda i trpljenje koje ćemo moći prihvatiti s radošću plod prethodnog vremena provedenog u molitvi. Ako nam je molitva mrska, bit će nam mrsko i trpljenje.

Po molitvi se učimo osloboditi vlastite volje i opredijeliti se za Božju volju. Ovdje dolazi do velike borbe između našega ja i Boga. To je teška borba i da bismo u njoj odnijeli pobjedu nad svojim ja i pristali uz Božju volju, potrebno nam je snažno oružje, a to je molitva. U molitvi pronalazimo zaklon. Ustrajna molitva nam naposljetku daruje duh predanja i podložnosti Božjoj volji. Sva naša sreća biva tada u vršenju te svete volje koja je za nas bolja od bilo koje ljudske volje.

Naša poslušnost prema Bogu potpuno sazrijeva kroz molitvu. Kad po-sve pristanemo uz Krista, bivamo uneseni u njegovo otajstvo ljubavi. A to otajstvo ljubavi je žrtva. Postajemo sve sličniji Isusu: suosjećamo s njim svu bijedu svijeta, grijehа. Naše srce postaje slično Kristovu Srcu, sudjelujemo u njegovom poslanju spašavanja duša. Ako smo revni u molitvi, nećemo dugo čekati da nam srce bude zahvaćeno Kristovim žarom. Poput njega bit ćemo sposobni darivati sebe za druge, biti im blizu.

Zaključno možemo reći kako se po molitvi najprije susreće Krista, po-tom ga ljubimo i ulazimo u prismo zajedništvo s njim, te na koncu imamo stvarnog udjela u njegovu životu i križu. Ako zaista želimo učiniti Kristovo poslanje i našim poslanjem moramo se molitvi posvećivati svim srcem i biti ustrajni.

Tjelesna askeza i gorljivost duha

Autor razlikuje dva načina askeze: pasivnu koja se odnosi na brojne prostracije, post, šutnju, skromnost u odijevanju – ona nosi u sebi odricanje; i aktivnu koju promatra kao prinos iskrene ljubavi Bogu, nutarnji dijalog srca s Gospodinom koji ne prestaje ni danju ni noću – meditiranje njegovih riječi. Autor želi naglasiti da revnost u molitvi ovisi od askeze tijela i gorljivosti duha. Gorljivost duha potiče izvanjska askeza, mrtvljenje, odricanje. Ova dva načina, pasivna i aktivna askeza, štite našu molitvu od umora, dosade, duhovne mlakosti.

U osobi Isusa Krista sjedinjuje se vrijeme s vječnošću, čovječstvo i božanstvo se ujedinjuje. Tako bi sjedinjenje s Kristom u molitvi značilo posvetiti naše vrijeme, jer po molitvi Krista dovodimo u vrijeme, prožimamo naše vrijeme s Božjom vječnošću. Možemo reći da je molitva pravo iskupljenje vremena (Ef 5, 16). Zato u molitvi trebamo ostaviti po strani ljudsku kategoriju vremena i prepustiti se djelovanju Duha. Žurba u molitvi znak je da smo ovisni o materijalnom vremenu – to se osobito očituje ako smo u molitvi zauzeti promišljanjem o onome što nas čeka po svršetku molitve. U takvim trenucima bolje je izmoliti kratku molitvu pozorno, svim srcem, nego li moliti satima a pri tom misliti na nešto drugo.

Važno je znati da Krist uvijek sluša našu molitvu, čak štoviše, on i sudjeluje u njoj. On Ocu prinosi našu molitvu zajedno s nama, zauzima se za nas. On našoj molitvi dodaje svoje zasluge. U pomoć dolazi i Duh Sveti koji vodi našu molitvu tako da bude mila i Ocu i Sinu. On određuje vrijeme trajanja molitve, nadahnjuje riječi za molitvu i izlijeva u naše srce duhovni žar i revnost. Od neizmjerne je važnosti povjeriti Duhu Svetom svoju molitvu kako bismo imali snage započeto djelo dovršiti. On tako, s obzirom na našu mogućnost i vrijeme koje imamo, vodi našu molitvu da ona traje baš onoliko koliko je dovoljno u danoj situaciji. Tada je i naša duša posve sita, a naše dužnosti koje nas očekuju ne trpe. Ukoliko nam molitva nije vođena Duhom Svetim iz nje izlazimo neutješeni i bez radosti srca, bez mira.

Sada se trebamo zapitati na koji način možemo zazvati Duha Svetoga u našu molitvu. Duh je spreman pohititi čim ga zazovemo, osobito ako to činimo onako povjerljivim riječima kako dijete doziva svoju majku ili oca. Možemo ga zazvati riječima iz Časoslova: *Udostoj se doći i prebivati u nama*. Važno je povjerenje u Božje milosrđe i vjera da je On tu. Duh Sveti ne dolazi osjetno niti u buci, on dolazi u tiho i skromno srce u nutarnjoj tišini. Stoga ukoliko želimo biti mili ovome Pomoćniku naše molitve moramo težiti za blagošću, ljubavlju i svetošću. Molitva zapravo ima više veze s djelovanjem Duha nego li s nama samima. Po molitvi se rađa novi čovjek u nama po djelovanju Duha Svetoga. Po molitvi taj novi čovjek koji se u nama rodi osposobljeniji je za prepoznavanje Božje volje i djelovanja u našem životu.

Molitva je zapravo božanski poziv upućen nama na koji mi odgovaramo. On nas poziva i obećava da onoga koji dolazi k njemu neće izbaciti (Iv 6, 37). Po molitvi se vraćamo u izgubljeni raj. Molitva je nadoknada za brojne sate provedene daleko od Boga. Dobro je zadržati se cijeli dan u tom raju. I onda kad napustimo mjesto molitve u svojim mislima, možemo se vraćati dijalogu između Boga i našega srca.

Autor smatra da u molitvi ne treba uvijek tražiti ono što se tiče našeg blagostanja i ovozemaljskih briga. Molitva je prije svega prigoda za duh, da on pristupi Nebu. Molitva je prozor kroz koji naš duh može zaviriti u vječni život. Na zemlji je sve zapravo prolazno osim molitve. Stoga je važno svoje brige u molitvi prenijeti na duhovni način. Prinijeti sve svoje brige i potrebe Gospodinu da ih on pročisti, zaodjene božanskim i posveti ih. U molitvi ne treba iskati da naši poslovi budu samo uspješni kako bismo zadobili zemaljsku slavu. Treba ponajprije iskati od Duha da pročisti naše sebi ljublje, moliti ga da imamo razborito srce, ispravne želje uma, da ne budemo dvolični ili lažljivci. Moliti za hrabrost u borbi protiv svjetskih ispraznosti. Tako želje našeg tijela bivaju preobražene u želje duha. Tada i naše vremenito djelovanje biva posvećeno i potpomognuto od Duha da postane zaista dostojan prinos Bogu. Što je autor želio ovime reći? Vjerujem da je mislio na onu Isusovu – tražite ponajprije kraljevstvo Božje, a sve ostalo će vam se nadodati. Doista, ako prvo tražimo Kraljevstvo Božje, ili u ovom slučaju, ako prvo tražimo one stvari koje uzdižu duh tj. da ne budemo lažljivci, licemjeri itd. nego da budemo po Božjemu naumu ljudi iskrena srca, tada ćemo i svakodnevnim obvezama pristupati na savjesniji način, te će sama ljubav kojom počinjemo obavljati svoj svakodnevni posao isti učiniti lakšim i blagoslovljenijim. Imat ćemo gorljivost duha i u stvarima koje su nam se prije činile mučne i teške, a u tome nam je pomogla askeza tj. odricanje od želje da molimo za svjetovne stvari i uspjehe i odluka da molimo za ono što nas nutarnje izgrađuje. Tako možemo zaključiti na kraju ovog poglavlja da vanjska askeza kao što su pokora i post potiču nutarnje želje i gorljivost duha. Ovdje se čini zgodnim navesti misao pape Benedikta XVI. o postu iz korizmene poruke za 2009. godinu: *U ovo naše vrijeme čini se da je post izgubio ponešto od svojega duhovnog značenja te da je, u kulturi koju obilježava težnja za materijalnim dobrom, zadobio terapijski smisao vođenja brige o svojem tijelu. Post zacijelo pridonosi tjelesnomu dobru, no on je za vjernike prije svega „terapija“ kojom sebe iscjeljuju od svega što priječi njihovo suobličavanje s Božjom voljom. Vjerna praksa posta pridonosi tomu da osoba, tijelo i duša, stekne jedinstvo, pomažući joj da se kloni grijeha i raste u pristinosti s Gospodinom. Odricanjem od materijalne hrane koja hrani tijelo olakšava se nutarnja raspoloživost za slušanje Krista i hranjenje riječju spasenja. Postom i molitvom omogućujemo Njemu da dođe i utaži onu dublju glad koju*

osjećamo u srcu: glad i žeđ za Bogom. Post predstavlja važnu isposničku praksu, duhovno oružje za borbu protiv neuredne navezanosti na same sebe. Dobrovoljno se odricati uživanja u hrani i drugih materijalnih dobara pomaže Kristovu učeniku obuzdati prohtjeve naravi oslabljene prvim grijehom, čijim je negativnim posljedicama pogođena čitava osoba. Zgodno opominje drevni liturgijski korizmeni himan: „Utamur ergo parcius, / verbis, cibus, et potibus, / somno, iocis et arctius / perstemus in custodia – Budimo umjereniji u riječima, hrani i piću, snu i igrama, a više pažnje posvetimo bdijenju.“ Isto je tako i hvalevrijedno svjedočanstvo kardinala Saraha koji svjedoči kako je u teškim situacijama iz kojih nije vidio izlaz, znao po nekoliko dana provesti u osami, bez materijalne hrane – hraneći se samo riječju iz Svetog pisma. Takvi su trenutci, kako sam svjedoči, bili za njega prosvjetljujući i olakšali su mu susret sa svakodnevnim brigama.

Odvažimo se poći putem molitve, koja zahtjeva ustrajno vježbanje i žrtvu i askezu kako bismo se već na zemlji postali Kristoliki i sjedinili se s Njime.

OPROŠTAJ

Sklopio si oči tiho bez riči,
 otišao si iz mog života,
 oprostio si se od svih
 samo meni niso kazo
 Zbogom.
 Gledam u nebo
 oblake bile,
 nadam se da ću vidit
 tvoje lice.
 Molim tiho, ruke sklapam
 željna da te još jednom zagrlim.
 Tata moj, ko će mi divanit
 kako je kadgod bilo?
 Ko će me tešit kad me zaboli?
 Ostala sam ko list na vitru.
 Samo nada živi da ćemo se sristi
 u Spasiteljevom naručju
 toplom i mekom
 tamo visoko di bili
 oblaci iđu.

Lucia Knezy

Nemoj zaboraviti Gospodina, Boga svoga

Piše: o. Zlatko od sv. Josipa, OCD (Žuvela)

Nemoj zaboraviti Gospodina, Boga svoga (Pnz 8,14b) upozoravao je veliki starozavjetni Božji prorok Mojsije svoj narod s kojim je putovao i kojega je vodio iz Egipta, kroz pustinju, prema obećanoj zemlji. Nije to prorok tek tako i uzalud govorio. Primijetio je Mojsije da je narod sklon zaboravu u odnosu prema Bogu te da brzo skreće s puta koji mu je Bog odredio. Samo u nekoliko dana njegove odsutnosti narod je bio pao u grijeh idolopoklonstva napravivši sebi zlatno tele kojega su proglasili svojim bogom. Čovjek je doista sklon veoma brzo zaboraviti svoga Stvoritelja, zaboraviti na živoga i jedinoga Boga. I onda, da bi ispunio tu prazninu pravi si boga od ispraznih i prolaznih stvari.

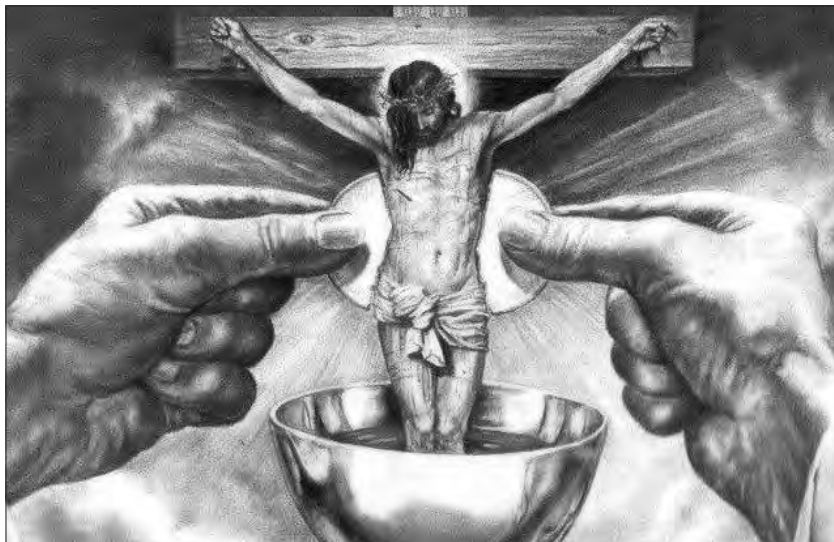
No, nitko i ništa drugo ne može nadomjestiti pravoga Boga, milosrdnoga, pravednoga, istinitoga. Budući da je On dobar, poštuje čovjeka i slobodu koju mu je dao. Ali ta se sloboda često zloupotrebljava te ide sve do zaborava, do prezira Boga. U knjizi *Uspon na goru Karmel* sv. Ivan od Križa, karmelićanin i crkveni naučitelj tumači kako se to događa u duši. Kad god neka osoba sebi stvori bogove iz novca i vremenitih dobara, sve se više udaljuje od Boga pamćenjem, razumom i voljom, zaboravljajući na njega kao da on ne bi bio njezin Bog. Takve se osobe nimalo ne skrbe za ono što su dužne po božanskom zakonu. Posve zaboravljaju na sve što se tiče spasenja i ništa za to ne mare jer su im duševne moći zauzete dobrima, bogatstvom i poslovima svijeta. Tako te osobe nisu prisutne nijednim svojim dijelom u stvarima Božjim, a u stvarima svijeta su čitavim bićem.

Koliko ih ima? Pa bilo je takvih, zaboravnih, mnogo i prije, ima ih mnogo i sada. Ali Bog ne odustaje. Uvijek iznova i iznova podsjeća ovaj svijet, i sve koji na njemu žive da On postoji, da on Jest. Objavljuje svoju nazočnost,

podsjeca na svoje biće, ne dopušta da prevlada zaborav, jer zaborav Boga je smrt i propast. Stvorenje bez Stvoritelja nestaje.

Kako bi očuvao ljude od zaborava, Sin je Božji na rastanku svojim učenicima ostavio sveti znak, nešto što će ih trajno podsjećati na Njega. Ostavio je samoga sebe u obličju hrane, u obličju kruha i vina. Isus se poslužio onim što je čovjeku najbliže. Onim što je dio njegove naravi. Da bi živio, čovjek mora jesti. Kad mu nedostaje hrane, organizam već osjeća nelagodu. Tijelo se buni, traži hranu, želi jesti. No, čovjek nije samo tijelo, on je i duša. I duša ima svoja prava. I ona osjeća nelagodu, i ona se buni kad joj nedostaje hrana. A hrana za dušu jest lijepa riječ, ona Božja, jest Mudrost Božja, jest ljubav Božja, svrha, smisao ovoga života, cilj i nada za vječni život. To je isto hrana bez koje se ne može živjeti. Jer *čovjek ne živi samo o kruhu, nego čovjek živi o svakoj riječi što izlazi iz usta Gospodnjih* (Pnz 8,3).

Bog želi da se te istine ljudi uvijek prisjećaju. Kao što se ne zaboravlja hraniti tijelo, neka se ne zaboravi nahraniti duša. A hranu za dušu Dobri Bog daje svakodnevno, već vjekovima, u svakoj svetoj misi. Prilike obične hrane, prilike kruha i vina, nakon pretvorbe, nisu više iste. One postaju prilike presvetoga Tijela i Krvi Gospodnje. To se događa snagom Božje riječi, Isusovom ustanovom, kada je na Posljednjoj večeri zapovjedio svojim učenicima da to čine njemu na spomen. I evo, Crkva iz dana u dan, iz godine u godinu, iz stoljeća u stoljeće, iz tisućljeća u tisućljeće, kroz svu svoju povijest, obnavlja tu Isusovu gestu najveće ljubavi. Sa božanskoga stola pruža se ovom čovječanstvu jelo istinsko, presveto Tijelo Isusovo, pruža se piće istinsko, presveta

Krv Isusova, da se ljudi time hrane te imaju život u sebi. Bez te hrane nema života. Gospodin Isus to izričito kaže: *Ako ne jedete tijela Sina Čovječjega i ne pijete krvi njegove, nemate života u sebi* (Iv 6, 53). Stoga ovaj dar Božji, ovaj izraz najveće ljubavi Isusove ne smije biti odbijen. Sakrament Života se ne odbija jer se time odbija sve, milost, ljubav, dobrota, utjeha, radost, mir. Duši ne preostaje ništa, ništa što bi je moglo utješiti, ohrabriti, uzdignuti. No, isto tako kako Euharistija ne smije biti odbijena, ne smije biti svetogrdno primljena. Na primjeru Jude Iškariotskoga koji je izdao Isusa vidimo kako završavaju svi oni oskrvnitelji sakramenta. Užasna smrt, grozna sudbina onoga koji je imao privilegiju biti za Isusovim stolom a nije nastojao biti toga dostojan.

Čuvajući se strogo ovih dviju krajnosti, odbijanja Pričesti ili, ne daj Bože, njezinog svetogrdnog primanja, pristupajmo stolu Gospodnjem iskrene i čiste duše, ponizno i s ljubavlju prema Isusu otvarajući mu sve svoje srce da ga on ispuni svojom dobrotom, svojom milošću, svojim životom. On se raduje onima koji ga primaju oduševljeno i čisto i tada euharistijski susret postaje fuzijom, stapanjem. Duša se sjedinjuje s Bogom i postaje jedno s njim. Koja je to radost, koja ekstaza, koja utjeha u ovom zemaljskom progonstvu. Ljubimo stoga Euharistiju, kad god možemo dolazimo k njoj, častimo svoga Isusa u posvećenim prilikama kruha i vina, sjedinjujmo se s Njime. Ustrajući u tome nećemo ostati razočarani. Gospodin nam daje silno obećanje i veliku nadu: *Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni; i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan* (Iv 6,54). Na to obećanje ponizno mu odgovorimo molitvom u pjesmi: *Silni Bože što nam jesti na zemaljskoj daješ cesti: daj nam gore s tobom sjesti, među svece ti nas smjesti u nebu kod stola svog. Amen, aleluja!*

Vrag je u detaljima ili pak nije?

Piše: Nebojša Stipić

Dragi čitatelji, ponekad je lakše govoriti nego pisati, ponekad je lakše šutjeti nego progovoriti, ali, mislim, ipak je najteže spoznati.

Stara bitka između Boga i Sotone opisana je na prvim stranicama Svetog pisma, opjevana je u mnogim pjesmama, a napetost i stalni sukob dobra i zla osnova su mnogih bajki i priča koje slave pobjedu ljubavi naspram poraženog zla. Čovjek je u svojem životu postavljen između noći i dana i to sadržanih sve u 24 sata. Poziv koji mu Krist upućuje je znakovit, poziv biti „Svjetlo“ (usp. Mt 5, 14.). Taj Kristov krik svjetla u tami svijeta duboki je izričaj onoga na što smo pozvani. Svjetlo zrakama obasjava, otkriva, čini vidljivim.

Kaže se da život čine male stvari, sitnice koje daju onu nijansu, onaj presudan ton u kompozicijama naših života. A kaže se kako je i sam „vrag u detaljima“.

Izučavajući demonologiju (teološka disciplina koja izučava demone, njihovu stvarnost...), uvidio sam kako su detalji presudni, ali da ih je iznimno teško uočiti, a još teže spoznati jer nekada se mogu činiti prilično banalnim. Zato vam, čitatelji, u što sažetijem tekstu želim prikazati put detalja, put do spoznaje i put od spoznaje. To je put s dvosmjernom trakom, onom: od Boga do Sotone i od Sotone do Boga.

Buđenje je bolno ali prijeko potrebno

Čovjek je pozvan za velike stvari. I ova konstatacija nije isprazna. Našu veličinu su nam zatrpali sustavi koji su i stvoreni ma kako se oni zvali, pri tome ne mislim na neke današnje nego na one i od prije sto, dvjesto, tristo pa sve do tisuću i pet tisuća godina, sve samo da bi nas potlačili, okrenuli od

Boga, da bi ugasili iskrju koja je usađena u naše duše, onu iskrju koja označava svijest da je Bog ovdje i blizu. Svijest koju su danas zamijenili traganjem za srećom. A tako je davno sv. Augustin uočio gdje je Bog: „Bože, svuda sam te tražio, Ti si bio u meni, a ja izvan sebe“.

Vratiti se u sebe jest put spoznaje. Pazite, to ne znači biti egomanijak koji se drži one: u se, na se i pod se. Vratiti se u sebe nije okultni put misterijskih spoznaja niti put samospoznaje, vratiti se u sebe znači iz temelja preispitati tko smo i što smo. Ne bojati se kritičkog promišljanja. Koliko li je Krist propitivao ljude, one silne farizeje i pismoznance, čak je i Sotonu propitivao... Koliko li je upitnika u Bibliji? Što nam to govori? Zastani, čitatelju, i promisli! Na čemu temeljimo sve, jer uzimamo sve olako, tko nam to govori? E to su bitni „detalji“, tko nam i što nam govori.

Spoznati da smo gledali mnoge crtače koji u sebi imaju sublimirane, skrivene poruke prepune perversija šokantno je i teško za povjerovati. No, ovdje vjera nije ni potrebna. Potrebna je duboka percepcija, razum i kritika, nešto tehnologije i istina se otkriva. Istina je podudaranje uma i stvarnosti kako je to razumio Immanuel Kant. Tada nastaje buđenje!

Buđenje nam otkriva da se sjeme mržnje i podjela začine u bolesnim glavama željnih moći i elitizma, u zatvorenim krugovima, podrumima i dobro skrivenim od očiju javnosti vilama i salašima, nešto poput filmova na temu teorija zavjera. Spoznaja rađa djelovanjem, a djelovanje posljedicama. Bolesne glave, moć i novac, manipulacija i sve je spremno za ratove, za pogibao. Kada spoznamo samo pojmove i to biva svojevršno buđenje. Kada spoznamo da nije teorija ono što olako učimo, da je puno više toga zasnovano na hipotezi (grč. υποθεσις, naslućivanje, pretpostavka o razlozima, uzrocima itd.), a ne na samoj teoriji (grč. θεωρία, razmatranje, spoznavanje, empirijski: sustav međusobno povezanih i uskladištenih tvrdnji). Spoznati da smo olako vjerovali drugima ili nadređenima, spoznati da smo kršćani koji ni Bibliju nisu pročitali, koji ozbiljno zamuckuju prilikom ispovijedanja vjere, spoznati da smo ubačeni u kalupe „lijevih“ i „desnih“, spoznati da smo samo „broj“, spoznati da smo samo „prilika“, spoznati da nas je netko izgledno „pametniji“ i „sposobniji“ nadmudrio zabludama i zaludenošću svakakvih pobuda, bolno je i oslobađajuće iskustvo.

Otvorene oči

Otvorene oči preduvjet su raspoznavanje dobra i zla. Kaže se da su oči ogledalo duše. Kao netko tko je imenovan egzorcistom, upoznat sam s ovim značenjem koliko su oči bitne. U očima se vidi zaposjednutost, proširene

zjenice, a položaj očiju nam da naslutiti o kojim demonima je riječ. Zlo u svom prkosu i oholosti ne može sakriti posve svoj identitet. Drugim riječima, odaje se. Otvorene oči znakom su mnogih situacija u Svetom pismu, sjetite se obraćenja sv. Pavla, jerihonskog slijepca itd. Gledati i vidjeti, slušati i čuti su ozbiljne odredbe Krista.

Danas većina sluša, gleda, ali ne čuje i ne vidi jer kada bi većina doista i čula i vidjela, ne bi tada išla stranputicom manipulacija i sukoba. Neznatne stvari bi nam postale itekako bitne, to su ti detalji. Tada bismo spoznali opasnost naizgled bezazlenih okultnih igara, karata, filmova, glazbe u svim žanrovima. Tada bi nam halloween i ostale „vještičje“ igre prestale biti predmetom zabave ili sukoba, a postale bi to što zapravo i jesu: realna opasnost koja pogađa najmlađe, djecu. Kada bismo znali kolika se opasnost krije u noćnim klubovima, mislim da ne bi smo zagovarali neku nazovi „pastoralnu“ razboritost u vidu kompromisa, plastično prikazano: malo idi u grad izlazi, a onda idi u Crkvu... Može se reći, pa ne možemo biti isključivi. Ali se onda postavlja ozbiljno pitanje dajemo li značaj detaljima u Svetom pismu, detaljima koji izražavaju spremnost odsijecanja udova (usp. Mt 18, 8-9.) takve velike i radikalne spremnosti, a sve poradi stjecanja kraljevstva nebeskog.

Ako ne možemo imati otvorene oči za dobro, onda ih zatvorimo za zlo, ne kako ne bismo zlo priznavali, nego kako ne bismo imali udjela u zlim djelima. Znakovito je okultno „jedno“ oko s kojim se krite tajne organizacije (masoni, iluminati itd.), to jedno oko koje sve vidi loša je kopija Boga Izraelova. Prepuna je javnost tog simbola jednog oka (fondovi, organizacije, institucije...), prikazanog i kao točke u krugovima i sl. Okultni znakovi su oko nas ne samo da bi nas se strašilo i pokazivalo tko je vladar svijeta, nego kako bi istima bila znakom raspoznavanja. Naivci misle da Božji ljudi ne znaju čitati znakove. Bog nas osposobljuje za velika djela. Mi smo svjetlo koje obasjava tamu. Djela se Zloga i demoni i svih kojima imaju udjela u njima imaju razotkriti. U molitvi egzorcizma se mogu očitovati svakakve zle nakane i planovi. Demoni u strahu pred Bogom, anđelima i svetima „razvezuju“ svoje jezike. Lažu, ali znaju govoriti i istinu.

Krivo tumačena izreka

Naslov ovog kratkog razmatranja o stvarnosti dobra i zla nije posve točan, tj. ova izreka „vrag je u detaljima“ posljedica je slobodnijeg a i krivog tumačenja jedne izjave koja se pripisuje njemačko-američkom arhitektu, osnivaču moderne funkcionalne arhitekture Ludwigu Mies van der Roheu, koji je dao veliki doprinos stvaranju modernog dizajna. Njegova izjava je

glasila: „Bog je u detaljima“! Ova izvrsna izreka odraz je svijeta kojemu je nekako zlo misterioznije, privlačnije, negoli dobro. Radeći svoju diplomsku radnju iz područja dogmatike, a koja se tiče dviju područja angelologije i demonologije susreo sam se s činjenicom kako je i među autorima daleko učestalija tematika demona i zla, nego anđela. Možda su naše svijesti pod svjetlom dobra, ali podsvijest biva zatamnjena. Tako se u novijoj literaturi osim nekih izoterija, New Age i okultnog anđeli ni ne spominju. A i demonologija postaje marginalizirana i svedena na puku tradiciju.

Iz tame u svjetlo!

Tama je dugo nad nama, ali spoznali smo svjetlo. No, ako mi nećemo aktualizirati duhovnu stvarnost, ako ćemo biti samo nijemi promatrači, onda će zlo u svom prkosu i u svojoj oholosti samo se očitovati pokušavajući ugasiti svjetiljku naših života. Zato i danas imamo egzorciste i teologe, ali i mislioce i istraživače koji se ozbiljno bave ovim sve učestalijim problemom djelovanja tame, napose u vidu posjednuća, opsjedanja i zlog uznemiravanja. Ako je nekada u srednjem vijeku bila ona izreka philosophia ancilla theologiae (filozofija je sluškinja teologije), onda bi danas znanost bila sluškinja filozofije i teologije. Jer razvojem čovječanstva nije iščezla težnja da se razum i s vjerom spaja. Ovo konkretno znači da ono što se danas u svijetu nekako želi suprotstaviti, znanost naspram vjere, za nas znači šansu ponovno povezati vjeru i razum. Ovaj vez rađa spoznajom duhovne stvarnosti koja je u nama i među nama, a koja nam može biti od velike koristi u borbi protiv zla i u borbi za duše.

Razumijevanje vraga tj. Sotone usprkos svemu i danas je konkretna stvarnost s kojom se moramo suočiti. Suočavanje s njim nas dovodi do Boga, do onog mnoštva detalja u našim životima. Tada ćemo Boga prepoznavati i u malome, a onda će nam tako biti jasne Kristove riječi: *Tko je vjeran u najmanjem, i u najvećem je vjeran; a tko je u najmanjem nepošten, i u najvećem je nepošten* (Lk 16,10). Ti detalji odaju našu (ne)pripadnost,

u tim detaljima se „krije“ Bog. Na koncu, uzak je put i malena su vrata koja vode u spasenje. Malo svjetla dovoljno je da nam obasja tamu. Neka nas to svjetlo vodi i obasjava tamu svijeta. Jer nama je poći „iz tame u svjetlo“!

Sigurnost u ljubav Božju

Piše: Nataša Firanj

Mi smo na ovom svijetu gosti. Stvoreni na sliku Božju i poslani da vršimo volju njegovu. Ali svi želimo neku sigurnost. Od samog rođenja mi žudimo za sigurnošću u životu. Prvo je to potreba za roditeljskom ljubavlju. U njima vidimo oslonac za život. Kako rastemo, potreba za sigurnošću raste. Želimo i dalje roditelje za sebe, sigurno mjesto u obitelji, ali želimo i materijalne stvari, uspjeh u školi, vjerne prijatelje. Nakon toga želimo dobar posao, divnog bračnog druga ili lijep život u samoći, želimo zasigurno zdravu i dobru djecu i još mnogo, mnogo toga što bi nam osiguralo lagodan život. Veliki broj ljudi sve to prolazi s vjerom u Boga. Nezgoda je u tome što vrlo često njega samog stavljamo iza svoje zamišljene sreće i iza svojih materijalnih dobara. Gospodin je divan kada nam sve ide kako smislimo. Zaboravljamo zapravo zašto smo ovdje na zemlji. Nismo spremni vršiti njegovu volju. Nije nam On na prvom mjestu. Želimo raj na zemlji. A zapravo mi treba da hodamo kroz život misleći na raj koji nas čeka nakon smrti. Ne želimo nositi križ. A nema života bez križa. Pitanje je samo umijemo li ga nositi. Javlja se problem nesigurnosti. Posrćemo i padamo očajnički želeći da se oslobodimo križa. Gubimo iz misli to da je i sam sin Božji posrtao i padao, ali se do samog kraja dizao i hodao dalje noseći svoj preteški križ. Nije gubio sigurnost u Očevu ljubav. Tu se javlja pitanje zašto mi gubimo tu sigurnost, kad je Bog i naš otac. Obećao je da nas nikad neće ostaviti. Dao nam je Sina svog da ga prizovemo u pomoć za snagu da možemo ponijeti svoj križ, da nas digne kad padnemo.

Gospodin je sav ljubav. On želi našu ljubav, čeka da ga mi volimo. Besplatno nam poklanja ljubav, zato je ne smijemo gurati od sebe. Važno je u svakom trenutku biti siguran u Božju ljubav. Koliko god voljeli svoje roditelje, djecu, prijatelje i koliko god od njih primili ljubavi nije dovoljno. Roditelji umiru, djeca odlaze svojim putom, prijatelji se ponekad udaljavaju, ali Bog nikad ne odustaje od nas i uvijek nas ljubi čak i kad umijemo biti ljuti

na njega. Jedina sigurna ljubav je u Ocu nebeskom i njegovom sinu Isusu Kristu. Marija, majka Božjega Sina je sama ljubav. Neprestano bdije nad nama. Živimo u miru jer imamo sigurnu ljubav koja nikad ne prestaje, nikad se ne može potrošiti.

U LISTANJU

U osami lagano prelistavam
stranice duge, stranice nove.
Strepim, drhtim, bojim se,
s čime sam ih ispunila.

Isčitavam riči
lagane lepršave
u mirisnim laticama uvijene.

Čuči listić uveli
stranice nove
ranila ga bodlja
kaktusa oštroga.

Na rođenju
stranice si mi
Gospodine, poklonio
prazne, čiste, bile.

List po list šarenila
naslikanog i ispisanog.
Jedna želja na listu ostala
da u tom listu posljednjem
nađem svu milost Tvoju,
za mene nesavršenu
slabu i grešnu.

Kata Kovač

Misli iznad mojih misli

Piše: Nataša Firanj

Jednostavno je prirodno misliti. Čak i kad spavamo naš mozak propušta neke misli. Iz tog razloga se događa da sanjamo. Mozak nas za vrijeme sna pušta da se odmorimo, ali vrlo često znamo živo sanjati snove koji su povezani s onim o čemu smo razmišljali tijekom proteklog dana.

Trebalo mi je mnogo godina da se dogovorim sama sa sobom da onog trenutka kad se probudim ignoriram san. To sam nekako vježbala, jer sam ujutro svaki put zamolila Gospodina da mi pomogne zaboraviti san. Jer mojim buđenjem počinje novi dan, dan stvarnosti i on je bitan Bogu. Išlo mi je baš dobro. Svjesna da Bog sve vodi i zahvaljujući njegovoj milosti tekli su dani tako da sam se mirno budila i nikad se nisam sjećala sna. To je bio pravi odmor za dušu i tijelo. Ali jednog dana odlučila sam djecu odvesti na kupanje na kanal. Tu noć u tri sata ujutro probudio me tako snažan san da mi se oboje djece dave u travi. Puna dva sata oka nisam sklopila, a onda sam se pomolila i zaspala još pola sata. Nisam odustala od kupanja, jer njima je to bilo jako važno. Ja sam pola dana provela u strahu, zaista gledajući kako mi djeca skaču i rone u sred kanalske trave. Njima nisam pokazala strah. Bila sam svjesna da postoje misli iznad mojih misli. To su Božje misli. On nije mislio kao ja. On za svakog od nas ima fantastičan plan. Moj strah od trave je izazvao uznemiravajuće misli koje su utjecale na san. Sama sam sebi napravila pometnju u mislima. Dan je bio savršen, a oni sretni. Tada sam se uvjerila da ja mogu slobodno misliti što god poželim, ali je pitanje kako ću se osjećati zbog toga. Koliko god ja mudrovala, postoje misli iznad mojih misli. Te misli su Božja providnost. Jedino su one prave i istinite. Sve loše i uznemirujuće misli mogu izazvati naši vlastiti prikriveni strahovi.

Ne smijem dozvoliti da moje misli budu iznad Božjih misli. Trebam pokušati misliti samo u pravcu Gospodnjih misli, a Gospodin je taj koji prvo misli na ljubav. Ako se prepustim njegovoj ljubavi i moje misli će biti ispunjene ljubavlju i milošću Božjom.

**NAŠ KANDIDAT ZA SVECA
O. GERARD TOMO STANTIĆ**

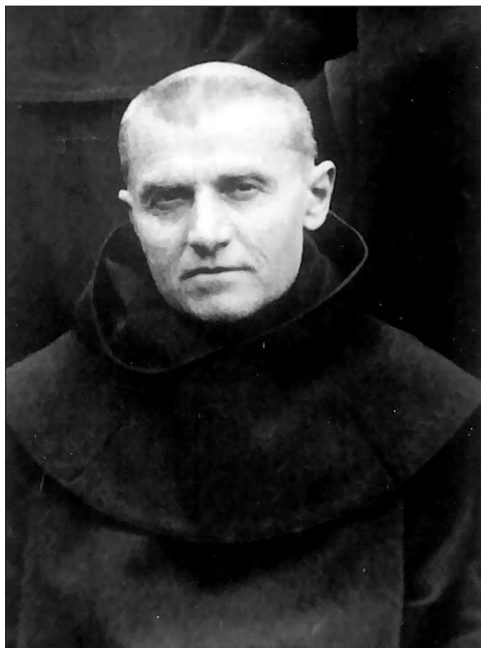
Osobnost ili karakter sluge Božjega

o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina

Piše: o. Mato Miloš, OCD

U svijetu poznati znalci psiholozi, koji obrađuju temu ljudske osobnosti i karaktera, poput Lickermana, Surbhia, Svrakića, Draganića, Hilla, Clonin-gera i drugih, pišu kako se ljudska osobnost odnosi na naše stavove, misli, osjećaje i emocije. Kada na prvi pogled promatramo drugu osobu koja nam se čini smiješnom, simpatičnom, energičnom, samouvjerenom, sramežljivom, povučenom i slično, vidimo nečiju osobnost koja se jednostavno uočava. Taj nas prvi dojam ponekad može i prevariti, jer ljudske osobine brzo izlaze na vidjelo. Isto tako, ljudska osobnost ne podrazumijeva uvijek pozitivne osobine i vrijednosti, koje psiholozi označavaju u svojim stručnim priručnicima, poput graničnih poremećaja osobnosti. Nečija osobnost može biti definirana od genetskih do karakteristika okoline.

Pod pojmom karaktera psiholozi podrazumijevaju mentalne i moralne karakteristike pojedinca. Radi svojega karaktera i okruženja u kojem se nalazi, pojedinac odlučuje stvarati određene granice, načela i životna pravila kojih se drži u postupanju prema sebi i drugima. Nije jednostavno procijeniti nečiji karakter. Njegove se posebnosti najčešće otkrivaju u neuobičajenim i specifičnim okolnostima. Karakter predstavlja ono što pojedina osoba jest, njezino pravo i istinsko „ja“, koje se temelji na uvjerenjima koje je puno

teže mijenjati nego što većina ljudi misli. Mogu li se ljudska osobnost i karakter mijenjati? Istraživanja znalaca ove teme kažu da je to prilično diskutabilno. Prema njihovu istraživanju, čini se da je karakter teško mijenjati, dok se osobnost smatra nasljednom i uglavnom nepromjenjivom. Ipak, misle oni, da se do punoljetnosti može mijenjati i razvijati, a poslije toga gotovo nikako.

Prema učenju psihologa, postoje ključne razlike između osobnosti i karaktera. Osobnost se odnosi na kombinaciju osobnih kvaliteta, stavova i ponašanja koja osobu razlikuju od drugih ljudi.

Karakter se odnosi na skup moralnih i mentalnih kvaliteta i uvjerenja koja predstavljaju tko smo zapravo mi. Osobnost je subjektivna i predstavlja naš identitet. Karakter se odnosi na naučeno ponašanje i objektivan je. Iz ovoga proizlazi da osobnost odražava vanjski dio osobe, dok karakter ukazuje na nutarnje „ja“ pojedinca. Ljudska osobnost i karakter predstavljaju osobu u stvarnosti, odnosno tko je ona zapravo. Najpouzdaniji način procjene karaktera druge osobe je dugotrajan i naporan rad.

Može li se pouzdano procijeniti nečiji karakter? U procjeni karaktera potrebno je promatrati osobu u njezinim različitim situacijama, koje izazivaju određene reakcije, kako bismo mogli pouzdano zaključiti kakvu će reakciju u danom trenutku odabrati dotična osoba. Iako su u pitanju dva različita pojma, ljudi često osobnost pripisuju karakteru osobe. To čine zato što su već prije osobu koja im se sviđa zadržali u pozitivnom dojmu u kojem su je upoznali, iako će možda karakter iste osobe u budućnosti pokazati i neke druge manje prihvatljive načine ponašanja. Kolikogod se procjena nečijeg karaktera čini jednostavnom, treba biti svjestan da je u pitanju puno teži posao od onoga što nam se čini. Istina je da je buduće ponašanje osobe osobito djelomično označeno njezinim prošlim ponašanjem, stoga uvijek treba ostaviti prostora za promjenu i napredak. Nikada ne znamo u kakvim se životnim okolnostima

netko našao tijekom svojega rasta i razvitka i zbog čega je određene stvari baš tako učinio. Ne smijemo brzopleto prosuđivati i zaključivati o pojedinim osobama, već treba ostaviti prostora za razgovor, slušanje i promatranje. Sva-ka osoba zaslužuje priliku pokazati najbolju verziju o sebi, zaključuju gore navedeni znalci.

Karakter kako ga zamišlja sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić

U svojem spisu koji nosi naslov „Theologia pastoralis“, o. Gerard zapi-suje: *Značaj: pravi raj! Jer se samo tome možemo radovati ako znamo što više moralnoga blaga nabavljati. Značaj, karakter je nabavljena moralna dobrota. Duhovna dobrota: savjesti čistoća. Savjest čistiti i kititi, to znači značajan biti. Samo najveći karakter Isus nije trebao savjest čistiti, kitio je kada je zakone držao na koje nije obvezan bio. Onaj je velik kojega je savjest velika. Nema sklada među silama i darovima tijela i duše ako nema značaja. Sigurno svjedočanstvo značaja: savjest mirna, čista od grijeha i sebičnosti. Dakle, značajan istinit, pa makar bio na smrt osudit.*¹

Iz ovog kratkog teksta razvidno je da je značaj ili karakter za o. Gerarda *pravi raj*, da je karakter *nabavljena moralna dobrota*. Još više, ono je *duhovna dobrota: savjesti čistoća*. Ljudska osobnost, značaj ili karakter, tiče se ljudske savjesti, koju svaki čovjek posjeduje, koju treba *čistiti* od vlastite negativne subjektivnosti i *kititi* objektivnošću svoga ponašanja i djelovanja. Za o. Gerarda, Isus je najveći autoritet i karakter kojega čovjek treba upoznati i slijediti. Isus nam je objavio Oca i Očevu želju da budemo savršeni kao što je i sam Bog savršen. Svoju savjest trebamo odgajati primjerom i učenjem Isusa Krista, svoju egoističnu volju ispravljati i usmjeravati svoj život prema onome što nas on uči. Svaki čovjek se treba svim svojim silama, kao i darovi-ma duše i tijela truditi uz Božju milost skladno živjeti i oblikovati svoj vlastiti značaj ili karakter. Uz suradnju s Božjom milošću, čovjek može izgrađivati svoju osobnost, svoj značaj ili karakter. Bog može naglo promijeniti čovjeka, kao što je to učinio okrutnom progonitelju kršćanstva Savlu, kojeg je na putu u Damask, gdje je pošao progoniti kršćane, Božja milost srušila s konja i od okrutnog progonitelja učinila neustrašivim i žarkim navjestiteljem evanđelja Isusa Krista, sv. Pavla. I ne samo navjestitelja, nego i apostola koji je za Krista svoju vlastitu glavu položio na panj i za njega krv svoju prolio. Milost Božja uvijek prati svakog čovjeka i upućuje na pravi put, samo je pitanje prihvaća li čovjek ponuđenu Božju milost ili ju odbacuje, te tako naudi i sebi i drugima

¹ *Theologia pastoralis*, 002945.

oko sebe. Za o. Gerarda pokazatelj prave osobnosti, značaja ili karaktera jest *savjest mirna, čista od grijeha i sebičnosti*. Iz ovoga trebamo zaključiti kako je važno svakog dana ispitivati vlastitu savjest prije nego završimo radni dan i podemo na noćni počinak. Mirna savjest daje nam miran noćni san.

Na jednom drugom mjestu o. Gerard zapisuje: *Nek imamo svijest, savjest (karakter), pa nam život divna povijest*.² Karakterna osoba zna cijeniti i vršiti svoju životnu zadaću i pisati svoju vlastitu pozitivnu povijest, ne samo zato da postigne vječnu sreću u nebu, nego zato što je vršenje svoje životne zadaće i dužnosti sudjelovanje u Božjem stvoriteljskom naumu. Po savjesnom vršenju svojih životnih dužnosti, čovjek se učvršćuje u svojoj osobnosti i svome karakteru. Promatrajući savjesnog čovjeka, njegovo ponašanje i djelovanje, kažemo: to je karakteran čovjek. Čovjekova suradnja s Božjom milošću, rad na vlastitoj osobnosti i karakteru, može i *od lupeža, načiniti valjane ljude*, kaže o. Gerard.³ Sličnu misao nalazimo kod Waltera Kaspera: *Ako se promatra Augustinov život prije obraćenja, onda on prema danas važećim kriterijima za imenovanje biskupa ne bi bio imenovan ni za glavnog ministranta*.⁴ Nikada nije kasno obratiti se i promijeniti svoj pogrešni način života. Benedikt XVI., papa u miru, piše: *Čovjek je Bogu vrijedan toliko da je Bog postao čovjekom kako bi mogao trpjeti s ljudima. Gledajući odatle, u svekoliku je ljudsku patnju išao onaj koji trpi s nama, koji nas nosi, te je stoga u svakoj patnji prisutna utjeha Božje supatničke ljubavi, pojavila se zvijezda nade*.⁵ Božja ljubav koja nas izabire, koja nas je pozvala u život i na temelju koje se Isus Krist na križu predao za nas, konačna je i ne može prestati sa smrću. Bog nas shvaća ozbiljno. On nas ljude i našu slobodu ne želi preskakati ili prelaziti preko nje. Potrebna je naša odluka i naš odgovor na ponudu Božje ljubavi. Božja ljubav želi uzvraćanje ljubavi. Možemo ju odbaciti i nijekati. Budući da smo stvoreni za Božju ljubav, odbacivanje Božje ljubavi znači nijekanje samoga sebe, nijekanje svoje osobnosti i karaktera. Naša životna odluka jest odluka za život ili smrt. Birajmo život, a ne smrt.

Gerardov ljudski i redovnički značaj ili karakter

Sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić je svjestan da je izgradnja njegove ljudske i redovničke osobnosti u Karmelu, svetost života. Za svoju glavnu motivaciju samostanskog života, koja ima moć preobraziti njegov tempera-

² *Isto*, 003067.

³ *Theologia pastoralis*, 003067.

⁴ Walter Kasper, *Milosrđe*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015, str. 215.

⁵ Benedikt XVI., *Spasonosna nada* (2007.) 39.

ment ili značaj, i u isto vrijeme izgraditi ga u savršenog redovnika i svećenika, Gerard izabire druženje s Malim Isusom. U duhovnosti o. Gerarda Isus je uvijek *Mali*: *Tvoje je Utjelovljenje naše naravi odlikovanje, veće nego da prah postane zlatom, a grudva dragi kamen, a prosjak jaki kralj.*⁶ *Ti si svako stvorenje poljubio kad si čovječju narav uzeo.*⁷ Utjelovljeni Sin Božji, koji pokreće i usmjerava Gerardov ljudski i duhovni život, koji ozdravlja njegov značaj, temperament, otkriva istinu da nas Bog voli i da se baš zato i utjelovio. Gerard u Isusu pronalazi oblik i način svoga života, kako bi živio u istini i slijedio put ljubavi, uzvratiti ljubav za ljubav. Uvjeren je da slijediti ljubav Isusovu i uzvraćati ljubav može se oslobađati svoga naglog temperamenta i postići sjedinjenje s Bogom. U svojim spisima ističe zašto je Isus postao malen po Utjelovljenju: *Mali Isus je postao malen, malen je ostao cijeloga života zbog neizmjerne poniznosti. Sada je također malen, a ima za prijatelje one koji su maleni.*⁸ Malenost nije puka infantilnost. To je evandeoski rast u istini, ljubavi i svetosti, koji se temelji na malenosti, na poniznosti. Temelj kršćanske svetosti je poniznost. *Bez malenosti, nema veličine. Slabost po poniznosti je milost, jer nas vodi k Isusu.*⁹ Poniznost je isto što i sloboda od sebičnosti. Poniznošću se kleše ljudska osobnost i ljudski karakter. Gerard sebe slikovito drži grubim i neotesanim kamenom, koji je dovezen u samostan da ga odgojitelji, pa i svaki subrat u samostanu, sa svih strana klešu, kako bi od tog kamena postao prekrasni kip. *Poniznost je najmoćnije kraljevstvo svijeta.*

⁶ *Razgovor s Isusom*, 003951.

⁷ *Isto*, 003828.

⁸ *Theologia pastoralis*, 003175.

⁹ *Blago duše*, 008290.

*ta, koja svladava sve vojske. Ponizan sve čini s Isusovom pomoći. Ništa ne griješi, sve čini da svakom ugodi, svačija mu je želja kao da vidi Malog Isusa.¹⁰ U Isusovu Utjelovljenju o. Gerard pronalazi put kako bi on sam postao „malen“, ponizan, oslobođen od sebeljublja, izgrađen u osobnosti i karakteru, pripravan za sjedinjenje s Bogom. *Moj Mali, moja dušica neka je ljubičica, da može primati što pruži Tvoja ručica.*¹¹ U isto vrijeme motri Isusovo Utjelovljenje i poniznost u svjetlu bogoslovnih kreposti, vjere, nade i ljubavi, kada zapisuje: *Isus je postao čovjekom, a ne anđelom, ni jednom od anđela izvršnjem stvorenju, nego baš čovjekom. Pa čuj, čovječe! Bog svemogući postaje čovjekom, to je takvo poniženje, takva ljubav, da bi trebalo poći u pustinju, oči zatvoriti, kleknuti i dokle god možeš disati, da na drugo ne misliš, nego na poniznog, dobrog i velikog Sina Božjega koji je tako malen postao. Pošto si slab, Isus ne želi drugo kada ti nešto nedostaje, osim da na njegovu poniznost pomisliš, da se poniziš i strpljiv budeš.*¹²*

U Gerardovoj suradnji s milošću Božjom, u svladavanju svoga sebeljublja, u učvršćenju vlastite pozitivne osobnosti i karaktera, osobitu ulogu ima bogoslovna krepost ljubavi: *Što je u nama veća vatra ljubavi, veći će biti plamenovi, a strasti ugušene, uništene.*¹³ Svjestan je svoje nagle naravi. Stoga ne miruje, nego se s milošću Božjom daje na posao, *čupati* trnje strasti i *saditi* cvijeće kreposti. Ne dopušta da njegovo tijelo, nagli temperament, zapriječi djelovanje Božje dobrote u njemu. Naprotiv, želi uzvratiti ljubav za Božju ljubav: *Moj Mali, neka sam mali. Ti si milovao malene.*¹⁴

Gerardova odlučna borba sa svojim naglim karakterom

Pozabavimo se sada s odlučnom Gerardovom odlukom, boriti se sa svojom naglom naravi i karakterom, za postignuće evandeoske savršenosti. Kao mladi iskušenik u novicijatu u Grazu, zapisuje svoju odluku:

„Hoću postati svet! Iz ljubavi prema Bogu hoću sveto živjeti i to revno se moleći, učeći, potrebno i spasonosno bilježeći, drugima služeći i ako s obzirom na ovo pogriješim, moliti smilovanje. Nastojat ću što češće misliti na Boga. Ako pak to na neko vrijeme zaboravim, odmah ću se pokajati za tu po-

¹⁰ *Blago duše*, 008320-21.

¹¹ *Jó gondolat* (Dobre misli), 004902.

¹² *Duhovne vježbe*, 004848- 49.

¹³ *Biser mišljenja*, 004222.

¹⁴ *Isto*, 004453.

grešku i opet obnoviti tu nakanu. Hoću s Isusom razgovarati i govoriti. Često ću misliti na Isusa napose u nevolji, jer je i pamet Marijina razmišljanja bio Isus. Samoća je blaženstvo duša koje vole Boga, jer u tome ih nitko ne smeta da se s Bogom razgovaraju po volji. Napose ću nastojati oko unutarnjeg života, tj. doći do što više spasonosnih i korisnih misli. Dakle, beskorisnim mislima ću se odmah oduprijeti.

Bit ću vjeran u vršenju dužnosti svoga zvanja, jer je to dragi martirij pred Gospodinom. Nastojat ću da tako i s time budem zauzet, da na pitanje 'što radiš', punom iskrenošću mognem odgovoriti – 'ono što se Bogu sviđa'! Marljivo ću učiti, jer moram znati još mnogo. Bit ću revan jer to veoma odgovara ljubavi prema Bogu, ali i mom pozivu. Moj je poziv revno služiti Bogu i bližnjemu, tj. revno se moliti, učiti, biti požrtvovan i radin. Želim se ozbiljno vježbati u ljubavi: i to revno se moleći, učeći i drugima služeći. S poštovanjem, pažnjom i pobožnošću izbjegavat ću neuredno ponašanje i mlakost, namjernu rastresenost, jer ova, ili što je isto, ako se ne borim dovoljno protiv rastresenosti, oficij će mi toliko vrijediti kao da ga nisam ni molio. Molit ću se nadalje pobožno, tj. srcem i dušom. Da bih se sjedinio s Bogom, izbjegavat ću i najmanje grijeha, uvijek ću težiti za većom savršenosti, i same beznačajne stvari ću prikazivati Bogu, da se tako preko čitavoga dana neprestano molim. U cilju sjedinjenja s Bogom, nastojat ću oko sljedećega:

1. Ako ništa ne vidim, da vidim Boga pred svojim očima.
2. Ako vidim nekoga, da vidim u njemu Boga.
3. Ako vidim nešto, da na tome vidim prst Božji!¹⁵

Ova Gerardova napisana odluka je *najodlučnija odlučnost*, za savršenošću i svetošću redovničkog posvećenja, mladog iskušenika u novicijatu, br. Gerarda. Ovdje se već nazire Gerardov značaj ili karakter, odlučna suradnja s Božjom milošću i rad na svojoj evandeoskoj savršenosti. To je njegova odluka. Međutim, kako bi to postigao, Gerard će proći kroz mnoge nevolje, iskušenja i „tamne noći“. Tim putem evandeoske savršenosti išli su njegovi duhovni učitelji: sv. Terezija Avilska, sv. Ivan od Križa, sv. Mala Terezija, i drugi. Mladi Gerard je svjestan onoga što je u novicijatu zapisao kao svoju glavnu zadaću oko savršenosti. U isto vrijeme je svjestan da to nije lako postići i da treba puno gorkih čaša ispiti, kroz mnoge kušnje i „tamne noći“ proći da postigne evandeosku savršenost. Odlučno ulazi u tu avanturu. To nam pokazuju njegovi drugi zapisi. Pustimo Gerarda da nam sam govori o sebi. Nemojmo se sablazniti ni rječnikom kojega primjenjuje na samoga sebe i svoju naglu narav:

¹⁵ Iz zapisa o. Gerarda, tekst se čuva u vicepostulaturi sluga Božjega o. Gerarda Tome Stantića, OCD.

*Joj, da se ne zadavim u đubretu, u svojoj gadnoj naravi.*¹⁶ Naša uvredljiva narav često nas udaljava jedne od drugih i stvara velike napetosti u obitelji i zajednicama. Trebalo bi se liječiti receptom o. Gerarda. *Da se Bog tako nađe uvrijeđen kao čovjek, nitko se ne bi spasio. Nisu strašne rane osjetljive, kao sebičnost još i u ispovijedi.*¹⁷ Mi se ljutimo i srdimo na onoga tko nam čini zlo. Otac Gerard zlotvora smatra providonosnim: *Zlotvor je otopljeno zlato Božje Providnosti, koji pozlaćuje naše zahrđalo srce. Dakle, bolji je nego prijatelj. Ako nećeš najprije šutjeti, Boga ćeš uvrijediti a zlotvora grditi. Dakle, u šutnji je mudrost i jakost.*¹⁸

Ne može se sakriti grad koji leži na gori. Niti se užije svjetiljka da se stavi pod sud, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući (Mt 5,14-16). Kao pojedinci izloženi smo pogledu drugih ljudi oko nas koji nas promatraju i procjenjuju. Mi sami ne vidimo svoje pogreške koje drugi vide. Gerard je toga svjestan. Samokritičan je kada zapisuje: *U nevolji, ruganju, mudrost: ili šutjeti, ili se ponizno optuživati, 'mea culpa'*¹⁹ *Ubijmo u sebi sebičnost, pa ćemo postići sjedinjenost. Mir sa sobom i s drugima.*²⁰ *S pognutom glavom i 'mea culpa' gasi se vatra strasti i opakosti. Ti, Isuse, ugasi vatru strasti i opakosti.*²¹ *Isus kaže da se ne opiremo zlu. Dakle, zlo nije zlo, nego ugodan slučaj da pokažemo pravo junaštvo.*²² *Cvijeće se sagne kada ga zalijevaju. Ponizan se sagne i pokloni se kada ga ponižavaju. Ponizan tako raste i sam Isus mu obećava uzvišenje. Ništa sam, ali ću po Tebi biti velikan, ako sam ponizan, moj Isuse i Marijo!*²³

Svaki čovjek nosi svoju pozitivnu ili negativnu narav, ćud. Ona je dio našega bića. Od toga ne možemo pobjeći. *Muči nas naša ćud, muči nas drugog ćud, pa mora se biti lud, ako u patnji nemam čisti vid. U patnji moram tražiti Vas Isuse, Marijo i mojoj duši spas,* kaže o. Gerard.²⁴ Kršćanska krepost poniznosti nije puka floskula kojom se služi o. Gerard. Krepost poniznosti je za njega stvarnost koju želi potpuno ostvariti u svome životu. Sluga Božji o. Gerard je dugo godina bio poglavar u somborskom Karmelu. Bilo je i vrijeme da se postavi za poglavara netko drugi, mlađi. Kada je o. Ambrozije

¹⁶ *Theologia pastoralis*, 002653.

¹⁷ *Isto*, 002655.

¹⁸ *Isto*, 002656.

¹⁹ *Theologia pastoralis*, 002658.

²⁰ *Isto*, 002666.

²¹ *Isto*, 002678.

²² *Isto*, 002680.

²³ *Isto*, 002718.

²⁴ *Isto*, 002789.

Bašić, s 30 godina života postao poglavarom u samostanu, normalno je da se u čovjeku, koji je dugo godina bio poglavar, pojavljuje svojevrсна zavist. Nisam više ja, nego netko tko je još neiskusn i mlad. Ni o. Gerard nije bio pošteđen te napasti. Pa ipak, baš u takvoj situaciji o. Gerard pokazuje veličinu poniznosti i svoga karaktera kada zapisuje: *Moja je šetnja s ničicom na đubre, s đubra na ničicu kada sam neposlušan Bogu i poglavaru. Ništica sam kada sam neposlušan, đubre sam! Isuse, izvuci me iz đubra. Iz đubra me i onaj vuče tko me grdi i progoni, jer onda me kao đubre pretresa da i sam sebi smrdim.*²⁵ *Pošto sam đubre i smrdim, naravno je da će me grditi. Kada po pogreškama smrdim, neka barem ne prljam, ne vrijeđam. Uvreda, najgora gnjida koja gadi druge.*²⁶ *Ja sam bio đubre dosada, a odsada jež, jer bodem Isusa... Pamet mi stisni, pa Ti misli! Nek mi sve stane, Ti čini mjesto mene.*²⁷ *Isuse, makar sam i đubre neka ipak iz mene raste ljubičica, dobra misao da mogu pokazati s kime imam posla.*²⁸ Vrlo su oštre riječi koje o. Gerard primjenjuje na sebe, da u sebi skrši sebeljublje i oholost od koje nije imun.

Mladi poglavar o. Ambrozije Bašić i o. Gerard

Mladi poglavar je započeo voditi svoju redovničku zajednicu onako kako je zamišljao da treba voditi uz svako poštovanje Pravila i Konstitucija. Imao je puno novih ideja kao i svatko tko je mlad i preuzima vodstvo svoje zajednice. Unatoč svemu, o. Gerard nikada nije optuživao svoga mladog poglavara, niti druge poglavare, nego je ponizno prihvatio sve što je poslušnost drukčije odredila, pa makar se to protivilo njegovoj volji. On je ozbiljno shvaćao život u Karmelu, da je ono mistika, a *što je mistično, nije razgovjetno.*²⁹ Otac Gerard, iako mu je teško prihvatiti nove poteze svoga poglavara, prihvaća poniznost i poslušnost poglavaru kada zapisuje: *Istina je ponizna pokornost poglavaru. Istina je da samo onaj ima mira koji želi ono što Isus želi. A Isus želi da svačiju poštenu želju ispunimo nego svoju.*³⁰ *Zbog slabosti moram pofaliti, zbog Isusa moram se popraviti. Dakle, uživanje, popravljjanje. Sigurno popravljjanje: Bogu i poglavarstvu pokoravanje.*³¹

²⁵ Isto, 002713.

²⁶ Isto, 002747.

²⁷ Isto, 003028.

²⁸ Isto, 002748.

²⁹ O. Ante Stantić, *Demitizacija mistike i demistifikacija odricanja*, rukopis, Zagreb, 2007., str. 23.

³⁰ *Theologia pastoralis*, 002698.

³¹ Isto, 002698.

Poslušan, zadovoljan Bogu, poglavaru i trijeznoj glavi. Trijezna glava slijedi Boga i poglavara. Na ovo nas vuče Božje nadahnuće.³² Moje čitanje s Tobom, Isuse, razgovaranje, teoretski u samoći, a praktično u javnosti. Što u samoći činim to neka na vani činim.³³ Samo aktivna duhovna pastorizacija neka je najprije karmelska meditacija. Dakle, neka se ne boji karmelićanin nužne pastorizacije koju želi Isus i poglavarstvo.³⁴ Tebi je milo da ugodim Tebi i drugima, a ne sebi. Dakle, služiti svakome. Ljubiti Tebe pa ću sve obaviti.³⁵ Tko pazi, Boga upozna i Božje zapovijedi, smireno živi, jede i spava. Nevaljala nagnuća steže, otvara srce Bogu, puni se Božjom milošću.³⁶ Vadite iz mene otrov duše, sadite ružicu. Otrov je sebičnost, med požrtvornost. Požrtvornost, mudrost.³⁷ Izvucite me iz blata sebičnosti, pa ću početi živjeti svetost, na svete planove misliti, izvršiti, jedino Isusa slijediti i za Njega živjeti.³⁸ Isuse, bit ću Tvoj gramofon, telefon. Tvoj glas, moj glas, moj spas, drugo je sve komedija.³⁹

Rekli smo kako se o. Gerard godinama borio protiv svoje nagle naravi i karaktera. To se vidi iz njegovih zapisa, osobito prigodom svoga rođendana na 16. rujna. Pomno prati godine koliko je uspio pokoriti svoju naglu narav i zapisuje: *Sutra sam 56 godina, nisam dobar dosad, ni odsada neću biti. Ipak željeti dobro i toliko Žalosnoj Majci ugoditi, 15. rujna 1932. Dobro želim dobiti, dijeliti Vas, Isuse i Majko, u predvečerje 56. godine i za cijeloga ostalog života.⁴⁰ Anđeo sam po kreposnom mišljenju, živina sam po strastvenom mišljenju.⁴¹ Neću biti grizljiv, nego pažljiv, da ne kidam Vaša Srca, 18. veljače 1932. Ako ću paziti, sigurno ću se spasiti. Ta ni to nije moguće da pazeći Vaše Srce kidam i svoju dušu u blato bacam.⁴² Za Isusa podnesen udarac, sladak poljubac!⁴³ Načelo: dobro, tj. zlo izbjegavati, dobro olakšavati, duše spašavati. Čovjek bez načela strašna je strvina! Kada opazim zlo, pomislit ću*

³² Isto, 002699.

³³ Razgovor s Isusom, 003952.

³⁴ Duhovne vježbe, 004833.

³⁵ Razgovor s Isusom, 003952.

³⁶ *Theologia pastoralis*, 002710.

³⁷ Isto, 002779.

³⁸ Isto, 002785.

³⁹ Isto, 002712.

⁴⁰ Isto, 002881-82.

⁴¹ Isto, 002884.

⁴² Isto, 002888.

⁴³ Isto, 002907.

na dobro, pa skončanje svijeta neće biti strašno.⁴⁴ Nek sam i jaganjac i magarac, pa će spasonosan biti svaki udarac.⁴⁵ Dosada Vas nisam htio vrijeđati, od sada ću Vam ugađati u mojoj 57. godini, Isuse, Marijo, Josipe! Dakle, moja je odluka za cijeli život: Ugodit Vama sada samo ovako koliko mogu. Ove odluke često opetovati. Svaki puta nek je odluka: Dopadati se Vama, osobito kada patim.⁴⁶ Barem u starosti nek sam cvijeće, ali koje nek svakog Bogu vuče. I to makar najobičnije, najmanje cijenjeno ipak za Nebo privlačno. Ali na ovo mi morate dati snage, pa ću mirisati i svakog milovat. Bit ću cvijeće, a ne grdno biće, po dobroj volji u 58 godini.⁴⁷ Svakom čovjeku je određeno jednom umrijeti. Budimo pripravnici (Lk 12,40). Posljednji dan nam je sakriven, da svaki dan dobro provedemo, kaže sv. Augustin. Samo ću za Vašu želju Isuse, Marijo, Josipe biti živ, pa na smrtnoj postelji neću biti kriv.⁴⁸

Svetac se ne rađa, svetim se postaje

Navedenim mislima o. Gerarda, možemo ući u prostor njegova unutarnjeg kontemplativnog života i mistike, kako bismo shvatili njegovu odlučnu borbu protiv svojih zlih sklonosti i nesavršenosti. Svetac se ne rađa. Svetim se postaje suradnjom s milošću Božjom i odlučnom borbom protiv svoje samovolje i nesavršenosti. Svetim se postaje jačanjem svojega vlastitog karaktera. Ono što je kao mladi iskušenik u novicijatu zapisao, to je u svojim dugim godinama redovničkog i svećeničkog života s milošću Božjom i postigao. Gerardov duboki kontemplativni život utemeljen je na kršćanskoj kreposti poniznosti i poslušnosti Bogu i svojem poglavaru, kada zapisuje:

U teretu idealizam, a kakav sama ja? Pravog idealizma nema, jer ga mjere okolnosti i slabosti, vežu ga sveze poslušnosti. Svoja volja najgora. Nikada ju neću slijediti. Poslije 50 godina života moje je načelo manje jesti, malo spavati, ali mnogo s Isusom razgovarati. Radi čega da štedim život i tijelo kada se tiče slave Božje? Bog i ljubav prema Bogu i čovjeku s pokornošću, to je mudrost, drugo je glupavost i muka. Da ne činim glupavost, daj mi svjetlost i snagu, tj. Ti misli, govori i čini mjesto mene. Duhovni je život velika tajna koju pozna samo velika poniznost. Kada je Isus unaprijed kazao da će mnogo trpjeti, da će ga ubiti, ali je i to kazao, da tko hoće da za njim ide, neka se odreće samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za njim (Mt

⁴⁴ Isto, 002917.

⁴⁵ Isto, 002927.

⁴⁶ Isto, 002985.

⁴⁷ *Theologia pastoralis*, 002970-71.

⁴⁸ Isto, 003039.

16). Dakle, put k Isusu: patnja, svoje volje žrtva. Ovu žrtvu primam, Isuse. Ta danas je 29 godina mojih redovničkih zavjeta. Danas Te molim i želim tjelesnu slabost, a ne jakost, jer jača je duša ako je tijelo slabo. Slabost Te zove, jakost Te odbija. Karmelićanin bdije s molitvom, djeluje s Isusom. Kad s Tobom djelujem, onda Te milujem. Ljubav prema Isusu je jedino blago, za ljubav miriše s dopadanjem Isusu. Dopadamo se Njemu kada Njemu ugađamo. Dakle, pitati: što želiš, Isuse? Malu žrtvu vazda, a sada stalež želi onda i veliku. Ti živi s Majkom Tvojom u meni, a ja želim umrijeti svemu. Mislim da bi najbolje bilo s Tobom se vazda, Isuse, u samoći zabavljati, ali pošto nisam siguran moram sigurnije odabrati. Tvoju volju i svakog poštenu volju ispunjavati. Prosvijetli, dakle, moje poglavare, prijatelje i neprijatelje, da to žele od mene što Ti želiš.

Zadovoljan je onaj tko je ponizan

Gerardov cilj života je *razgovarati s Isusom*, ali karakternu poslušnost drži najsigurnijim putem redovničkog, svećeničkog života i djelovanja. Na prvo mjesto stavlja kršćansku krepost poniznosti povezanu s poslušnošću, a to je ono što uči sv. Ivan od Križa „desnudes“, „ogoljenje“ samoga sebe, da bi se Bog nastanio u njemu. To je „mali put“ sv. Male Terezije kojeg o. Gerard želi nasljedovati. To potkrepljuje sljedećim zapisom: *Korijen žita, duhovnog života je poniznost. Čim se čovjek ponizi odmah se usreći, jer ponizan doživi da ga Bog miluje i više mu ugodnosti udijeli nego što zaslužuje. Zadovoljan je onaj koji je ponizan. Žito mora istrunuti da bi izniklo.*⁴⁹ Sličan postupak se mora dogoditi kršćanskoj duši da bi mogla rasti u Kristu Isusu. Rast u Isusu Kristu nije samo Gerardov rad, kao što je askeza, nego milost Duha Svetoga. Duh Sveti je pokretač, motor duhovnog života. Kada duša, za vrijeme svoga zemaljskog života slijedi put „malenosti“, „desnudes – ogoljenja“, što je poniznost, tada se može iskusiti Isusova blizina. Tada je čovjek slobodan. *Tko za Isusom ide, taj ne nosi sebe. Sebičnost ne prima milost. Tko prima milost vazda ima radost jer duša prima najslađe zalogaje.*⁵⁰ Na obljetnicu svojega srebrnog misništva o. Gerard piše: *Netko (to je on sam) je na 25-tu obljetnicu primicije uzeo za geslo: Za Tebe, Isuse, da sve umre, za Malog Isusa živi, da tako Mali Isus u njemu raste i naraste.*⁵¹ Iz navedenih Gerardovih zapisa, vidljivo je da on uistinu želi provoditi ozbiljni duhovni život zacrtan još u novicijatu, prokušan raznim kušnjama tijekom svoga života, na temelju evan-

⁴⁹ *Theologia pastoralis*, 003845.

⁵⁰ *Biser mišljenja*, 004341.

⁵¹ *Theologia pastoralis*, 002663.

đelja Isusa Krista: *Jedina prava radost i čast jest služiti Bogu po evanđelju. To će se i dogoditi ako ćemo Isusa voljeti. Njegova volja, naša volja. Njegovo djelo, naše djelo.*⁵² *Svaka riječ svetoga Pisma i svaka riječ karmelskog Pravila puna je mistike. Načelo je karmelićanina da u Pravilu traži Božju ljepotu i kada je nađe da je motri i uživa!*⁵³ *Ako Te ljubim, zemlja mi je nebo. Od svega se kidati, a to je isto što u ljubavi plivati. Tko ljubi, taj živi. Sve je mučno što u ljubavi nije umočeno. Čisto srce: jer ljubav nije sebična!*⁵⁴

Temeljem zapisa koje sam ovdje iznio, možemo ocijeniti značaj ili karakter sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina. Iz njegovih vlastoručnih zapisa možemo ga vrednovati kao karakternog redovnika i svećenika. U istraživanju, gore navedenih znalaca psihologa, čini se da se karakter jako teško mijenja. Oni smatraju da je osobnost nasljedna i uglavnom nepromjenjiva, koja se ipak do punoljetnosti može mijenjati, a poslije toga nikako. Međutim, Bog je moćan u svako doba ljudskog života mijenjati ljudsku osobnost i karakter, ukoliko dotična osoba surađuje s milošću koju joj Bog uvijek pruža. To nam jasno govori evandeoska prisposoba o radnicima posljednjeg sata, koji primaju istu plaću kao i oni koji su došli rano ujutro (usp. Mt 20,1-16). Bogu je sve moguće. Kod o. Gerarda je to vidljivo iz njegovih zapisa. Kao iskušenik u novicijatu postavlja jasne odluke suradnje s Božjom milošću. Tijekom života, osobito kod rođendana i slavlja misništva, svjestan je poteškoća i raznih zaprjeka ostvariti zacrtani plan suradnje s Božjom milošću, ali ne odustaje. Svjestan je svoje slabe i nagle naravi, ali računa na Božju milost: *Ja sam za samostan potrebna zločestoća, ali daj mi milost da ne budem opasnost.*⁵⁵ *Tvoja pravda dopusti male krivice kod poglavara, da se tako kušaju i čiste naše dušice.*⁵⁶ *Isuse, čini mjesto mene ono što bi činio da si na mom mjestu.*⁵⁷ To ne znači bježati od odgovornosti i vlastiti teret prebaciti Isusu da on nosi mjesto njega. Naprotiv, Gerardov je karakter prepustiti se Isusu u svojoj slabosti i nemoći. Dajem ti prostor, Isuse, da činiš ono što ne mogu ja kao tijelo, kao čovjek. To je izgrađena osobnost, izgrađeni karakter u suradnji s Božjom milošću. Gerard je nalazio snažno uporište za izgradnju svoje osobnosti i karaktera u Psalmu: *Tko se uzda u Gospodina on je kao brdo Sion: ne pomiće se, ostaje dovijeka* (Ps 125 (124)).

U posljednjim godinama svoga zemaljskog života, iako je bolestan, s vedrim raspoloženjem duše kakvu je imao cijeloga života, o. Gerard nastav-

⁵² *Biser mišljenja*, 004465.

⁵³ *Bilješka na hrvatskom*, 006890.

⁵⁴ *Biser mišljenja*, 004408; 004424.

⁵⁵ *Razgovor s Isusom*, 004066.

⁵⁶ *Duhovne vježbe*, 004871.

⁵⁷ *Jó gondolat*, 004965.

lja svoje duhovne aktivnosti: ispovijeda, pohada bolesnike u bolnici i na salašima, slavi sv. misu, osobito onu 25. dana u mjesecu, koja je posvećena Malom Isusu, propovijeda. Kao sažetak teme: Karakter o. Gerarda, neka nam posluže njegove vlastite riječi: *Pravoj ljubavi jedina želja: najmilije učiniti pa za Isusa umrijeti. Neugodno, po ljubavi slatko. Svaka bol: Vaša injekcija da se spasi dušica. Pjesma odmora neka je sveta Božja volja. Božja je ruka poslala starost, želi da strpljivo podnosim slabost. Kako me upravlja Golubom (Duhom Svetim), neka se tako vladam! U svemu! Starost je bolnica raznih bolesti. Za sve je Isus ljekar i slikar da bolove odlikuje. Što više patim, više Vas razveselim. Svaki trenutak čekam u srce udarac, da Ti pružim vječni poljubac. U Vaše se Srce skloniti, što ćete pružiti, primiti. Živa vjera vrata neba. Neka sam lijek prijatelju i neprijatelju!*⁵⁸

Ima li ljepšeg i karakternijeg svršetka ovozemaljskog života? Veliko je Božje milosrđe prema nama grešnicima, slabima. Živom vjerom, nadom i ljubavlju predajmo se u Božje ruke, da Bog učini od nas savršene i karakterne osobnosti. Oče Gerarde! Zagovaraj na pred milosrdem Boga živoga!

Smijemo li o. Gerarda smatrati mistikom našeg vremena?

Temeljem zapisa koje sam ovdje iznio, možemo ocijeniti značaj ili karakter sluga Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina. Iz njegovih vlastoručnih zapisa možemo ga vrednovati, ne samo kao karakternog redovnika i svećenika, nego i kao mistika našega vremena. Nije mi moguće u ovom članku izvući široke i obuhvatne opise za složena područja mističnoga života sluga Božjega o. Gerarda. Ipak se usuđujem ovdje predstaviti konkretne primjere iz zapisa o. Gerarda o onome što možemo označiti kao mistiku, ili mistične milosti u njegovoj duši.

Najprije recimo da se o. Gerard služi kršćanskom askeзом kao sredstvom oslobođanja od onoga što nije Bog. Gerard pripada redu koji je kontemplativan i aktivan, u kojemu susrećemo prisutnost mističnih osoba i svetaca, poput sv. Terezije Avilske, sv. Ivana od Križa, sv. Male Terezije, sv. Elizabete od Presvetog Trojstva, sv. Terezije Benedikte od Križa (Edit Stein), sv. Marije od Isusa Raspetog (Baouardy iz Betlehema) i drugih, kao nešto što je vlastito svetosti Crkve. To potvrđuju njegove riječi: *Karmelićanin u nebo leti ako sebe mrtvi i moli, na to ga hrabre sveti karmelićani. Ako ne moli ili*

⁵⁸ Ove misli je o. Gerard zapisao na stranicama liturgijskog kalendara 1955. i 1956., nešto prije svoje smrti: 006961 – 006987.

sebe ne mrtvi, ostaje na zemlji kao ptica kojoj je desno krilo odsječeno.⁵⁹ Što Gerard zapisuje to odlučno i vjerno živi. Za o. Gerarda mističnim životom živi zdrava duša, ponizna duša, pomoću vjere, pod Isusovim vodstvom.⁶⁰ Za mistiku je potrebno: psihičko zdravlje, djetinje stanje, živa vjera, pod Isusovim vodstvom.⁶¹ Mistika je mekani vosak u koji se utiskuje Mali Isus. Dok se to ne postigne, treba podnijeti čišćenja mnoge muke. Isus vodi po trnju da izbode dušu, da isteče iz nje što za Njegov stan ne dolikuje. Tvrd vosak izmrvi, sa suzama pokore omekša. Kad je Isus u dušu utisnut onda čovjek gleda, čuje, radi s očima i rukama Isusovim.⁶² Mistični život ponuđen je svakom kršćaninu prema daru milosti i suradnje s milošću. Mistični život je čisti Božji dar, kojega ne zaslužujemo mi, nego milost Božja i naša suradnja te pridonosi izgradnji ljudske osobnosti i karaktera.

Teolog Hans Urs von Balthasar piše: *Kontemplacija se rađa kada dubine otajstva Utjelovljene Riječi, počnu obasjavati duh onoga koji vjeruje i kada mu se očituje u svojoj navlastitoj dubini.*⁶³ Dubine motrenja otajstva Utjelovljene Riječi ne samo da obasjavaju duh o. Gerarda, nego se i očituju u konkretnom duhovnom iskustvu stanja sjedinjenja njegove duše u slavljenju euharistije, kada zapisuje: *Isuse, danas sam pod misom sve zaboravio. Daj mi stalnost ovakvog zaborava. Zaboravnost velika milost. Zaboravnost svega osim Tvoje ljubavi u sebi u Tebi.*⁶⁴ Pod sv. misom, kod oltara sv. Josipa, sam dobio milost: *udisajte, izdisajte u meni ljubav svakim disanjem, neka gori, neka miriši sav svijet od Vaše ljubavi (8. listopada 1930.). Želio sam da dišeš na mene iz sv. Hostije. Jest, Tebe samog želim, Isuse, udisat i izdisat da sav svijet s Tvojom ljubavlju napunim. Moja mistika, što je Vama milo Isuse, Marijo! Bit ću ljubavi mučenik kako bih bio Vašeg društva dionik.*⁶⁵ *Isuse, Ti si kruh za sav svijet, ali i med. Želim biti vrijedna pčela da raznosim ovaj gotov med. Ovo mišljenje si mi dao Ti kada sam pred Tobom klečao, 20. listopada 1928.*⁶⁶ *Euharistijski Isus želi: dajem da daješ. Dajmo dakle, sve barem dobru volju, ponizno lice rabeći kulturni rječnik u ophođenju i pružiti mu svoje služenje i služiti bližnjemu.*⁶⁷

⁵⁹ Biser mišljenja, 004407.

⁶⁰ *Theologia pastoralis*, 003501, latinski tekst.

⁶¹ *Isto*, latinski tekst.

⁶² Biser mišljenja, 004281.

⁶³ Hans Urs von Balthasar, *La prière contemplative. Traduction d'allemand, par Bernard Kopp. Fayard 1972.*, str. 146.

⁶⁴ *Blago duše*, 008295.

⁶⁵ *Razgovor s Isusom i Majkom*, 004092.

⁶⁶ *Razgovor s Isusom*, 003873.

⁶⁷ Biser mišljenja, 004221.

Otac Gerard je kontemplativac kojemu je dana milost ulaziti u dubinu božanskog života i euharistijskog otajstva, njime je obasjan, *zaboravan, udiše, izdiše*, prima milost prenošenja Božje veličine i *mirisa* na druge duše. Ov-dje se radi o Gerardovoj nadnaravnoj kontemplaciji. U kontekstu mističnog iskustva čitamo i ovo: *Moje disanje Tebe željenje. Drugo mi sve mučno, sve smeće. Da ovo postignem, sve blato sebičnosti želim iz srca i sa srca skinuti. Primi i ojačaj ovu želju da ovolim Tvoju volju. S cijelim ponašanjem želim pisati: volim Te!*⁶⁸ *Ja nemam vremena spavati, jesti, počivati, jer moram na Tebe, na Tvoju ljepotu i dobrotu misliti. Zato moram ili u samoću bježati ili gdje je lako tako se ponašati ili u javnosti svakoga slušati, u svačijoj poštenoj želji Tvoju volju čitati.*⁶⁹ Ove misli su Gerardov slobodni izbor života, slijediti Isusa u potpunosti, kako ga uči sv. Ivan od Križa: *Da dođeš do uživanja svega, ne naslađuj se u onome što je ništa; da dođeš do posjedovanja svega, ne traži da posjeduješ nešto u ničemu; da dođeš do znanja svega, ne traži da znaš nešto u ničemu; da dođeš do onoga što ne uživaš, hodaj putem gdje ne uživaš; da dođeš do nepoznatog, idi putem gdje ne poznas; da dođeš do onoga što ne posjeduješ, idi putem gdje ne posjeduješ; da dođeš do onoga što nisi, idi putem gdje nisi.*⁷⁰

Otac Gerard nije umišljeni fanatik zatvoren u samo opsluživanje Pravila, Konstitucija i askeze. On je redovnik i svećenik pun ljubavi prema Bogu i bližnjemu, živi od ljubavi: *Blažen onaj tko je s Bogom sjedinjen po ljubavi i u nekom pogledu sličan blaženstvu. Ljubav je čudnovata koja zlu zatvara vrata. Vatru osjetila gasi, a dušu u napasti spasi. Dok god Boga ljubimo, dobro činimo, pravu slast imamo, već smo blaženi. Tko je prema bližnjemu ljubazan, vazda je Bogu ugodan. Od dobrote pravim med kad ju hvalim, kad ju drugima dijelim. Tko ljubi taj je miran, slobodna duha, veseo, o Bogu govori, Bogu je sličan, koji je za sve mrtav, toliko Boga ljubi da samo za Njega živi, jer je za Njega stvoren.*⁷¹ *Plodovi duhovne ženidbe s Isusom su: dobra djela, jedina slava Isus. Zaručnica živi jedino za Isusa. Svoje tijelo ne štedi.*⁷² *Karmelićanin jako zaposlen i s Isusom uvijek sjedinjen. Dobio je nebesko zvanje, danju i noću bdjeti u molitvi. Općiti s Malim Isusom.*⁷³ *Tražiti istinu, kad je nađemo njome nakititi dušu njezinim viškom ukrasiti također druge duše.*⁷⁴ *S Malim Isusom sjedinjen, spreman je na borbu i sigurno donosi pobjedu.*

⁶⁸ Razgovor s Isusom, 003935.

⁶⁹ Isto, 004016.

⁷⁰ Sv. Ivan od Križa, *Uspon na Goru Karmel*, pogl. 13, 6, 11.

⁷¹ *Blago duše*, 008620.

⁷² *Ljetopis somborskog samostana*, 001813.

⁷³ Isto, godine 1925.

⁷⁴ Isto, 001815.

Gorljivost srca, ures karmelićanina.⁷⁵ Tijelo je teški kamen koji vuče dušu prema zemlji i otežava duhovne zabave. Ali tko strese sa sebe to vučenje taj ima pravo naslađivanje. To vodi kontemplaciji po kojoj smo Isusu najmiliji, a Majci Crkvi najkorisniji.⁷⁶ Lopta sam. Stisnite me, pustite me, bacite me, govorite i činite po meni što hoćete, Isuse i Marijo. Ja sam ništa, Vi činite sve.⁷⁷ Želim biti trijezan, a od Tvoje ljubavi pijan.⁷⁸ Za zemaljsko mrtav, za kontemplaciju sposoban.⁷⁹ Tko je Tebi Isuse mio i nebeskom Ocu neka ide u pustinju, kada može izabrati, neka voli posebnu ćeliju, neka voli sa zavjesom prozor, neka voli šutnju, pa će moći dan i noć razmatrati i najglavnije opsluživanje obdržavati.⁸⁰

Nakon dugih godina borbe sa svojim naglim temperamentom, nakon dugih „tamnih noći“ iskušenja, trpljenja, borbe oko spajanja kontemplativnog i aktivnog pastoralnog djelovanja, o. Gerard nalazi utjehu kod sv. Ivana od Križa koji piše: *Dobro je napomenuti da dok duša ne stigne do sjedinjenja s Bogom po ljubavi, da je vrijedno da se vježba u ljubavi, bilo djelatnim bilo kontemplativnim životom. Međutim, kad stigne do stanja sjedinjenja ne priличи joj da se bavi drugim vanjskim djelima koje je mogu priječiti, pa i samo na trenutak, od te ljubavne pažnje u Bogu, unatoč tome što mogu uvelike koristiti u služenju Bogu. Zato je dragocjenije u Gospodnjim očima, i duše, i na korist Crkve, mrvica čiste ljubavi od sviju djela zajedno, iako se čini da duša ne čini ništa.*⁸¹

Gerardov intenzivni kontemplativni život, njegovu mističnu dušu, kao i njegov pastoralni rad s dušama, potrebno je u njegovim spisima otkrivati, upoznavati i povezivati s učenjem karmelićanskih mistika, na koje se on neprestano poziva. Gerard želi biti sav Isusov, sav predan za spas duša. U Gerardovim zapisima i po izjavi pojedinih svjedoka u postupku za proglašenje blaženim i svetim, možemo iščitavati nešto što se može nazivati „čudesima“. Primjerice, znao je izići iz ispovjedaonice i hitno poći bolesniku. Našao je bolesnika u agoniji, podijelio mu sakramente umirućih. Jedan drugi svjedok u svome iskazu spominje kako je o. Gerard prekinuo propovijed, koja je bila izvan sv. mise, s obrazloženjem da mora hitno poći bolesniku.

Živeći bogoslovne kreposti, vjere, nade i ljubavi, oslanjajući se na evanđelje i učenje karmelićanskih učitelja duhovnosti, o. Gerard je izrastao u zre-

⁷⁵ Isto, 001815.

⁷⁶ *Theologia pastoralis*, 003355.

⁷⁷ Isto, 002772.

⁷⁸ Isto, 003892.

⁷⁹ Isto, 002667.

⁸⁰ *Razgovor s Isusom*, 003840.

⁸¹ Ivan od Križa, *Duhovni spjev B*, pogl. 28,2.

lu osobnost i karakter tako da je mogao druge ljude voditi i duhovno odgajati putem vlastitog iskustva Božje prisutnosti u duši. On je osoba koja je također preodgojila i oplemenila vlastitu afektivnost, vlastiti temperament i izgradio svoje karakterne osobine. Programom kojega u svojim zapisima predlaže, koje je i sam intenzivno živio, uspio je zagospodariti svojim strastima i svojim naglim temperamentom.

S LICA PRELA

Med za prelo lica pripravljena
ko kod frataru miso slijem,
ne grij neg viru, podvikujem!

Iz očivi prpošnih, jedrih, somunčić
ko u jastuktancu priko astala se pruža
za dom čisti, dicu glasnu.

Od usana sluktim prtine vir
dok ko na soncama tila
zanosi praporasti smij!

Ko parasnička peč obrazi
naloženi ričima sjaje,
ćuša to meko paperje.

Kako snovima mriši aer,
nadima grudi ko gajde!
Veče, čini se, ko nikad prija,

žice samica vrat pale
i suza se ko sveta voda
skotrlja u vina bokale.

/Najbolja pjesma Velikoga prela 2020. u Subotici/

Nevena Mlinko

Narodni običaji bačkih Šokaca

Piše: Jozefina Hannig (r. Karakašević)

Rođenje, djetinjstvo.

Čim šokačko dijete ugleda svjetlost dana, odmah ga okupaju, te ga, ispravivši mu noge i ruke, umotaju u komad platna, čvrsto stegnu i stave na četvrtasti jastuk. Košulju mu ne odijevaju, umjesto kape na glavu mu vežu malu maramu. Nakon odijevanja dijete se polaže pored majke. Božjem blagoslovu, djetetu, Šokci se, ako ga već imaju, veoma raduju, posebice muškom djetetu, budući da je djevojačko ruho vrlo skupo i puno košta. Šokačku djecu, ako je moguće, krste još na dan rođenja, ili ako ne, obavezno sljedećeg dana. Najzastupljenija imena kod ženske djece su: Anica, Marta, Marga, Kata, Manda i Marija; kod muške djece: Stipa, Josa, Marca, Ivan.

Običaji prilikom krštenja su sljedeći: nakon što primalja odjene dijete, ono dobije malu košulju, te ga predaju kumi koja ga nosi u crkvu. Kada se odatle vrate, dijete postavljaaju kraj majke te započinje krsni objed, na kojem su prisutni svekrva, svekar i primalja. Majčini roditelji nisu pozvani, ali ni otac djeteta ne sudjeluje u gozbi. Gozba se sastoji od živinske juhe, kuhanog živinskog mesa, paprikaša i gužvare.

Nakon gozbe ukućani kreću svojim poslom, a i primalja nakon što obavi svoje dužnosti, dijete ostavlja samo s majkom. U većini slučajeva majka dijete ne vadi iz povoja, ne presvlači ga u čisto. To primalja obavlja navečer i ono tako ostaje do jutra.

Šokačko dijete već s dva do tri tjedna napušta jastuk. Tada dobiva malu košulju pa ga tako umotaju u dečicu koju uvežu tankim konopom koji sami upletu. Odgojem male djece bave se majke, one ih hrane i brinu o njima. S četiri godine ih daju u vrtić, a sa šest godina gotovo sva djeca polaze u školu. Mađarski jezik u djetinjstvu vrlo lako usvajaju i pričaju ga lijepim izgovorom, ali – nažalost – čim završe školu prestaju govoriti mađarski i polako ga zaboravljaju. Djeca boljestojećih roditelja školu pohađaju i do dvanaeste godine, a one siromašnije već u devetoj ili desetoj godini ispisuju kako bi čuvali mlađu braću i sestre. Veoma se vodi računa da se djeca već od malih nogu odijevaju u čistu odjeću. Svatko se može diviti bijelim skutima i košulji male Šokice. Djeca znaju što je red: prolaznike na ulici glasno pozdravljaju s „Hvaljen Isus“. Manja djeca se uglavnom igraju na sokaku, ali oni od sedam osam godina se već mogu vidjeti kako s vëzom u ruci sjede pred kućom.

Mladost.

Šokačka djevojčica postaje djevojka već s četrnaest ili petnaest godina te može sudjelovati u djevojačkim zabavama. Tako sudjeluje u kolu i *divanu*. Preko dana se bavi ručnim radovima, u kuhanju rijetko pomaže, ponajviše se bavi hranjenjem živine i sličnim lakšim poslovima. Muško dijete, međutim, odmah po završetku škole postaje pomoćnik ocu. Otac ga vodi u polje i na nji-vu, a čim ojača pomaže mu sjeći drva. Jednom riječju, pomaže mu u poljskim, šumskim i stočarskim poslovima. Djevojke, osim što rade ručne radove, idu raditi i u *ambar* ili plijeviti korov, ali sluškinje postaju u veoma rijetkim slučajevima, eventualno ukoliko su baš siromašne, ali i taj običaj potpuno nestaje.

Zimi omladina iznajmi neku kuću gdje se djevojke sastaju kako bi prele, a momci kako bi zabavljali djevojke. Ti se skupovi nazivaju *divanima*. Ljeti se okupljaju na obali Mostonge i tada okolica odjekuje od njihove pjesme. Šokci su, inače, narod koji jako voli pjesmu. Nedjeljom popodne držeći se pod ruku djevojke u skupinama od po pet šest pjevajući šeću ulicama. U pokladno vrijeme odlaze u kavane gdje uz pratnju tambura igraju kolo. Na treći dan poklada djevojke se jako vole maskirati ili pak odjenuti u odjeću mađarskih i majstorskih djevojaka. Prvog svibnja postavljaju svibanjsko drveće oko kojeg uz zvuke glazbe igraju do kraja mjeseca.

Zaruke, vjenčanje.

Kod Šokaca djevojke se udaju vrlo mlade u dobi od šesnaest, sedamnaest godina, a u brojnim slučajevima i ranije – uz dopuštenje. Momci se također rano žene, najčešće još prije vojske, uz dopuštenje za ženidbu.

Kada mlada šokačka djevojka pronađe izabranika svoga srca i već mu obeća da će biti njegova, mladić obznanjuje roditeljima koga će uzeti. Ako roditelji nemaju zamjerki, događaju se prosidba i zaruke. Prigodom prosidbe mladić s kumom koga je sam izabrao i svojom sestrom, ili ako je nema bliskom rodicom, odlazi u kuću mladenke noseći sa sobom jabuku i novac. Ako roditelji djevojke nemaju ništa za zamjeriti izabraniku njihove kćeri, onda mladić svojoj izabranici predaje jabuku i novac, a djevojka mladiću daje košulju. Po završetku ove ceremonije odmah odlaze upisati se, a kada se odatle vrate, bude ručak ili večera u kući mladenke.

Zaruke traju samo do oglašavanja, a za to vrijeme mladenka na sokak izlazi uvijek u svečanoj odjeći marljivo spremajući zaručničku opremu. Mladoženje ne stavljaju cvijeće na šesir, te i na vjenčanju na šesiru imaju tek grančicu ružmarina. Za vrijeme zaruka mladenci se svakodnevno susreću. Kada svane svadbeno jutro, pojavi se pred kućom mladenke mladoženjina sestra, ako je nema: najbliža neudana rodica (*diveruša*) i najbliža udana rodica (*enga*) koje sa sobom nose vjenčanicu koju je mladoženja kupio i pripratio te ju sretna mladenka uz njihovu pomoć odijeva.

Nakon odijevanja ove dvije rodice se vraćaju u mladoženjinu kuću i javljaju da je mladenka spremna. Sada svatovi sa svekrvom, svekrom i *đuvegijom* polaze ka kući mladenke noseći sa sobom šokačko nacionalno tijesto (*pogaču*) te cvijeće i prsten za mladenku.

U kući mladenke, mladoženjini roditelji se s mladoženjom smjeste za stol i onda uvide mladenku. Tada joj zaljubljeni mladoženja daje prsten, a svekrva, pak, tijesto i cvijeće. Potom se mladenka ponovno udaljuje te je ukrašavaju cvijećem. Nakon što je to dovršeno, formira se povorka te se kreće u gradsku kuću na civilno vjenčanje, a odatle, pak, u crkvu na crkveni blagoslov. Povorku redovito prate svirači, ali namjesto starog gajdaša sada u većini slučajeva sviraju tamburaši. Ako je riječ o imućnijim obiteljima, onda crkvenom vjenčanju prethodi sveta misa.

Nakon završetka vjenčanja svatovi redovito u blizini crkve, ponajčešće ispred župnog stana, odigraju nacionalni ples, kolo.

Tada se dijele na dvije povorke. Mladenkina rodbina i gosti zajedno s mladencima polaze do mladenkine kuće, a mladoženjini gosti polaze u mladoženjinu kuću na ručak. Mladenka ručak obavlja u posebnoj sobi u društvu s *engama*, *diverušama* i *prikumkom*, a odatle je izvode tek onda kada se sprema za opraštanje. Dok se nazdravlja, govori se „živila snaša“ i „živio đuvegija“.

Nakon ručka slijedi najdirljiviji prizor. Kada dođe trenutak da mladenku povedu u novi dom te da se ona rastane od dragih roditelja i od doma u ko-

jem je provela djetinjstvo, čiji je svaki kutak do sada bio ispunjen njezinom pjesmom, ona traži blagoslov. Mladenci kleknu pred roditelje, a roditelji ih upitaju:

– Anice ćeri, šta želiš od Boga?

– Sriću, zdravlje, od vas blagoslov.

Kada na slično pitanje odgovori i mladoženja, roditelji blagoslove mladence, a iz djevojačkih usta odjekne pjesma:

*Divojče kleče,
Svome rodu reče:
Rode moj, rode, blagoslovi me
Ne prokuni me.*

Nakon ove pjesme mladi par poljubi ruku roditeljima, izljubi mladenkinu rodbinu i ulazi u mladoženjinu kočiju koja već ondje spremna čeka, a djevojke opet zapjevaju:

*Odbi se grana, od jorgovana,
Ko lipa Anka od mile majke
Od mile majke svoje, od roda svoga.*

Uplakani roditelji i mladenka jedni drugima mašu za oproštaj, a zatim kočija izleti iz dvorišta. Mladenka sjedi između kuma i mladoženjinog brata ili *divera*. Djevojke opet pjevaju:

*Vidiš li, majko, žive žalosti,
Di ti se živa žalost na kola penje,
Na kola penje, nuz kuma side,
Nuz mila kuma i nuz divera,
Diver je vodi, ona ga moli,
Divere, divere, ne vodi mene.*

Mladenkina kočija uz pjesmu izlijeće iz dvorišta. Na ulici joj se pridruže i ostali svatovi koji su već raspoređeni u kočijama te se tako skupa provozaju selom uz pjesmu i svirku. U stara vremena su s mladenkom nosili i njezin krevet i rublje, a danas se to već ranije prenese.

Nakon vožnje selom svatovi stižu do mladoženjine kuće gdje na kapiji mladenki (*snaši*) u naručje stave malo dijete koje ona poljubi i ukrasi pantljikom. Svekrva snahu čeka u sobi, a svekar u hodniku. Mladenk *prikumak* (drugi kum) skida s kočije na što joj svekar daje jednu forintu pa je uvode u sobu. U međuvremenu svatovi pjevaju ovu pjesmu:

*Budi vesela, Stipina majko,
Kad će ti danas sutra izmina doći
Od svake radnje, od vode ladne.*

U sobi *snaša* svekrvi poljubi ruku i sjedne joj u krilo. Svekrva u krilu sjedećoj snahi daje lonac i varjaču na što ona varjačom načini nekoliko krugova čime pokazuje da će biti radna. Potom joj svekrva stavlja u usta komad šećera što znači da će joj u kući sve biti slatko. Nakon ovih običaja izlaze na dvorište te počinje kolo koje traje do večere.

Večera počinje u osam sati i redovito se sastoji od pet jela. To su: živin-ska juha, kuhano meso s hrenom, sarma, *gužvara*, pečeno meso.

Za stolom *snaša* i *đuvegija* sjede između kuma i kume. Potom slijede *stari svat* sa suprugom, roditelji, rodbina i ostali gosti. Iza svakog jela *prikumak* skuplja novac za mladi par. Nakon večere mlađe žene unesu u tepsiju složeno tijesto koje su s ostalim darovima donijele mladenki. Onaj koji je tepsiju donio, stavlja je pred *prikumka*, a *prikumak* za svaku tepsiju izvještava tko je donio i što je donio. Dotični nakon toga ponudi i ostale. To se svadbeno tijesto zove *kravalj*. U velikim svatovima to traje i po cijeli sat vremena. Kada se s time završi, mladenka donosi svoj dar, a *prikumak* izvještava opet koga mladenka čime dariva, te dotičnome pruža dar. Nakon ove ceremonije slijedi *snašin* ples. Novac se stavlja pred kuma. Tko plati, može plesati sa snašom. Pri tom je kum neprestano bodri: „Igraj, snašo!“. Odvija se pravo nadmetanje. Neprestano dolaze novi i novi kandidati s izjavom „Moja je snaša.“ te uzimajući mladu iz ruku prethodnika nastavljaju ples. S mladom igraju i žene i muškarci, bez razlike. Nakon plesa sa *snašom* slijedi *snašin* poljubac. Do konca *snaša* izljubi sve svatove. Nakon svakog pojedinog poljupca s partnerom se uz zvuke glazbe okrene dva-tri puta. I za ove poljupce dobije novac. Nakon *snašinog* poljupca završava veselje, mladi par odlazi. Ali prije nego što odu, traže blagoslov od *đuvegijinih* roditelja kao prigodom opraštanja od *snašinih* roditelja. Nakon blagoslova, držeći se za ruke, istrčavaju iz sobe, najčešće u *vajat*, te za sobom zatvaraju vrata. Svatovi pohrle za njima te prema vratima bacaju tanjure i čaše, ali budući da se vrata ne otvaraju, vraćaju se u sobu. Veselje nastavljaju eventualno u dvorištu, ali to se onda već može nazvati raskalašenošću.

Utjecaj vina se tada već može opaziti i na muškarcima i na ženama.

U jutarnjim satima *prikumak* kuca na vrata mladencima i stane ih buditi. Kada se mladoženja pojavi, ženska rodbina uđe kod *snaše* i poveže joj glavu. Nakite je cvijećem i pantljikama.

Šokačka mlada žena na glavi nosi pravi koš. Nakon kićenja *snaša* u pratnji *diveruš*e i *prikumka* odlazi u crkvu na uvod. Kada se odatle vrate, doručkuju te pješice počinje praćenje. Okruže *snašu* te uz pratnju glazbe odlaze do kuma. Tamo jedu i piju. Neki stavljaju maske i tako prate povorku. *Snaša* poljubi svakog poznanika koga susretne. Ovo praćenje se zna otegnuti i do navečer, dapače u mnogo slučajeva i do drugi dan navečer.

Mlada žena. Majčinstvo.

Kod Šokaca, ako se žena uda za poljodjelca, bit će pomoćnica u poslovima svome suprugu. Ako nemaju gospodarstvo izvan kuće, onda će joj kao u doba djevojaštva osnovno zanimanje biti šivanje i ručni radovi. Pomaže i u kućanstvu, pere, sprema sobu, ali u kuhanju rijetko sudjeluje. U mnogo slučajeva dokle god joj je svekrva živa ona uopće ne peče kruh. Postoje, međutim, i takve familije gdje ima više snaha u istoj kući, te se tada tjedno smjenjuju u kućanskim poslovima. Nedjeljom svečano odjevene odlaze na veliku misu. U ruci nose malu *ponjavu* koju prostru na pod i na to sjednu. Šokci su općenito gledano religiozan narod. Posebno drže do odlaska u crkvu i do posta. Većina ih u korizmi tijekom četrdeset dana ne jede ni meso ni mast; posebice stariji. U crkvi se mole iz knjige, ali većinom pjevaju. Pjevanje im je veoma rastegnuto.

Ne raduju se baš ako mlada snaha rano ostane u blagoslovljenom stanju. Dijete donosi brige i obaveze pa se onda majka više ne može toliko odijevati i hodati uokolo. Mnoge životom plate pokušaj da se oslobode majčinstva. Žene u blagoslovljenom stanju nisu baš pošteđene od poslova; do posljednjeg dana rade. Kada Šokica djetetu podari život, leži u krevetu okruženom zavjesama (*komarnik*). Krevet joj je vrlo čist. Krevetu zastrtom zavjesama suprug osam dana ni ne prilazi. Dok je s djetetom u krevetu, muškarac je ni ne može vidjeti. Otac nije unutra čak ni na krsnom doručku. Svekar je prisutan, ali snahu od zavjesa ne može vidjeti. Mladaj mami prvi ručak donosi kuma. Ručak se sastoji od živinske juhe, te kuhanog pa pečenog živinskog mesa. Dobije i jednu *gužvaru* i litru vina. Sljedećih dana joj ručak naizmjenično donosi ostala rodbina. Doručak joj svakodnevno donose njezini roditelji, a to je redovito kuhano mlijeko ili kava. Šokice ni u kojim okolnostima ne daju hranu djetetu sve dok nije kršteno. Posjećuju je samo oni koji joj donose hranu. Najčešće treći dan ustane; ali ima slučajeva i da osam dana preleži. Nakon što ustane, kućanske poslove ne radi četrnaest dana, jedino namješta svoj krevet i hekla. Nakon dva tjedna s djetetom ide u crkvu na uvod. Pet šest tjedana živi odvojeno od muža. Djecu voli i gotovo uvijek ih sa sobom nosi. Novorođenče osam dana spava kraj nje, a osmoga dana ga stavlja u *kolivku*. Djecu drži u čistom, a ako imaju žensko dijete, već od najranijih dana počinju izrađivati ruho koje je potrebno za djevojaštvo.

Bolest. Smrt.

Šokci iako vole svoju djecu i roditelje, ipak u slučaju bolesti ne zovu odmah liječnika. Kod njih još uvijek vrijedi ona poslovice: „Šta Bog da.“ Zatim, mnoge starice jako vole savjetovati mlađe što i kako da koriste. Ali

ako već zovu liječnika, onda se i drže njegovih uputa; međutim, ako opaze da se bolesnik oporavlja, odmah zamole liječnika da prekine s dolascima; u slučaju pogoršanja već će ga pozvati. Bolesnika drže u čistom. Ako liječnik izjavi, ili sami naslute da bolesnik neće ozdraviti, odmah pozovu svećenika da bolesnika providi sakramentima umirućih. Rijetki su slučajevi da Šokac umre bez sakramenata. Štoviše, i kod lakših bolesti primaju sakramente; sami bolesnici to žele. Kad bolesniku dođe posljednji sat, kada stigne smrt, upaljenju svijeću mu stavljaju u ruku te stojeći oko njega mole. Pokojnike lijepo uređene stavljaju u lijes, naročito mlade žene. Tako je odjenu kako se odijevala u crkvu kad se udala. U ruke joj stavljaju otvoren molitvenik, a prsa joj potpuno prekriju svetim slikama. Veoma glasno izražavaju svoju tugu. Najčešće se obraćaju pokojniku, veličaju njegove vrline i žale se na svoju bol. U takvom se žaljenju izmjenjuju; čim jedan ožalošćeni završi s oplakivanjem, nastavlja drugi. I na groblju u svakoj prilici kad dođu svojim pokojnima, glasno izražavaju svoju žalost. Ako umre dijete od nekoliko mjeseci, na groblje ga nosi kuma s vjenčanja koja je ujedno i krsna kuma, držeći lijes ispod pazuha. Mlade djevojke na groblje nose mlade djevojke, momke momci, mlade žene žene. Grobovi su im vrlo ukrašeni; *peškir*, *cviće* i pantljiku vežu na križ, čak i svete slike stavljaju na njega. Na ukopu svećenik i kantor dobiju *peškir*. Opraštanje se pjeva. Oprašta se od roditelja, supruga, kuma, i rodbine, od svakog ponaosob.

Nakon ukopa vraćaju se do pokojnikove kuće. Za to vrijeme oni koji su ostali kod kuće već pospreme sobu, prostru stol i priprave *podušje*. Nakon *podušja* ne ostaju zajedno moliti niti se navečer ponovno sastaju kao npr. Nijemci. Misa zadušnica se ipak daje služiti. Tada svi u crkvi nazočni dobiju male voštane svijeće. Žalost za pokojnikom održavaju. Za to vrijeme se ne ukrašavaju, nose bijele *skute*, košulje su im crnim izvezene, a neki čak i na glavu vežu marame proshivene bijelim. U to vrijeme ne idu na zabave. Mladi ljudi se nakon smrti supruge ponovno žene nakon mjesec, dva.

Članak je objavljen u Godišnjaku Povijesnog društva Bačko-Bodroške županije (A Bács-Bodrog vármegyei történelmi társulat évkönyve), sv. 1., 1907. godine u Somboru, na stranicama 122-132. Za Subotičku Danicu za 2021. s mađarskog preveo Josip Štefković.

Marijanska pjesma u Monoštoru

Piše: Anita Đipanov Marijanović

Uvod

Područje Bačke tijekom stoljeća bilo je poprište raznih migracija. Plodno močvarno tlo, ravnica i blizina vode bili su pogodni za naseljavanje brojnih naroda. Uzimajući u obzir razne teorije, može se zaključiti da su Šokci naseljavali gotovo cijeli prostor zaleđa Dalmacije i dio Like, stoga je lako pretpostaviti da su neke elemente svojih običaja i tradicije, kao i svoju vjeru usvojili baš u takvom, dinarskom, podneblju. No, zbog prodora Osmanlija, Šokci su migrirali u Panonsku nizinu na prostore Slavonije, Srijema, Baranje i Bačke, te sa sobom ponijeli sve bogatstvo tradicijske kulturne baštine.

Ljubav prema *pismi*

Ljubav prema pjesmi duboko je ukorijenjena u genetski kod Hrvata na području Panonije.

Život Šokaca Bačkog Monoštora temelji se na katoličkom kršćanstvu, a običaji su neraskidivo vezani ne samo uz katoličke vjerske pobožnosti i blagdane kroz godinu, nego i uz život čovjeka od rođenja pa do smrti. Tako su u Monoštoru zastupljene prastare obredne pjesme, pjesme koje su sastavni dio kulta mrtvih i pripadaju narodnoj književnosti, običajne pjesme, nekoliko oblika tradicijskog napjeva bečarca te marijanske pjesme.

Ako se osvrnemo na činjenicu da se tradicijska nematerijalna baština Šokaca u Monoštoru temelji i oslanja malim dijelom na obiteljska obilježja, a velikim dijelom na vjerske blagdane kroz godinu, uočiti ćemo nepobitnu či-

njenicu da je puk u Monoštoru iznimno vezan za Gospu odnosno da iznimno štuje lik Blažene Djevice Marije, iako crkva nije posvećena njenom liku, nego nosi naziv Isusovih apostola sv. Petra i Pavla.

Jedan od pokazatelja ove tvrdnje je donošenje kipa Blažene Djevice Marije – iz Fatime. U vrijeme kada je vjerska sloboda bila ograničena, kip Gospe Fatimske u Monoštor je donio Monoštorac o. Ladislav Marković, karmelićanin (rođ. Marin Marković), koji je skupa s ocem Ivanom Keravinom doprinio osnivanju prvog karmelskog reda u Hrvatskoj – Gospa od Karmela.

Drugi pokazatelj je osnivanje velikog broja kruničarskih društava u selu, nakon Prvog vatikanskog sabora 1868. godine. Danas u Monoštoru službeno moli oko 50 kruničarskih društava. Mole ne samo oni u selu, nego i brojni Monoštorci rasuti po svijetu, raznih životnih dobi.

Kao vrijedan pokazatelj posebnog štovanja Majke Božje, osobito kod ženske populacije, je molitva *Sata*. Ovo je posebna molitva koja se moli za vrijeme korizme, četvrtkom od 23 sata do ponoći. U središtu je Marijin lik, koji promatra Isusovu muku u Getsemanskom vrtu. Po pravilu moli se u skupini više žena, ali može je moliti svatko ponaosob.

Najvažniji pokazatelj osobitog štovanja Blažene Djevice Marije je **Zavjet**, koji su Monoštorci dali 13. listopada 1944. godine. Naime, u ratnom periodu tadašnji župnik, a kasnije subotički biskup, msgr. Matija Zvekano-
vić, pozvao je narod da u crkvi probdi je noć u molitvi i s 12. na 13. listopad točno u ponoć služio je Euharistijsko slavlje za spas sela zbog prijetjećih ratnih okolnosti. Već ujutro 13. listopada saznali su da su molitve uslišane i da

je selo spašeno. Od tada svake godine 13. listopada točno u podne s pjesmom „Anđeo Gospodnji“ započinje zavjetna sv. misa u Monoštoru.

Specifična vokalna građa

Ako se osvrnemo na povijest i vezano uz pučko glazbeno, pjesničko stvaralaštvo može se primijetiti da je Monoštor upisao u svoj pjesnički kod veliki broj marijanskih, pučkih pjesama. Narativnost i napjevi prenosili su se s koljena na koljeno, tek mali broj pjesama tekstualno je zapisan na koricama starih molitvenika, a pravilno izvođenje ovisilo je od sposobnosti *počimalje*.

Marijansko pučko pjevanje zasniva se na temama posvećenim Djevici Mariji, Majci Božjoj. One govore o radosnim i žalosnim trenucima iz Marijina života, kao i o pojedinim njenim djelima, koja su bila povodom stvaranja tekstova i pjesama njoj u čast.

Marijansko pučko pjevanje u Monoštoru je do 21. stoljeća imalo funkciju samo pri crkvenim obredima, izuzimajući činjenicu da se vjerojatno pjevalo u kućama u okviru molitava, a od tada izlazi iz sakralnog prostora i u druge sfere djelovanja pučke, marijanske, tradicijske baštine.

Vjerne glazbeno-pjevačkoj tradiciji svojega mjesta, pjevačka skupina „Kraljice Bodroga“ postala je bitna odrednica prepoznavanja vrijednosti pučke, marijanske glazbe, ali i neiscrpan izvor u pronalaženju starih, zaboravljenih zapisa i napjeva.

Osobita pozornost stavljena je na pravilno izvođenje tradicijskih napjeva marijanskih pjesama, onako kako su oni zabilježeni kod osoba koje se još uvijek sjećaju ili znaju izvoditi iste. Danas u Monoštoru živi još nekoliko kazivača-pjevača, uglavnom ženskog spola, što opet dokazuje da su marijansko, pučko pjevanje uglavnom njegovale žene i da je ono proisteklo od ženske populacije.

„Kraljice Bodroga“ poštuju pravilo prilikom izvođenja marijanskog repertoara. Tako pjesmu posvećenu Djevici Mariji započinje jedna pjevačica *počimalja*, dok se sve ostale uključuju pri ispijavanju drugog dijela melostiha. Ovo je način na koji su se marijanske pjesme izvodile i u crkvi, s tim da je bilo više žena koje su pratile prvi glas, zato što je prirodno to njihovim glasovnim mogućnostima više odgovaralo.

U pjevačkoj skupini „Kraljice Bodroga“ zastupljene su žene dobi od 17 do 70 godina. Ovakav raspon godina i glasova članica pjevačke skupine oslikava nekadašnji način pjevanja u crkvi – kada je pjevala cijela crkva, te

pokazuje kako je vokalna tradicija marijanskih napjeva u Monoštoru veoma živa, napose među mladim naraštajima.

S obzirom na to da se marijanske pjesme ne nalaze u svakodnevnom repertoaru, već se pjevaju samo u crkvi i u određenim prigodama, *marijansko pivanje* nije lako održati u sjećanjima i izvoditi usklađeno kao što je to slučaj sa svjetovnim repertoarom „Kraljica Bodroga“. Stoga je od iznimnog značaja što su se melodije *počimalja* i njihove pratnje *rožalja*, uspješno očuvale do današnjih dana u marijanskim pjesmama.

ŽPS „Kraljice Bodroga“ 2014. godine snimila je svoj drugi nosač zvuka pod nazivom „Faljen Isus, Dvice“ i upravo ovo ostvarenje predstavlja jedan od prvih nosača zvuka koji sačinjavaju marijanske pjesme u kulturnom prostoru Hrvata u Vojvodini.

Prema riječima stručnjaka, zanimljivo je promatrati pjesme koje imaju duhovni karakter i posvećene su biblijskim temama, a izvode se pučki, onako kako su to činile žene prije 100 godina u Monoštoru, a danas ih izvode „Kraljice Bodroga“ na osobit pučki način.

Umjesto zaključka

Prepoznavši kvalitetu pjevanja u Monoštoru, na inicijativu tadašnjeg predsjedavajućeg Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ msgr. dr. Andrije Kopilovića i tadašnje predsjednice KUDH-a „Bodrog“ Marije Turkalj, utemeljen je 2006. godine „Marijanski pučki festival“.

Festival ima točno određene propozicije za sudjelovanje, koje se ogledaju u određenoj tematici, minutaži, broju osoba koje mogu sudjelovati. Sva izvođenja moraju biti a-capella, bez glazbene pratnje, sudionici moraju biti obučeni u nošnju kraja iz kog dolaze ili onu odakle potiče pjesma koju izvode.

Kroz ovakav vid festivala potiču se pojedinci i udruge da istražuju, njeguju, čuvaju, promiču i populariziraju ovakav vid nematerijalne kulturne baštine.

Tradicijska baština jednog naroda, osobito ako se radi o nematerijalnim segmentima iste (npr. tradicijski napjevi, pjesme koje su isključivo bez notnih zapisa), budući da nije opipljiva, iziskuje veliko zalaganje ne samo pojedinaca, nego i cijele zajednice za očuvanje iste. Pojam jezika, jer se u većini izvedbi čuje „staroštokavska ikavica“, ako uzmemo u određeni koncept samo Monoštor (dijalekt kojim se govori u selu) u onom najstarijem obliku, spada u domenu najsvetije sfere nematerijalne kulturne baštine, i od velikog

je interesa za građane da se kroz vokalni pristup kulturi sačuva i nematerijalan oblik tradicijske baštine kao poveznica kulturno-nacionalnog identiteta. Osim izvođača iz Monoštoru, ovakav utjecaj na „oživljavanje“ dijalekata provodi se i kod ostalih izvođača koji nastupaju na festivalu „Marijanskog pučkog pivanja“.

Treba istaknuti činjenicu da se festival održava u crkvi sv. Petra i Pavla koja je iznimno akustična i predstavlja kvalitetan prostor za ovakav vid manifestacije.

Ozbiljan pristup očuvanju nematerijalne tradicijske baštine u okviru marijanskog opusa daje neprikosnovenu kvalitetu „Kraljicama Bodroga“ jer su upravo one jedina spona očuvanja Marijinog lika u pučkim pjesmama 21. stoljeća u Monoštoru.

Osobita vrijednost je upravo spoj različitih generacija koja daje pravu sliku nekadašnjeg marijanskog pučkog, pjevačkog života u Monoštoru koji i danas živi.

PRIKINITA PISMA

(Pajtašu misto posmrtno pismo)

Uvik si gospodin bijo
Velike duše pristojan i fin
A tako opor
Rano si se umorijo
Bližnje si ljubijo
Sudbine sudijo
Skrajčiće života si trošijo
Nisi ni zno ka ti je srce stalo
I posljednji tren brez glasa otkucalo
Ostavijo si sva naša
Sićanja zaboravita
Divane neizdivanite
Čaše nedoljane
Sanje nedosanjane
Za tobom je ostala
Jedino naša posljednja pisma
U po kitice prikinita

Ivan Andrašić

Pobožnost za pokojnika u Sonti danas

Priredila: Ruža Silađev

Kazivačice: Marica Miloš Jovina i Pavka Domić Dončeva iz Sonte

Iako se u Sonti pokojnici više ne čuvaju od časa umiranja do časa pokapanja u kući, mnoge pobožnosti za njih su ostale iste.

Ako je pokojnik umro u kući ili u bolnici, umiven, odjeven i dostojno opremljen, smješta se u lijes. Doveze se do mrtvačnice na groblju. Stari ljudi su je imenovali *krsturnica*. Služila je za smještaj pokojnika beskućnika od trenutka smrti do trenutka pokapanja. Od kada je izgrađena nova (1989.), narod je zove kapela, mada nema obilježja kapele. Dio groblja na kojemu se nalazi zove se Kalvarija. Kolica na kojima se pokojnik dovozi do mrtvačnice se guraju ručno. To obavljaju četiri muške osobe, sa svake strane kolica po dvije. Za njima u pratnji ide najbliža obitelj i prvi susjedi.

Dok pokojnika dovoze do Kalvarije, starije osobe koje se zadese na ulici u prolazu zastanu, prekriže se i u sebi zažele pokojniku pokoj vječni. Čuvaju tradiciju od davnine, a mlađi su ovaj lijepi običaj zapostavili.

Običaj je od davnina da se pokojnik ne ostavlja sam niti jednoga časa. Uz odar ili lijes (*lis*) bdiju članovi obitelji, rođaci, prijatelji, pa čak i oni koji ga nisu osobno poznavali ali mu poznaju obitelj. Mještani koji se zadese na groblju, dok je pokojnik u mrtvačnici, također navrate, poškrope ga svetom vodom koja stoji ispred lijesa (u čaši s grančicom asparagusa ili šimšira) i kratko izmole u sebi makar Očenaš i Pokoj vječni. Karakteristično je za Sontu da se u svim molitvama i pjesmama umeću riječi ili cijele rečenice iz lokalnoga govora, sončanske, šokačke ikavice koja pripada slavonskom dijalektu hrvatskoga jezika.

Grupna molitva počinje navečer oko 18 sati, a također i sutradan, oko dva sata prije ukopa. Tada oko lijesa sjedi bliža rodbina (i ženske i muške

osobe), a malo dalje od lijesa sjede žene koje su došle na *konak ili na saranu*, kako se to kaže u Sonti.

Muškarci su u drugoj prostoriji i ne sudjeluju u molitvi. Oni razgovaraju o raznim svagdanjim temama.

Od davnina je ostao običaj da se na *konaku* (koji traje samo do 21 sat) i *sarani* izmoli cio ružarij, tj. radosna, žalosna i slavna krunica. U ovisnosti od godišnjeg doba i pomicanja sata, večernji ružarij počinje u zimskom periodu u 18 sati, a ljeti u 19 sati, a pred sahranu dva sata prije ukopa. Prvo se izmoli pozdrav Gospi (Anđeo Gospodnji), pa se onda nastavlja koja je već propisana krunica. Još postoje žene koje znaju pisane i pjevane dodatke nakon svake desetine, koje su u Sonti ustaljene odavno. Ako se dogodi da nema osoba koje znaju te dodatke, onda se izmoli ružarij kako je propisano u molitvenicima.

Evo, kako se moli i pjeva po starinskom načinu. U korizmi se dodaci u stihovima završavaju sa: *Žalostan, Isuse!*

Radosna krunica

1. Iza prve desetine radosne krunice se moli: Deset *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i radosna *Divice* Marijo, i svi sveti kori andeoski kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se u Sonti pjeva ovako: *Pokoj vič-nji daruj njemu Gospodine, i vikovičnja svitlost svitlila njemu*. Iza njega se pjeva: O, Marijo, mila majko, / tebe pozdravljamo / *Blagosovljen* plod utrobe / mi tvoje štujeemo / kog po Svetom Duhu Bogu / primila si u utrobu. Zdravo bud, Marijo!

2. Iza druge desetine radosne krunice se moli: Dvadeset *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i radosna *Divice* Marijo, i svi sveti patrijarsi i proroci kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: Na pohod tvoje rodice / stare *Lizabete* / hitila si u radosti / *pivajuć pismice*. / I od nje si pozdravljena / blažena međ' ženama! / Zdravo bud Marijo!

3. Iza treće desetine radosne krunice se moli: Trideset *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i radosna *Divice* Marijo i svi sveti *apoštoli* i evanđelisti, kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: U štalici rodila si / čedo božanstveno / *jel* ti nije u *Betlemu* / bilo *misto* dano. / Anđeli su teb' slavili / pastiri su teb' štovali. / Zdravo bud, Marijo!

4. Iza četvrte desetine radosne krunice se moli: Četrdeset *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i radosna *Divice* Marijo i svi sveti

mučenici i *ispovidnici*, kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: Prikazala jesi njega / Ocu nebeskomu / na dan tvoga očišćenja / u *Jeruzolimu*. / Simeon se *veselijo* / sinka tvoga *zagrlijo*. / Zdravo bud, Marijo!

5. Iza pete desetine radosne krunice se moli: Pedeset *iljada* puta neka te *fale*, *blagosivaju* i slave, o *prisveta* i radosna *Divice* Marijo, i sve svete *divice* i udovice kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: U *dva-naest* godinica / milog sina tvoga / treći dan u *crkve* našla / jesi s mudracima. / Daj da i mi / njegov tražimo / kad ga tužni / izgubimo. / Zdravo bud, Marijo!

Žalosna krunica

6. Iza prve desetine žalosne krunice se moli: šezdeset *iljada* puta neka te *fale*, *blagosivaju* i slave, o *prisveta* i žalosna *Divice* Marijo, i svi sveti korindeoski kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: O, *primili* naš Isuse, / Krunicu molimo / na uspomenu gorke muke / koju za nas ti podnese / u vrtu s' krvlju znojeć / žalostan Isuse!

7. Iza druge desetine žalosne krunice: sedamdeset *iljada* puta neka te *fale*, *blagosivaju* i slave, o *prisveta* i žalosna *Divice* Marijo, i svi sveti patrijarsi i proroci kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: Za nas *grišne* bičevali / jesu tvoje *tilo* / svete ruke svezali su / kruto i nemilo. U krvi si se kupao / da bi *grišne* *spasijo* / žalostan Isuse!

8. Iza treće desetine žalosne krunice se moli: osamdeset *iljada* puta neka te *fale*, *blagosivaju* i slave, o *prisveta* i žalosna *Divice* Marijo, i svi sveti *apostoli* i evanđelisti kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: *Trnjom* glavu tvoju svetu / jesu okrunili / i u ruke za porugu / trsku *tebe* dali / i prid tobom klecajući / jesu se *tebe* rugali / žalostan Isuse!

9. Iza četvrte desetine žalosne krunice se moli: devedeset *iljada* puta neka te *fale* *blagosivaju* i slave, o *prisveta* i žalosna *Divice* Marijo, i svi sveti mučenici *ispovidnici* kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: Dižeš veće, o milosti / teško drvo križa / nosiš na tvoji ramena / jaram *grišnog* puka. Triput si pod njim padao / jer je naš *grij* težak *bijo* / žalostan Isuse!

10. Iza pete desetine žalosne krunice se moli: sto *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i žalosna *Divice* Marijo, i sve svete *divice* i udovice kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: Visiš veće o životu / na visokom križu / s *klincim* gorko prikovani / za spasenje sviju. Tvoja majka / *prižalosna* / pod *križom* je zaplakala / žalostan Isuse!

Slavna krunica

11. Iza prve desetine slavne krunice se moli: Sto deset *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i slavna *Divice* Marijo, i svi sveti kori andeoski kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: *Pivajmo* Slavu sada svi / u ovoj krunici / jer Spasitelj koji *umri* / zaista uskrsnu. / Otkupljenje je *svršijo*, Oca svoga *utišijo*, naš gospodin Isus.

12. Iza druge desetine slavne krunice se moli: Sto dvadeset *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i slavna *Divice* Marijo, i svi sveti patrijarsi i proroci kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: Pribivao četrdeset / dana s učenicom / jer je zatim *uzišao* / na nebo u slavi. / *Sidi* zdesna Oca svoga / otkud opet *dojti* ima / naš gospodin Isus.

13. Iza treće desetine slavne krunice se moli: Sto trideset *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i slavna *Divice* Marijo i svi sveti *apoštoli* i evanđelisti, kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: Poslao jest na Duhove / Svetog Duha Boga / i od njega obećanog / Razveselitelja / da posveti učenike / svoje tužne *apoštole* / naš gospodin Isus.

14. Iza četvrte desetine slavne krunice se moli: Sto četrdeset *iljada* puta neka te *fale, blagosivaju* i slave, o *prisveta* i slavna *Divice* Marijo i svi sveti mučenici i *ispovidnici*, kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: I Marija jest *željila* / svome sinu *dojti* / također, je *tijo* Isus / nju k sebe primiti / međ' *merisnom* ružicom / u nebo je uznesena / blažena *Divica*.

15. Iza pete desetine slavne krunice se moli: Sto pedeset *iljada* puta neka te *fale blagosivaju* i slave, o *prisveta* i slavna *Divice* Marijo i sve svete *divice* i udovice, kojima se ufamo da ćemo vas kadgod *viditi* i slaviti u nebu. Amen. Slava Ocu, o moj Isuse, pokoj vječni, koji se pjeva. Iza njega se pjeva: S *vr'a zvizda* sja sad veće / božanstvena Majko, / za Kraljicu teb' krunilo / jeste Sveto Trojstvo. Primi nam / ovu Krunicu / i daj milost / *svoj'mu* puku / *prislavna* Marijo.

Poslije ružarija se moli:

1. Oče naš i Slava Ocu
2. Ako se nisu pjevali dodaci, pjeva se *Svr' a zvizda* sja sad veće
3. Zdravo Kraljice
4. Moli za nas, sveta Bogorodice, da dostojni postanemo obećanja Kristovih (samo ova rečenica).
5. 3 x Zdravo Marijo, bez *grija* začeta, milosti puna, Gospodin Bog s tobom
6. Budi *faljeno* i slavljeno, o *prisveto, bezgrišno* Začće blažene *Divice* Marije za ispuniti broj godina koliko je blažena *Divica* Marija *živila* na *ovomu* svitu.
7. Molitva svetom Dominiku: *O, sveti Dominiče, naš pomoćniče, koga je blažena Marija Divica odabrala da Krunice raširivaš po cilomu svitu, našega društva i bratinstva vrtlaru, koji naše ruže sadiš i zaljivaš, našu Krunicu uređivaš, smiluj se nama i moli se za nas.*
8. 3 x Slava Ocu
9. Pokoj vječni
10. 7 Očenaša i Zdravo Marija i Slava Ocu
11. Pokoj vječni.

Ako se ima još vremena, pjevaju se žalosne pjesme: Krunicu svršili jesmo, Ja sam sirota nevoljan stvor, O kako je u sredini veliki Križ. I slične.

Do ruke se uglavnom ide šutke. Po završetku svećeničkog obreda ukapanja, još se moli jedna desetina slavne krunice (prije se molilo samo za one koji su bili članovi molitvenoga lanca kruničara, u Sonti se kaže *Bratinstvo*, a danas se moli svima), Slava Ocu i pokoj vječni. Ako je pokojnik (-ica) bio (-la) kruničar, pjeva se: Vinca našeg jednu ružu... Ako nije, obično se pjeva: Čuj, nas Majko.

ZAVITNI DAN SRCA ISUSOVA

Naše selo uvijek siromaško bilo,
u selu se uvijek siromaški živilo.
Atar velik, njiive male,
našemu selu svagdanji krv dale.
Narod vridan, znoj znojijo,
a tvrda kruva jijo.
Godinama iz useva se živilo.
Prošlo eto, više od sto godina,
kad se i litina nije skupila.
Udarile godine ko pokarane,
pa litine budu ledom izudarane.
Narod miran i bogobojazan,
i dalje se Bogu molili i sudbinom pomirili.
Jedno lito oluja bila,
pa sa crkve toranj porušila.
Nema više one stare,
Bog nam do, Bog uzo.
Župljani sad odlučili posebni dar Bogu dat
i dar Srca Isusova za svoju župu zavitovat.
Toga dana u atar niko nije izlazijo
a teška posla niko se nije latijo.
Taj dan post je stroga bila
i svaka kuća dragovoljno je postila.
A u crkvu ko je odlazijo,
pokajno ruvo je navlačijo.
Tako da je svaki kršćanin
dušom i tilom pokoru ositijo.
Vridan narod štuje župu svoju i crkvu svetoga Lovru.
Odlučili žrtvu svoju dat i crkvicu Isusovom Srcu sazidat.
Crkvica će bit mala, al na groblju sazidana.
Tako kad je dan zavitni da se svako dušom siti
mili mrtvi što su za života žrtvu dali
Isusovom Srcu crkvicu sazidali.
Mi sad naslednici i danas smo u crkvici,
zavit nismo ukinili, već ga dušom privatili.
U crkve je kip veliki, pa nek svakoga sad podsiti
da je Isus srce svoje do probost baš za grije naše.
O, Isuse, srca probodena,
čuvaj nas od zla i ružna nevrimenta.

Pavka Domić

Marinov Badnjak

(Iz šokačke davne prošlosti)

Piše: Ivan Pašić

Toga Badnjeg dana u šokačom selu Monoštoru u svim katoličkim kućama bilo je zdravo veselo i radosno pa i u kući Joze i Anice. Joza je na po dvora tuko mak za perku, Anica je misila tisto, a sinu Marinu je rekla: „Idi u ribarnicu i kupi nam dvi kile ribe, ali nemoj digod zaklamunjiti pa da ti

dada mora tražit po svi bircuza ko lane na Badnjak.“ „Ne brinite, vratit ću se brzo“ – odgovori Marin, sidne na biciklu i ode. Kad je stigo u ribarnicu, oma je došo na red jel nije bilo nikoga. Kad je krenuo kući, prolazio je pokraj Mancinog bircuza i čo je nekaku zdravo lipu svirku iznutri. Nije mogo izdržati a da malo ne zaviri. Kad je unišao unutra, imao je što i da vidi. Za jednom stolicom svirao je Šćefko sa sinovima veselom društvu, a za svim ostalim bilo je kartanje. Jedan od kartaša obrati se Marinu: „Minco, ajde sidi na Matino misto, izgubio je sve novce, možda ćeš ti imati više sriće.“ Stravstvenom kartašu nije tribalo dvaput reći. Smislio je šta će reći mami i dadi, da je u ribarnici bilo zdravo mlogo svita pa nije mogo dugo doći na red. Marin je bio zdravo prefrigan kartač, a zno je i privarit i to tako da niko ne primeti. Njegovi sukartaši za stolicom brzo su zažalili što su ga pozvali na kartanje jer ih je opelješio za više iljada dinara. Da ih utiši, naručio je za sebe i za njih tri litre vina. Vino mu je pomutilo pamet, skoro je zaboravio da ga kod kuće satima čeku. Mama Anica je morala popit tabletu zbog pritiska, a čoviku Jozi je rekla: „Idi nađi ga i kad ga nađeš isfrustaj ga da zapamti“. Kad ga je pronašo u bircuzu kod Mance, tako ga je istuko da ni na Ponočku nije smio it jer je u licu bio svaj plav ko šljiva pekmezara.

Veliki veš

Piše: Vinko Janković

Pamtim još ko dite da se u našoj kući veliki veš uvijek prao ponediljkom. Samo se pazilo da ne bude kaki veći svetac tog dana, a o tom je mater uvijek vodila računa, da se ne bi ogrišila. Užina se nije kuvala na taj dan, samo se podgrijalo ono jilo što je ostalo od nedilje. Mi dica smo dan ranije morali uzet čisto ruvo, i morali smo se prisvuć, i ostavit prljavo za pranje. Mater je uranila prije zore, potpalila šporelj i metila veliki lonac da se voda grije. Imali smo lipo drveno korto, al bilo je i ono plejano, koje je bilo veće, pa se najčešće u njem pralo, a metalo se na dvi hoklice, da bude lakše prat, i da se ne privrne. Koristili su se i lavori, jer je bilo raznog veša, koje nije išlo jedno s drugim. Više puta se asnirala i voda u kojoj je prokuvana lukšija, ili pepo od bukovog drveta. Obaško su se prale košulje od puplina, bile ili plave, a obaško šareni veš. Pralo se sa kućevnim sapunom, kojeg su stare žene same pravile od žive

sode i masnoće posle karbinja. Taj sapun je uvek stojo na tavanu, za gredom, isičen u kocke. Onaj veš koji je tribalo iskuvavat, mater stavi u lonac i nožom sitno nastruže sapuna u tu vodu za iskuvavanje. Više puta se taj veš moro promišat sa varjačom, da ne bi zagorio. Pralo se na ruke, koristila se i rebrasta daska, koju smo zvali ribaljka, a s prakljačom se lupalo po vešu priko daske. Veš se kasnije ispiro u više voda, a ako je tribalo nešto provući kroz veš-plav, a to su bile najčešće košulje i bluže, onda se u jednoj posudi istope male kuglice veš-plava, koji se kupovo u dućanima, i ostavi se da roba malo povuče boje koju je izgubila prilikom pranja. Nešto i od veša, a najčešće posteljina je štiršana, isto u posebnim lavorima, ili loncu. Naše mame su i štirku same pravile, iako je bilo kupit u dućanima, šporovalo se. Neko je to radio u vodi, u kojoj se skuva malo brašna, a neko u vodi u kojoj se kuvo krumpir. Opran veš je bio raširit na nerđajućem drotu, koji je bio razvučen između bagremova, a neki komadi, čakšire i suknje za svaki dan, metnu se po prošću. Dok se veš sušio, mi dica se nismo smili fodbalovat blizo, da ne bi uprljali to što je mama oprala. Ako je bilo litno vrime i suvo sa blagim vitrom, pa ako se veš brzo osuši, nosi se unutra na peglanje sa onom teškom peglom u koju se mećala žeravica da se pegla ugrije i drži toplotu. Nije bilo fajtalice, pa je mama iz usta prskala vodu po robi da se lakše opegla.

Tog dana mater se umori od posla, ruke je zabole, i jedva čeka da se sve zgotovi, i da sidne da se odmori. Sledeće nedilje opet sve iznova. Kad se koliko čega prljavog skupi za pranje. Zimi ima manje pranja, a teže je veš sušiti, zbog ladnoće, pa se unosi unutra, u sobe, di se loži.

Mali čobanin

Piše: Ivan Vilov

Na salašu je bio običaj da djeca već od pet godina dobiju neke poslove: čuvanje mlađeg brata ili seke, čuvanje gusaka, ovaca i svinja. Kada sam krenuo u školu, morao sam prvo napasati ovce i učio bih pokraj njih. Imao sam više od trideset ovaca koje sam morao čuvati i pojit. Otac bi me probudio već oko pet sati, kada je najslabije spavati. Oko velikog salaša bila je velika livada poluograđena.

Ovce su mirno pasle, sunce je bilo odskočilo od horizonta i osušilo jutarnju rosu. Pored našeg salaša bila je zasađena pšenica ili kukuruz. Te godine je bila posijana raž.

Tako bih ja morao budno paziti na ovce da ne odu u komšijsku raž u štetu, ali šta vrijedi kad je san bio jači od mene.

Ja bih samo malo prilegao sad već na suhu travu i sam ne znam kako sam zaspao. Ovce kao da su samo to čekale, odmah su pobjegle u komšijsku raž. Više bi one izgazile nego popasile.

Ja sam sanjao divan san kad me netko probudi uhvativši me za uho i nemilosrdno povuče uvis. Bio je to moj komšija bać Nikola. Tada bi on rekao:

„Tako li ti paziš na ovce, čobane! Uši ću ti iščupati!“ Ja sam mu kazao da se to više neće dogoditi, ali nažalost bilo je to još puno puta.

Uvijek sam želio da što prije odrastem i da se konačno otarasim tih lukavih ovaca. Još sam dugo morao voditi brigu o ovcama.

Kada sam imao oko dvanaest godina, otac me oslobodio čuvanja ovaca i dao mi u ruke zahrđalu motiku sa sirovim držaljem koja je bila teška i tupa da bih mogao jašiti na njoj. Tako sam upoznao svu vrstu trave koje je bilo čitav botanički vrt. Na rukama sam dobio krvave žuljeve i pomislio sam u sebi – bolje su bile ovce.

Tunel jeftinoće

Piše: Ruža Silađev

3. travnja, ove Gospodnje 2020. godine. Namjerno neću da spominjem ono... Jutros me je pozdravilo Sunce u svoj svojoj svjetlosti. Nahranila sam mačke, kokoške i piliće. Danas bi bilo lijepo raditi u vrtu, ali petkom nerado kopam po zemlji. Uvijek se sjetim da je petak nekako za nas vjernike poseban dan, a naročito u korizmi. Petkom ne jedem mesa, idem u crkvu i prisjetim se muke Isusove.

Danas sam planirala kositi travu u prednjem dvorištu, ali vraćajući se iz zadnjeg dvorišta vidim da je trava vlažna. Opet je noćas bilo mraza. Dobro, dok se trava ne osuši, mogu umijesiti tijesto za nedjeljnu juhu. Nije mi nedjelja, ako ne idem u crkvu i ako mi u kući ne miriše živinska, žuta supa. A, u supu volim zakuhati tanke domaće rezance. Mijesim ih ručno, mada imam dvije mašine za tijesto. Nisu kao kad ih ručno zamijesim i oklagijom razvljam baš onako kako je mama radila.

Eto, opet je se sjetih! Mijesim tijesto i misli o njoj se nastavljaju. Jednom sam joj saopćila da moram na polikliniku u Novi Sad. Odmah me je upitala može li ona sa mnom. Na moj pozitivan odgovor veselo je odgovorila:

– *Fino, baš ti fala. Kad budemo gotove kod doktora, mogle bi u Tunel jeftinoće. Tamo ima jako lipi firangi, taraka i svakake metraže za naše skute, suknje, bluze i pregače. Al, očemo li samo imat vrime na za trgovat?*

Razuvjerila sam je u vezi s nedostatkom vremena.

* * *

Idemo ti mi tako autobusom, a moja majka zagleda sve oko sebe, pa kroz prozor i čudom se čudi visokim zgradama, pa odmah diže glavu i glasno komentira ne ustručavajući se od ostalih putnika:

– *Jedan, dva, tri, četiri...* – broji i prstom pokazuje. – *Avjak, devet spratova! Ko golubnjaki! I, eto ti, ne bi ja tu živila ni da mi platu.*

Usta mi se sama razvlače od uha do uha. Dodirujem je laktom i mimi-
kom pokazujem na ljude oko nas. Gledaju nas i osjećam njihove podsmjehe
onako ispod brade. Mati malo ućuta, a onda zanijeta svojim razmišljanjima,
opet prozbori:

– *Pa, znam, kako ji onda snesu sa devetoga, desetoga sprata dole, kad umru?!*

Sada već čujem podrugljivi kikot negdje iz sredine autobusa. Prijekorno
je pogledah što me „bruka“. Ona dodirnu kažiprstom usne u smislu, dobro,
neću više. Oglašava se nakon par minuta i stavlja prst preko usana.

– *Psst.*

Promatram majku, a i one što se kikoću i ismijavaju „seljaka“. Nekako
mi dođe žao što sam je podgurkivala laktom i što sam je prijekorno pogleda-
la. Mislim se, eh, svi vi, što se ismijavate, i ne slutite da je ova žena zaslužna
na indirektan način, što ste jutros pojeli komad ili dva kruha. Milo pogledam
njeno životom napaćeno lice uokvireno tamnom maramom. Dođe mi da po-
ljubim njene ogrubjele, ispucale ruke što su godinama radile po njivama od
mraza do mraza. Obgrlim je oko ramena i poljubim u obraz. Nagluha je i svi
oko nas čuju baš sve što međusobno govorimo. Brine što će mi doktor reći i
hoće li poslije pregleda imati volje za „Tunel jevtinoće“. Tješim je. Kažem
da je to samo rutinska kontrola. Umirujem je.

* * *

Tijesto je odstajalo i hvatam se oklagije da ga razvaljam. Opet me misli
vuku k majci. Učila me je mijesiti još onda kad sam zbog visine morala stav-
ljati malu stolicu ispod nogu kako bih dosegla *siniju* (dasku za miješenje
i valjanje tijesta). Govorila je: *Misi, misi, što god dužje misiš, lakše će ti bit
razvaljat.* Nastavljam mijesiti. Bila je u pravu. Ide mi fino, lagano se širi krug
od tijesta. Raduje me što ću ga moći razvaljati u veličini „ko točak od kola“. Da, tako je govorila. Za supu tijesto mora biti toliko veliko, a onda će rezanci
biti tanki. Pravi. Vraćam se opet mislima o majci.

* * *

Autobus nas je dovezao do novosadske poliklinike. Prije nego što ćemo
na stepenište, mati briše lice, nos, ruke. Zateže maramu i kao da joj primjeću-

jem u očima trag strepnje za njeno čedo. Gleda u zgradu i kaže:

– *Ala je lipa palata. Sva u staklu, a bome je i visoka. Na koji ćemo sprat?*

– *Na četvrti.* – odgovaram.

– *Napatićemo se donde.* – kaže zabrinuto.

– *Ne boj se. Ićemo liftom.*

– *A, jel? Ima i u Somboru u bolnice, al ka' smo išle u posetu ja i teta Pavka i teta Eva nismo znale kako se to, pa smo išle pišice sve do trećega sprata. Ja sam mislila da ću krepat taj put. Niko mi pritisu u prsa, pa neće da pušča.*

Kroz čisti, osvijetljeni, dugački hodnik stižemo do lifta. Pozovem ga i pokazujem joj kako se to radi. Sa zanimanjem prati moje upute. Pokazujem joj na kojemu smo katu. Još malo i evo nas. Izlazimo.

– *Fala, ti Bože, što si do pamet ljudma. Šta ti misliš, tako štogoda izmislit! Brez truda i znoja popet se tako visoko.* – kaže moja majčica.

A, bila je za napredne ideje. Što god da se novo pojavilo u selu, nekako je smogla snage da otkine od svoje sirotinje i da to pribavi za našu kuću.

– *Nek smo i mi ko drugi svit.*

Izlazim iz ordinacije nasmiješena, s dobrim vijestima. Zatičem je blijedoga lica. Tko zna kakve su je misli morale za vrijeme moga pregleda.

– *I', šta ti je reko doktor?* – pita.

– *Sve je u redu. Najbolje što može bit.* – odgovaram sretna.

Očas joj se lice osvijetlilo, mada s izvjesnom dozom sumnje kaže:

– *Je l' stvarno, jel mi samo tako kažeš da ne drečim?*

– *Istina je. Sve je dobro sa mnom.*

Hvatam je ispod ruke. Izlazimo zadovoljne iz poliklinike. Ukravamo se u prvi autobus za Bulevar oslobođenja i molim šofera da nas obavijesti kada dođemo do „Tunela jevtinoće“.

Evo ga! Vidim njegove lukove, a ispod metraža kakvu ti srce zaželi. Ljubazne prodavačice nam zaželješe dobar dan. Odgovorismo istom mjerom. Mati gleda zadiviljeno po policama i po prepunom štandu i kaže:

– *Molim Vas, gospojice, ako bi bili taki dobri, mi bi prvo tile firangi bili, lagani, pa kad metneš na penđer da budu ko pena.*

– *Oooo! Ima, majko, kolikogod hoćete i kakvih god hoćete.*

Ljubazno odgovara trgovkinja i odmah znalački poče energično da donosi nekoliko trupaca bijelih čipkastih zavjesa. Navikla je na ovakve kupce kada dođu sa sela, jer na selu su *gankovi* dugački deset, dvadeset, pa i trideset metara. Kada sunce upre u zastakljeni *gank*, zavjese kao da prodišu, pa se

nježno ljuljuškaju kao pjena na morskome žalu. Prodavačica je mila, a zna i da će zaraditi. Mati provlači prste između dva sloja zavjesa, jednih, drugih, trećih... Pita me:

– *Šta misliš, koje su ti nako najlipše?*

Razmišljam i opipavam kao da se mnogo razumijem u zavjese, pa joj kažem da mi je lijep onaj drugi trupac zavjesa. Radosno me pogleda i veselo kaže da je i njoj taj najljepši.

– *Gospojice, molim Vas ima li tu dvadeset meteri? Ako ima rižite, mada bi mi tribalo i za vrata, a voljila bi onda da su take ko i za pendere.*

– *Ima, draga majko, trideset metara.*

– *Onda moliću cilu trubu.* – kaže mati sva sretna. Tkala je ona cijelu zimu čilime i torbice, štrikala ljope i čerape i prodavala po selu, pa sada može da svoje srce izdovolji, kako to ona zna reći.

Dok trgovkinja još jednom premjerava, mati traži pogledom po stalažama kakav ljetni materijal ne za *posvećano*, već za *svagdanje ruvo*. Vraća nam se prodavačica i nudi mojoj materi kockaste i na pruge, tanke materijale u svijetlo plavoj, zelenoj i sivoj boji.

– *Fala Vam, al mi nismo iz Monoštora i Berega. One tako nosu. Mi smo iz Sonte, pa Vas molim, štogoda cicano možda malo na sitne piknje, štraflice, pa onda ko male gljstice, a to da je sve belkasto, a na tavnomu grumtu. Može bit kafancko, tegecko, jel tako štogoda.*

Trgovkinja se smiješi i opet donosi možda i desetak truba tražene robe. Pomažem majci na odabiru i očas su pune naše tri poveće putne torbe. Plaća robu i nudi da kupim sebi ili kćerima nešto. Još jednom obilazimo rafove bremenite robom. Divimo se „Tunelu jevtinoće“, zaista svega ima.

* * *

Dok sam sanjarila, tijesto mi se osušilo, pa ću morati uložiti veći napor da ga lijepo isiječem. Hvatam se posla i nastavljam maštati o mojoj majci i „Tunelu jevtinoće“.

* * *

– *Kako ćemo mi to sad ponet?* – pita se moja majčica.

– *Taksijem.* – odgovaram, a ljubazna prodavačica naziva telefonom taksi službu.

* * *

– *Pravac željeznička stanica.* – kažem taksisti.

Promatramo Bulevar oslobođenja. Prepun je ljudi i vozila. Mati se opet čudi i sekira:

– Juuj, juuj, dragi ti grad! Ta auta ko muve zujalice, jel komarci. Šta li je? Kako li je? Može li tu noću spavat?

Ja i taksist se smješamo, a on dodaje:

– Navikne se, majko, na sve. Nije to tako puno buke.

– Ta, pa, puno je samo kad se tuče. – dodaje ona sončansku izreku.

Molim taksistu da nam pomogne do restorana. Rado čini uslugu, a mati me upitno gleda. Kažem da je do vlaka još sat vremena. Za to vrijeme ćemo popiti kavu i jedno pivo. Ozarila se. Tko ne bi?! Odavno ni je bila nit' u bircuzu, a kamoli u restoranu. Nudim joj da pojedemo nešto iz restorana. Unaprijed znam da je gadljiva i da je sigurno ponijela sendviča. Odmahuje glavom i vadi cijelu jednu kobasicu na *astal*. Dođe mi neka ljutnja.

– Pa kako to nisi izrizala i metnila između dva kruva? Mislim baš je prostački onako cijelu kobasicu držati na restoranskom stolu.

– Dobro de, ko da si izašla iz Fernbakova kaštela. – ruga mi se, pa sam se nasmijala. Pa, stvarno, mislim se, priprosti smo ljudi kod kojih se malo polaže na izgled. Prostom čovjeku, težaku je važno da ima kruha, krov nad glavom i da nije nikome dužan.

– Ti, neka eto jist, ako ti je sramota, a ja ko prava velim brez kruva i vode nikuda ne idem.

Klimam glavom u znak odobravanja, primičem se kobasici i kažem:

– Imaš pravo, mamo, a sad će i boca piva i dvi čaše, a onda lipo kafića ...

* * *

U Sontu smo stigle razdragane. U vlaku je bilo još nekoliko osoba iz okolice Sonte, a to je onda, naravno, kao da smo rod.

– Pa, vidi, i vi ste tu? Di ste bile? Doktoru? U trgovine? Aojak! Pa, vi ste se fanj natrgovale...

– Bile smo u Tunelu jevtinoće. – kaže mama, pa veselo dodaje, da smo bili i u bircuzu i pili piva i kafiću.

Naša pitanja suputnicima su također slična. Razgovor teče spontano prožet šalama i zadirkivanjem, sve do Sonte.

* * *

Mnogo godina kasnije tražila sam „Tunel jevtinoće“ u Novom Sadu. Nikako ga nisam mogla naći. Postojali su neki lukovi na Bulevaru oslobođenja, ali su mi se činili ni malo sličnima onima iza kojih je bio „Tunel jevtinoće“. Prošle godine sasvim slučajno vidjeh na fb-u ustakljenu zgradu „Maxi“ i kažu da je tu nekada bio „Tunel jevtinoće“. Odjednom mi postade hladno.

Naše riči

Piše: Vesna Huska

Albe na ajzibanu

Abrašljiv Albe se cilo jutro ađustiro. Po svom adetu, sio je na ajziban i očo na misu u varoš. Dobro da je pono ambrel, jer ga u varoši zatekla ampa. Na povratku na salaš je podilio adrenoј dičici prid avlijom šečer sa proštenja. Ma, nek se pokadgod i ancuraju – samo da su oni živi i zdravi i pobožni, mislio je Albe u sebi, alvatno dileći alvu.

abrašljiv – pjegav

ađustirat se – dotjerivati se; uređivati sebe ili drugoga

adet – običaj

ajziban – vlak

ambrel – 1. kišobran; 2. suncobran

ampa – olujno nevrijeme; žestoka vremenska nepogoda

adren – živahan, nestašan

avlija – dvorište (kućno, salašarsko)

ancuranje – nestašluk, nestašno igranje

alvatan – 1. prostran, širok; 2. darežljiv

alva – slastica (od meda, brašna, oraha i dr.)

Kujna

„Faljnis, majko!“ – zna se, reduša je uvijek u kujni.

„Navike, derane! Naprid, naprid, ded friško unutra, zdravo je zima! Daj vamo kaput, a ti siđi tute na stoc, zgrij se.“

Još nisi ni sio, ni ruke ka šporelju pružio, a majka se već vratila u kujnu.

Meće čislo u džep od ruva – dočekaće krunica dok narani majka unuka!

Iako je korizma, dobra dila su važna ko i molenje.

Ljubi i miluje po kosi: „Jesi gladan, rano moja? Pa, naravski da si gladan... Evo malo pogače, užnu još nisam pristavila, al oma ću, dite moje...“

Mož nasuva s krumpirom? Il bolje gomboca, to voliš najvećma, nalda?“
U kujni je tako vruće, majka ređa lipe riči, a kroz pendžer sve se bili – ko u priči!

reduša – žena koja vodi kućanstvo, kuha, uređuje kuću
kujna – kuhinja
deran – dječak, momčić, mušić
friško – brzo
šporelj – štednjak
čislo – krunica, očenaši, patrice
rano moja – u govoru se čuje kao tepanje, umilna riječ dragim mladim osobama
naravski – naravno
pogača – savijača, tijesto (brašno, mlijeko, jaja) umiješano i razvučeno, punjeno makom, orasima ili drugim nadjevima
nasuvo – kuhani široki rezanci pomiješani s makom, sirom i sl.
gomboc – jelo od tijesta s krumpirom punjeno šljivama, pekmezom...
najvećma – najviše
nal da – je li
ređat – 1. redati, slagati u red, u niz; 2. nabrajati, navoditi, nizati; 3. nizati se, ići po redu
sve se bili – sve se bijeli

Bašča moje mile nane

Jesenas smo moja nana i ja posadili u našoj bašči lukovice zumbula, tulipana i narcisa.

Sad svako jutro vrebam hoćel procvatat prvo bili, plavi el lilavi zumbuli.

Tulipane najvećma volim crvene, a narcise narančaste.

Svima volim boje, a miris zumbulov mi bašču moje mile nane u najlipču bajku pretvara!

Već klapim kako ću zakitit šnjima moje polivače!

nana – majka, mati

bašča – vrt

zumbul – hijacint, biljka iz porodice ljiljana

tulipan – rod ukrasnih biljaka iz porodice ljiljana

narcis – biljka iz porodice sunovrata

vrebat – skriveno, potajno čekati da se što pojavi, otkrije
procvatati – procvjetati
lilav – ljubičast
najvećma – najviše
klapit – sanjati, snivati
zakitit – zadjenuti kiticu (cvijeća), okititi cvijetom ili nakitom
šnjima – s njima

polivači – momci koji sudjeluju u uskrsnom običaju polijevanja. (Običaj je bunjevačkih Hrvata da momci na Uskrsni ponedjeljak polijevaju vodom djevojke i budu nagrađeni cvijećem i pisanicom.)

Po djelima se poznajemo

Piše: Alojzije Firanj

U ono vrijeme Isus reče svojim učenicima: „Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze k vama u ovčjem odijelu, a iznutra su vuci grabežljivi. Po njihovim ćete ih plodovima prepoznati.“

Mogli bismo slobodno reći da su ove Isusove riječi „formula za prepoznavanje istine“. Poznato je da sve što postoji potječe iz misli, zatim našom željom, voljom i osjećajima, misao pretvorimo u djelo.

Važi li ova „formula“ i za današnjeg čovjeka? Čini se da je ona današnjem čovjeku važnija nego ranim kršćanima. Jer oni su naučili Isusov nauk, za njih je bilo: da-da, a ne-ne. Današnji čovjek je postao dvoličan, u razgovoru nikada nismo sigurni što drugi misli, može biti kako govori a i ne mora. Takav govor i odnosi među ljudima imaju svoju cijenu, rasprostranjeno je licemjerje. U psihologiji se licemjerje svrstava među najčešće oblike ili pojave komunikacije, posebno u današnjem svijetu kada se sve odvija preko noći i što prije. S jedne strane mi riječima laskamo i povlađujemo jedni drugima, sve prihvaćamo i toleriramo, a u stvari ne mislimo tako kako govorimo. A s druge strane nama treba istinit i pouzdan dogovor kako bismo nešto ostvarili. Teško se tu snaći, teško je naći uporište što je istinito a što ne.

Mi danas dobivamo jako velik broj informacija putem tiskanih i elektroničkih medija. One često imaju ulogu da nas privuku na neku stranu, da nas u nešto uvjere ili da nam nešto prodaju, bez obzira na naše želje ili potrebe. Za to se koriste istraživanja namijenjena da nas pridobiju za svoje interese ili proizvode. Izloženi smo stalnim informacijama iz politike, farmaceutskih

kuća i liječnika, kulture i nekulture, tabloida i štampe, trgovaca raznih proizvoda. Nude nam se razne zabave, veliča se hedonistički način života...

Danas je teško prepoznati istinu, suprotstaviti se lažima. Više i nauka nije pouzdan oslonac, jer se nova saznanja u svim sferama ljudskog života umnožavaju takvom brzinom da ih čovjek teško može pratiti. Čini se kako su najpouzdaniji način na koji možemo procijeniti istinitost nečijih riječi njegova djela. Pažljivim promatranjem nečijih djela možemo zaključiti kakve su mu misli.

Tko čini loša djela, ne može ih opravdati ugodnim i lijepim riječima.

Anegdote

Piše: Alojzije Firanj

Zašto ne

Od vjkada su stari podučavali mlade, tako je to išlo s kolina na kolino.

Ali dođe neko vrime kada mladi stasaju a stariji onemoćaju, tada su mladi sve drčniji i sve se više otimaju od uticaja starijih. Pa više ne slušaju ni ono što je za njih korisno. Zato će Lojzo jedared onako roditeljski reći sinu:

– Slušaj, Ivane, i od oca se štogod može naučiti.

Prolazi vrime

Što idemo stariji čini nam se da vrime brže prolazi, dani i godine brzo se smjenjivaju, iako smo mi sporiji i ne žurimo puno.

Tako Stipan i Pavle, slaveći Stipanov imendan, na drugi dan Božića primete:

– Mi evo već skoro 70 godina, a ko da smo juče bili mladi, kad smo se loptali, išli kod cura, na igranke, u polivanje na Uskrs. Sve je to tako brzo prošlo, ko da je juče bilo.

– Znaš, Stipane, kad pogledam unatrag, vrime ko da ide sve brže što smo stariji.

Nato će mu Stipan:

– Neko je reko da kad čovik dođe stariji, onda mu Bog ubrza vrime da što prije dođe u raj.

Vaga i mirenje

Svi mi sudimo, prosuđujemo, odmiravamo, to je naprosto u ljudskoj naravi, to je dio naše svakodnevice.

Pavle je jednom na divanu u komšiluku kada se puno mudrovalo i divanilo o pravdi rekao:

– Svako ima svoju vagu i svoju miru, ali kad Onaj gori odmiri, e onda je kraj našeg mudrovanja.

SAN O PRELU

Danas je prelo, čekam goste,
snig polako provijava i zasipa vagaše od kola,
i još i' nema, a treba da su već stigli.
Ne čuje se zvonce na saonicama,
kerovi ne laju, sve je tako tiho.
Peć je dobro vruća, a od čeljadi ne ulazi niko,
ne čuje se dičja graja, ne ržu konji ugrijani,
ne unose bućore, opaklije
ni pokrova čime se konji pokrivali.
Neću da gledam kroz pendžer,
ništa se napolju ne vidi, sve je magla.
Bože moj, a ja sam tako lipo sobu spremila
friškoj podmazala i firange su oprane.
Kreveti su prikriveni, sa lipim araskim čaršapima,
u lampu je nasuto pitriola,
a cilindar je čist, sve se cakli,
'ilo je u peći i sve je gotovo
samo da metnem na astal vino i čaše.
I odjednom čaša mi ispadne iz ruke, pa se razbije.
Trgnem se i vidim, ničeg tu nema
to je samo san bio, što me u prošlost vratio.
Pogledam na kalendar, Marin dan piše
prelo je – ne sanjam više.
Obuci ruvo mamino, atlasku maramu poveži,
kad prvo kolo zasvira, zaigraj, veseli se,
ispuni srcu želju,
za čim toliko teži.

Marija Feher

Sveti čikerijanski gral

Piše: Tomislav Žigmanov

Prošetao je Stipan Šabić, i ovoga puta mirno, s rukama na leđima, učionom nakon što je s katedre zadao temu za naslikati – „Moj zavičaj u jesen“. „Znate“, dodao je, „zavičaj, to vam je, djeco, ishodište. Ono odakle je čovjek. Zato je važno pratiti i prirodu u njemu. Isto tako, i njezine mijene. Na redu nam je sada jesen. Nemojte bundevu zaboraviti nacrtati...“

Nije razumio zašto treba nacrtati i bundevu. No, sati likovnoga odgoja za njega su uvijek bili nekako draguljni. Ne zbog laganosti ovih školskih satova i pratećih odušaka za učenika od stega i nameta drugih predmeta, niti zbog ležernosti i mekosti nastavnika, koliko zbog prilike da se kreativno poigra sa svojim crtačkim i slikarskim sposobnostima, što je onda bivalo dobro prihvaćeno i pozitivno, na koncu, ocijenjeno. Jednostavno, na satima se likovnoga osjećao zadovoljnim. I uvijek je dobivao peticu.

Nije svojih talenata tada, u sedmom razredu osnovne škole, bio svjestan, ali ih je, zahvaljujući nastojanjima nastavnika Stipana, na satima likovnoga razvijao. Volio ga je, bio je odličan i poticatelj i usmjeritelj, pa su ovladanosti crtačko-slikarskim umijećima vremenima rasle u njega toliko da mu je postalo na koncu i pozivom. Likovni umjetnik je bio! Pozivom koji ga je, skupa sa sudbinom, odveo daleko od rodnog mjesta i grada Subotice. Svoga zavičaja, koji je bio stalno navezan za njega. Ne samo nostalgijski i uzgredno, nego i dijelovima likovnoga opusa, javnim očitovanjima i zauzetim djelovanjima, kreativnim podrškama i prisutnošću, stalnim interesima i zanimanjem, a s vremena na vrijeme i vraćanjima. Zavičaja i njegove popudbine nikada se nije odrekao. Zarobljen, nije se mogao...

Sjećao se življe te zime u gradiću na Primorju, gdje ga je život doveo, brojnih uspomena iz svojih poznih dječaćkih i ranih mladalačkih dana. Imao je, po vlastitom mišljenju, čvrstih i valjanih razloga za oživljavanje zavičajnih sastavnica svojega svijeta. Naprosto, kreativno je radio s njima. Sve uz česte bure.

Sjećao se tako odrastanja u Tavankutu i boravaka kod *majke* s mamine strane – Katice Kuklince, njezinog vrućeg *bilog kruva* donesenog iz *krušne* peći ispod *odžaka*, čiji miris nikada kasnije nije zaboravio. *Svr* 1963. godine i *prela s fankima* namazanim s pekmezom od *crni* šljiva kod udane teta Mace i njezine, poslije nikad udane, *ćeri* Jasne. I njezinog paprikaša od *sitneže* s *valjuškama*. Bezbriznih boravaka kod brojne očeve rodbine, kojima je bio *mezinak*. *Strinini* strahova od mraka koje je *prinosila na dicu*, zbog čega je *stričko* Bela znao biti *zdravo bisan*. Svog sakrivanja pod *naslami-ma* kod prvog susjeda *bać* Bartule. Otkrivanja novih svjetova u samotnim *iđištima* na putu do udaljenog vinograda pod Čikerijom. I svih *božoruža* usput – i onih *lilavi* i onih *rozlinkavi* posađenih *ispriđ bili* kuća raštrkanih po šorovima.

Cvrčaka koji su nestajali s ljetima, isto se sjećao. I njihova cvrčenja, koja će kasnije susresti i u Novom. Svakojakih *vašaka* koje nikad, *virovo* je tada, nisu *pristajale lajat*. *Sigranja u pisku* za kućom, na tom žutom pijesku, s mladom sestrom Marijom i *dičurlijom iz komšiluka*. *Morkača* punih *avlija* i ogromnih dudova *prid* salašima. Zemlje, crne, masne i *gredave*, plodne zemlje, čiju su beskraju crninu *prisicali* tek dolovi i *kidali* jablanovi. *Litnji ampi* s gromovima i *takog sivanja* kada se, mislio je, samo nebo otvaralo. *Fi-juka zimskih gornjaka* i jesenskih kišica što *maždu*. Blatnjavih *litnjih* putova s kasnih zima. Zelenila s *prolića posvud*, pa cvatova *bili* ružica i *sage* žutih perunika. Konja, radnih i paradnih, *zapinjušani* u *doljama* od velikog tereta

Ilustracije: Ivan Balažević

što su ih po čačku zimi vukli nuz gredu. Odlazaka zorom na branje *senteških* višanja s *tragačom* i *košarom* prid *kanikulu*. Slatkog *rampaša* od *slanke* i *disnotora* koji je *trajo do ujtru* kod uje u Marinkić kraju.

Sjećao se u svom domu te zime uz bure česte i dugih tavankutskih zimskih *divana* starije muške *čeljadi*, s obveznim *popršnjacima*, u *litnjoj kujni* – da ženska *čeljad* i *dica* u kući mogu spavati – s *oznojanim caklima* na *pendžerici*. I *njevog sidenja* do kasno u noć uz obavezni *polić kevedinke*, koji je on *ko* najmlađi morao *dolivat* u podrumu, pazeći da se ne *ukapća pisak* ispod *slavine* bureta. I polaganog *zamotavanja cigaretila* od *duvana* iz *Ercegovine* s debelim *otvrđnutim* prstima tih *vrimešni* ljudi, kada je od njih slušao drugačije informacije o društvu i *politiki* od onoga što je stajalo u udžbenicima i na oglasnim pločama zidnih novina. *Pomrzli*, *muzgavi cakala* na *pendžerima* zimi, *snigova* s dugim, ali rijetkim, *prtima*, koja su, činilo mu se tada, vodila u pustoprazne nigdine.

Pripovidanja o životima i sudbinama suseljana i salašara – i bogatih i siromašnih – o teškim *vrimenima* i nepravdama, oskudicama i neimaštinama sjećao se isto živo, napose noćima. I *pripovitki* o njihovim patnjama i bolima, o žilavostima i naravima ljudi, o začudnim samoćama i ljudima ozebljih duša, ali i o dragostima i radostima života, o nadama i čežnjama, o nepristajanjima i nemirenjima, o uspjesima i postignućima, o... I *litnji nevrimena*, žega i leda, što ih je doživio za ljetnih raspusta kod *majke* u Tavankutu. *Divenica* koje su se *ile* prid Veliku Gospu. *Lipote* zalazaka sunca, isto u *lito*, u *rumenim* bojama u beskrajnim daljinama, koje je najviše volio promatrati s Bugarinove grede u Golić kraju pri povratku sa *žuljanja* iz vinograda sa Čikerije. Tišina, mirova i spokoja tih krajeva. I ljudi. I *cura zdravo zarumenjeni* u *bilim šlingovanim ruvima*. *Zvizda*, koje su najviše *svitlile* zimama, i *miseca* u noćima bez oblaka, koji je stalno mijenjao oblike i veličine... Svega se toga te zime uz česte bure živo više i češće sjećao.

– Radim, ne brini.

– Ne brinem, uopće. Znam da će bit' dobro. Tek pitam...

– Bit ćeš zadovoljan, ne sekiraj se.

– *Virujem*, to jest znam...

– Radim to polagano i, *kazo bi naš čovik*, s guštom. Dajem sve od sebe... Ne žuri nam se, ne? Onako kako i *triba* kada je *rič* o takvoj tematici.

– Tako... Samo tako i *triba*!

– Znaš, o svemu sam dobro promislio. *Dotaknut ričima*, dugo sam *gustiro*. Baš me je sve pogodilo. Dobro si to napisao...

– *Fala* ti.

– Vidiš, kao prvo, ovo djelo zahtijeva istovjetnost likovnih postupaka za svaku stranicu knjige kada je riječ o nekoliko temeljnih postavki. Najprije boje – njih ne smije biti puno. Mislim da će tri biti dovoljne – boja našeg žutog *piska* i boja naše crne zemlje. Nije *rič* o bilo kakvoj žutoj ni o bilo kakvoj crnoj boji. Obje moraju imati određenu nježnost i toplinu. Ali, i odisati snagom rodnosti! *Take kake* zapravo i jesu.

– Da...

– Naravno, nijanse istih – od najtamnijih do najsvjetlijih – ne samo da su dopuštene, nego su i poželjne. Neizostavna je i *bila*. I ona je jaka a naša – zbog *divojački ruva* i *okrečeni* kuća. Zbog čistoće i *lipote* do koje se držalo. S njima trima ćemo dobiti i likovni dinamizam i prozračnost stranica.

– *Virujem*...

– Drugo, ilustrativni elementi, kojih ne bi *tribalo* biti puno ali će biti uz svaku *pismu*, moraju biti usko navezani na poetske sadržaje. Ne smiju biti izvan konteksta tog ambijenta, jer tvoje *pisme* jedino i odišu prizorima i slikama iz zavičaja! Usto, ilustracije moraju imati stanovitu diskretnost, da ne bi zasjenile „sliku“ pjesme. Tu ne mislim samo na veličinu ilustracija, već o, kažimo to tako, njihovoj nenapadnosti, nenametljivosti. To neće vrijediti za ilustracije s kojima ćemo razdvajati blokove pjesama. I toga mora biti da knjiga „diše“. One će biti likovno slobodnije u raskošima, a punije, bogatije s elementima. *Razumiš?*

– Naravno.

– Ali, s druge strane, one, mislim sve ilustracije, moraju unutar sebe biti u slikovnom smislu koherentne. Ne smiju jedna od druge *odudarati*, međusobno *štrčati*, bez obzira što će biti motivski posve različite...

– Da, ne bi smjele...

– Istovremeno, naglašavam opet, one motivski *tribaju bit* usadržene samo sa zavičajnim elementima. I to ne s *makarkakim*, već s onim koji su prepoznatljiviji i šire poznati.

– Tako je.

– To su ukratko načela mog likovnog pristupa, a konkretni će izričaj onda biti biljeg „ruke“ autora. To spada na mene. No, mislim da sam i tu na dobrom tragu...

– I više nego dobrom! Prema onomu što sam vidio na primjercima koji si mi poslao, sve je pogođeno u *sridu*! I sad bolje *razumim*.

– *Posli* tebe s *ričima*, moram sad i ja naći likovnu stranu našeg zajedničkog „svetog čikerijanskog grala“. Jer, knjiga mora imati unutarnju i vanjsku kompaktnost, mora biti jedinstvena cjelina!

– Vidiš, ispalo je kao da smo *niki* tragači za „svetim čikerijanskim gra-
lom“...

– ... i mislim da smo na vrlo dobrom tragu da ga i nađemo! Ti perom,
ja kistom!

– Da...

– Na kraju, važan je i format, da ne zaboravim još i taj moment. Mislim
da bi vertikalni – uspravno dugo, a u širini kratko, ali u nekakvoj razmjeri
– bio najbolji. Jer, uspravnost o kojoj *divanim* ne pridonosi u slučaju naše
knjige samo *njezinoj* eleganciji, već ima i jednu dublju poruku. Onu o dosto-
janstvu jednoga svijeta...

– Sa svime što si iznio sam suglasan.

– Ostaje mi onda, nakon što si ti tvoj *poso s ričima* završio, da nastavim
raditi u danom okviru i koordinatama oko kojih smo se složili.

Završio je, vidno zadovoljan, ranije dogovoreni razgovor putem mobite-
la dok se vraćao autobusom sa Čikerije, gdje je okopao bundeve i, pošto ga je
zamolila, obišao prijateljičinu *dračovu* šumu. Bilo je tri poslije podne kada je
pozvonio na vrata umirovljenog nastavnika likovnog. Stipan je, i ovoga puta
mirno, s rukama na leđima, došetao do ulaza i otvorio. Drijemao je – *pravio*
je podne. Proljeće je poodmaklo. Iznenadio se posjetu.

– Oprostite, nastavniče, nisam imao namjeru doći. Vraćam se sa Čikeri-
je, pa *reko* da svratim. *Cigurno*, pomislih, nećete zamjeriti.

– Kako bih mogao?! Čekam te već *cila* tri dana – obradovan gostu, Sti-
pan ga je uveo u *pridnju* sobu.

– *Cila* tri dana?!

– Da, dobio sam prve skice ilustracija uz tvoje *pisme*. Čestitam!

– Hvala Vam.

– Čestitam, ponovit ću! Rakija ili vino? I komad *pogače* s bundevom?

– *Mož*. Čaša *kadarke* s malo vode će me baš *razgalit*.

– Znaš, – nastavio je gotovo u hipu govoriti služeći nenadanog gosta – u
našoj književnosti nisu česti takvi izričaji. Ostavit ću sad po strani likovnu
opremu. Onako kako je *započeto*, bit će izuzetna. Navikli smo već od njega
tako štogod, ne – uz smiješak kratko zaključi.

– *Lago bi kad bi moro kazat drukčije*.

– Vidiš, – u znanom pedagoškom tonu je nastavio – književnosti odre-
đuju i forme. Pjesničku tradiciju koju mi baštinimo, mislim na onu narodnu,
karakterizira u epici dugi jednakometrični slogovni, stihovani ne moraju biti,
iskazi. U lirici se narodnog pjesništva toga nije *uvik* strogo pridržavalo. Ona

računa na izuzetak. Kraći rimovani oblici, dvostih i četverostih, *iđu* uz bečarce, šalajdane, šarance...

– Tako je i u drugim narodnim književnostima.

– A naše moderno pjesništvo, razumljivo, napustilo je pisanje u takvim oblicima. Ono je od XX. stoljeća pratilo trendove u *svitu* i to u rasponu od soneta do slobodnog stiha. Jedino je Ivan Pančić uspio reafirmirati nekoliko tradicijskih obrazaca iz narodne književnosti u svojem, umjetnički relevantnom, pjesništvu na ikavici. Ostali su kasnije – i Petko i Vojo i Milovan – posegnuli za slobodnim stihom. I tvoj je dijalektalni opus do sada bio takav...

– S rečenim sam apsolutno suglasan.

– No, ti si ovom knjigom napravio određeni iskorak! Uzeo si formu za svoje *pisme* iz druge, nama Bunjevcima, daleke kulture – posegnuo si čak za Japanom. Ikavica i haiku! Pravi izazov za kreativni susret. Za umjetnički sraz!

– Tako je...

– Znaš, kultura hoće izaći iz prostora vlastitosti, pri čemu je jako važno da, a što se često događa, ne sklizne u površnost i trivijalnost stranog. Za čikerijanski ambijent, prirodu, običaje, ljude..., ikavica je svoja na svome u pravom smislu te riječi. Ne promašuje! Barem, još *jedno vrime – dok budne tog svita i budne oni koji će o njem znat ričima divanit. I, da, i oni koji će to razumit*. Za to se ikavica ni ne *mož tek tako zaminut* sa standardnim jezikom. Ne bi onda to o čemu je *rič* bilo to. *Razumiš?*

– Ikavica posjeduje svoj legitimni i nesvodiv prostor važenja u pjesnikovanjima! – bio je jasan u autoreferencijalnom izboru vlastitog literalnog narativa.

– Otklon ka haiku izričaju me je, *ne možem kazt* samo iznenadio, već i nekako oduševio. Ne mislim, naravno, toliko na to kako je sve to skupa uspjelo – i kad je *rič* o umjetničkim dosezima i kad je *rič* o dosljednom pridržavanju strogih pravila haikua, to ću *pripustit* onima koji su pozvaniji o tome suditi – koliko o samom izboru za pjesnički postupak. Zamisli, naš Bunjevac na ikavici o sastavnicama vlastitog ambijenta, prirodi i životima ljudi u njemu *piva* na način kako propisuje jedan Japanac u haiku formi! Dobra je *kadarka?* Od *komšije* Jose sam dobio.

– Jeste.

– Znaš, tako štogod držim da je za čovjeka i njegov identitet najpoželjniji odnos koji se može izgraditi spram drugog. U takvoj, bitno stvaralačkoj otvorenosti, crta se vlastitosti ni na koji način ne gubi, već se, naprotiv, tako obogaćuje...

– A pogača s bundevom?

– I ona...

Zagriijan *kadarkom*, vraćajući se *pišce* doma, razmišljao je o nastavnikovim dojmovima iznijetim tog poznog svibanjskog poslijepodneva. Znajući za njegovu erudiciju, nije ga toliko iznenadilo to što je govorio o mjesnoj hrvatskoj književnosti, koliko ga je iznova fascinirala činjenica da se poruke umjetničkog djela mogu iščitavati u velikom broju varijeteta. I kada je riječ o značenjima imanentnih sadržaja i, isto tako, kada je riječ o vanjskim obilježjima umjetničkog djela, o kojem, kada se stvara, ne mora postojati svjesni naum kod autora. To samo kazuje da i čitanje i prateća tumačenja mogu imati značajku ne mehaničkoga već stvaralačkog. Vjerojatno, to je izravna posljedica činjenice da se jedna od temeljnih značajki umjetničkoga zrcali u višeslojnosti značenjskog kazivanja. Ono koje nije takvo, nije onda ni umjetničko, zaključio je.

Uzmimo, na primjer, nastavio je razmišljati, i naslovnicu ove knjige pjesama – na postolju od bijeloga kvadrata *opaklija*, *obišena* na križ, kojeg nadlijeće sokol, ogromni crni sokol, uz nekoliko još „razbacanih“ crnih i bijelih kvadratića i pokoja tanka linija. Jedan posve legitimni pravac interpretacije može govoriti kako je na slici sljedeće: riječ je o životu i sudbini čovjeka užljebljenog u konkretnu datost prostora, o čemu govore, to jest pojašnjavajući dočaravaju, likovni i slikovni prilozi. Život čovjeka i ambijent Čikerije, recimo! U pozadini, boja ide u postupnom nizu od gotovo skroz bijele gore preko žute i braon do skoro skroz crne dolje. U krajnostima se iscrpljuju, to jest nestaju, sve odrednice života. To je, čini se, autor htio reći.

U metafizičkom je, pak, smislu život na slici predstavljen kao onaj koji je osiguran sačuvavajućim toplotama – *opaklija* je ta koja ne da mrzlostima postojati! Najmasivniji je i najtopliji odjevni predmet u Bunjevaca, nosile su ga i žene, koji se kod *čurčija* pravio od deset ovčjih ili dvadeset janjećih koža, a vrijedio je koliko i osrednja muzna krava. Znači, bila je najskuplja za izraditi! Ona je najbolja čuvateljica dobra tjelesnoga od nagriza studeni.

Opaklija je na križu. Ona *obišena* ogrljuje križ! Tijelo bez duha ne može. Ono što čuva, mora imati uporišta. Duh, pak, traži da bude naslonjen na Beskraj. Ta naslonjenost je križ. *Opaklija* bez križa nema velikog smisla. Drugačije se teško, recimo izravno, smisao čovjekovih patnji ukotvljuje. Samo je Beskraj garant trajnog smisla! Na slici je predstavljen kao *krajputaš od drača*. Križ ovaj, jasno izdvojen bijelom bojom – bojom i nevinosti, čednosti, nije uspravan, već malo nagnut u stranu – to ukazuje na stanovitu iščašenost, pomaknutost, atipičnost naravi patnji ovoga čovjeka. Naslonjenost ovdje na Beskraj nije prava! Sa svoje strane, ogrljenost bijelog križa *obišenom opakli-*

jom govori i o tome da su patnje ovog čovika zatomljene, skrivene. Bol se u Bunjevca ne da vidjeti do kraja. Ne da ranama na vidjelo ono što grije.

Ponad svega – i *opaklije* i križa, je sokol, slijepljen na njegov vrh. Snažnih i velikih krila. On je crn! Jer je neustrašiv i slobodan. Nije zao! Nad je i motri. Djeluje moćno i tajanstveno. Raširenih krila. Zemlja ga ne drži. Ne može ga ni držati! Takva je i ljudska duša – stopljena sa životom *tila, tila bi ipak bit gori*. Letjeti visoko, smiono, no mirno. Biti suštinski nevezana zemljom, onim što je *doli*.

Sva tri likovna elementa omeđuje postoljem, ne u cijelosti bijeli, kvadrat. On ima u ovoj kompoziciji govoriti o tome o kome je ovdje riječ – tko su ti ljudi i o stanovitoj uređenosti njihova života. Uz identitet, naime, ide uvijek i karakter, mentalitet. Dodatno, bjelina unutarjnosti kvadrata može govoriti o

nevinostima onoga što sadržava. Ne želježno određen svime, ali jasno omeđen okvirom – onim što je sve! No, bjelina ipak nije posve čista – ne radi se ovdje ni o kakvoj zajednici svetih ljudi.

Krenemo li u suprotnom smjeru iščitavanja, pomisli stigavši sada već blizu doma, može se zaključiti da je autor naslovnicom knjige htio reći da se idealna osobnost sa Čikerije u svojoj čednosti hoće uzdići (ne pobjeći, već nadvladati!) iznad svijeta patnji naslanjanjem na Beskraj, a snagu za to daje mu odsuće zeblosti. Mali crni i bijeli kvadrati rasuti po ostatku slike tek su oazni pabirci uzgrednih radosti i efemernih žalosti, a crne duge i tanke linije, koje gotovo neprimjetno presijecaju cijelu sliku, govore o neumitnosti boli – ona uvijek ide uz ubod, čija snaga kopni pred veličinom bijelog križa! Slika je to, vjerojatno, cjelovitog opisa ambijenta svačijeg zavičaja, koji onda ne vrijedi samo za Čikerijanca, zaključujući dotakavši rukom kvaku kapije *avlije* svojega doma.

MALA DANICA

Uredila: Katarina Čeliković

MOLITVA ZA ZDRAVLJE u vrijeme epidemije

Vječni Bože, Oče milosti i utjehe,
Tvoj nam je Sin Isus Krist,
svojim križem pokazao vrijednost patnje!
Pomozi našoj braći i sestrama,
koji su u kušnjama i nose križ
bolesti novoga virusa!
Učini da im se poboljša zdravlje
a njihovim bližnjima
udijeli hrabrost i nadu u ozdravljenje.
Svim zdravstvenim djelatnicima
daj snage i zdravlja, da ustrajni budu
u ljubavi prema bolesnicima.
Istraživačima pak daj da što prije
otkriju lijek a nama i cijelome svijetu udjeli svoj blagoslov!
Spasi nas i oslobodi svih bolesti,
da Ti sa tvojom Crkvom
možemo zahvaljivati!
Po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Sveta Marijo, zdravlje bolesnih, moli za nas!

Sveti Roko, zaštitniče protiv zaraznih bolesti, moli za nas!

Svi sveti i svetice Božje, molite za nas!

Gerardovo 2020.

MOLITVA

Kada je teško, samo se pomoli
i nestat će sve boli.

Molitva djeluje tako
da sve loše odbaciš lako.

Moli se prije spavanja za miran san,
ujutro za dobar dan.

Molitva snagu daje
jer Božja ljubav vječno traje.

Dok molim, kao da sam u drugom svijetu,
osjećam se kao pčela na cvijetu.

Kada misliš da izlaza nema, kad zlo vreba,
tebi tada molitva treba.

Ako ti je loše, nemoj stajati,
pomoli se, nećeš se kajati.

Kada se bojiš,
samo ne prekidaj da moliš.

Nenad Paštrović, 7. r.

župa Presvetoga Trojstva, Sombora

/Prva nagrada na natječaju na temu

„Molitva“ za proslavu Gerardova 2020./

Čarobni Božićni kolač

Jedan dan pred Božić sve je bilo ukrašeno. Osim božićnih kolača. Krenula majka Eva da ih napravi. Eva nije imala metalne oblike čikica pa ih je pravila rukama. Jedan kolač je iskrivio ruku u desnu stranu umjesto na dolje. Eva nije ni primijetila. Kada je morala otići do dućana, rekla je svojoj kćerki Ivani da pazi na kolače, ali da ih ne jede. Ivana im nije mogla odoljeti. Zgrabila je jedan i stavila ga u džep. Kada se majka vratila, Ivana se otišla van igrati. A tamo je pao snijeg pa su drugari odlučili sanjkati na planini. Kada su se spustili, snijeg je vijao. Drugari nisu vidjeli put kući jer je bio zavijan. Ivana je ogladnjela. Stavila je ruku u džep i sjetila se da ima kolačić. Umjesto da ga pojede, vidjela je da pokazuje u desnu stranu. Krenuli su u desnu stranu i vidjeli njihove domove. Jako su se obradovali pa su požurili kući. Ivana je tajno vratila čarobni božićni kolač. Sutra, na Božić, došli su im rođaci. Eva je iznijela medenjake. Ivana je uzela svoj posebni čarobni božićni kolač i pojela ga. Kada je okusila božićni kolač, znala je da je poseban. To je bio Ivanin najljepši Božić.

Ivan Čeljuska, 4. c
OŠ „Ivo Lola Ribar“, Sombor

Maska za obranu od virusa ne i skrivanje

Godina je bila i još je čudna. Ni djeca ni roditelji ne pamte sličnu. Bolest, briga, samoća. I nema škole, druženja, slavlja. A sve to zbog jednog nevidljivog neprijatelja. Zovu ga virus COVID-19.

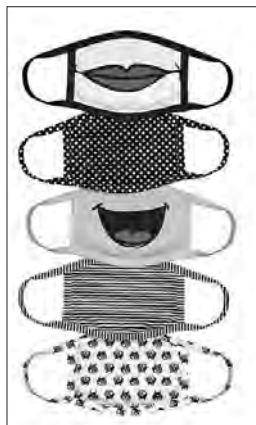
Ima ime, moć ima, a očima je nevidljiv. Zato je bilo teško povjerovati da nam može uzeti zdravlje, prijatelje, pa i školu. U svim je državama, pa i kod nas, došlo do velike promjene života, ponašanja. Svi smo se trebali i još se pridržavamo triju pravila:

- nositi maske
- držati fizičku distancu i
- redovito prati ruke.

Znamo da neopranim rukama ne dodirujemo lice. Kada poštujemo ova važna pravila, virus gubi moć! On više nije opasan ni za nas, ni za naše bližnje. A pazimo na naše bližnje kako nitko ne bi morao na liječenje.

Mnogi su maske nosili i nose jer su shvatili kako one štite od nevidljivog neprijatelja. No, nije to ni lako ni ugodno. Maska nas štiti ali može otežati disanje, skrivati naše raspoloženje, našu radost i našu tugu. Stoga, maska mora postati naš privremeni rekvizit koji će biti i obrambeni štit.

Kada imamo masku – imamo zdravlje,
kada nemamo masku – virus caruje.

A na masku, u omiljenoj boji, možemo staviti osmijeh, slike dragih likova iz crtića, zvjezdice, točkice... I – maska postaje naš modni detalj! Tako s maskom, iako bez zagrljaja, možemo nekome darovati veseli motiv koji će ga raspoložiti, a onda ćemo pogledom i riječima to i potvrditi. I tako sve dok virus živi među nama. Nadajmo se još kratko.

Radujmo se sa svojim u kući, s prijateljima i preko mobitela, društvenih mreža, pokažimo im i recimo da su nam dragi. Ne skrivajmo svoj osmijeh i ljubav. U društvu s maskom, a riječju s ljubavlju, bez maski. Osmijeh se čuje u glasu i vidi u pogledu.

Katarina Čeliković

Zahvalna cipela

Jednom je sveti Nikola, uoči Božića, prolazio ulicama svoga grada. Snijeg je već bio zapadao. Bilo ga je mnogo, ali ljudima nimalo nije smetao. Svi su se žurili pribaviti sve čime su željeli sebi i svojim uljepšati božićne blagdane. Među prolaznicima je, kao i uvijek u blagdansko vrijeme, bilo mnogo razdraganih, ali i mnogo natmurenih. Razdragani su najčešće oni koji misle na druge, a natmureni oni koji misle na sebe. Djetinje duše u božićno vrijeme ispuni silna čežnja. Tako je sada, a tako je bilo i uvijek. Tako je bilo i kada sam ja bio dijete, i kada su vaši mama i tata bili djeca. Tako je bilo i za života svetoga Nikole. Djeca obično ne znaju čemu se više raduju, Božiću ili darovima. Božić je umotan u darove, ali je i svaki dar umotan u Božić. Dogodi se da svi oni razdragani i natmureni ljudi u božićno vrijeme budu malo površni. Od silne brige nekoga ili nešto previde. Tako su i onoga dana kada je sveti Nikola prolazio ulicama svoga grada, previdjeli jednoga dječaka koji je tužan stajao na gradskom trgu i promatrao tu silnu vrevu. No, sveti ga je Nikola primijetio.

Prišao mu je i polako, obzirno započeo razgovarati s njim. Doznao je od dječaka da nema ni oca ni majke, nikoga svoga, te da živi u gradskom sirotištu s još mnogo djece kao što je i on. Dječak je bio tužan što se njega o Božiću nitko ne sjeti i što ni od koga ništa ne dobije na dar. U sirotište su, zapravo, stizali darovi, ali su svi oni bili zajednički, a dječak je toliko želio imati nešto svoje. Nešto samo svoje. Nešto što će ga kroz cijelu godinu sjećati na Božić. Nešto po čemu će znati da je netko u to vrijeme mislio baš na njega, toliko mislio da je imao potrebe obdariti ga. U božićnoj noći sveti se Nikola tiho iskrao iz svoje kuće i zaputio do gradskog sirotišta. Krišom je ušao u njega, laganim se korakom uspeo na kat i ušao u spavaonicu. U jednoj velikoj prostoriji nalazio se niz krevetića natisnutih jedan do drugoga. Na njima su spavala tolika djeca željna topline. Sveti Nikola ih je ganuto promatrao. Donio je darove svakome od njih i htio je da znaju koji dar kome pripada. Nije znao kamo ih staviti. A onda se dosjetio. Vratio se u hodnik ispred spavaonice gdje su jedne do drugih bile uredno poređane dječje cipele. U svaku je cipelu pažljivo stavio dar namijenjen njihovom vlasniku. Dok se vraćao kući, u mislima si je predočavao iznenađena i vesela lica djece koje je darovao, dok u božićno jutro obuvaju svoje cipele. Njegova ga je dosjetljivost silno oraspoložila. Sljedeće je noći sveti Nikola ponovno poželio vidjeti male spavače. Ponovno je krišom ušao u sirotište i uspeo se u spavaonicu. Svako je dijete u ruci, uz glavu, držalo poneki od njegovih darova. Sveti se Nikola raznježi i oči mu zasuze. Nije više mogao izdržati silinu osjećaja koji su ga preplavili. Naglo se okrenuo i izašao u hodnik. Htio je krenuti niz stube, kad u jednoj dječjoj cipeli, u cipeli dječaka kojega je susreo na trgu, ugleda nešto neobično. Sagne se da pogleda što je. Bila je to nevještim rukama izrađena igračka od papira, uz koju je bio priložen list. Na njemu je nezgrapnim rukopisom bilo ispisano: „Hvala ti. Ovo je za tebe da se sjetiš Božića i mene.“

Te je noći sveti Nikola, pred tim cipelama, obećao da će svake godine, u božićno vrijeme, svoj djeci na svijetu raznositi darove. Mnogo je godina od tada proteklo, ali sveti Nikola svoje obećanje nije zaboravio.

Stjepan Lice

BOŽIĆNI ANDELI

Božićnu jelku su lipo okitili mama, Marko, Darko i mali Ivan.

Bilo je tu već tradicionalni ukrasa, od prija, ali mama je kod licitera kupila i šećer, salune, da dopuni nečim novim. Jelka je bila krasna i svi su se radovali sutrašnjem Božiću.

Kada se obitelj vratila sa mise, ručali i razgledali darove, baka, koja se umorila kuvajući za nji, poželi prilici da se odmori. Mali Ivan se privije uz nju i zadržimaju oboje.

Mama, tata i Darko su poslali susedu čestitkati Božić, a Marku se nije išlo jer nemaju dite sa kim bi se zabavljao. Ostavši sam, Marko se malo zabavljao sa svojom novom igračkom, a onda se zagledao u jelku na astalu. Bila je u proćelju astala, uza zid između pendžera. Mamili ga šećeri na grani, al kao će i' ubrati da se ne vidi.

Onda se doseti; sagne se ispod astala i razmota jedan, prislonjen uza zid i poide šećer.

Drugog dana su išli roditelji, Marko i mali Ivan kod ujaka na Božić, a Darko i majka su ostali kod kuće. Majka je izašla nahraniti živinu, a Darko je obilazio oko astala i zagledao kako da ubere jedan šećer, a da se ne primeti. Sagne se ispod astala i napipa onaj prazan papir, pa sav srićan pomisli: ako je jedan bio prazan, neće posumnjati. Na svetog Ivana su imali puno gostiju i kad su se svi razišli, roditelji, Ivan i Darko su u drugoj sobi odmarali i gledali televizor, majka je drimala sa očenašima u ruki, a Marko je vidio opet zgodu da ubere šećer.

Ovog puta je ispod astala, sa druge strane, razmoto salun, uzeo šećer i opet zamoto kako je bilo. Ponovio je to Marko i na večer, kad je bilo zgoda i sutradan.

Božić je prošao i bilo je vreme raskriti jelku. Majka koja se samo pravila da drima, vidila je Marka kad je izašao ispod astala sa šećerom u ustima, ali nikom nije ništa kazala.

Kad su počeli skidati sa jelke ukrase, ona je kazala: „Neka mama skida ukrase da i' ne bi slučajno razbili, a ja ću pobrati salune i podiliti jednako na tri hrpice, pa ćete i' dobiti.“ Dica su nestrpljivo čekala mada ne svi. Mama je sklonila ukrase, a majka je odvojila hrpice. Da ne bi ona odala „lopova“, rešila je da i Ivanu stavi jedan prazan, jedan Marku, a ostale Darku. Mislila je da će se tako otkriti najbolje onaj koji je najviše poio.

Čim je Ivan dobio svoj dio, digo je u ručicu onaj prazan i kazao: „Ja sam dobio jedan prazan!“

Darko se vrlo iznenadio svojom hrpom i ne razmišljajući uzviknuo: „Ja sam uzbrao samo jedan, a imam puno prazni.“ Marko je ćutio svestan problema.

Onda je mama kazala: „Ovako ćemo: ti si Marko najstariji, znaš dobro računati pa ćemo to lako rešiti. Kad smo kitili jelku, bilo je dvadest četiri šećera, pa koliko bi svako od vas tribo dobiti?“ Marko kroz zube procidi: „Osam.“

„Eto onda ćemo lako podeliti. Ivanu osam, prazan se ne računa. Darko je priznao da je poio jedan, znači sedam, a ostali su Markovi. Koliko ti Marko imaš?“

„Četiri pune“ – odgovori Marko sa suzama u očima. I mami i majki je bilo jasno šta se desilo, ali su braća odlučila dati mu po dva pa da imaju svi jednako. Majka je na to sa smijom dodala: „Cigurno su jelku obrali nevaljali, nevidljivi Božićni anđeli!“

Katarina Firanj

BADNJAK

Za Badnjak se
uik posti,
ne smi supa
ni od kosti.
Zapovid je
uik stroga
jer se čeka
malog Boga.
Nek nam tilo
u pripravi

s čistom dušom
Božić slavi.
Triba čuvat
običaje,
a post samo
malko traje.
Već za Božić
može masno,
nadomistit
nije kasno.

Josip Dumendžić Meštar

LJUBAV

Učiteljica je đacima na satu govorila o ljubavi; kako može biti velika, plemenita, svestrana...

Može se voliti puno toga, nekoga ili nešto, i za domaći zadatak im je zadala da svako nacrtat koga ili što voli najviše.

Mirjana i Ljiljana su bile sestre blizanke i puno su se volile, ali i često svađale, da bi u potribi uvijek jedna drugu ipak štitile.

Kada su došle kući, mrzilo ih je učiti pa su se posli ručka sigrale. Kad ih je mama opamenila da izrade domaće zadatke, rekle su da nemaju ništa i nastavile s sigrom.

Navečer su ipak odlučile nešto nacrtati, ali su se mučile što. Mirjana je kazala da će nacrtati nju, a Ljiljana opet Mirjanu i uzele su blok pa počele. Nisu baš bile naročito vište u crtanju te su jedna drugoj prigovarale da su ružno ispale i posvađale se oko toga.

Onda je Ljiljana pocipala list i kazala da će nacrtati tortu jer je jako voli isti, a Mirjana je kazala da će baš ostaviti svoj crtež, mada joj se ne dopada. Ljiljanina torta je ispala vrlo lipo. Nacrtala joj je smeđi vel kao da je čokolada i ukasila cvitićima crvene boje.

Ostavila je crtež na astalu i otišla se spremati na spavanje, nije spremila boje ni vodu u kojoj je prala svoju četkicu. Da bi bolje pogledala sestrinu nacrtanu tortu, Mirjana je povukla list, a voda je pljusnula po njemu. Brzo je pokušala upiti vodu sa crteža, ali torta se već zamazala. Malo se uplašila ali je odlučila ćutati, stavila list u blok i otišla spavati.

Kad je Ljiljana završila u kupaoni, vratila se, uzela sestrin crtež sebe iz sestrinog bloka, savila ga i gurnula u ladicu astala pa otišla u svoj krevet.

Ujutro su se obe uspavale te su na brzinu sve obavile. Zgrabile su svoje blokove i torbe i otišle u škulu još srdite jedna na drugu, ali i u svaka u brizi kako će se koja iznenaditi.

Đaci su redom pokazivali svoje crteže i objašnjavali učiteljici zašto najviše vole baš to što su nacrtali.

Kada je došao red na Ljiljanu, otvorila je blok i zgranuta vidila svoju razmazanu tortu. Učiteljica ju je pogledala i pitala šta je to nacrtala, a ona je u ljutnji tla optužiti sestru ali se sitila šta je i ona uradila te je mirno kazala da je nacrtala svoju omiljenu čokoladnu tortu. Učiteljica

ju je onda pitala zašto je tako razmazano, a ona je domišljato odgovorila: „Nije bila u hladnjaku pa se počela topiti.“

Svi su se smijali pa i učiteljica jer tema i dilo su ipak bili u redu.

Onda je Mirjana sva važna otvorila svoj blok i zapanjeno ugledala praznu hartiju. Mislila je da će zaplakati, ali se suzdržala. Kada ju je učiteljica upitala šta je to, di je crtež, s mukom se uzdržala svesna svoje i sestrine zloće, pa odgovorila: „Ništa, ja ne volim ništa i nikoga!“

U tom trenu je zvonilo za kraj sata, a i učiteljica je, poznavajući ih, shvatila šta im se dogodilo. Na putu do kuće su se pomirile i vragalasto kikotalet.

Katarina Firanj

ZAFALA

Kad ustaneš
zorom rano
znaj da ti je
Bogom dano.
Zafali se
oma Bogu,
što bi rekli
nako s nogu.
A kad noć se
spusti sama
i zavlada
zemljom tama,
anđelu se
svom obrati
nek te u snu
virno prati.

Josip Dumendžić Meštar

ČUVARI TRADICIJE I ISUSOVI UČENICI

Dužijanica 2020. u Subotici. Gradski
bandaš Josip Šarčević i bandašica Marijana Matković,
mali bandaš Roko Vojnić i mala bandašica Marta Vukmanov Šimokov.

Oratorij 2020. – u posebnim uvjetima

Rad u grupi

Priprema kolača

Humanitarna
prodaja kolača

STRANICE ZA DOBRO RASPOLOŽENJE!

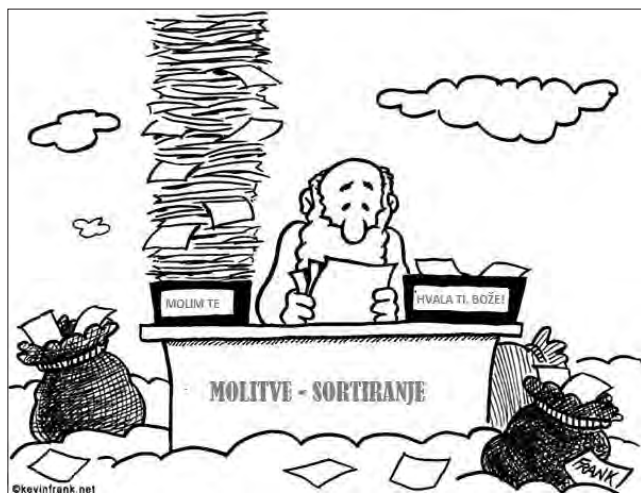
PRAZNOVIRJE

Odžaćara
kad susritneš
nemoj s uma
ti da smetneš
čadja sriću
ne donosi
već garavu
četku nosi.
Nemoj šakom
dirat puce,
na aljini
imaš tuce.
Praznovirju
misto nije
u srcima
dičurlije.
Bog nam može
sriću pružit,
al je treba
i zaslužiti.

Josip Dumendžić Meštar

MINISTRANT

OSMOSMJERKA

F	F	M	V	T	S	I	R	K	P
C	R	P	O	G	L	A	V	A	R
E	A	I	L	L	R	A	P	R	S
V	N	T	S	N	I	A	J	D	T
A	C	R	O	U	O	T	P	I	E
L	I	O	G	I	S	A	V	N	N
K	S	B	A	R	T	O	P	A	R
N	C	Z	L	A	B	E	V	L	I
O	O	I	B	C	R	K	V	A	M
K	N	A	K	I	T	A	V	S	C

SVETI OTAC, FRANCISCO,
ISUSOVAC, BLAGOSLOV, RIM,
CRKVA, IZBOR, KARDINAL,
KONKLAVE, KRIST, MOLITVA, PAPA,
POGLAVAR, PRSTEN, VATIKAN, GRB

Niko uči
klavir svirat,
a ja učim
ministrirat.
Redovan sam
kod oltara
i to radim
s puno žara.
Sav sam važan
kad zazvonim
il s oltara
kalež sklonim.
Ako kadgod
i pogrišim,
bit će bolje,
sebe tišim.
Da pofali
župnik znade
u džep metit
čokolade.

*Josip Dumendžić
Meštar*

HUMOR

RODITELJSKI

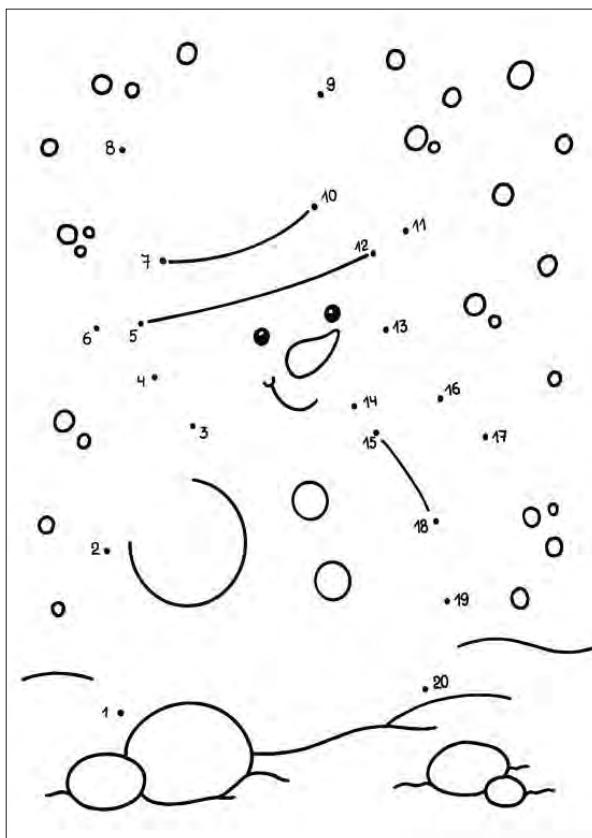
Učiteljica: „Ivice zašto si doveo djeda na roditeljski sastanak?“

Ivica: „Zato što jedino on slabo vidi.“

KAKAV TON

Adam je počeo vikati na Evu.

Ona briznu u plač: „Adame! Nitko mi se nikada nije obratio takvim tonom!!!!“

SPOJITE BROJKE!

Mladi Subotičke biskupije

Uredila Larisa Skenderović

Godina za nama

Piše: Larisa Skenderović

Kada nas netko pita kako nam je prošla ova godina, što smo radili, kamo smo putovali, bili bismo šturi na riječima. Pandemija koja je zadesila cijeli svijet ograničila nas je u događanjima, putovanjima, druženjima. Osim brojnih sportskih događaja, uključujući olimpijadu, nisu održani ni događaji vezani za mlade katolike. U Zagrebu je odgođen Susret hrvatske katoličke mladeži, brojna druženja, kampovi... Također, u našoj biskupiji otkazani su brojni događaji. Jedino je Subotički oratorij koliko toliko uspio realizirati jedan broj svojih aktivnosti. Mise za mlade su se održavale kada je to bilo moguće. Bez Dužijance ni ova godina nije prošla. Bogu hvala za to. Možda na ovim stranicama nećemo moći ponuditi mnogo, ali ipak će se nešto naći. Katolička crkva je ove godine dobila i novog mladog blaženika Carla Acutisa, u kojem možemo naći uzor i kojemu se možemo moliti. Mladi su ove godine uspjeli uz pridržavanje epidemioloških mjera organizirati Hollywin. Usprkos svim nedaćama neka događanja su održana. U protekloj godini dobili smo i novog biskupa, stoga pozivam sve mlade da mole za njega! Možda je ovo samo jedna velika kušnja kako bismo mogli više cijeniti vrijeme, prostor, sve što je oko nas. Možda ćemo u novoj godini više cijeniti odlazak na misu ili druženje s dragim prijateljima. Svakako sve loše iz ove godine treba zaboraviti i okrenuti novi list na kojem neće biti loših, već samo boljih događaja, susreta i radosti!

Ljetni oratorij 2020.

Piše: Tatjana Pelhe

Ovogodišnji, četvrti po redu ljetni oratorij održan je od 6. do 9. srpnja pod geslom „Pretrpi sve, ali ljubav nemoj povrijediti!“. Oratorij je ove godine okupio oko 90 djece i 20 mladih animatora. Kako se ova školska godina naglo završila, djeca su bila posebno sretna što će ovo vrijeme provesti u zajedništvu sa svojim prijateljima. Na žalost, oratorij smo morali prekinuti nakon tri dana.

Međutim, ništa nas nije moglo spriječiti da za vrijeme oratorija uživamo što je više moguće. Prvi dan smo se okupili u župi Uskrsnuća Isusova gdje nas je dočekaio župnik vlč. Marijan Vukov. Tamo smo, kako smo već navikli, dobili oratorijske majice i podijelili se u naše dobro poznate ekipe: crvenu, plavu, žutu i zelenu. Dan smo proveli u parku uz razne igre i radionice. Drugi dan bio je organiziran izlet, ovoga puta u župu sv. Antuna u Čantaviru. Tamo nas je dočekaio župnik vlč. Róbert Utcai i župni vikar vlč. Nebojša Stipić. S domaćinima smo imali zajedničku svetu misu, a oni su za nas pripremili različite igre na nogometnom stadionu. Trećeg, i posljednjeg dana s. Silvana

Milan nas je upoznao sa životom Marije Petković. Tog dana je bio i nezaobilazni vođeni dan kojem se djeca posebno raduju i bez kojega ne može proći nijedan ljetni oratorij. Oratorij smo završili sv. misom povodom blagdana bl. Marije Petković.

Zahvaljujemo svima koji su sudjelovali u organizaciji oratorija, roditeljima koji nam uvijek iznova povjeravaju svoju djecu i tako nam potvrđuju da je ono što radimo dobro i vrijedno. Hvala i svima koji su nam pomogli na bilo koji način, a posebnu zahvalu dugujemo Vladi Autonomne Pokrajine Vojvodine i Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske na financijskoj pomoći putem odobrenih projekata.

110. zahvala Bogu

Razgovarala: Tatjana Pelhe

Centralno slavlje ovogodišnje Dužijance održano je u nedjelju 9. kolovoza. S obzirom na situaciju s kojom smo svi upoznati, slavlje ove Dužijance bilo je nešto drugačije nego što smo navikli. Misno slavlje u katedrali predvodio je župnik Stjepan Beretić u koncelebraciji s nekoliko svećenika. Nositelji ovogodišnje Dužijance bili su bandašica Marijana Matković i bandaš Josip Šarčević.

– Za početak, predstavite nam se ukratko.

Marijana: Moje ime je Marijana Matković, imam 22 godine, dolazim s Bikova. Završila sam Gimnaziju „Svetožar Marković“ u Subotici, a sada sam apsolvent Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe u Novom Sadu.

Josip: Zovem se Josip Šarčević, imam 20 godina i iz Subotice sam. Završio sam Politehničku školu, a sada sam student na Pedagoškom fakultetu u Somboru, smjer učitelj.

– Što za vas predstavlja Dužijanca? Jeste li je i kako ove godine drugačije doživjeli?

Marijana: Za mene Dužijanca predstavlja zahvalu Bogu za uspješnu žetvu, a sama manifestacija ima poseban značaj. Mogu reći da sam aktivan član Dužijance, jer se u nošnju odijevam od svoje treće godine.

Josip: Za mene Dužijanca, prije svega, predstavlja zahvalu Bogu, ali i jednu žrtvu kojom se kroz godinu pripremamo za slavlje Dužijance.

– Svi znamo da je ovogodišnja Dužijanca bila drugačija nego inače. Kako su tekle pripreme, kako ste se prilagođavali promjenama?

Marijana: S obzirom na okolnosti, ove godine smo je svi doživjeli drugačije. Tužno je što će ova Dužijanca biti zapamćena po svemu što nije moglo biti održano, po tom što smo svi bili „pod maskama“, ali i bandaš i ja, njegovi i moji roditelji, kao i svi ostali članovi Organizacijskog odbora znamo da smo dali sve od sebe. Pripreme smo od početka obavljali kao da će Dužijanca biti

redovito održana u punoj svojoj veličini, ali na veliku žalost nismo sve mogli ostvariti. Prilagođavali smo se tako kako nam je bilo rečeno zbog svih mjera koje su bile obavezne. Po čišćenju žita se najviše moglo primijetiti da će sve biti manjeg opsega, jer svečana povorka nije mogla biti održana.

Josip: Naravno, ova Dužijanca je za mene prije svega bila drugačija jer sam za razliku od prethodnih godina kada sam u njoj sudjelovao nekako „sa strane“, ove godine bio u centru svih događanja. Na kraju to, nažalost, nije bila jedina razlika. Pripreme su tekle kao i obično, prilagođavali smo se situaciji i sve je prošlo dobro.

– I za kraj, neki sveukupni dojam, nešto što vas je najviše dojmilo.

Marijana: S obzirom na situaciju, moji dojmovi su odlični jer smo i pored svega uspjeli održati ono što je najbitnije, a to je misa koja za mene ima poseban značaj. Sve je bilo u mnogo manjem obimu, ali je opet sve odrađeno kako valja i kako dolikuje samoj proslavi.

Josip: Najviše me je dojmilo koliko su se ljudi trudili oko Dužijance, što nisu odustajali bez obzira na trenutnu situaciju i sve poteškoće koje je to donijelo. Drago mi je što postoje ljudi koji se toliko trude da se ova naša predivna tradicija očuva i prenese na sljedeće generacije. Želim samo da napomenem da nije ispravno reći da ove godine Dužijance nije bilo. Bilo je, jer Dužijanca prije svega predstavlja zahvalu Bogu. Nije bilo nekih njezinih dijelova, ali ono najbitnije je održano.

Tajna sretnog čovjeka

Autor: Bruno Ferrero

Bio neki čovjek tako dobar i velikodušan da ga je Bog odlučio nagraditi. Pozvao je anđela i rekao mu da pođe i upita čovjeka što mu treba. Dobit će što god zaželi.

Anđeo se ukaže dobromu čovjeku i prenese mu Božju poruku. Dobri čovjek mu odgovori: „Ja sam sretan, imam sve što želim.“

Anđeo ga pouči da bude pristojan i ipak primi dar koji mu Bog nudi. Čovjek tada reče: „Dobro, želim da svi koje susretnem budu sretni, a da ja o njihovom sreći ništa ne znam.“

Od toga časa gdje god bi se pojavio dobar čovjek, suha stabla bi prolistala, životinje bi postale pitome, ljudi su ozdravljali od svojih bolesti, potištenima i razočaranima se vraćala volja za životom, posvađani su se mirili, tjeskobni rješavali svoje probleme.

O svemu tome on nije ništa znao, ništa nije očekivao, niti na bilo što bio ponosan. Zanimajući sve, zadovoljan i sretan išao je naprijed usrećujući druge.

Putovanje s Tobom

Piše: Jelena Pinter

Kada djelujem u skladu s Tvojom voljom, ništa me ne može zaustaviti. I kada na mojem putu ima mnogo prepreka, ne odustajem! Uz Tvoju pomoć nadilazim sve prepreke. Znam da putovanje s Tobom nije jednostavno, prije bih ga opisala – uzbudljivo, ali – baš mi se tako dopada. Jer znam da ćeš stišati more kada oluja pretjera, i da ćeš mi pružiti ruku i skloniti me u mirnu luku.

Toliko toga često želim da se dogodi što prije. Ah, koliko sam onda nervozna, izgubljena, koliko stresa doživljavam. Iako znam da se stvari događaju u pravo vrijeme, ipak cupkam nervozno nogama. Tako bih voljela naučiti

biti Ti blizu, slijediti Te, i zamoliti Te da mi pokazuješ put korak po korak. Umjesto da bezglavo jurim prema cilju, želim da Ti odrediš brzinu. Želim da usporim i uživam u putovanju s Tobom, u Tvojim prisutnosti.

Nauči nas da gledamo na svaki dan kao na pustolovinu koju si Ti pažljivo isplanirao. Umjesto da se zagledamo u dan koji dolazi pokušavajući ga isplanirati prema svojoj volji, trebali bismo usmjeriti pozornost na Tebe i na sve što si nam pripremio. Zahvaliti na novom dragocjenom danu, neponovljivom daru. Stalno si uz mene, iako tako često Tvoju prisutnost znam zanemariti i ne osjetiti je.

S Tobom je svaki dan uzbudljiv i nepredvidljiv. Pun iznenađenja! Pružaš mi i mir, svjetlost i sigurnost. Jer ovaj je život poput putovanja vlakom. Ljudi ulaze i izlaze, baš kao u mom životu. Ima nas raznih u tom vlaku. Druželjubi, namrgođeni, tužni, radosni. No, svi smo mi jedni drugima potrebni. Na neki način izgrađujemo jedni druge. I trebali bismo biti u miru. Vidjeti najbolje jedni u drugima. Kupei u vlaku su mali, zbijeni. Tu je prilika biti blizu drugoj osobi – ali ne unositi se u lice nekome i svađati se, već radije drugome šaputati divne savjete.

Jer, što se iznenada može dogoditi? Ne znamo kada mi silazimo s vlaka. A ni naši suputnici. Zato želim svoje putovanje provesti s Tobom. Ruku pod ruku. Želim s Tobom smišljati planove za svoj život. Znam da uvijek u mom životu činiš nešto važno, nešto sasvim drukčije od onoga što sam očekivala. I da, priznajem, mnogo volim avanture. I vjerujem da su najbolje one s Tobom. Tvoji su putovi bolji od mojih. I na kraju svoga puta, na Tvojem glavnom kolodvoru, želim zajedno s Tobom raširenih ruku dočekivati one koji tek dolaze iza mene. Volim ovo putovanje s Tobom!

Međugorje u doba korone

Piše: Ivan Dodig

Iako su prošle godine od Svete stolice službeno odobrena hodočašća u Međugorje, trenutna globalna situacija s pandemijom COVID-19 odrazila su se na planirana hodočašća u poznato marijansko hodočasničko odredište.

Međugorje je jedno od najpogođenijih mjesta kada je u pitanju epidemiološka situacija u Bosni i Hercegovini. Prvozaražena je časna sestra u samostanu u Miletini koja je došla iz Italije, a virus se brzo proširio; potpomogla je činjenica da u samostanu žive posebnim pravilima u zajednici. U karanteni su uz samostan, dječji dom Majčino selo i Radio Mir Međugorje. Stanje je prema Kriznom stožeru Civilne zaštite Hercegovačko-neretvanske županije zabrinjavajuće.

Ulice Međugorja su puste, brojna hodočašća su otkazana, a radnje zatvorene. Rade samo dežurne službe, te ljekarne i pekarnice. Kretanje je ograničeno, a uveden je i policijski sat od 20 do 5 sati. Učenici i studenti prate nastavu od kuće putem interneta.

Odmah po naređenju nadležnih službi, iz župnog ureda u Međugorju poduzeli su odgovarajuće mjere. Molitveni program iz župe se održava putem interneta i radija. Molitveni program tijekom Velikog tjedna te Uskrsnog dana pratilo je nekoliko milijuna vjernika na dnevnoj razini.

U Uskrsnoj poruci, msgr. Henryk Hoser, apostolski vizitator međugorske župe, među ostalim je kazao: „Društveni život kao da se zaustavio u gotovo cijelome svijetu. Proživljavamo bolno i nestvarno vrijeme u kojem smo se uz mnoge promjene životnih navika morali odreći normalnog života sretanja i zajedničkog druženja, a time i liturgijskih slavlja. Svakako je najbolniji onaj ‘euharistijski post’, žrtva koja se od nas traži samo iz ljubavi prema drugome. U takav se prizor manje-više uklapa i današnja slika Međugorja. Uronjeno je u mir i neku sablasnu tišinu, s hodočasničkim stazama posve pustim, s praznim prihvatilištima i s crkvom zatvorenih vrata.“

I ti si pozvan na svetost

Preuzeto s: mladikatolici.net (Marijan Mikolić)

Ovih dana smo bili svjedoci beatifikacije, odnosno proglašenja blaženim Carla Acutisa, mladića iz Italije. Carlo je primjer da svetim životom mogu živjeti i obični svjetovni ljudi, laici, a ne samo svećenici i Bogu posvećene osobe. Bog nas sve poziva na svetost, a na nama je odlučiti hoćemo li taj poziv prihvatiti ili ne.

Carlo Acutis je bio talijanski mladić, koji je 2006. godine, u dobi od 15 godina, umro od leukemije na glasu svetosti. Gotovo svakog dana je sudjelovao na misi, molio je kronicu, klanjao se pred Presvetim, a nekoliko dana prije smrti svoj život je posvetio Gospodinu za Crkvu i papu. Osim što je nastojao živjeti svetim životom, također je uživao u svojoj mladosti družeći se sa svojim vršnjacima te je, prema riječima njegove majke, uživao igrajući

se Pokemona. Bio je veoma nadaren za informatiku te je svoje informatičko znanje iskoristio u izradi web stranice na kojoj je prikupljao informacije o euharistijskim čudima diljem svijeta. Nakon njegove smrti objavljena je knjiga o njegovom životu pod nazivom *Euharistija – moja autocesta za nebo*. Papa Franjo ga je citirao u svojoj apostolskoj pobudnici „Krist živi“, koja je upućena mladima i cijelome Božjem narodu, te ističe: „Poput Carla Acutisa, koji je znao koristiti nove komunikacijske tehnike za prenošenje Evandolja i nije pao u zamku nego je govo-

rio: ‘Svi se rađaju kao originali, ali mnogi umiru kao kopije.’“ (usp. *Christus vivit* 105-106). Dana 10. listopada 2020. godine Carlo je proglašen blaženim u bazilici sv. Franje Asiškog u Asizu.

Blaženi Carlo je svojim svetim životom dokazao da i laici – svjetovni katolici mogu biti sveti. Drugi vatikanski sabor, koji je održan od 1962. do 1965. godine, u svojoj dogmatskoj konstituciji o Crkvi „*Svjetlo naroda*“ (*Lumen gentium*) po pitanju laika ističe sljedeće: „Pod imenom laika ovdje se razumiju svi vjernici osim članova svetoga reda i redovničkog staleža odobrenog od Crkve, tj. vjernici koji su krštenjem združeni u jedno tijelo s Kristom, učinjeni Božjim narodom te su postali dionici Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe i vrše u Crkvi i u svijetu misiju čitavog kršćanskog naroda. (...) Na laike spada po njihovu pozivu da traže kraljevstvo Božje baveći se vremenitim stvarima i uređujući ih po Bogu. (...) Od Boga su pozvani da pridonesu posvećenju svijeta i drugima otkriju Krista u prvom redu svijetleći svjedočanstvom svoga života, vjerom, nadom i ljubavlju.“ (usp. *Lumen gentium* 31). Ovime sabor ističe da i kršćani laici, koji su krštenjem i potvrdom članovi Katoličke Crkve, svojim životom mogu naviještati evanđelje drugim ljudima, odnosno pozvani su na apostolat. Isus Krist nas sve poziva na evangeliziranje, širenje Radosne vijesti: „Idite i vi u moj vinograd!“ (Mt 20,4). Kao i članovi svetog reda te posvećene osobe, i kršćani laici su pozvani riječima, a osobito životom, širiti evanđelje, naviještati Isusa Krista.

Osim što smo pozvani širiti evanđelje, pozvani smo i živjeti svetim životom, biti savršeni kao Gospodin Bog. „Sveti budite! Jer sam svet ja, Jahve, Bog vaš!“ (Lev 19,2). „Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!“ (Mt 5,48). Drugi vatikanski sabor u svojoj konstituciji *Lumen gentium* također ističe opći poziv na svetost: „Svima je dakle jasno da su svi vjernici, bilo kojeg staleža i stepena, pozvani na potpuno kršćanski život i na savršenu ljubav. Po toj se svetosti i u zemaljskom društvu promiče humaniji način života“ (usp. *Lumen gentium* 40). Svaki vjernik, Kristov učenik, bio on član svetoga reda ili redovnik ili laik, pozvan je na svetost. Po krštenju smo postali Božja djeca i dionici božanske naravi te samim time i sveti. Uz Božju pomoć pozvani smo živjeti održavati tu svetost. Iako danas živimo u postmodernom vremenu, gdje tehnologija napreduje i zastupljeno je mišljenje da Bog nije potreban, odvažimo se, budimo hrabri i istinski kršćani. Kao i blaženi Carlo možemo iskoristiti društvene mreže i Internet u naviještanju Radosne vijesti. Međutim prije svega smo pozvani riječima, a osobito životom naviještati Isusa Krista, odnosno paziti živimo li svetim životom, jer možda smo mi jedino Evanđelje koje će netko pročitati.

Molitva Duhu Svetom za svaki dan

O, božanska Ljubavi, sveta zajednico Svemoćnog Oca i Preblaženog Sina, svemoćna pomoći, Duše Sveti, predobri Tješitelju žalosnih! Izlij se svojom jakom silom u dno srca moga, prebivaj u njemu i razveseli sve tamne kutove te zapuštene kuće trakom svoga sjajnog svjetla, pohodi me i oplodi obilnom rosom svojih milosti tvrdu zemlju duše moje, koja odavno potpuno suha gine i vene.

Rani strelicom svoje ljubavi moju nutrinu, užeži i pronikni spasonosnim plamenom duh moj, rasvijetli me ognjem svete revnosti i sažeži sve što je nečisto, a što se tako čvrsto drži duše mi i tijela! Napoji me rijekom svojih slasti, da više ne pođem za otrovnom slašću ovoga svijeta. Sudi mi, Gospodine, i odvoji me od naroda nesvetoga, uči me vršiti tvoju Volju, jer Ti si Bog moj!

Vjerujem da Ti svakoga, u kome stanuješ, činiš hramom Oca i Sina. Blago onome, tko te za gosta primi, jer će se, po tebi, u njemu nastaniti i Otac i Sin.

Dodi, predobri Tješitelju žalosne duše, Zaštitniče i Pomoćniče u sreći i nesreći! Dodi, Štite slabih, Pomoćniče palih! Dodi, Učitelju poniznih, Uništitelju oholih! Dodi, preljubezni Oče sirotih, Okrepitelju bolesnih, Zvijezdo morska onih, koji plove na moru, luko spasa, jedini ukrase svih živih i jedini spase svih umirućih!

Dodi, Duše Sveti, smiluj mi se i promijeni me po svojoj volji. Udostoj se k meni doći, da ti moja poniznost prema tvojoj veličini, moja slaboća prema tvojoj jakosti, prema punini tvoga Milosrđa, omili. Po Isusu Kristu, mojem Spasitelju, koji s Ocem, u tvomej jedinstvu, živi i kraljuje u sve vijeke vjekova. Amen.

20 biblijskih stihova koji će u vama probuditi radost

1. Poslanica Filipljanima 4,4-7:

Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponavljam: radujte se! Blagost vaša neka je znana svim ljudima! Gospodin je blizu! Ne budite zabrinuti nizašto, nego u svemu – molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem – očitujte svoje molbe Bogu. I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i vaše misli u Kristu Isusu.

2. Evanđelje po Ivanu 15,11:

To sam vam govorio da moja radost bude u vama i da vaša radost bude potpuna.

3. Knjiga propovjednikova 3,12-13:

Spoznadoh: Ništa bolje nema za njih, nego da se vesele i uživaju u životu. A i da čovjek jede i pije i uživa život uza svu muku svoju, dar je to Božji.

4. Knjiga Nehemijina 8,10:

I još im reče Nehemija: Podite i jedite masna jela, i pijte slatko, i pošaljite dio onima koji nemaju ništa pripremljeno, jer ovo je dan posvećen našem Gospodu. Ne žalostite se: radost Jahvina vaša je jakost.

5. Poslanica Rimljanima 12,12:

U nadi budite radosni, u nevolji strpljivi, u molitvi postojani!

6. Psalam 16,11:

Pokazat ćeš mi stazu u život, puninu radosti pred licem svojim, sebi zdesna blaženstvo vječno.

7. Jakovljeva poslanica 1,2:

Pravom radošću smatrajte, braćo moja, kad upadnete u razne kušnje.

8. Poslanica Rimljanima 15,13:

A Bog nade napunio vas svakom radošću i mirom u vjeri da izobilujete u nadi snagom Duha Svetoga.

9. Mudre izreke 10,28:

Pravedničko je ufanje puno radosti, a opakima je nada uprazno.

10. Knjiga proroka Izaije 55,12:

Da, s radošću ćete otići i u miru ćete biti vođeni. Gore će i brda klicati od radosti pred vama i sva će stabla u polju pljeskati.

11. Poslanica Galaćanima 5,22:

Plod je pak Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost.

12. Knjiga proroka Sefanije 3,17

Jahve, Bog tvoj, u sredini je tvojoj, silni spasitelj! On će se radovati tebi pun veselja, obnovit će ti svoju ljubav, klikat će nad tobom radosno.

13. Psalam 126,5:

Oni koji siju u suzama, žanju u pjesmi.

14. Evanđelje po Ivanu 16,24:

Dosad niste iskali ništa u moje ime. Ištite i primit ćete da radost vaša bude potpuna!

15. Knjiga Propovjednikova 2,26:

Mudrost, spoznavaju, radost on daruje onom tko mu je po volji, a grešniku nameće zadaću da sabira i skuplja za onoga tko je po volji Bogu.

16. Poslanica Rimljanima 14,17:

Ta kraljevstvo Božje nije jelo ili piće, nego pravednost, mir i radost u Duhu Svetome.

17. Knjiga Propovjednikova 9,7-9:

Zato s radošću jedi svoj kruh i vesela srca pij svoje vino, jer se Bogu već prije svidjelo tvoje djelo. U svako doba nosi haljine bijele i ulja nek' ne ponestane na tvojoj glavi. Uživaj život sa ženom koju ljubiš u sve dane svojega ispraznog vijeka koji ti Bog daje pod suncem, jer to je tvoj udio u životu i u trudu kojim se trudiš pod suncem.

18. Knjiga proroka Izaije 61,10:

Radošću silnom u Jahvi se radujem, duša moja kliče u Bogu momemu, jer me odjenu haljinom spasenja, zaogrnu plaštem pravednosti, kao ženik kad sebi vijenac stavi il' nevjesta kad se uresi nakitom.

19. Psalam 37,4:

Sva radost tvoja neka bude Jahve: on će ispuniti želje tvoga srca!

20. Knjiga proroka Habakuka 3,17-18:

Iako smreka neće procvjetati, ni plod neće biti u vinovoj lozi; trud masline neće uspjeti, a polja neće dati mesa; stado će biti odsječeno od krda i u staji neće biti stada: Ipak ja ću se radovati Gospodinu, radovat ću se u Bogu svog spasenja.

Izvor: Bitno.net

obiteljski razgovori

VJERA „UŽIVO“

Obitelj Adriane i Josipa Kajundžića

Ljubav koja se do neba umnaža

Nagrada „Ivan Antunović“ za brojnu obitelj dodijeljena je 2020. godine obitelji Josipa i Adriane Kujundžić iz župe Uskrsnuća Isusova u Subotici. „Vjerski život je jedno od temeljnih nadahnuća u njihovu obiteljskom životu“, ističe se u obrazloženju Nagrade, „a djeca su aktivna u svojoj župi, pohađaju nastavu u školi na hrvatskom jeziku, te su uključena u mnoge druge aktivnosti“. U obitelji je rođeno šestero djece, od kojih je najmlađe došlo na svijet nekoliko dana prije uručivanja Nagrade. Uz čestitke ovoj prekrasnoj obitelji uputili smo i želju da svoju obitelj predstave čitateljima *Subotičke Danice*. Upoznajmo ih!

► **Tata Josip:** Rođen sam 21. 2. 1984. u Subotici od oca Paje i majke Gizele, rođ. Gandiš. Ja sam najmlađi, imam sestru Ivanku (1979.) koja živi sa svojom obitelji u Hrvatskoj i najstarijeg brata Ivicu (1976.) koji živi u Subotici s obitelji. Pohađao sam OŠ „Matko Vuković“ i srednju Politehničku školu za dekoratera zidnih površina. Hobi mi je kuglanje.

► **Mama Adriana:** Rođena sam 14. 9. 1986. u Subotici od oca Franje Ferkovića i majke Ilone rođ. Kalman. Usvojena sam u obitelji Rozalije i Mije Deli, rasla i odgajana u ljubavi, koja se do Neba umnaža. Zahvaljujem im na tome svaki dan, iako više nisu tu s nama. Pohađala sam OŠ „Sonja Marinković“ i Kemijsko-tehnološku školu za proizvođača prehrambenih proizvoda. Pohađala sam i tečaj za pedikuru i manikuru. Hobi mi je, kad se nađe slobodno vrijeme, čitanje djela Marije Montessori i proučavanje njenoga rada s djecom. Naravno, volim putovati i provoditi vrijeme skupa s obitelji.

Vjenčali su se 20. 11. 2004. u župi Uskrsnuća Isusova u Subotici. Tata Josip i mama Adriana od Boga su primili šestero djece:

Ana je rođena 23. 5. 2005. Pohađala je vrtić „Marija Petković – Sunčica“, OŠ „Matko Vuković“ na hrvatskom jeziku i završila nižu glazbenu školu, instrument violina. Pohađa prvi razred srednje Kemijske škole, smjer veterinarski tehničar. S vjeroučiteljicom i drugarima vodila je emisiju za djecu i

mlade na Radio Mariji. Bavi se folklorom i pjevanjem u HKC „Bunjevačko kolo“, aktivna je na župi, Subotičkom oratoriju, vjeronauku mladih. Hobi su joj crtanje, putovanja...

Josip je rođen 25. 3. 2008. I on je pohađao vrtić „Marija Petković – Sunčica“, sada pohađa 6. razred OŠ „Matko Vuković“ na hrvatskom jeziku. Pohađa nižu muzičku školu gdje svira basprim kod prof. Voje Temunovića i ide na orkestar kod prof. Mire Temunović. Bavi se folklorom u HKC „Bunjevačko kolo“ i ide na dramsku sekciju. Aktivan je na župi Uskrsnuća Isusova (gdje je ministrant), te u Subotičkom oratoriju, Etnokampu „Hrvatske čitaonice“...

Petar je rođen 02. 9. 2010. Pohađao je vrtić „Marija Petković – Sunčica“, kao i njegovi brat i sestra, ide u 4. razred OŠ „Matko Vuković“ na hrvatskom jeziku. Bavi se folklorom također u HKC „Bunjevačko kolo“, redoviti je ministrant na župi, aktivan je u Subotičkom oratoriju, Etnokampu. Hobi mu je pucanje bičem, kuhanje. San mu je jednoga dana postati šef kuhinje.

Matej je rođen 15. 10. 2015. Ide u vrtić „Marija Petković – Sunčica“. On je naš „vrtićanac“. Voli dinosaure, te zajedničko čitanje s mamom, a najviše provoditi vrijeme vani.

Marija je rođena 20. 1. 2018. Ona je doma. Ona je pahulja koju smo dobili kao dar posebne milosti i ljubavi.

Marina je rođena 9. 9. 2020. i najnoviji je član naše obitelji.

Ispričajte nam priču o vašoj ljubavi... Kako je sve počelo – kako ste se upoznali i zabavljali te odlučili za brak? Kako ste se pripremali za njega i kako je bilo u prvim godinama braka – do dolaska djece?

► **Adriana:** Upoznali smo se u srednjoj školi i ako smo igrom slučaja i bili na istim mjestima (križnom putu, vjeronauku mladih...) nismo se zapazili do tada. Kao većina mladih, upoznali smo se u kafiću. Od tada smo zajedno išli na svete mise... Imali smo i „svoju klupu“ – kao zaljubljeni parovi iz filмова. Ja sam bila redovita na vjeronauku u župi sv. Jurja u Subotici, a Josip je išao u župu Uskrsnuća Isusova. Kada je došlo vrijeme za brak, vlč. Bela Stantić nas je pripremao za sakrament ženidbe.

► **Josip:** Zabavljali smo se deset mjeseci. Iako smo po mišljenju nekih bili možda mladi za brak (bilo je puno komentara da smo tako „mladi zeleni“ i da „taj brak neće uspjeti“), imali smo vjeru i ljubav. Hvala Bogu – 20. studenog 2004. smo pristupili sakramentu ženidbe i sretno od tada živimo. Ubrzo nakon toga u svibnju nam je stiglo naše prvo dijete Ana, kojoj smo se jako veselili i krštenjem prinijeli kao dar naše ljubavi. Iako smo bili mladi, naš stav je bio jasan, na prvome su mjestu Bog i obitelj, poslije toga dolazi sve ostalo. Od početka braka sam želio da naša obitelj bude mnogobrojna. Moj *dida* Joso i majka Jelena imali su 12 *dice*. Rekao sam Adriani da bih volio da imamo djece barem *polak ko moj dida* – šestero. Tada je to bila šala, a sada je ta moja želja ostvarena; stablo obitelji je ojačano.

Je li šestero djece prevelika obveza i odricanje, kako danas ljudi često misle?

► **Adriana:** Jeste, obaveze oko brojne obitelji su velike, ali zna se red i raspored. U našoj obitelji postoji raspored tko je zadužen za pospremanje stola, obroka, robe, te kupovine, naravno uz pratnju starijih. Sve ovo djeluje strogo i kruto, ali ne treba suditi o knjizi po koricama – pored svih obveza krije se mnogo ljubavi. Svjesni smo koliko brojnoj obitelji treba svega i što iziskuje svaki dan. Gospodin nam je podario djecu – podariti će i sve što nam je potrebno na ovaj ili onaj način.

► **Josip:** Ja sam tu da osiguram djeci sve što im je potrebno, naravno što mi je u mogućnosti. Odricanja ima, a mora se naučiti da nije sve nadohvat ruke, nego da se za neke stvari treba i preznajiti. Kao što znate, djeca pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, te udžbenike dobivaju od Hrvatskog nacionalnog vijeća. To je velika pomoć, djeca također preko HNV-a idu na ljetovanja i na mnogobrojne aktivnosti. Uglavnom, sve školske obveze Adriana s njima isprati, ja im se pridružujem kad god to mogu.

Život s posebnim ♥ djetetom je poseban – pričajte nam o Mariji...

► **Adriana:** Marija je našu obitelj dovela na jedan drugi put – još bliže Gospodinu. On nam je podario križ s puno ljubavi i patnje. Marija je rođena s inverzijom hormona 9 paternalnog porijekla i novonastalom delicijom na 20 kromosomu. Ne znajući koliko će Marija ostati s nama, vlč. Bela Stantić nam je dao dozvolu da je krstimo odmah po rođenju. Po rođenju su je odmah prebacili na Institut za majku i dijete u Novom Sadu, gdje je bila nepuna dva

mjeseca. Taj je period bio za mene kao križni put jer nisam mogla biti s njom. Svaki dan smo zvali i raspitivali se za nju. Posjeti nisu bile dozvoljeni. Molili smo krunicu skupa s obitelji. Blaženoj Mariji Propetog Isusa Petković dali smo u zagovor naše malo čedo. Molilo se i po župama u gradu. Zahvaljivala sam Gospodinu na svemu što nam je podario. Marija danas ima nepune tri godine. Bogu hvala što nam ju je darovao. Ona je naš Smješko, naš mali veliki borac. Ona još ne hoda, ne priča, na posebnoj je bezglutenskoj prehrani. Redovito idemo kod fizioterapeuta. Zbog trenutne situacije sad ne idemo, ali vježbamo doma svaki dan. Puno pažnje joj treba. Ona jako voli svoju stariju braću i seku, a s Marinom se još upoznaje... S Marijom je svaki novi dan zahvala, jer ne znamo što joj budućnost nosi.

► **Josip:** Za mene kao oca mogu reći da je čast što je baš meni Gospodin podario da brinem o posebnom djetetu. Taj se križ prihvati i nosi. Nema veće ljubavi nego kad me dočeka s osmjehom kad dođem s posla. Ne znamo što nosi sutra, ali vjeru ne gubimo.

Kako ste živjeli svoju vjeru kao „momak i djevojka“, a kako sada živite vjeru svaki dan, vas dvoje kao muž i žena i kao roditelji, s vašom djecom?

► **Adriana:** Jučer, danas i sutra – zahvaliti Bogu. Tako počinje moj dan, prije jutarnje kave, Josip uzima molitvenik, pomolimo se i naš dan može da počne. Radio Marija se sluša u našem domu svakodnevno. Na žalost, nekad

se zadesi da bude i manjka molitve. Na križni put, zornice idemo kad tko može. To ovisi od posla ili od obveza prema djeci, ali ako ne možemo ići skupa, pošaljemo stariju djecu. Trudimo se djecu uputiti i pokazati im primjermom, naučiti ih moliti od malena da to sjeme vjere koje smo posijali padne na „plodno tlo“.

► **Josip:** Kao mladić ja sam s obitelji redovito išao na svetu misu, bio redoviti čuvar Božjega groba, ministrant na župi. Adriana je bila aktivna u njenoj župi. Kao momak i djevojka redovito smo skupa sudjelovali na svetoj misi. Interesantno je da smo i tada s mladima u crkvi stajali kod ispovjedao-nice, kao i danas mi sa svojom djecom imamo – naše „mjesto“. Naša obitelj sad, skupa s malima, ide i na hodočašće o. Gerardu u Sombor, te na marijansko svetište Bunarić.

Kako živite zajedništvo sa svojim roditeljima?

► **Adriana:** Moji roditelji na žalost, više nisu s nama, ali dok su bili živi pamtim da sam s mamom išla na svetu misu na Bunarić. Njena me je vjera izvela na put kršćanstva.

► **Josip:** Moj tata je uglavnom sudjelovao na misama u Sv. Roku, dok je mama išla u Uskrsnuće Isusovo. Ona je aktivna i u zajednici Neokatekumena. Ona živi s nama, u njenom dijelu kuće, ali smo skupa kada je obiteljska molitva krunice i kod nedjeljnog objeda.

Kako je na poslu, u svijetu? Uspijevate li tamo živjeti svoju vjeru?

► **Adriana:** Ja sam doma s djecom, pa je moje svjedočenje vjere u momentima kada se svi pojavimo negdje pa ljudi začuđeno gledaju i pitaju: „Jesu li to su sve vaša djeca? Pa tako ste mladi...“ Svjedočenje vjere sad, u ovom momentu, jest sama naša brojna obitelj. Mnogi postavljaju puno pitanja kako sad i s Marijom izlazimo na kraj. Mi na nju gledamo s puno ljubavi. Ona je dijete s posebnim potrebama, ali znam i svjesna sam da je borba ispred nas. Ne dozvoljavamo da ta bolest vlada nama, nego da imamo vjere u Mariju.

Pomislite li ili osjetite nekad da ste u odgoju pogriješili i kako se odnosite prema tome?

► **Adriana:** Vjerujem da svi roditelji griješe u nečemu, sigurno da i mi negdje griješimo i da to ne treba tako biti. Mnogi su nas pitali mislimo li i

dalje da je u redu što smo djecu upisali u hrvatske odjele. Osobno mislim da nismo pogriješili. Sva naša djeca su s drugarima na vjeronauku, u glazbenoj školi, na folkloru... Mi roditelji se međusobno poznajemo, te je lakše skupa svladati sve što je pred nama, i dobro, i loše.

► **Josip:** Moj prijedlog je bio da nam Ana krene u hrvatski odjel. Ja sam bio u civilnoj vojsci u školi „Matko Vuković“, gdje sam vidio razliku u vladanju djece iz hrvatskih odjela u odnosu na vladanje djece iz ostalih odjela. Ta su djeca bila skupa u svemu. I – odluka je pala da će i svi ostali krenuti u nastavu na hrvatskom jeziku – i mislim da u tome nismo pogriješili.

Kako ste birali djeci imena?

► **Adriana:** „Spisak“ je nastao jednim dijelom s prvom trudnoćom, tri ženska i tri muška. Htjeli smo da ta imena budu svetačka, katolička imena. Kad smo saznali da će biti cura, izvlačili smo od ta tri imena i Ana je dobila ime. Ime za Josipa sam ja birala – oduvijek sam htjela sina Josipa ne znajući da ću i muža imati Josipa, ali nam se ideja svidjela da bude i sin Josip. Petar je dobio ime po mom bratu i naravno – tu je i dida Pajo – pa da su i imendani skupa, naš Petar stijena. S Matejom smo se nekako dvoumili, ali kako smo bili na devetnici bl. Mariji Propetog Isusa Petković u župi svetoga Roka, a čitanja su bila po Mateju – izabrali smo. U tim trenucima smo imali taj osjećaj da je to pravo ime za dijete koje smo čekali. Marija je dobila po našoj Bla-

ženici, koja je meni toliko prirasla srcu da iako tada nismo znali za Marijinu bolest, željeli smo joj dati to ime. Za Marinu su se „vrtjela“ imena Rita (to je bila moja želja), a djeca i tata su htjeli „Marina“ i većina je prevagnula. ☺

Kao roditelji brojne obitelji, doživljavate li kritiku i osude ili podršku i odobravanje?

► **Adriana:** Mislim da sve brojne obitelji dobivaju kritike i da su osuđivane na neki način. Kao da je briga za odgoj naše djece tuđa, a ne naša. Podrška u našem slučaju je prva došla od roditelja i bližnjih jer i sami imaju brojne obitelji – imaju više djece. Mislim da baš mi, mnogobrojne obitelji moramo biti uzor budućem, to jest, sadašnjem naraštaju. Podršku smo dobili i od našeg tadašnjeg župnika vlč. Bele Stantića.

Imate li vremena jedno za drugo? Kako osvježavate vašu bračnu ljubav? Kako se odnosite prema bračnim krizama – ako ih ima?

► **Adriana:** Trudimo se naći vremena jedno za drugo, a to je uglavnom ujutro prije Josipovog posla. Tada ispijamo kavu zajedno i molimo. Molimo i navečer kada smo svi skupa. Svetu nedjelju volimo provoditi skupa i da je obitelj na okupu. Ove godine nam je 16. godišnjica braka, svake godine to bude drugačije i na svoj način. Prošle me je godine Josip iznenadio večerom u restoranu. Uglavnom našu godišnjicu braka obilježavamo kad smo na odmoru na moru.

► **Josip:** Ako se i desi neka svađa, trudimo se razgovorom riješiti nesuglasicu. A kako bi za to rekla moja teta: „Josipe moj, sve će to jorgan da izmiri.“ ☺

O svojim životnim ciljevima kažu...

► Naš životni cilj je hodočastiti u Svetu zemlju, otići na trg svetog Petra u Rimu, djecu izvesti na pravi put.

O aktivnostima u crkvi kažu...

► Kao obitelj u crkvi, trudimo se biti aktivni tko koliko može. Josip i Petar ministriraju i, po potrebi, čitaju Božju riječ, Ana je također čitač u crkvi i aktivna je u zboru. Mi se još uvijek više trebamo baviti malima.

Razlike u odgoju kćeri i sinova...

► **Adriana:** Za sada Anu upućujemo, kao najstariju, da mora znati kao i ostala djeca gdje im je korijenje, običaje, poštovati svoje, te o kućanstvu, a sinove – svakog za svoj uzrast.

Jedno o drugom kažu...

► **Josip:** Da se ponovo rodim, istu bih birao. Adriana je preuzela tri stupa našeg braka, brine se o djeci, o kućanstvu i u svemu tome nesebično dijeli ljubav.

Adriana: Za Josipa mogu reći samo jedno: Bogu hvala i hvala svetome Josipu što mi ga je podario. Josip je strog otac, ali pun ljubavi i razumijevanja prema djeci i mojim potrebama. Podario mi je obitelj koju nisam imala, a sada sam okružena djecom (i cijelom velikom obitelji Kujundžić) i ljubavlju.

Poruka za mlade bračne parove – koji se možda plaše braka i obitelji te rađanja više djece?

► **Adriana i Josip:** Moliti za sve, jedan za drugog i za djecu... Ne treba gledati samo na materijalno nego i na duhovno bogatstvo. Gospodin zna trostruko više vratiti.

Djeca Kujundžić o svojoj obitelji i jedni o drugima:

► **Ana:** U našoj obitelji sam ja najstarija i uglavnom mlađoj ekipi ja pomažem oko nekih aktivnosti. Odvedem u vrtić, na folklor. Naša obitelj je mnogobrojna i zna biti čupavo, ali je puno smijeha.

► **Petar:** Moja obitelj voli provoditi vrijeme skupa. Iako tata radi po cijele dane, slobodno vrijeme voli provoditi s nama. Volimo voziti bicikle... Raspustu se radujemo jer onda smo svi skupa i ljetujemo kod tetice na moru pa smo i s njima.

► **Josip:** Baš je moćno biti gdje nas je puno – nikad dosadno i nikad nisi sam. Gledamo pomoći mami kad možemo i kad nemamo obveze oko Marije, a sad i oko Marine. A znamo biti nekad i neposlušni kao i sva djeca al' riječ „IZVINI“ znamo jedno drugom kazati.

► **Matej:** Ja jako volim mamu, tatu, Anu, Josipa, Petra, „Bebe“ (tako zove Mariju i Marinu) i Mateja mene.

Obitelji Kujundžić zahvaljujemo i zazivamo na njih najljepše i najpotrebnije svakoj obitelji – obilje Božjeg blagoslova! Hvala i slava Bogu na vašoj ljubavi koja se umnaža – do Neba!

Razgovarali: Vesna i Ladislav Huska

Ženski razgovori

Bog i žene

Jeste li ikada primijetili kako u Bibliji muškarci uvijek idu u planine kako bi komunicirali s Gospodinom?

Dok u Bibliji gotovo nikad ne čujemo da žene idu u planine. Ali znamo zašto – zar ne? Jer su žene bile previše zauzete održavanjem da život ide dalje; nisu mogle napustiti bebe, obroke, domove, ognjišta, vrtove, i tisuću odgovornosti koje imaju da bi se uspinjale u planine!

Neki dan sam razgovarala s prijateljicom i rekla joj da se kao moderna žena nikad ne osjećam dovoljno „slobodnom“ od svojih odgovornosti.

Osjećam se kao da nikad nisam dovoljno „slobodna“ od mojih odgovornosti, nikad u dovoljno mirnom prostoru da budem s Bogom.

Njezin odgovor me je zapanjio. „Zato Bog dolazi ženama. Muškarci se moraju popeti na planinu da bi upoznali Boga, ali Bog dolazi ženama gdje god da su.“

Tjednima sam razmišljala o njenim riječima i pretraživala u Pismima da vidim je li ono što je rekla istina.

Bog zaista dolazi ženama tamo gdje su, kad rade svoje obične, svakodnevne poslove.

Nađe ih kraj bunara iz kojih crpe vodu za svoje obitelji, u njihovim kućama, u njihovim kuhinjama, u njihovim vrtovima.

On dolazi kod njih dok sjede pored bolesničkih kreveta, dok rađaju, brinu za starije osobe i izvršavaju neophodne obrede žalosti i pokopa.

Čak i kod praznog groba, Marija je prva svjedočila Kristovom uskrснуću – bila je tamo jer je radila žensku dužnost pravilnog pripremanja Kristovog tijela za pokop.

U ovim naizgled svakodnevnim i običnim zadacima, ove žene iz Biblije su se našle licem u lice s božanstvom.

Pa ako – poput mene – ikada počnete jadikovati što nemate toliko vremena za provođenje u planinama s Bogom koliko biste željeli. Zapamtite, Bog dolazi ženama. On zna gdje smo i teret koji nosimo.

On nas vidi, i ako otvorimo oči i svoja srca vidjet ćemo Njega, čak i na najobičnijim mjestima i u najobičnijim stvarima.

On je živ. I On koristi vrijeme kao što je ovo da razgovara sa ženama širom svijeta.

Heather Farrell

Prijedlozi za darivanje

Ako ste još u dvojbi što biste uz predstojeće blagdane podarili svome djetetu (ili svojim najbližima), predložio bih vam sljedeće:

Podarite mu svoje vrijeme. Odgodite sve hitne poslove, i sve važne sastanke, i učinite ono što je jedino neodgodivo: budite sa svojim djetetom!

Podarite mu svoje povjerenje. Moguće je da vaše dijete hoće činiti i ono za što nije sposobno, ali bez vašega povjerenja

neće moći uskladiti svoje htijenje i svoje sposobnosti.

Podarite mu svoje oprostjenje. Sjetite se da je vaše dijete ipak mnogo mlađe od vas, i da ne može rasuđivati na vaš način.

Podarite mu strpljenje. Nek' vam ne bude teško pomoći mu loviti ribe u umivaoniku, dok ne bude znao razlikovati vode u kojima ribe prebivaju, od voda u kojima ne prebivaju.

Darujte mu svoju blagost. Nemojte mu biti prepreka u životu, ali ga nemojte učiti da izbjegava prepreke na koje bude nailazio.

Podarite mu iskrenost. Osvjetljavajte njegov put, da se ne bi osjetio strancem u svijetu, i samome sebi.

Podarite mu postojanost. Vašem je djetetu neophodna vaša prisutnost i vaše okrilje. Ako se o vas neće moći osloniti, kako će u svoje srce znati sklanjati one koje će sresti?

Možete mu darovati saonice, lutku koja govori, električnu željeznicu, loptu, kocku, motocikl...

Ali ako mu ne podarite sebe, ništa mu niste podarili.

Barem nešto od toga možete podariti drugima.

I sebi samima.

Stjepan Lice

Postavljanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću u Subotici

*Piše: vlč. dr. Ivica Ivanković Radak
predsjednik Katoličkog društva „Ivan Antunović“*

Podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću (1815. – 1888.) u Subotici vezano je za proslavu jubileja 200 godina njegova rođenja, što je obilježeno 2015. godine. To je zajednička inicijativa Katoličkog društva „Ivan Antunović“, Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Uoči proslave 200. obljetnice rođenja Ivana Antunovića nastala je ideja o podizanju spomenika. Na poziv Grada Subotice, inicijativu za podizanje javnih spomenika i bista na području grada pokrenulo je Hrvatsko nacionalno vijeće 10. 06. 2013.,¹ te uputilo prijedlog za podizanje više spomen-obilježja, među kojima je i spomenik Ivanu Antunoviću. Prijedlog za spomen-obilježja načinio je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. *Komisija za podizanje i održavanje javnih spomenika na teritoriji grada Subotice* je, uvažavajući prijedlog Subotičke biskupije koji se temeljio na mišljenju Katoličkog društva, za to odobrila prostor pokraj katedrale-bazilike sv. Terezije Avilske.

Mjesto za spomenik nalazi se u užem centru grada, na reprezentativnom mjestu gdje se okuplja i prolazi veliki broj ljudi. Posjet katedrali sve više postaje sastavni dio kulturne i turističke ponude grada, čemu doprinosi

¹ Cjelokupna dokumentacija o podizanju spomenika biskupu Ivanu Antunoviću nalazi se u arhivi Katoličkog društva „Ivan Antunović“.

prije desetak godina uređen trg ispred katedrale, kao i sama obnova katedrale koja je u tijeku. Na tome mjestu je stajao spomenik Presvetoj Trojstvu.

U godini jubileja 200. obljetnice rođenja biskupa Antunovića, na sjednici Vijeća održanoj 26. 10. 2015. Katoličko društvo „Ivan Antunović“ donijelo je odluku o osnivanju *Odbora za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću*, te je dogovorno preuzelo daljnju koordinaciju oko podizanja spomenika. *Odbor* je svoju prvu sjednicu održao 28. 12. 2015., a sveukupno je imao 16 zasjedanja do konačne realizacije podizanja spomenika. Članovi su predstavnici triju institucija, nositelja projekta: msgr. Stjepan Beretić,

predsjednik *Odbora*, prof. Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Ivan Ušumović, član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća, vlč. dr. Ivica Ivanković Radak, predsjednik Katoličkog društva i Lazar Cvijin, potpredsjednik Katoličkog društva. Godine 2018., zbog novog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća, Ivan Ušumović je prestao biti članom *Odbora*, a Lazar Cvijin je nastavio rad u *Odboru*, u svojstvu predsjednika Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Odbor je najprije imao za cilj prikupiti temeljite informacije o postupku podizanja spomenika. Dana 23. 3. 2016. *Odbor za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću* je uputio *Poziv za dostavu idejnog rješenja*, na koji su pristigli prijedlozi četvorice autora:

Vid Vučak, profesor likovne kulture iz Zagreba
 Vjekoslav Filipović, magistar edukacije likovne kulture iz Osijeka
 Ivan Duraković, diplomirani restaurator – konzervator kipar iz Zagreba i
 Bernard Pešorda, akademski kipar iz Zagreba.

Nakon što je svoje mišljenje dala, za ovu prigodu osnovana, *Komisija* u sastavu: izv. prof. dr. art. Goran Kujundžić, akad. slikar-grafičar (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku), prof. Bela Duranci, povjesničar umjetnosti i + Tibor Szarapka, kipar, *Odbor* je na sjednici održanoj 17. 10. 2016., uvažavajući u potpunosti mišljenje *Komisije*, donio *Odluku o izboru idejnog rješenja za spomenik biskupu Ivanu Antunoviću* akademskog kipara Bernarda Pešorde.²

Zanimljiv je bio zaključak *Komisije*. Članovi su imali zadatak, neovisno jedan od drugoga, ne znajući imena autora i vrijednost samog autorskog rada, dakle, potpuno anonimno, od svih pristiglih, *Odboru* predložiti dva najbolja rješenja. Zaključak *Komisije* je bio da su sva trojica članova izdvojila ista dva idejna rješenja, od kojih su dvojica autorski rad Bernarda Pešorde stavila na prvo mjesto. Za *Odbor* nije bilo nikakve dvojbe, nego uvažiti zaključak stručne *Komisije*.

Svoj prikaz idejnog rješenja autor Pešorda je obrazložio na sljedeći način:

Naručitelj je u pozivu naznačio da bi u radu trebalo prepoznati svećenika i preporoditelja. Opravom i insignijama očito je da se radi o liku svećenika monsinjora – biskupa.

Preporoditeljsku ulogu među bačkim Hrvatima možemo istaknuti na plohamo kocke na kojoj sjedi. U reljefu i tekstu. To je jednim dijelom vidljivo na plohi kocke na kojoj je naznačena pšenica koja simbolizira euharistiju, kruh i kraj u kojem je djelovao biskup Ivan Antunović. Sve plohe su otvorene za sugestije Odbora.

Kao kipar smatram da je bitno naglasiti kompoziciju idejnog rješenja. U simboličnom govoru kocka na kojoj sjedi Antunović možemo povezati s prepoznatljivim znakom Hrvata, kao što je to „kockasti“ dres hrvatske nogometne reprezentacije i sl. U smislu kompozicije skica je zanimljiva sa svih strana. Sjedeći položaj označava njegovu učiteljsku ulogu kako u crkvenom tako i na nacionalnom planu.

² Bernard Pešorda, rođen je 22. 8. 1966. u Slavonskom Brodu. Završio je Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu 1993. godine u klasi prof. Stipe Sikirice. Od radova ostvarenih u javnom prostoru navodim najznačajnije:

– Crkva sv. Dizme (Kaptol) u Zagrebu, reljefi u bronci kao i cijeli interijer u kamenu, drvu, staklu.

– Crkva Bezgrešnog začeća BDM Zagreb – Malešnica: reljef Bezgrešnog začeća BDM u bronci.

– Župne crkve i kapelice: u Vladislavcima, Donjem Miholjcu, Donjim Andrijevcima, Aljmašu (replika Gospe od utočišta ispred crkve), Slavonski Brod itd.

– Na poseban način ističe se monumentalni kip u bronci Uskrslog Krista na Kalvariji u Aljmašu.

U ovom slučaju nemamo „dosadnu“ stranu i nezanimljivu stranu kipa u javnom, reprezentativnom prostoru na kojem je predviđeno njegovo postavljanje. Skica je razigrana, dinamična, izražajna, s naglašenim karakternim osobinama portreta osobe koju predstavlja.

Poruka spomenika je, dakle, na tragu preporoditeljske ideje, čiji je nositelj među Hrvatima u Bačkoj bio biskup Antunović, odnosno sam izgled očituje njegovu središnju životnu misiju, ponajprije kao svećenika, a potom preporoditelja bunjevačkih Hrvata. Spomenik je izliven u bronci, u prirodnoj veličini i sjedećem položaju visine 180 cm, a na njemu stoji natpis *Biskup Ivan Antunović, 1815. – 1888.* Urezano je također i njegovo životno geslo *Sve za vjeru, narodnost i riječ svoju.*

Podizanje spomenika odvijalo se u tri faze. Prvi korak je bila izrada gipsanog odljeva spomenika. Nakon kompletiranja potrebnih preduvjeta, akademski kipar Bernard Pešorda je tijekom jeseni 2017. godine izradio većim dijelom gipsani odljev spomenika biskupu Ivanu Antunoviću. Drugi korak je bilo izlivanje u bronci, što je učinjeno tijekom jeseni i zime 2018. – 2019. godine, u Livnici Antal u Subotici. Realizacija treće i završne faze podrazumijevala je izradu projektne dokumentacije, izvođenje građevinskih radova izrade postamenta i svega što je potrebno za postavljanje.

U tu svrhu *Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika kulture Subotica* izdao je *Rješenje o mjerama tehničke zaštite* kojim su definirani uvjeti za postavljanje spomenika. *NORTH Engineering* je izradio idejni projekt postavljanja spomenika, za koji je *Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika kulture* izdao *Rješenje kojim se daje suglasnost na idejni projekt postavljanja spomenika.*

Dana 21. 12. 2018., Gradonačelniku grada Subotice upućen je zahtjev, popraćen cjelokupnim materijalima, da se donese odluka o postavljanju *spomenika biskupu Ivanu Antunoviću*, te nakon toga da se kompletni predmet prosljedi Skupštini grada, kako bi ista prijedlog odluke uvrstila u dnevni red sjednice, te donijela konačnu odluku o postavljanju spomenika biskupu Ivanu Antunoviću.

**Prigodom 200. obljetnice rođenja Ivana Antunovića
spomenik podižu Hrvatsko nacionalno vijeće,
Katoličko društvo „Ivan Antunović“
i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.**

Subotica, 15. 10. 2020.

Gradsko vijeće Grada Subotice 17. 3. 2020. razmotrilo je nacrt i utvrdilo prijedlog Odluke o postavljanju spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, te ga uputilo Skupštini grada. Skupština Grada Subotice je konačno, na svojoj 28. sjednici donijela *Odluku o postavljanju spomenika biskupu Ivanu Antunoviću*, 28. 5. 2020., koja je objavljena u Službenom listu Grada Subotice (br. 26, god. LVI, od 28. 5. 2020., na str. 286).

Nekoliko dana prije otkrivanja spomenika pojavili su se prigovori i optužbe kako se u procesu podizanja spomenika dogodila tzv. „zlouporaba Skupštinske odluke“. Takvi navodi se teško mogu okarakterizirati pozitivnim predznakom. Naime, na postamentu spomenika stavljen je natpis kojom prigodom i tko podiže spomenik sljedećeg sadržaja: *Prigodom 200. obljetnice rođenja Ivana Antunovića spomenik podižu Hrvatsko nacionalno vijeće, Katoličko društvo „Ivan Antunović“ i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Subotica, 15. 10. 2020.* Prigovor se temeljio na stajalištu kako u skupštinskoj odluci od 28. 5. 2020. nema spomena drugih dviju institucija, osim Katoličkog društva. Na ovo treba istaknuti sljedeće. U završnom obrazloženju, koje je bilo dostavljeno gradskoj upravi prije donošenja skupštinske odluke, jasno je stajalo da je to zajednička inicijativa, Katoličkog društva „Ivan Antunović“, Hrvatskog nacionalnog vijeća i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Isticanje kako se radi o zajedničkoj inicijativi, stajalo je u svakom dopisu koji je bio slan, tijekom cijelog postupka nastajanja spomenika. Isto obrazloženje je sadržavalo kratki životopis Ivana Antunovića, značaj njegova života i djela, te da se spomenik podiže prigodom 200. obljetnice rođenja. Zaključno, gradska uprava je pripremajući navedenu odluku koju je najprije utvrdilo Gradsko vijeće, a potom uputilo Skupštini Grada Subotice na donošenje konačne Odluke o postavljanju spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, uzela samo dijelove u kojima se ne navodi da je to zajednička inicijativa triju institucija, niti dijelove koji govore o Ivanu Antunoviću unutar hrvatskog kulturnog konteksta. Drugim riječima, Odluka je nastala na temelju dostavljenog obrazloženja koje je bilo pročišćeno od bilo kakvog hrvatskog predznaka. Epilog svega je da je ujutro, na dan otkrivanja spomenika, natpis na postamentu bio prekriven.

Spomenik biskupu Ivanu Antunoviću svečano je otkriven 15. listopada 2020., na svetkovinu sv. Terezije Avilske, zaštitnice katedrale i zaštitnice grada Subotice

Biskup Ivan Antunović bio je jedna od najznačajnijih osobnosti među Hrvatima u Ugarskoj u XIX. stoljeću. Bio je veliki narodni prosvjetitelj i preporoditelj, kalački kanonik i naslovni biskup bosonski, pokretač preporoda

među ugarskim Bunjevcima i Šokcima, publicist i prozni pisac. Pokretač je *Bunjevačkih i šokačkih novina* i *Bunjevačke i šokačke vile*. Kako je u svo-
me obraćanju naglasio msgr. Stjepan Beretić, katedralni župnik i predsjednik
Odbora za podizanje spomenika, „Ivan Antunović zavrijedio je spomenik u
Subotici, gradu koji je iskreno volio“.

Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici
Srbiji u svojem je obraćanju govorila o vrijednostima za koje se zalagao bi-
skup Antunović. Ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske
Gordan Grlić Radman kazao je kako „značaj biskupa Antunovića kao prepo-
roditelja nije bio samo za Hrvate, već i za opći suživot i toleranciju u vrije-
me Austro-Ugarske“. Svečanome otkrivanju spomenika nazočio je Zvonko
Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike
Hrvatske. Tijekom programa nazočnima se obratio i Igor Mirović, izasla-
nik predsjednika Republike Srbije Aleksandra Vučića i predsjednik vlade AP
Vojvodine koji je kazao kako se „nada da će otkrivanje spomenika Ivanu
Antunoviću, kao i sutrašnji događaj kada će Hrvatskom nacionalnom vijeću
biti predana na upotrebu rodna kuća bana Jelačića u Petrovaradinu, označiti
jednu vrstu puta prema uzorima koji su radili na zajedničkim vrijednostima a
koje sasvim sigurno u vremenu pred nama moramo uzeti kao vrijednosti vo-
dilje“. Među nazočnim gostima bili su članovi diplomatskih predstavništava
Republike Hrvatske, čelnici Grada Subotice, ostalih razina vlasti u Republici
Srbiji, a značajna je bila nazočnost Ivana Gugana, predsjednika Hrvatske dr-
žavne samouprave u Republici Mađarskoj, kao i čelnika samouprava iz grada
Baje i Kalače.

Čast otkrivanja spomenika pripala je nositeljima slavlja 110. *Dužijance*,
bandašici Marijani Matković i bandašu Josipu Šarčeviću. Predsjednik Kato-
ličkog društva „Ivan Antunović“ i koordinator svih aktivnosti na podizanju
spomenika vlč. dr. Ivica Ivanković Radak govorio je o svim aktivnostima
koje su prethodile podizanju spomenika koji je plod dugog i ustrajnog rada.

Upućujući zahvale svima koji su u podizanju spomenika sudjelovali na-
glasio je doprinos Prvostolnog kaptola zagrebačkog te je ovom prigodom
pročitano pismo pomoćnog biskupa zagrebačkog i velikog prepozita Pr-
vostolnoga kaptola zagrebačkog msgr. Ivana Šaška koji u svojem pismu na-
vodi kako, „budući da nisu u mogućnosti sudjelovati na svečanome otkriva-
nju spomenika biskupu Ivanu Antunoviću ovim putem u ime svih kanonika,
članova Prvostolnoga kaptola zagrebačkog, upućuju čestitke na ostvarenju
toga vrijednog djela, u kojemu su i sami rado sudjelovali“, kako se navodi u
pismu msgr. Ivana Šaška.

Kako se navodi u pismu msgr. Ivana Šaška „spomenik je jedan od izra-
žaja spomena, sažetak života i događaja kojemu je smisao ojačati vrjednote,

učvrstiti nadahnuća i produžiti životnost u pamćenju pojedinaca, zajednica i naroda. Tako ovaj spomenik nije samo odraz prošloga, nego potvrda prisutnosti u sadašnjosti onih oslonaca koje se smatra bitnima i za budućnost“. Govoreći o izgledu i značenju spomenika msgr. Šaško navodi: „Odlučili ste prikazati lik biskupa Antunovića zagledanoga u knjigu koju drži u jednoj ruci, dok drugom pridržava svoj prsni križ. To su istinski oslonci koji povezuju poglavito Sveto pismo i otajstvo Otkupljenja, čovjeka i Boga koji se objavljuje u čudesnim djelima svoje ljubavi; koji je stvorio svijet i u njemu čovjeka na svoju sliku; koji je svakomu čovjeku dao da bude oblikovan susretom i zajedništvom s drugima, određenom kulturom, jezikom, domom, narodom i domovinom, usmjeren prema vječnosti.“

Podizanje spomenika su pomogli Prvostolni kaptol zagrebački, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatska biskupska konferencija, Osječko-baranjska županija, Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“, Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanac“ i pojedinci svojim priložima.

SUZA

Suza se javi u bolu i sreći,
suze mogu potocima teći.
Tko zna koliko suza u jednom životu ima.
Ta suze su ipak za ljude, jasno je svima.

Suze mogu mnogo toga reći.
Mogu boljeti, mogu peći...
A postoje i one jedinstvene,
teške, bolne.

Samo jedna takva suza
koja sklizne niz lice
prijatelja u bolesti,
jača je i teža od svih rijeka suza.
Takva suza ostaje da traje,
da boli i sjeća.
Uspomena na tu suzu
svakim danom je veća.

Kata Milodanović Ostrogonac

Ostvarenje dogovora i odluke
nakon 123 godine (1897. – 2020.)

Spomenik biskupu Ivanu Antunoviću

Piše: Andrija Anišić

U pripremi za otkrivanje spomenika biskupa Ivana Antunovića sjetio sam se da sam negdje vidio kako je podizanje spomenika ovom našem Velikanu planirano i ranije. Pronašao sam članak pod naslovom „Spomenik Antunoviću“ koji je objavljen u *Nevenu* za 1897. godinu na str. 149-152, a potpisao ga je Blaž (Modrošić) koji je bio veliki prijatelj i suradnik biskupa

Spomenik Antunoviću.

Lipova, na blagdan Sv. Stipana kralja, 1897. Danas bi trebo

Odlučimo dakle svi jednoglasno da ćemo velikanu našem Antunoviću, na vječnu uspomenu i na ponos bunjevačko-šokačkoga roda, podići sjajan od granita il mramora spomenik, a na njem da bude njegov napis i njegove u kratko nanizane radnje, posljedice njegova veleuma. U javnom današnjem metežu naših sokolskih Subotičanah, bez ljubavi, jedinosti, bratstva, sloge, i reda, uspješno toga još nemožemo postići, jer nam baš našinci bacaju zamke pod

— 152 —

noge. Odbor dakle nek se sastavi, milodare kupi, pa ćemo velikanu Ivanu Antunoviću podići u bijeloj našoj Subotici kraj crkve Sv. Terezije il na glavnom trgu sjajan spomenik.

Ivana Antunovića. Osim tog članka, u malom istraživanju otkrio sam i druge pokušaje podizanja spomenika našem Velikanu. Sve što sam otkrio glede toga sadržano je u ovom članku.

Prvi spomen spomenika biskupu Ivanu Antunoviću

Blaž u spomenutom članku „Spomenik Antunoviću“ opisuje zapravo jedan događaj od 23. ožujka 1873. godine u želji da podsjeti čitatelje *Nevena* tko je i kakav je bio Ivan Antunović, kakva mu je bila narav i način njegova djelovanja. Sve to može biti zanimljivo podsjećanje sada kada njegov dragi lik konačno resi naš grad i prostor pored naše katedrale-bazilike sv. Terezije.

Prenosim samo dijelove članka onako kako stoji u originalu, s neznatnim izmjenama, radi lakšeg razumijevanja.

Lipova, na blagdan Sv. Stipana, kralja, 1897.

/.../ Ja sam se 1873. g. 23. ožujka požurio pokojnom našem Antunoviću u Kaloču da se s njim porazgovorim o „Vili“, gdje da se izdaje i kako da se nastavi. A pokojni, neumrlji Ive Antunović reče mi „o tom sutra“ i, prešli smo na druge predmete našeg razgovora. Okrene se, ode u kujnu gospoји, svojoj ukućanici, rođakinji, da uglavi večeru i broj gostih meni za ljubav uzvanih. Znao je da ja dolazim, jer je svoj batar poslao po mene na Dunav, kako sam mu piso.

Bila je sočna večera i bijelo staro vino. Gostih osam. Poslije večera ustali smo i, jedan drugom ruku pružili i „na zdravlje“ zaželili. Kardinal se iz Rima vratio u Budapeštu, i tamo mu se poklonio jedan stari kapelan, da ga imenuje župnikom. Antunović ga zapito: je li mu obećo tu župu? Jest! – Onda ste ju izgubili. Drugi put je stožernik-nadbiskup povjerio konzistorij, da vrhu nekog važnog predmeta donesu dosudu. Predsjednik Antunović sa članovima bez iznimke ovo i ono, a stožernik stupa u sobu i rekne: ja pako hoću ovako. Kad ćete Vi, stožerniče, tako onda nama nema ovdje mjesta. Ajdmo kući.

Iz ovih i ovakvih riječi proizlazi da Antunović, zakonit i legalan čovjek, nije ništa popuštio od svoga uvjerenja. U svih okolnostih odzivu svoje pravedne naravi dokolan, on je pravim putem udarao k cilju svojih željah bez obzira na strančarstvo svojih poglavicah. I u tom se je svakom zgodom junački vladao i uvijek svoje zdrave prijedloge vitežki branio. A šta da duljim o njem? On je bio borac i naređaoc za sve što je njegovom milom Rodu u korist išlo. A takvih je značajnih ljudi malo na svijetu.

Uostalom ja ne znam gdje je i kad je rođen, gdje je polazio nauke, kako se je do svog visokog znanja i zvanja popeo. To samo znam tko je i kakvi je bio iza kako je stari Nehiba i Kubinski u Gospodu preminuo, i kad je velikim prepozitom i začastnim biskupom postao. Kao s takovim odličnim mužem Antunovićem ja sam onu večer, cio drugi dan i treći dan ujutru prijateljski i povjereno govorio. /.../ Do večere smo uglavili taj dan, gdje da „Bunjevačka i Šokačka Vila“ izlazi i pod kojimi uvjeti da cvjeta. Sve na kraj koncu, treći dan sam se od plemenita Ivana Antuna, – tako se je neumrli u žurbi podpisivo – izljubio, oči mi zasuzile i nekom duševnom boli ga ostavio i nikad ga više nisam vidio. Godinu danah na to piše mi iz Beča da u dvorskom arhivu iztražuje prastare listine Bunjevacah i Šokacah ugarski – a bez krajcare u džepu. Slavni Antunoviću! Ti si baco svoje hiljade, svoj bogati prihod u knjigah i listovih svomu narodu u naručaj. Kud veća ljubav, kud veće i plemenitije srce od Tvoga prema rodu Tvomu! (Blaž, Spomenik Ivanu Antunoviću, *Neven*, 9 (1897.), str. 149-151).

Navedeni članak Blaž zaključuje riječima: Odlučimo dakle svi jedno-glasno (ne kaže tko ni gdje – op. AA) da ćemo velikanu našem Antunoviću na vječnu uspomenu i na ponos bunjevačko-šokačkoga roda podići sjajan od granita il mramora spomenik, a na njem da bude njegov napis i njegove ukratkato nanizane radnje, posljedice njegova veleuma.

U javnom današnjem metežu naših sokolskih Subotičanah, bez ljubavi, jedinstvi, bratstva, sloge i reda uspješno toga još ne možemo postići, jer nam baš našinci bacaju zamke pod noge. Odbor dakle nek se sastavi, milodare kupi, pa ćemo velikanu Ivanu Antunoviću podići u bijeloj našoj Subotici kraj crkve Sv. Terezije il na glavnom trgu sjajan spomenik. (str. 151-152).

Dobrotvorno društvo „Ivan Antunović“ i spomenik

U nastavku istraživanja o spomeniku Ivanu Antunoviću otkrio sam u idućim brojevima *Nevena* na što se zapravo odnosi onakav zaključak Blaža u gore opisanom članku. Naime, u *Nevenu*, br. 11/1897., str. 163-166, ponovno se govori o spomeniku u članku „Uspomena na stare“ s potpisom „Uredništvo“ (urednik *Nevena* tada je bio Nikola Matković, posjednik i povjerenik Matice Hrvacke – op. AA). Autor ukazuje na činjenicu da svi narodi časte svoje velikane te bi tako trebali činiti i Bunjevci jer imaju Ivana Antunovića, „branitelja, naučitelja Bunjevaca“. Zatim nabroja njegova najvažnija djela, podsjeća na njegove *Novine* i ističe: „Sve to ime Antunovićevo navišćiva. Sve to jasno govori da je Ive Antunović otac naroda, otac današnje Bunjevine, koji i danas u tudjini otpočiva, gdi neće da znađu za njega; niti mu ko igda i svete vode baci. Nema spomenika, nema, zaklade, nema zavoda, koji

bi iz harnosti potomaka navišćivao ime Ive Antunovića“. U nastavku članka podsjeća na apel Blaža Modrošića koji je „zaslužni starina i drug velikog Pokojnika“. On je pozvao „da se sjetimo Antunovića i njegovom imenu digne-
mo spomenik“. Uz ovaj poziv uspoređuju se uvažena glasila *Obzor* i *Vienac* (časopisi koji su izlazili u Zagrebu – op. AA) te nas sjećaju na ovu plemenitu dužnost. A mi zahvaljujuć se na bratinskim opomenama izjavljujemo da naš vrli začetnik nije ni danas bez svakog spomenika. Mi smo mu virni i stalni spomenik, pošto je *Neven* pravi izliv srca njegovoga, mi smo tumač pameti njegove. A još veći spomenik mu gradimo u svisti Bunjevaca i Šokaca, kad u duhu Ive Antunovića pobuđujemo narodu ljubav prema sebi, prema vrlinama i blagu svojem.“

U istom članku autor nabraja što će se poduzeti da se započne „javno i otvoreno kultus-štovanje velikoga Ive Antunovića“, te nabraja sljedeće:

1. Pozivljemo naš narod da se u svojim molitvama i narodnom životu sića Ive Antunovića. Nastojmo ljubiti roditelje svoje, jezik materinski i cio naš narod u duhu Ive Antunovića. Zagovarajmo naš materinski jezik u crkvi, u škuli, u upravi i društvenom životu; nastojmo još i žrtvom pripomoći čast našega jezika, kako je veliki pokojni Ivan Antunović žrtvovao za njegov rad svoj, vrime svoje i novac svoj.

2. Pod imenom Ivana Antunovića osnivamo jedno bunjevačko dobrotvorno društvo za unaprijeđenje naših kulturnih ciljeva. Uredništvo „Nevena“ već od prija radi o osnivanju ovakog jednog društva. **Povodom gori navedenih opomena Uredništvo se naše porazgovorilo sa narodnim prijateljima i odlučilo je da će u vičitu hvalu prema pokojnom dobrotvoru bunjev-
šitne osnovati „Dobrotvorno društvo Ivana Antunovića“ i ovako će mu dignuti živi spomenik koji će za naš narod biti veći i važniji nego ikaki mramor kamen.**

Pozivljemo dakle naše prijatelje da budu zagovornici u narodu ove ideje, i dotle dok javno ne osnujemo odbor osnivački za „Dobrotvorno društvo Ivana Antunovića“ molimo naše prijatelje da svoje savite i ponude u korist Društva šalju upravo uredništvu *Nevena* u Suboticu, koje će i tako biti glavna činjenica i posli u našem Društvu.

Za formalni spomenik Ivi Antunoviću će se ovo Društvo vrimenom starati. Zato i glede spomenika svaka želja se dotle našem Uredništvu ima šiljati.

U ovoj namiri kličemo dakle mi danas: Slava starim dobročiniteljima naroda! Slava Ivanu Antunoviću!

Neven i sljedeće, 1898. godine nastavlja pisati o „Dobrotvornom društvu Ivana Antunovića“ i to, kako ističe „Uredništvo“, objavljuje „Tri članka

u korist dobrotvornog društva za njegovanje ljubavi roda i jezika materinskog; za pomaganje siromašnih učenika bunjevačkih i za bunjevačku knjigu, **a potom za spomenik pokojnom velikanu Ivanu Antunoviću.** Članci su objavljeni u 1., 2. i 3. broju, na sljedećim str. 3-4; 19-21; 35-37. U ovim člancima, koje je očito pisao urednik Nikola Matković, najprije se podsjeća na lik biskupa Ivana Antunovića „koji je bio duboko odan Bogu, kako je bio srićan kad je mogo zapovidi Božje izvršivati“. Posebno se govori o njegovoj ljubavi prema roditeljima, napose prema majci, i cijelom njegovom Rodu. Te uvodne misli koje je autor nazvao „razmatranje“, zaključuje molitvom zahvale Bogu za Antunovića i njegovu ljubav prema materinskom jeziku, a zatim u podnaslovu „Račun“ slijedi ova objava: **„S ovim počimamo rad za osnivanje ‘Dobrotvornog društva Ivana Antunovića’.** Još u dva broja ćemo nastaviti crtanje ideja, na kojima želimo mi osnovati ovo društvo **i ako se ne porodi kaka raspra, koja bi želila produženje raspravljanja,** sazvat ćemo jednomišljenike naše, podaštrit ćemo jim pridlogopravila, koja će se onda imati poslati visokom ministarstvu radi odobrenja.“ **Zatim nabraja tko je i koliko uplatio za spomenik Ivanu Antunoviću.** Među darovateljima su Ilo Gromović (Ilija Kujundžić), Staniša Neorčić, Blaž Modrošić, o. Stjepan Vujević, Pavao Kujundžić i drugi.

U drugom nastavku članka pod naslovom „Dobrotvorno društvo Ivan Antunović“, autor najprije govori o milosrđu u Svetom pismu i podsjeća kako su Bunjevci nekoć bili milosrdni, ali su se slabo zauzimali za školovanje djece iz siromašnih obitelji. Biskup Antunović se zauzimao da se to promijeni i sam je školovao mnoge đake te zaključuje: „Rad Ivana Antunovića odkrio je prid nama tajne naroda i pokazo da se u siromašnijem našem narodu mnogo blaga umnog krije. To je čisto zlato zakriveno u našim rudnicima. Ivan Antunović ga je počeo iskopavati i u životu promećati. Ovo plemenito dilo smo radi mi nastaviti.“ U nastavku članka ponovno objavljuje pod naslovom „Namiravamo“ odluku da se osnuje Društvo „koje će u duhu našeg velikana pomoći pružati siromašnijim bunjevačkim đacima, od kojih se nada da će vrsni biti škole svršiti i narodu u pomoć priteći“. U zaključku je „Prošnja za narod“ u kojoj se moli novčana pomoć za osnivanje Društva koje će imati dvostruku svrhu: „ublažit ćemo siromaštvo u prvom redu, a nadalje promaknit ćemo našu prosvitu, po primjeru velikog Ivana Antunovića“. Slijedi još i poziv na slogu: „**Ali pošto među nama nema velikana koji bi ovo dilo mogo sam izvršiti zato nam triba zajednički rad, jer mnogi i nejački mogu stvoriti što, po onoj našoj riči: slogom rastu male stvari**“ (str. 19-21).

U trećem nastavku članka pod naslovom „Dobrotvorno društvo Ivan Antunović“ autor se osvrće na književni i spisateljski rad velikog Antunovi-

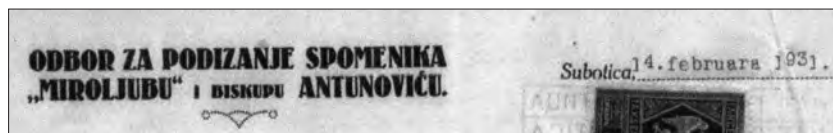
ća i naglašava da taj rad mora netko nastaviti. I zato „namiravamo osnovati ‘Dobrotvorno društvo Ivana Antunovića’ u kojem bi bio i odjel pod nazivom ‘zbor književni’“, te stoga i apel: „pozivljemo daklem svu našu učeniju braću da se slože oko Dobrotvornog društva Ivana Antunovića, jer ovo će bit pozvano da otpoče kulturni rad za bunjevštinu sustavno. Ovo će biti jedno naše lipo kolo u kojem će se uvažiti manje i veće sile za narodnu stvar, a dat će Bog pa će slogom našom narasti i ova za sad malena stvar“ (Ur., str. 35-37).

Zanimljivo je da u dva posljednja članka nema više riječi o spomeniku, a još je važnije ustvrditi da u narednim brojevima *Nevena* više nema ni spomena o spomeniku ni spomena o Dobrotvornom društvu. Očito da nije došlo do željene sloge, pa je i inicijativa za to značajno djelo propala.

Odbor za podizanje spomenika „Miroljubu“ i biskupu Antunoviću

Stevan Mačković, prof., arhivski savjetnik Historijskog arhiva u Subotici, na Međunarodnom znanstveno-stručnom skupu „Ivan Antunović – narodni preporoditelj u Ugarskoj“ (Subotica, 2015.) prikazao je Zapis o Ivanu Antunoviću u građi Povijesnog arhiva u Subotici. Svoje predavanje prof. Mačković je objavio na web-stranici: <https://historysubotica.wordpress.com/zapisi-o-ivanu-antunovicu-u-gradi-povijesnog-arhiva-subotica/>.

Među spisima koje je prikazao nalazi se i molba Odbora za podizanje spomenika „Miroljub“ i biskupu Antunoviću. Molba je upućena „Slavnom gradskom Senatu“, 14. veljače 1931. godine. Odbor moli da mu se „za podizanje spomenika Anti Evetoviću „Miroljubu“ blagoizvoli ustupiti mjesto koje je Odbor našao i smatra da će dostojno odgovarati radu Maestra Ivana Meštrovića a ujedno će biti na ukras grada Subotice“. Dopis su potpisali Blaško Rajić, predsjednik Odbora i Ljudevit Vujković Lamić, tajnik. U tom dopisu se ne spominje spomenik Ivanu Antunoviću, ali je zanimljivo vidjeti izrađeni memorandum Odbora koji ovdje objavljujem kao fotografiju.

O Odboru pišu i *Subotičke novine*, br. 6/1931. na naslovnici, pod naslovom „Spomenik Miroljubu“: „Ante Evetović, župnik valpovski, umro je prije deset godina. On je za života pisao mnogih lijepih pjesama koje su izašle u *Nevenu*, u *Bunjevačkoj Danici* a po koja i u *Vijencu*. Prigodom 10. godišnjice njegove smrti Subotičani su se složili u Odbor da svome bunjevačkom pjesniku podignu spomenik i da se sotim priprave za rad oko podizanja spomenika velikom Antunoviću, kojemu će 1938. godine biti 50. obljetnica smrti. Bista Ante Evetovića već je gotova a otkrivanje će biti 15. marta.“ Nažalost, kako znamo, to se nije dogodilo. Spomenik je otkriven tek 16. kolovoza 1936. u okviru manifestacije 250. godišnjice doseljavanja veće grupe Bunjevaca u ove krajeve.

Podizanje veličanstvenog spomenika Ivanu Antunoviću

Novi trag o spomeniku Ivanu Antunoviću otkrivam u *Subotičkim novinama*, br. 10/1936., na str. 3 u članku „Tri bunjevačka velikana“, autora Petra Pekića. On, pišući o nadolazećoj proslavi 250. obljetnice dolaska Bunjevaca u Bačku i preuzimanja vlasti od Turaka, ističe: „Pohvalna je odluka ‘Subotičke Matice’ koja je u sporazumu sa svim našim prosvjetnim i društvenim institucijama odlučila... da se **otkrije spomen-slika najvećeg bunjevačkog rodoljuba i preporoditelja biskupa Ivana Antunovića**, nadgrobni spomenik Paji Kujundžiću i poprsje pjesnika Miroljuba Ante Evetovića“ te dodaje: „Priznanje velikim ljudima ujedno odaje visine kulture i samosvijesti naroda, što i Hrvati-Bunjevci u Subotici ovom prilikom dokazuju kada se na tako dostojan način odužuju svojim velikanima čija je uglavnom zasluga da hrvatski narod u ovim krajevima živi, bori se i napreduje.“ Pri kraju članka o Antunoviću autor dodaje: „**Za tolika djela je (Antunović) neosporno zaslužio mnogo više nego spomen-sliku. Za sada je toliko učinjeno, ali zahvalni Bunjevci i Šokci se spremaju da mu se 1938 prilikom pedesetogodišnjice njegove smrti dostojno oduže podizanjem veličanstvenog mramornog spomenika**“ (str. 3). (O spomenutoj slici-portretu Ivana Antunovića bit će riječi u nastavku ovoga članka).

Dogovor o podizanju spomenika biskupu Ivanu Antunoviću

Stevan Mačković je, u navedenom članku, predstavio još jedan zanimljiv zapis koji se čuva u Arhivu grada Subotice o podizanju spo-

menika biskupu Ivanu Antunoviću. Dopis je s memorandumom *Nevena*, bunjevačkog političkog nediljnika, bez broja i datuma (urednik je tada bio Joso Šokčić). Radi se o dopisu koji je upućen Gradu – Marku Juriću, prvom čovjeku Grada i narodnom poslaniku. **Riječ je zapravo o inicijativi za formiranje Odbora za podizanje spomenika Ivanu Antunoviću.** (Očito se radi o novom Odboru, jer Odbor iz 1931. nije uspio realizirati i spomenik Ivanu Antunoviću, nego samo Anti Evetoviću Miroljubu – op. AA).

Prenosim popis institucija „koje bi trebalo sazvati“ na spomenuti dogovor, kako stoji u dopisu. Navedene su sljedeće ustanove: **Bunjevačka matica; Pučka kasina; Bunjevačka čitaonica II. krug, Društvo biskup Ivan Antunović** (vjerojatno Jugoslovensko nacionalno društvo „Biskup Ivan Antunović“, jer Dobrotvorno društvo Ivan Antunović očito nije osnovano – op. AA), **Bunjevačko momačko kolo, Dobrotvorna zadruga Bunjevačka, Bunjevačko omladinsko kolo (Barnaba Mandić), Subotička Matica** i eventualno, radi propagande, **Klub novinara i književnika.** A rukom je još opisano **Katoličko divojačko društvo.**

U nastavku dopisa stoji: „**Na ovom dogovoru treba rešiti da se na jednoj široj konferenciji, koju ćete takođe Vi pozvati, obrazuje ODBOR ZA PODIZANJE SPOMENIKA.** U taj novi odbor po mom mišljenju treba da udju kao počasni predsednici Mijo Mandić i biskup Budanović. Predsednik treba Vi da budete kao narodni poslanik. Potpredsednik nek bude Blaško Rajić kao predsednik Subotičke matice. Za sekretara bi bio najbolji dr. Ivan Poljaković ili advokatski pripravnik Balint Vujkov, naš najdarovitiji književnik. Odbor će zatim rešiti pitanja izgradnje spomenika, koji kako sam rekao košta oko 75.000 dinara, ako nam Meštrović bude izradio model. Ma koje preduzeće zadovoljiće se time da se ta svota plati u roku od tri godine iz priloga koji je grad na svečanoj skupštini doznačio u iznosu od 100.000 dinara u obrocima po 25.000 dinara. Prvi dogovor trebalo bi sazvati još ove nedelje, jer kasnije zbog parlamenta nećete biti toliko slobodni kao sada.“

U istom članku (prezentaciji) Stevana Mačkovića nalazi se „Izvadak iz zapisnika svečane sjednice gradskog vijeća održane u Subotici dana 13. 11. 1938. godine pod brojem: 187/1938. G. V. – IV br. 5518/1938. u kojem se kao predmet navodi: **Ustanovljenje doprinosa grada za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću.**

U Izvratku zapisnika stoji: „**Mjesni odbor za proslavu 20. godišnjice oslobođenja i ujedinjenja u Subotici na svojoj sjednici 22. oktobra 1938. odlučio je da se poradi oko akcije za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, najvećem bunjevačkom borcu za slavenstvo svih vremena i**

u vezi toga podneo je prijedlog da grad Subotica u toku nekoliko godina u svom budžetu osigura svotu od din. 200.000,- što bi bilo dovoljno da se podigne spomenik dostojan rada i imena ovog bunjevačkog velikana.

Gradsko vijeće po saslušanju pripremnog odbora, a na osnovi par. 88 i 94 Zakona o gradskim općinama donosi ovu ODLUKU: **Gradsko vijeće rješava da se pridruži akciji Mjesnog odbora za proslavu 20. godišnjice oslobođenja i ujedinjenja u Subotici za podizanje spomenika bunjevačkom velikanu biskupu Ivanu Antunoviću s time da se to podizanje spomenika izvrši iz dobrovoljnih priloga kako pojedinaca, tako i korporacija a u vezi toga doprinosi svoj prilog u ukupnom iznosu do din. 100.000,- što će se kroz četiri godine predvidjeti u budžetu grada i to svake godine po din. 25.000,- počevši od 1. aprila 1939. godine kod pozicije „Nagrade i pomoći“.**

Odluku su potpisali dr. Kandelac, zamjenik predsjednika i Đorđe Pilić i Kalor Miljački Matak kao ovjeritelji.

Ova odluka je bila i posljednja u nizu pokušaja, inicijativa, nastojanja i odluka da se biskupu Ivanu Antunoviću podigne spomenik u Subotici. Toliko sam bar ja uspio otkriti u ovom kratkom istraživanju.

Zaključak

Dug je bio put podizanja spomenika velikanu hrvatskog naroda – bunjevačkog roda, biskupu Ivanu Antunoviću. Ovaj kratki prikaz govori o tom putu, o željama, nastojanjima i odlukama tom nastojanju, pa i borbi da mu se u Subotici podigne spomenik kakav je zaslužio svime što je učinio za svoj narod. Nažalost, vidljive su sličnosti tih povijesnih nastojanja sa suvremenim nastojanjima i borbama za podizanje spomenika Ivanu Antunoviću. Na sreću, suvremena borba bila je uspješna za razliku od one tijekom duge povijesti od 1897. godine pa do 2020. Bogu hvala, vелеbni spomenik sad krasi našu Suboticu, u blizini je naše katedrale, baš kako su to naši preci i željeli i planirali. Volio bih da ovaj spomenik odigra onu ulogu koju su željeli oni koji su, nekoć i sada, planirali podizanje ovakvog jednog spomenika. Nek biskup Antunović neprestano ponavlja nama i budućim generacijama: „Sve za vjeru, narodnost i riječ svoju“.

Za iduću *Danicu* pripremit ću povijest portreta i reljefa biskupa Ivana Antunovića i spomen-ploča podignutih njemu u čast.

Posljednji Gizdarev

roman biskupa Ivana Antunovića

Piše: Dragan Muharem

Zasluge velikog preporoditelja bačkih Hrvata, biskupa Ivana Antunovića, u živoj su svijesti ovdašnjeg puka. Među mnogim inicijativama u prilog očuvanja spomena na biskupa Antunovića ističemo nedavno postavljanje biste s njegovim likom pored subotičke stolne crkve. Za pretpostaviti je da će to dati većega zama-ha u proučavanju njegove ostavštine i za-uzetijem vrjednovanju njegove misli i dje-la. Na ovim stranicama donosimo sažete misli o Antunovićevu romanu *Posljednji Gizdarev*, koji je sve donedavno bio ču-van u rukopisu i nepoznat široj javnosti. U

povodu 200. obljetnice rođenja hrvatskog preporoditelja u Bačkoj Ivana An-tunovića, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj zajednički su objavili roman *Posljednji Gizdarev, Pripoviest, osnovana po Ivanu Antunovich bivšem uredniku „Bunjevačkih i šokačkih no-vinā“*. Roman je izašao tijekom mjeseca lipnja 2015. godine, u biblioteci Prinosi za istraživanje književne baštine, knj. 3, u nakladi od 500 primjeraka. Objelodanjanjem ovog djela pružena nam je prigoda još opsežnije prodrije-ti u Antunovićev prosvjetiteljski i svjetonazorski program. Roman *Posljednji Gizdarev* na tragu je njegovih gorljivih težnji za buđenjem naroda i njegovim preporodom. Kao što nam je i poznato, romani su općenito imali istaknutu ulogu u nacionalnim pokretima 19. st., jer su bili mediji preko kojih su nacio-nalne ideje dopirale do širih slojeva ljudi. Antunović je u njima vidio snažnu didaktičku moć i prigodu da po njima ponudi uzore koje je valjalo slijediti te antimodele čije je postupke i životne vrijednost valjalo izbjegavati. Kao knji-

ževnik, Antunović je bio snažno vezan za kršćansko – katoličko shvaćanje prosvjetiteljstva, pa prema tome i njegov knjižni opus ima više pragmatičku i didaktičku negoli estetsku ili teološku funkciju.

Izvore za svoja djela, posebice romane, nalazio je u svakidašnjici u koju je i sam bio uronjen. Stoga su nam, s povijesne strane, slikoviti i dragocjen uvid u zbilju njegova vremena. No, nije mu nipošto bila nakana biti tek vanjskim promatračem, tek nepristranim kroničarom i bilježnikom. Antunovića ne možemo distancirati od fabule njegovih romana. U njima je utkana, među ostalim, ali i na poseban način, njegova svećenička duša. On je svećenik. Njemu i roman može biti propovjedaonica.

Opazajući naraciju različitih likova iz romana *Posljednji Gizdarev*, npr. prečasnog župnika Babića ili fra Benu Aleksovića možemo nazrijeti samog svećenika Antunovića. U dojmivim dijalozima navedenih likova čujemo zapravo glas, srce, dušu i intelekt biskupa Antunovića. Štoviše, on je jedan od aktera svojih romana. Tamo gdje se zanosno govori o Bogu, o Crkvi, obiteljskom i društvenom ćudoređu, ondje zapravo pod imenom nekog lika iz romana progovara naš autor.

Ipak, Antunovićevi romani nisu intencionalno kršćanski romani, barem ne u onom smislu kao što su to klasici poput Manzonijevih *Zaručnika* ili *Dnevnika seoskog župnika* Bernanosa i drugih kršćanskih klasika. Antunović je ponajprije narodni buditelj, vruće zauzet za dobro vlastita roda, a između inih pobudnih silnica kojima se za svog prosvjetiteljskog rada služio, kršćanstvo smatra najsnažnijom i najintegrativnijom. Čitajući romane, uočavaju se mnogi kršćanski motivi, izravno ili posredno izrečeni.

Radnja romana *Odmetnik* temelji se na životu Ignjata Martinovića, vrsno naobražena franjevačkog redovnika koji je „zaboravio vjeru i rod“ te postao pristašom jakobinaca. Antunović je njegov životopis iskoristio kako bi osudio liberalizam i „bezbožništvo“ francuskih prosvjetitelja te kako bi čitatelju dao moralnu pouku: i Martinović se, naime, u *Odmetniku*, spoznavši da je zgriješio i sišao s Božjeg puta, pred svoje pogubljenje gorko pokajao. „Odmetnik od Crkve i izdajica vlastite narodnosti“ unesrećuje i kršćansku djevojku u noveli *Nesretna Marija*. U romanima *Bariša Kitković* i *Posljednji Gizdarev* tematizira društveni moral u plemićkim obiteljima s juga negdašnje Ugarske, s početka 19. st.

U žarištu pozornosti romana *Posljednji Gizdarev* je nemoralan način života hrvatskih plemića što je uzrokom njihove propasti, moralnog posrnuća i kao najtragičnija posljedica – njihovo nestajanje. Glavni lik, mladi plemić Radisav Gizdarev ne ulaže u svoju naobrazbu već svoj položaj u društvu temelji na ženidbi bogatom Mađaricom Malvinom, čime počinje njegovo udaljavanje od vlastita naroda, a potom i od Crkve. Suprotnost glavnom ju-

naku je župnik Babić i fra Beno Aleksović koji brane kršćanske vrijednosti i način života i prava svojega naroda, što, naravno, nailazi na veliko protivljenje „mladih skorojevića“. „Čovjek ne može plesom i igrom utemeljiti svoje obiteljsko blagostanje, već jedino molitvom i marljivim poslovanjem“, govori biskup Antunović glasom župnika Samoborskog.

Na osobit način dojmljiv je razgovor o vjeri između gospođe Borče i župnika Babića. Na upit spomenute plemkinje koja se koleba u vjeri, odnosno dvoji kako doći do snažne vjere, župnik odgovara: „Vjera je neprocjenjivo blago svakoga čovjeka; zato je sretan onaj, tko ima dobru mater, koja će mu ovo blago postaviti u središte srca tako da ga odonud nikakve sile neće moći izvaditi. Sretan je onaj tko ima pobožnog odgojitelja (...) ili vjeroučitelja! Oni ga od malena vode k Božjoj blagajni da si odonud zagradi vjere koliko mu je volja. (...) A ni onoj materi, ni ovom učitelju, ni onom odgojitelju nije potrebna nikakva osobita znanost. Oni djetetu svakom prilikom pokazuju Boga. Oni sâmi njemu se mole, njemu se u crkvi klanjaju u svetoj misi, u svetootajstvu, – te sa sobom povedu i dijete, te ga nukaju, sve ono činiti, čemu je doraslo i što mu je prikladno. Ovako se u njemu začme, rodi, raste, i sve do groba vjera uzdržava. (...) No, tâ se vjera ne da nadoknaditi i steći drugačijim načinom, kakva se god sredstva upotrebljavala. S Bogom se dakle treba družiti kao što to s najvjernijem prijateljem običavamo (...)“.

Antunović se ovdje otkriva kao vrsni kateheta i odgojitelj. Vjera se usađuje od malih nogu i to ponajprije primjerom roditelja i starijih. Obiteljski moral osobito mu je na srcu i u mnogo navrata stavlja naglasak na isti.

Kršćanski motivi u romanu *Posljednji Gizdarev*, kako rekoh, imaju ponajprije didaktičku ulogu. Nedostatak kršćanskoga duha, manjak vjere, udaljavanje od Crkve, za autora su sudbonosni trenutak gubitka temelja osobnosti a tako i svega onoga što tu osobnost čini cjelovitom. To rezultira gubitkom vrijednosnog orijentira, umrtvljenjem savjesti te konačno rasapom osobe.

Antunović ukazuje i na licemjerstvo, na farizejstvo kojemu je religijsko tek izvanjskim uresom i statusnim simbolom. Kaže tako: „Tamo kod fratarâ drže u pol dvanaest prijedodne, takozvanu gospodsku misu. No ako gospođa onako Boga mole, kao tamo na toj gospodskoj misi, onda je sigurno da ga neće namoliti da im kakva blagoslova udijeli, ili da ih iz nevolje kakve izbavi. Ova ti misa izgleda, kao u Milanu stakleno, ili u Veneciji Markovo šetaliste. Jedno je sigurno, a to je, da su Boga strašno uvrijedili, a misnog blagoslova ni mrvice nisu primili.“

No, Antunović kroz likove romana ne kritizira zatečeno stanje, nego ih katehizira, daje upute u ispravan kršćanski život: „Ako tko želi doprijeti do vjere, (kaže) tada mora ono činiti, što mu je Bog objavio. Isus nam je stazu

molitve pozlatio, jer je svaki svoj čin, najprije molitvom započeo. On nam je utrô pût, kojim se k' Bogu dolazi (...).“

U Antunovićevu romanu nema moraliziranja, nema zamornih teoloških traktata ili dociranja s visoka. Vjera je predstavljena nježnošću golubice, kako to više puta ponavlja. Golubica uvijek silazi odozgor i nježna je, krhka, te ju se mora s osobitom pažnjom čuvati. Govor o vjeri u romanu je nesvakidašnje svečan ali ne i dalek. Osjeti se zanos i to onaj isti kao kad zaljubljeni tepaju jedno drugom. Istovremeno, taj govor je ispunjen strahopoštovanjem i neizrecivom snagom koja je kadra dotaći i one najokorjelije protagoniste radnje, makar nisu smogli snage pristati na promjenu životnoga usmjerenja. Nema lika u romanu kojemu savjest nije makar na trenutak dotaknuta snagom Božje riječi.

„Nema ljudske mudrosti, ako ne izvire iz one Božje; nema ljudske krjeposti, ako nije natâpana milošću Božjom.“ „(...) Komu ūm nije svjetlošću svetoga Evandjelja rasvijetljen, taj, ako mu se želje ne ispunjavaju, odmah krivnju traži u najbližoj mu osobi“, riječi su ovo župnika Babića, čija je cjelovita propovijed stavljena u dodatku knjige.

Na koncu, valja nam se zapitati, je li *Posljednji Gizdarev* tek samo povijesni roman i spomenik jednom prošlom vremenu? Čini se da su se samo nazivi u društvenim strukturama promijenili a problemi, barem ovdje kod nas, ostali isti. Nemamo više grofova, baruna, plemića, ali imamo tajkuna, političara i politikanstva, nacionalnog agnosticizma, te kulturne i vjerske alijenacije. Koliko je kršćanstvo integrativna sila poznato je napose Hrvatima u dijaspori – i ovdje kod nas i u svijetu. Odmak od religijskog u većini slučajeva rezultira odmakom od etničkog i svega onoga što u to spada.

Zanimljivo je istraživanje koje pokazuje da religioznost povećava izglede za izražavanje etničkog identiteta. Svaki korak prema ateizmu dvostruko povećava izglede za neko neutralno opredjeljenje (nekada je to bilo jugoslawenstvo, sada je to najčešće građanska opcija); religiozne osobe izjašnjavaju se za primarno građanski identitet u 24,0 % slučajeva, nereligiozni u 41,3 % i ateisti u 77,5 % (Sekulić, D., Građanski i etnički identitet, *Polit. misao*, Vol XL, (2003.), br. 2, str. 140-166). Ovo je, dakle, suvremeno istraživanje koje samo potvrđuje Antunovićevu snažnu zauzetost za društvo prožeto kršćanskim vrednotama. Ovaj roman, stoga, predstavlja izazov i današnjem društvu, napose Hrvatima u dijaspori, jer nudi uvijek aktualnu poruku: budi „čovik s Bogom“, Božji čovjek. To je prema Antunoviću jedini model opstanka i ostanka, jedini način da ne budemo *Posljednji Gizdarev*.

Knjižna produkcija Hrvata u Srbiji 2019. – 2020.

Piše: Klara Dulić Ševčić

Uvijek je dobro osvrnuti se na godinu koja je iza nas kako bismo vidjeli što je učinjeno i što bi se moglo još bolje učiniti. Kulturni djelatnici imaju osobito važan zadatak vidjeti što je učinjeno na polju kulture i gdje se ona nalazi u zadanome trenutku. Tijekom godina ustalila se praksa prikazivanja knjižne produkcije između dvaju Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova. Prvi izazov na koji se nailazi u praćenju knjižne produkcije je i suradnja s nakladnicima ili nedovoljna informiranost. Naime, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata (ZKVH) ima zavičajnu knjižnicu Biblioteca Croatica u koju bi nakladnici koji imaju knjige na hrvatskome jeziku mogli i trebali dostaviti primjerke. Također, zna se dogoditi da neka od tiskanih izdanja nemaju sve potrebne podatke (CIP ili ISBN) te ih je teško zabilježiti. Unatoč tomu, ZKVH nastoji redovito pratiti knjižnu produkciju.

Kao i prethodnih godina, poezija je najzastupljenija. Uz sedam autor-skih, samostalnih pjesničkih izdanja i redovita izdanja su održala kontinuitet, *Lira naiva* i *Preprekovo proljeće*. Ovakve zbirke, premda svojom kvalitetom ne mogu biti ujednačene, one su svakako prigoda i mjesto za afirmaciju brojnih autora. U poeziji se izdvaja Franjo Kašik Bertron čija je pjesnička zbirka *Nepodnošljiva lakoća umiranja* u izdanju NIU „Hrvatska riječ“ laureat *Nagrade A. G. Matoš* za najbolju zbirku poezije za razdoblje od 2017. do 2019. godine, a koju dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Kada je riječ o prozome stvaralaštvu, zastupljena je kratka priča, kojoj se, čini se, vraća nekadašnja popularnost te dva romana. Kratke priče su objavili Mirko Kopunović i Neven Ušumović. Ušumović, je sa svojom zbirkom priča *Zlatna opeklina* u izdanju Sandorfa iz Zagreba dobitnik prestižne književne nagrade Janko Polić Kamov koju dodjeljuje Hrvatsko društvo pisaca.

Interesantno je što se posljednjih godina piše i objavljuje i književnost za djecu, a ona bi se također mogla poticati i afirmirati možda književnim natječajem.

Područje publicistike također bilježi nekoliko djela, a od teoloških djela iz naklade su izašla dva djela, *Križni put*, kao i knjiga nevelikoga formata, ali interesantne tematike, o svetome Roku i njegovu štovanju u Subotici.

Područje etnologije i povijesti zastupljenije je nego inače, a izdvaja se i nekoliko zbornika, potom knjige koje se bave povijesnim temama, te jedna publikacija s kulturno-identitetskom tematikom.

Kada je riječ o nagrađenim izdanjima, među njima se ističe *Hrvatsko-ugarska nagodba u svjetlu povijesnih osoba: u povodu njezine 150. obljetnice*, autora docenta dr. sc. Ladislava Heke iz Segedina, u nakladi Závoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Ovoj knjizi pripala je Nagrada „Eme-rik Pavić“ za najbolju knjigu objavljenu 2019. godine.

Književna znanost i umjetnost bilježe također interesantna i korisna izdanja, a treba istaknuti i književnost za djecu te nova izdanja udžbenika te kontinuitet u području periodike i časopisa.

Knjižnu produkciju nije moguće zabilježiti u njezinoj sveukupnosti, niti je kvantiteta mjerilo kvalitete, ali, možemo zaključiti kako su se u prethodnih godinu dana pojavila izdanja koja zavrjeđuju pozornost i značajno doprinose istraživanjima i na polju književne, ali i drugih znanosti, prije svega povijesti i etnologije. Značaj zbornika je i u tome što se pokreću brojni kreativni i stvaralački potencijali unutar zajednice, ali se na taj način izgrađuje i jača suradnja i s matičnom Hrvatskom, kao i s Mađarskom. Otvorenost prema drugima nas obogaćuje.

Monografske publikacije

I. Književnost

a) poezija

1. *Kliktaj nebesa rumenih : Lira naiva 2020.*, izabrala Klara Dulić ; [uredila Katarina Čeliković ; pogovor Klara Dulić], Katoličko društvo „Ivan Antunović“ : Hrvatska čitaonica, Subotica, 2020., 150 str. – Naklada 500.

2. *Preprekovo proljeće 2020. : zbirka pjesama* / [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.], Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2020., 117 str. – Naklada 150.

3. Čačić, Tatjana, *Versuslogia*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2019., 120 str. – Naklada 500.

4. Domić, Pavka, *Od srca k srcu*, Niš : Galaksijanis ; Subotica : Udruženje balkanskih umetnika, 2020., 186 str. – Naklada 150.

5. Kašik Bertron, Franjo, *NLU Nepodnošljiva lakoća umiranja*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2019., 62 str. – Naklada 500.

6. Nikšić, Mladen Franjo, *A ča : izabrane i nove pjesme*, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2019., 70 str. – Naklada 100.

7. Nemet, Zvonimir, *Treptaj duše*, Zvonimir Nemet, Rugvica 2019., 128 str. – Naklada 150.

8. Žigmanov, Tomislav, *(Po)Čuj haiku s piska*, Đakovačkog kulturnog kruga iz Đakova i Kuće na mrginju s Čikerije, 2020., 64. str.

9. Perušić, Lajčo, *Vrijeme vrlina : pjesme*, Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata, Zagreb: 2020., 81 str.

b) proza – kratke priče

10. *Preprekova jesen 2020. : zbirka kratkih priča*, HKUPD „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2019., 188 str. – Naklada 150.

11. Kopunović, Mirko, *Tragovi krunice : kratke priče*, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2019., 108 str. – Naklada 500.

12. Ušumović, Neven, *Zlatna opeklina*, Sandorf, Zagreb, 2019., 169 str.

13. Vujkov, Balint, *Pripovitke 1*, [izbor Zlatko Romić ; knjigu uredila Katarina Čeliković], Hrvatska čitaonica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2020, 566 str. – Naklada 600.

c) proza – romani

14. Bartoš, Stjepan, *Dnevnik jedne Tonke*, Matica hrvatska, Subotica, 2020., 68 str. – Naklada 300.

15. Pašić, Josip, *Kraj našeg Dunava*, Udruženje građana „Urbani Šokci“, Sombor, 2019., 70 str. – Naklada 150.

d) književnost za djecu

16. Firanj, Katarina, *Mala Katica*; [ilustratorica Cecilija Miler], NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2019., 134 str. – Naklada 500.

17. Ivetić, Irena, *Recept za radost*, [autori ilustracija učenici OŠ „Dobrica Cesarić“, Požega], 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, vlast. naklada, Požega, 2019., 96 str. – Naklada 500.

II. Publicistika

18. Kljajić, Marko; *Kako je umirao moj narod. 1, Antimemoari*, Hrvatska čitaonica „Fischer“, 2020., 664 str. – Naklada 1000.

19. Prčić, Dražen, *Priča o fotografiji*, 1909. Minerva, Subotica, 2020., 200 str. – Naklada 200.

20. Branimir Miroslav Tomlekin, *Otvorena pisma. 1*, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2020., 212 str. – Naklada 100.

21. Branimir Miroslav Tomlekin, *Otvorena pisma. 2*, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2020., 200 str. – Naklada 100.

22. Špehar, Josip, *Kako je bajka postala istina*, Franjevački samostan u Baču, 2020.

23. Špehar, Josip, *Franjevački samostan Bač : povijesni pregled*, Franjevački samostan u Baču, 2020.

III. Znanost

Teologija

24. [Stantić, Marinko], [*S Kristovim križem*] : [*Križni put*], [Subotica] : [Katoličko društvo „Ivan Antunović“], [2020], [16] str. : ilustr.

25. *Sveti Roko i Subotica : životopis, štovanje, molitve*, [priredio Dražen Skenderović], Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, 2020., 38 str. : fotografije. – Naklada 500.

Povijest, etnografija i leksikografija

26. *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine*, glavna urednica Milana Černelić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-press i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Zagreb – Subotica, 2020., str. 450. – Naklada 500.

27. *O Šokcima je rič : zbornik radova s Međunarodnoga okrugloga stola* [„*O Šokcima je rič*“, Sombor], 2016-2018. / [urednici Vladan Čutura, Marija Šeremešić], Sombor : Udruženje građana „Urbani Šokci“, 2019., 391 str. : fotogr. – Naklada 100.

28. *O Šokcima je rič 2 : kultura Hrvata bačkog Podunavlja : zbornik radova 2020.* / [urednik Marija Šeremešić], Sombor : Udruženje građana „Urbani Šokci“, 2020., 240 str. : fotogr. – Naklada 100.

29. *Spomenica Župe Presvetog Trojstva u Somboru*. [Stjepan Beretić, Gábor Drobina, Josip Pekanović ; fotografije Gábor Drobina ... et al.], Rimokatolička župa Presveto Trojstvo - Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Sombor – Subotica, 2019., 251 str. – Naklada 1000.

30. Čeliković, Katarina, *Bunjevačke i šokačke novine : (1870-2020.) : katalog : [izložba povodom 150. obljetnice izlaska prvog broja Novina]* / [au-

torica izložbe i kataloga Katarina Čeliković], Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2020., 24 str. ; ilstr. – Naklada 1000.

31. Naglič, Katica, *Božićni običaji Hrvata u Surčinu, Novim Banovcima i Novom Slankamenu*, Hrvatska čitaonica „Fischer“, Surčin, 2019, str. 48. – Naklada: 200.

32. Prčić, Aleksandra, *Izazovi kolektivnog identiteta : školovanje hrvatske manjine u Srbiji na hrvatskom jeziku*, Plejada, Zagreb, 2019., 262 str. – Naklada 500.

33. Šeremešić, Marija, *Monoštor u riječi, slici i pjesmi*, Udruženje građana „Urbani Šokci“, Sombor, 2020., 146 str. : ilstr. – Naklada: 500.

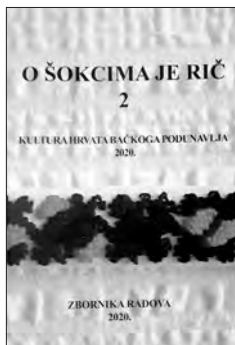
Književna znanost

34. *Dani hrvatske knjige i riječi : zbornik radova s međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2019. godine*, zbornik uredila Katarina Čeliković, Hrvatska čitaonica – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2020, 253 str. – Naklada 300.

35. Miković, Milovan, *Među mnoštvom lica : o pjesništvu vojvođanskih Hrvata u XX. stoljeću*, Matica hrvatska, Subotica 2019, 628. str. – Naklada 300.

IV. Umjetnost

36. *Cilika Dulić Kasiba : umjetnost i život : 60-88* : [Otvoreno sveučilište Subotica, od 6. do 19. srpnja 2020. godine] / [tekst Branimir Kopilović, Josip Horvat ; fotografije Nada Sudarević, Josip Horvat], Hrvatska likovna udruga “Croart”, Subotica, 2020., [16] str. : ilustr. – Naklada 200.

37. *Umjetnička kolonija „Stipan Šabić“, Subotica, 12-18. kolovoza 2019. godine* / [tekst Ljubica Vuković Dulić, Jasminka Dulić, Branimir Kopilović ; fotografije Zoltan Naćuk i Nada Sudarević], Hrvatska likovna udruga „Croart“, Subotica, 2019., 39 str. : ilustr. – Naklada 150. – izložbeni katalog.

38. Pavlović, Josip, *Katalog likovnih kolonija od 2013. do 2017. godine i Monografija „Hrvatskog kulturnog društva Šid“ od 2010. do 2018. godine*, [fotografije Nada Sudarević], Hrvatsko kulturno društvo, Šid, 2019., 64 str. : ilustr. – Naklada 200.

39. Žganec, Vinko, *Izvorne narodne pesme iz Sombora i okoline*, uredili Nada Putica, Vesna Ivkov i Pavle Karabasil, Gradski muzej, Sombor, 2019., 389 str. : note. – Naklada 500.

V. Udžbenici

40. *Didaktički materijal za pripremni predškolski program na hrvatskom jeziku. Čarobni svijet slova*, Dejana Blažević Rudić ... [et al.] ; [ilustrator Adrijana Vukmanov Šimokov], Bigz školstvo, Beograd, 2019., 38 str. – Naklada 1000.

41. Gabrić, Nada, Ivanković, Mirjana, Temunović, Nenad, *Didaktički materijal za pripremni predškolski program na hrvatskom jeziku. Matematika*, [ilustrator Adrijana Vukmanov Šimokov], Bigz školstvo, Beograd, 2019., 50 str. : ilustr. – Naklada 1000.

42. Ivanković Radaković, Marina, Kujundžić, Emina, Vukmanov Šimokov, Mirjana, *Didaktički materijal za pripremni predškolski program na hrvatskom jeziku. Svijet oko nas*, [ilustratori Adrijana Vukmanov Šimokov,

Ivana Forgo], Bigz školstvo, Beograd, 2019., 52 str. : ilustr. + [2] lista za izrezivanje. – Naklada 1000.

Nosači zvuka

43. *U kolo, braćo* [Zvučni snimak] / *odabrane svjetovne i sakralne skladbe Franje Štefanovića* ; Mešoviti pevački hor Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Jelačić“ ; dirigent Vesna Kesić Krsmanović ; orguljaška pratnja Vlasta Pokas Maestracci, Petrovaradin : Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Jelačić“, 2019., 1 CD : stereo ; 12 cm. – Naklada 200.

Na srpskom jeziku

1. *Priče iz Gradića Petrovaradinske tvrđave* / [priče ispričali Petar Pifat ... [et al.] ; priče prikupila Lea Kotlica ; prevod na srpski jezik Sonja Gobec ; ilustracija Nemanja Malidža], Novi Sad : Umetnička asocijacija „Inbox“, 2019., 32 str. : ilustr. – Naklada 300. (kratka proza)

2. Ivanović, Josip, *Neko prošlo vreme : (sećanja)*, Sombor : Porodica Ivanović, 2019., 126. str. – Naklada 50. (memoari)

3. Sokač Ivan, *Zvona i zvonari*, Alma, Beograd, 2020., 322 str. – Naklada 500. (roman)

4. Sokač, Ivan, *Sve jeseni*, I. Sokač, Beograd, 2020., 89 str. – Naklada 500. (poezija)

5. Kolarić, Jovana. *Dosije: Zločini nad Hrvatima u Vojvodini*, Fond za humanitarno pravo, Beograd, 2019., 67 str.: faksimili – Naklada 300.

Periodika

Časopisi

Subotička Danica (nova): Kalendar za 2020., godišnjak, Katoličko društvo „Ivan Antunović“ Subotica, 2010., str. 254.

Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, br. 10, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2019., str. 576+XLVI.

Nova riječ : časopis za književnost i umjetnost, 1-2 (dvobroj), Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2019., str. 320.

Klasje naših ravni, Matica hrvatska Subotica, Subotica, (1-12/2019).

Revija Dužijanca: ilustrirani časopis Udruge Bunjevačkih Hrvata Dužijanca za kulturu življenja, Udruga bunjevačkih Hrvata Dužijanca, Subotica, 2020., (str. 131, br. 9).

Blagovijest : časopis Beogradske nadbiskupije, izlazi mjesečno, Beogradska nadbiskupija, Beograd, redovito izlazi, str. 26.

Novine i listovi

Hrvatska riječ, tjednik, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 56;

Hrcko, mjesečnik, dječji podlistak „Hrvatske riječi“, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24;

Kužiš, mjesečnik, list za mladež, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24;

Zvonik, mjesečnik, Katoličko društvo „Ivan Antunović“ Subotica, redovito izlazio, str. 52;

Bunarić : list marijanskog svetišta Subotičke biskupije, dva puta godišnje, redovito izlazio, str. 16.

Hrvatske novine – kultura – povijest – znanost – društvo, mjesečnik (neredovito izlazio), Udruga Hrvatska nezavisna lista, Subotica, str. 24.

Miroljub, tromjesečnik, glasilo Hrvatskog kulturno umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora, Sombor, redovito izlazio, str. 30.

Otac Gerard, dva puta godišnje, Hrvatska karmelska provincija Svetog oca Josipa, Sombor, Glasilo Vicepostulature za upoznavanje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, str. 52.

Zov Srijema : glasilo Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb, 3. ožujka 2020. godine predstavljen 100. jubilarni broj.

Nada : informativno-pastoralni list Srijemske biskupije, izlazi tromjesečno, Srijemska biskupija, str. 70.

Da ih ne zaboravimo

Ante Evetović – Miroljub

(12. lipnja 1862. – 24. veljače 1921.)

Piše: Stjepan Beretić

Učenik biskupa Ivana Antunovića o svojoj narodnosti

Ante Evetović – Miroljub je rođen u Aljmašu (Bácsalmás) 12. lipnja 1862. godine. Umro je u Valpovu 24. veljače 1921. u 59. godini života. U Valpovu je pokopan kao znameniti književnik, pjesnik, svećenik, profesor filozofije, crkvenog prava i povijesti, kateheta, publicist i javni djelatnik, dobar svećenik. Njegovi su roditelji Dano i Imerka rođena Antunović podizali siromašnu bunjevačku obitelji s trinaestero djece, od kojih je šestero umrlo vrlo rano. Miroljubovo krsno ime je Franjo, a kad je stupio u franjevački red primio je ime Ante, a to je ime zadržao do kraja života. Književno mu je ime Miroljub Ante Evetović, a službeno *Franjo Ante Evetović*. O obitelji u kojoj je nikao ovako pjeva: *Nisam došo na svijet u mermernih dvorih gdje bogatstvo glasno po odaji zbori, već u mirnoj kući siromaštva bijede gdje se crni hljebac u nevolji jede; Ali smo ga slađe, veselije jeli, nego bogataši onaj njihov bijeli. Oranice bješe u nas vrlo malo; Rijetko je kad na nas sunce sreće sjalo. Ali drugom nismo zavidali sreću, ni bogatstvo sjajno, ni budućnost veću. Životna mu je učiteljica bila njegova mati: Učila nas ljubiti Boga i sve ljude, a poštenje da nam pravi ures bude. Nismo ni postali visoka gospoda,*

al' pravi smo sinci hrvatskoga roda. Ako nas i bijeda kroz sav život prati, patiti i trpjet učila nas mati („Nisam došo na svijet u mermenih dvorih“).

Brat i nećakinja

Njegov, dvije godine stariji brat Ivan, župnik u Baču, bio je pjesnik, pisac i političar, zastupnik u mađarskom parlamentu, a kasnije i u Skupštini monarhističke Jugoslavije. Pisao je o povijesti Bunjevaca i na mađarskom i na

hrvatskome jeziku. Vrlo je lijepo pisao o Šokcima. Župljani bačke župe su mu postavili i spomen-ploču na župnom domu. Ploča je danas na pročelju župne crkve u Baču. Miroljubova nećakinja Katica se nije udavala već mu je desetljećima vodila kućanstvo.

Rođak Ivana Antunovića

S majčine strane Miroljubov je bliski rođak bio kalački kanonik i naslovni biskup Ivan Antunović, u čijem su domu za Miroljuba bile dostupne hrvatske knjige. Mladi se učenik nadahnjivao Antunovićevim radom. Uz dobrog aljmaškog učitelja Miroljub je učio iz zagrebačkih udžbenika, a kako je bio dobar đak, Antunović mu je 1876. godine omogućio školovanje u glasovitoj isusovačkoj gimnaziji svetog Stjepana u Kalači. Tamo je već bio Miroljubov stariji brat Ivan. Antunović se očinski brinuo o njima. Miroljub je u gimnaziji naučio njemački, grčki, latinski i mađarski. Sve je glavne predmete učio na mađarskom jeziku. Antunovićeva knjižnica s nekoliko stotina knjiga na hrvatskome jeziku tiskanih u 17. i 18. stoljeću, bila je krcata djelima starijih hrvatskih pisaca i pjesnika. Knjižnica se redovito dopunjavala suvremenim knjigama i djelima hrvatskih iliraca, pa je Miroljub u Kalači čitao i Vraza, Mažuranića, Preradovića i Šenou. Dostupna su mu bila i ugledna hrvatska glasila *Obzor*, *Vienac* i drugi časopisi. Preko Miroljuba te su tiskovine bile

dostupne i ostalim gimnazijalcima, pa se tako stvarao neformalni kružok Hrvata. Miroljub je i na taj način ispunio želju svoje nane Imerke, koja ga je u gimnaziju ispratila riječima: *Vladaj se dobro, Franco! I nikad ne zaboravi da te je bunjevačka majka rodila i odgojila. Za svoje pjesme kaže: Uboga je iskrena uvijek pjesma moja, što se u svijet krili. I ne leti poput orla gore pod oblake na mašte mi krilih, već turobna, zabrinuta čedna, po nizini traži srca bijedna. Pa i moja zipka mala, nije bila srebrom okovana. U svilu i kadifu nije me pokojna zavijala Nana, već po trnju siromaštva muka, vodila me nje-na brižna ruka („Moje zvanje“).*

Ne premonstrant već ugledan franjevac

Nakon gimnazije Miroljub je poželio poći u premonstrante, ali ga je Antunović oduševio za franjevce. U Miroljubovo vrijeme premonstranti nisu djelovali na područjima gdje su živjeli Hrvati, pa je njegova odluka za franjevce bila tim lakša. (Premonstrante je 1121. godine osnovao Norbert Ksantski u mjestu Premontreu u sjevernoj Francuskuj. Po tom se mjestu i red nazvao Premonstranteški red. Redovnike su zvali i bijeli kanonici zbog njihovog bijelog redovničkog odijela. Živjeli su po pravilu augustinaca, a služili su Crkvi poučavanjem puka u kršćanskoj vjeri i kulturi. Rad u župi su povezivali s kontemplativnim životom. Godine 1790. red je ukinut, a 1834. opet obnovljen. U čitavom svijetu ih danas ima oko 1300. Na području mađarskog kraljevstva su imali više samostana.) Franjevački novicijat je Miroljub proveo u Beču, gdje je okružen hrvatskim franjevcima sve više izgrađivao svoje hrvatske stavove. Filozofiju je studirao u Vukovaru i Dunaföldváru, a teologiju u Baji, gdje je 1886. godine primio svećenički red. Mladu misu je slavio u Aljmašu, a onda je postao lektor filozofije u Dunaföldvaru, pa profesor crkvenog prava i povijesti u Baji. Jedanaest godina je bio profesor, a u svojoj 35. godini, 1897. godine, postao je bajski gvardijan.

Kapelan i župnik

Trinaest godina je proveo u franjevačkom redu, pa je 1899. godine prešao u Pečušku biskupiju. Najprije je bio kapelan u baranjskoj župi Egerág, gdje je uz župnika naučio francuski. Bio je kapelan i u Donjem Miholjcu i Valpovu, pa postao župnik u Veliškovcima, gdje je 1902. godine podigao crkvu. Svoje drugo župničko mjesto, Harkanovce je posebno volio zbog dobrih župljana. Tamo je ispjevao najljepše stihove, eseje, priče i epove. Radovi su mu izlazili u novinama, prigodničarskim tiskovinama i u kalendarima.

U Harkanovcima je 1908. godine uredio svoju zbirku pjesama *Sretni i nujni časi*. I tamošnji župni arhiv i privatne zbirke čuvaju mnoge Miroljubove rukopise. Miroljub je jedan od osnivača Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku. Klub je počeo djelovati 3. listopada 1909. godine. Miroljub je 1912. godine dospio za župnika u Valpovo, gdje je pokrenuo nekoliko gospodarskih udruga, dobrovoljna vatrogasna i sokolska društva. Učlanio je župu u Društvo svetoga Jeronima i kupio mnoštvo knjiga, koje je posuđivao župljanima. Bio je sjajan govornik, pobožan i nježan, veliki rodoljub, a župljani su ga od milja zvali Miroljub – Bunjevac.

Evetović – hrvatski književnik

Bio je prvi književnik bačkih Hrvata koji je poslije Ivana Antunovića pisao hrvatskim književnim jezikom. Suradivao je s Maticom hrvatskom, časopisom *Neven* i *Vijenac*. U književnosti se javio kao bogoslov 1884. godine. Spisateljskim radom se bavio sve do smrti. Poslije njegove smrti objavljene su mu knjige *Iz pjesama Ante Miroljuba Evetovića* u Osijeku, 1931. i u Subotici iste godine *Spomen izdanje Ante Evetovića Miroljuba*. U svojim pjesmama se otvoreno i javno priznavao Hrvatom, opjevao je svoj hrvatski rod, i Hrvatsku. Pisao je stihove i o Ivanu Antunoviću i drugim znamenitim Bunjevcima i Šokcima. Na široj, nacionalnoj razini, djelatnost Ante Evetovića Miroljuba je prešućena. Ulogu Miroljuba u hrvatskom preporodu Bunjevaca povjesničari često naglašavaju, no malo kad je objašnjavaju. U novije vrijeme, služeći se suvremenim povjesničarskim metodama, o Miroljubu su mnogi pisali. Tako je u Budimpešti 2001. godine objavljenja knjiga Živka Mandića *Ante Evetović Miroljub. Sabrane pjesme*. O Miroljubu su pisali i Dinko Šokčević, Tomislav Žigmanov, Krešimir Bušić i Robert Skenderović, a Vladan Čutura je napravio izbor Miroljubovih pjesama pod naslovom *Vječnosti doba*. Knjiga je objavljena 2012. godine.

Živi Miroljubovo ime i u Kikićevoj knjizi

U sklopu službenog dijela proslave 250. obljetnice doseljenja veće skupine Bunjevaca Hrvata u Bačku, 16. kolovoza 1936. godine Miroljub je pokraj katedrale svete Terezije Avilske u Subotici dobio spomenik – djelo Ivana Meštrovića. Spomenik je 1941. godine uklonjen, a danas opet stoji na starom mjestu. Od 1988. godine takav spomenik stoji i u Evetovićevu rodnom Aljmašu. Geza Kikić je 1971. godine Antu Miroljuba Evetovića uvrstio u *Antologiju poezije bunjevačkih Hrvata* u izdanju Matice hrvatske. Njegovo ime

je od 1935. godine nosilo Somborsko Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo do poslije Drugoga svjetskog rata, kada je Društvo ponijelo ime Vladimira Nazora, da bi mu se opet vratilo Miroljubovo ime. Ustanova za kulturne djelatnosti i novine u Valpovu nosi također njegovo ime. Miroljub je ime glasila HKUD-a u Somboru. Jedna ulica u subotičkoj župi svetoga Križa također nosi njegovo ime.

Ante Miroljub Evetović nije zaboravio da ga je *bunjevačka majka rodila i odgojila*. Cijeloga je života bio na utjehu malenima, kao marljivi radnik i zdušni svećenik. S pravom je mogao reći: *Ne trebam i ne želim nikad u životu sebi većeg dara! Hrvatskoga roda ja sam pjesnik i svećenik Božijeg oltara. Za dom radim. Za rod pjesme pišem i moje i roda suze brišem* („Moje zvanje“).

IVI ANTUNOVIĆU

Ivo! Tvoje ime, spominjanje milo!
Ponajveća slava tvome rodu bilo!
Zato ćeš i navjek živjet među nama
Ako Te i krije davno grobna tama.
Ime ti se slavi i u pjesme zuju
Živi Te i sada u zvjezdice kuju.

Tvoje mudre knjige, baština nam sveta,
Pokazuju nam gdje nam prava meta;
Kad nas u životu stigne udes kruti,
Ti nas umom Tvojim sve dobro uputi
Da nam roda stablo novim cvate cvijetom
Da stupamo hrabro sa prosvjetnim svijetom.

/ulomci/

Ante Evetović Miroljub

Baltazar (Bolto) Dulić

*Pišu: Nevenka Fabian Vidaković (kći)
i Vidor Fabian (unuk)*

Hrvatski bibliografski leksikon iz 1993. godine, Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“ iz Zagreba, na 697. stranici, bilježi: DULIĆ Bolto (Baltazar), arhitekt (Đurđin kraj Subotice, 6. I. 1905. – 23. IX. 1982.).

Matica hrvatska iz Zagreba 1998. godine objavljuje knjigu Ante Sekulića *Umjetnost i graditeljstvo bačkih Hrvata* u kojoj na pet stranica čitamo o životu i radu Bolte Baltazara Dulića.

Časopis za književnost, umjetnost i kulturu *Rukovet* broj 9, 10, 11 i 12 iz 2002. godine, čiji je urednik Boško Krstić, objavio je tekst povjesničara umjetnosti Bele Durancija „Graditelj u nevreme“.

Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, Hrvatskog akademskog društva iz Subotice 2006. na 76. stranici piše o Bolti, arhitekti i graditelju, a 2010. u *Godišnjaku za znanstvena istraživanja*, objavljen je u Subotici znanstveno stručni rad „Velika familija Dulić na Đurđinu“, za koji je podlogu i prva istraživanja uradio sam Bolto Dulić i njegov brat Kalor uz pripomoć Kalorove supruge Matije, rođene Jaramazović.

Bolto, Baltazar Dulić, rodio se na sam blagdan Tri Kralja (Tri Mudraca) 1905. godine, a po jednom je i dobio ime. Bilo je to na salašu, na Đurđinu, u velikoj zadruzi s više od dvadeset članova.

Đurđin je obilježio Boltino djetinjstvo, uz sve obveze koje je dobio kao i svaki član velike zadruge, pohađao je pučku školu na gredi uz put prema đurđinskim salašima.

Bio je znatizeljno dijete, vidio je neidentificirane lubanje koje su izvirile točno ispod grede gdje je bila njegova škola. Čudio se otkud ostatci keramike koje su orači bacali ili uništavali jer su im smetali kod oranja. Mali Bolto je imao zadatak čuvati pernatu živinu ili sitnu stoku na strnjici. Svinjara su

Baltazar (Bolto) Dulić i Kalman Hofman

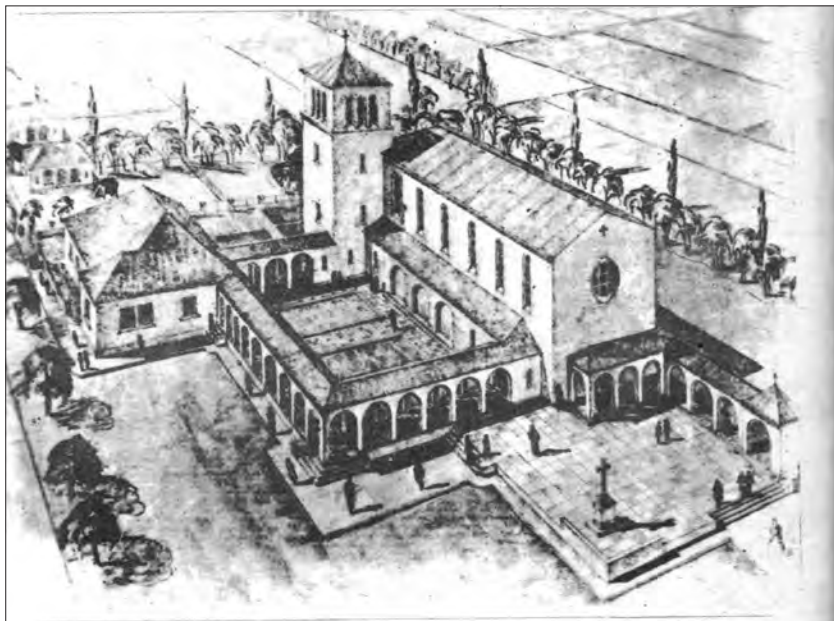
imali. Čuvajući živinu na strnjici, uvijek je nosio olovku i papir da zabilježi što mu oko vidi crtežom i tekstom. Volio je svoj Đurđin, dolove, grede i salaš.

Đurđin ima posebne vrijednosti. Nalazi se u predjelu Telečke visoravni kroz koju je mala, ali nepresušna rijeka Krivaja osigurala svoj tok, praveći vijugave dolove i grede. Sa greda je pucao prelijepi pogled na rastalasane njive žita, a vjetar je donosio šumove trske iz dola, mukanje goveda, glasanje divljih ptica i životinja kojih je bilo u izobilju, blejanje ovaca, ili gak velikog broja gusaka i pataka po dolovima. Vjetar je donosio i pokoji razgovor, viku, škripu derma a i topot kola natovarenih obiljem plodova, snopova, slame i životinja preko jedne ili druge čuprije.

Kao dijete slovio je kao dobro, smireno i poslušno dijete. Bio je najstarije od troje djece u roditelja Lazara (Laze) Dulića i Konstance (Koce) rođene Ostrogonac. Pučku školu je pohađao na Đurđinu u „Milodanović škuli“.

S 11 godina nastavlja školovanje u Subotici u Gradskoj mađarskoj višoj gimnaziji, koja već druge godine ima odjel „Bunjevačke gradske velike gimnazije“, a zatim se naziva Državna gimnazija, pismo ćirilica, direktor Ivan Vojnić Tunić. Maturira 1924. godine i predstoji mu upis na fakultet. U to vrijeme tehničke struke je malo tko studirao. U Zagrebu se otvorila Kraljevska Tehnička visoka škola, i to postane Boltin izbor. Upisuje arhitekturu. Većina Boltine generacije studirala je u europskim centrima. Bilo je to uobičajeno. Beč, Graz, Prag i Minhen bili su centri znanja. Zagreb u to vrijeme nije slovio kao privlačan centar znanja jer i nije imao širok spektar ponude studija, pogotovu tehničkih zvanja. Godine 1919. počela je s obukom studenata TVŠ (tehnička visoka škola) u Zagrebu u sklopu koje je i studij arhitekture. Diplomirao je 1930. godine. Bila je to generacija buntovnika u razmišljanju o estetici u arhitekturi, korištenju novih materijala, pojednostavljenju i čistoći forme.

Vratio se u Suboticu, odslužio vojni rok u Negotinu i Mariboru te obavezni pripravnički staž. U državnoj službi se u prvi mah nije mogao zaposliti, pa je radio kod ovlaštenih arhitekata Lea Strasa, a zatim kod ing. Karla Molcera. Državni ispit za ovlaštenog inženjera položio je u Beogradu 1937., a od 1937. do 1940. radio je na željeznici kao inženjer i direktor odjela, a što

Crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin – koncept

je nastavio raditi i za vrijeme rata sve do kraja 1944. godine. I 1945. godinu odradio je na željeznici. Dvije godine zatim radi kao nastavnik u srednjoj tehničkoj školi. Potom 1947. godine, najcrnje godine za bački živalj, bude planskom raspodjelom radne snage poslan u Makedoniju, u Skopje u Projektantski biro. Poslije devet mjeseci vraća se u Suboticu, bude dodijeljen u Urbanistički zavod kao upravnik tog zavoda.

U Urbanističkom zavodu radi kao inženjer sve do 1955. godine, kada prelazi u projektno poduzeće „Arhitekt“ u Subotici gdje jedno vrijeme obavlja dužnost direktora i glavnog projektanta. Poslije kraćeg vremena tražio je razrješenje dužnosti direktora jer dva zaduženja ne idu jedno s drugim. U poduzeću „Arhitekt“ radi sve do natječaja za profesora na Višoj tehničkoj građevinskoj školi (kasnije Građevinski fakultet). Kao profesor zgradarstva radi od 1961. sve do odlaska u mirovinu 1974. godine.

Biskup bačke duhovne oblasti Matiša Zvekanović 1963. god. imenuje ing. arh. Boltu Dulića za biskupskog stručnog savjetnika, u svim predmetima koji zasijecaju u arhitekturu i građevinske radove.

Tijekom svojeg radnog vijeka imenovan je još u nekoliko odbora, nadzora, za sudskog vještaka itd.

Crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin – izvedeno stanje

Recimo i nekoliko riječi o njegovu privatnom životu nakon povratka u Suboticu. Kad je obavio pripravnički staž, imao posao kod privatnih arhitekata, naumio se ženiti s njegovom velikom ljubavi, Julkom Skenderović. Nije trebao ići daleko, na Đuđinu, samo „priko dola“, preko rijeke Krivaje, na kojoj je, na zgodnom mjestu a nedaleko salaša napravio malu „čupriju“ da bi mogao ići prečicom na udvaranje, a u gradu roditelji su imali blizu kuće gdje su stanovali po bunjevačkon načinu življenja malo na salašu pa malo u gradu. On u Zlatarićevoj a ona u Pletikosićevoj ulici */stari Subotičani znaju koje su to susjedne ulice/*. Bolto i Julka su sklopili brak 1934. godine te je tako i Bolto postao stanovnik Pletikosićeve ulice.

Život u Pletikosićevoj se sve do 1939. godine odvijao uz puno sreće i radosti, a najviše graje i smijeha dviju kćeri, koje su se u razmaku od tri godine rodile u tom kraju. Bile su to Ljiljana i Nevenka. Kuća u Pletikosićevoj je postala premala za sada već veliku familiju, a kada se tu doda i boravak roditelja bake i dide, onda je to već bila stiska. Julka i Bolto odluče sami uz pomoć Julkinih roditelja sagraditi sebi dom. Kupljena je uglovna parcela u Bogovićevoj ulici i na njoj je izgrađena obiteljska kuća, katnica. Bolto se u studentskim danima priklonio grupi studenata koji su cijenili novi pristup arhitekturi, koji se nazvao Moderna. Bolto je mogao sada, projektirajući svoju kuću, izgraditi objekt po pravilima Moderne. Naime, u Subotici se još uvijek

Crkva Marije Majke Crkve, Aleksandrovo

cijenila gradnja po klasičnim uzorima. Malo su dopirala u te krajeve moderna kretanja u gradnji. Bila je to kuća koja je potpuno odudarala od okolnih kuća, a tako je još i danas.

U novoj kući, među novim susjedima prilagođavali su se novim uvjetima života, kad je nastupila velika promjena, izbio je Drugi svjetski rat. Ubrzo se rodio sin, Marin, treće dijete u obitelji, a tata Bolto, djeca su ga zvala Apek, bude od nove Mađarske vlasti poslan u daleki podkarpatski Marmorošiget (danas Sighetu Marmatiei). Život odvojen od obitelji učinio je da su se djeca svaki put iznova upoznavala s ocem, a 1943. godine rodi se i četvrto dijete, Branka. Napokon velika obitelj dočeka kraj rata, dočeka Apeka, i život kreće iznova u poslijeratnom vremenu opet novim koracima, no ne i koracima iz snova. Nova vlast ga ubrzo, 1947. godine, šalje u Makedoniju planskom raspodjelom u sklopu izgradnje novog društva i države. Supruga Julka kod kuće proživljava užasne dane. Oca, kojemu su prethodno konfiscirali imovinu, šalju po presudi u zatvor, u daleki Niš i Dečane na izdržavanje nepravedne kazne. S četvero djece i majkom proživljava maltretiranja, glad, bez materijalnih prihoda. Dugo je trebalo čekati odgovor na silne žalbe, zamolbe, dok nije dobila točkice, koje su u to vrijeme život značile.

Poslije devet mjeseci obitelj je ponovno na okupu, pa i otac Joko se vraća iz Niša, ali na Julkinim leđima. Iznemoglog i gotovo na samrti Julka ga je našla među otpisanima.

Vrativši se iz Skopja, započinje, po koji put, njegov rad u rodnoj Subotici. Volio je projektirati, stvarati novo, graditi, pa direktorsko mjesto mu je manje značilo od projektiranja. Ulazeći u zrelije godine, imajući iskustvo kao nastavnik u srednjoj tehničkoj školi, otvaranjem Više građevinske škole, kasnije fakulteta, konkurira za posao profesora iz arhitektonskih predmeta, bude primljen i kao profesor radi do kraja radnog staža.

Pored svog službenog rada, radio je kao arhitekt privatno. Njegov prvi ozbiljan rad je bio na samom početku karijere samostan časnih sestara iz kerske crkve. Njegova teta, časna Mariška Dulić, dobivši svoj miraz u novcu, zamoli svog nećaka Boltu da projektira samostan. Tadašnji biskup Budanović zamoli mladog arhitekta Boltu da projektira crkvu u rodnom Đurđinu. Simbol bačkih ravnica i veza s krajevima od kud su doselili bunjevački Hrvati je đurđinska crkva sv. Josipa Radnika izgrađena 1935. godine. Ali nije to jedina crkva koju je Bolto projektirao. Tu su i crkve na Paliću, crkva na Šupljaku 1936., Hajdukovu sv. Ivana Krstitelja izgrađena 1936., Bačkom Petrovcu, crkva sv. Adalberta, izgrađena 1938. godine. Kroz godine je projektirao i nadzirao rekonstrukcije mnogih samostana i crkava, a njegova posljednja, novoizgrađena crkva u Aleksandrovu Crkva Marije Majke Crkve je zidana 1980. godine. Iako je projekt bio odobren još 1969., izvedbeni 1979.

Ljetna pozornica na Paliću

U razdoblju 1945. – 1954. predsjednik je Društva inženjera i tehničara u Subotici.

Preljepu ljetnu pozornicu na Paliću, projekt, po kojem je i postao poznat i cijenjen, ne samo od struke projektirao je 1950. I danas plijeni poglede svojom ljepotom.

Kao glavni projektant u poduzeću „Arhitekt“ gradi niz tvornica, zgrada javnih namjena, stambenih zgrada i blokova. Projektira i vodi nadzor gradnje biskupskog sjemeništa „Paulinum“. Projektira građevine po cijeloj Vojvodini.

Svoje stručno znanje volio je prenositi na mlađe generacije. Prelaskom u Višu tehničku školu, kasnije Građevinski fakultet 1966. godine, to mu se i ostvarilo. Za predmet koji predaje na VTŠ izdaje skripte, odobrene od Jugoslavenskog građevinskog centra u Beogradu „Konstrukcije u zgradarstvu I i II“.

Kao mladić intimno je pisao pjesme koje je potpisivao s Belizar D. Svirao je tamburicu koju je usavršavao kod znamenitog Pere Haje. Fotoaparatom je zabilježio život u svojoj obitelji ali i gradnju crkava, svoj voljeni Đurđin, putovanja. Neke od fotografija su svojevremeno objavljene i u *Danici*. Svoju biblioteku je katalogizirao, opremio je s Ex Librisom. Bio je izniman

otac svoje četvero djece, pružajući im mogućnost da otkriju svoju darovitost. To se produžilo i na njegove unuke. Najstariji unuk Vidor je pošao njegovim putom, diplomirao je arhitekturu na arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i danas kao arhitekt i vlasnik svog arhitektonskog ureda, projektira i gradi u Hrvatskoj i diljem svijeta, pa čak i u dalekoj Kini. Praunuka Dora, Vidorova kćer je također mlada arhitektica koja je započela stručnu i kreativnu karijeru. Unuka Sunčana, Marinova kći je također pošla putem kreativnosti kao modni kreator i pored svojih radova izlaže slikare i kipare u svom ateljeu u Njemačkoj.

Baltazar Bolto Dulić bio je izniman čovjek, arhitekt, pedagog, suprug, otac i dida, koji je svojom blagom naravi ali stručnim i moralnim autoritetom bio inspiracija i poticaj svima oko njega na razvoj i napredak. Iza sebe je ostavio brojne građevine, koje će biti na korist mnogim budućim naraštajima, a lijepo i toplo sjećanje na njega nose svi koji su imali privilegij živjeti ili raditi s njim i učiti od njega. Taj izniman čovjek svojim odgojem naučio nas je poštivanju rada.

Premинуo je 23. srpnja 1982. godine u krugu svoje obitelji.

RADUJEM SE ŽIVOTU

Zafaljivam se za ovaj
orosit rosom, lipi dan,
nakvasit nebeskom suzom,
suncem obasjan, ugrijan...
Smije mi se...
Radost na licu, zafaljivam se,
duše pune, svemu što vidim.
Sve je zeleno,
kako samo priroda daje.
Radujem se cvitu u trave,
vvitu na grane...
Biće roda, radost u duše...
Olistale, mladice zelene,
di god pogled skrenem
lipota znane prirode,
za moje oči nagrada.
Mir u moje duše.
Radujem se životu...

Agata Rižanji

Trpljenje – moja je ljubav

(prilog o 120. obljetnici rođenja sestre Leopoldine
Čović, na glasu svetosti)

Piše: Luka Poljak

Značajne odlike Božjih ugodnika i ljudi na glasu svetosti su neprestana žeđ za nebeskim izvorima, snaga duha koju iz tih izvora primaju, te koraci ovozemaljskog života koji odzvanjaju poput uspinjanja i spuštanja andeoskim stubama iz sna Jakovljeva. Upravo u toj poznatoj biblijskoj pripovijesti Staroga zavjeta, Bog obećava Jakovu obilat blagoslov i brojno potomstvo. To potomstvo bit će narod izraelski – izabrani narod. Crkveni oci tumače andeoske stube i kao napredovanje kršćanske duše u vrlinama i blaženstvu, osobito sv. Ivan od Ljestava, redovnik i sinajski pustinjač iz prvih kršćanskih stoljeća čije je najznačajnije djelo *Ljestve ili Trideset stuba do raja* nadahnuto upravo biblijskom pripovijesti o andeoskim stubama u Jakovljevu snu. Te stube i anđeli, koji se uspinju i spuštaju po njima, dokaz su i Božje prisutnosti u čovjekovu životu. On nije nedostižan i apstraktan, već pokazuje čist put čovjeku prema Sebi, objavljujući mu se po svojim glasnicima. On je Bog stvaran i blizak. Ta poruka Božje blizine odjeknula je i u životu jedne ponizne kćerke reda sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog, djeteta bačke ravnice i cvijetka bunjevačke grane, sestre Leopoldine Čović. Ove 2021. godine, točnije 18. svibnja, navršit će se 120. obljetnica njena rođenja, koju ovim prigodnim člankom želim obilježiti, a Vama, dragi čitatelji, njen lik još jednom približiti.

Naime, tijekom rada i istraživanja u arhivima Subotičke biskupije, iznenadio me pronalazak jedne tzv. svete sličice s likom i zagovornom molitvom za beatifikaciju, tada meni nepoznate redovnice iz reda sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog – sestre Leopoldine Čović. Potom sam se s velikim zanimanjem raspitivao i počeo tražiti više izvora o njenom kratkom, ali svetom životu.

Osnovnu školu je pohađala kod sestara Naše Gospe u njihovom nekadašnjem samostanu kod subotičke mliječne tržnice, u kojem se danas nalazi

osnovna škola „Jovan Jovano-
vić Zmaj“, a potom upisuje gra-
đansku te trgovačku školu. Ispit
zrelosti polaže na hrvatskom
jeziku, a školske predmete na
mađarskom jeziku, maturirajući
kao iznimno darovita i marljiva
učenica. Osobito joj je dobro išla
matematika i računanje.

Od njene Prve pričesti 1911.
godine osjeća neutaživu žeđ za
Presvetim sakramentom, te goto-
vo ne prolazi dan da ne pohađa
svetu misu. Njena najbolja pri-
jateljica Lujza M. čak svjedoči
kako su, na Marijinu želju, če-
sto znale svratiti poslijepodne u
crkvu kako bi provele vrijeme u
molitvi pred Presvetim. Na pose-
ban način je bila privržena Pre-
svetom Srcu Isusovu, čiji je kip
posebno častila, ali i Majci Bož-
joj, pristupajući Marijinoj kon-
gregaciji već s jedanaest godina. Od svetačkih uzora, osobito se utjecala i na-
dahnjivala životom svete Terezije od djeteta Isusa. Nadahnjujući se Kristovom
mukom i trpljenjem, mnogo je postila, o čemu svjedoči i njezina majka kako
je cijele zime jela samo uvečer, iako joj je bilo samo dvanaest godina. Svoju
djevičansku krepost je ljubomorno čuvala, kloneći se svjetovnih zabava, a pri-
sjećajući se jedne zgode kada su Mariju školske drugarice zadirkivale kako je
zaljubljena, njena prijateljica Lujza pripovijeda kako je drugaricama odbrusila
da „Maru“ ostave na miru, jer Onaj koga ona ljubi je u susjednoj prostoriji
(u školskoj kapelici). Značajno je spomenuti kako je duhovnik i ispovjednik
Marije Čović bio znameniti župnik sv. Roka u Subotici, mons. Blaško Rajić.
On je pak za nju imao samo časne riječi, uspoređujući njenu dušu s kristalno
čistom čašom bistre vode.

Prilikom svršetka školskog obrazovanja, Marija moli časnu majku se-
stara Naše Gospe da ju primi za kandidatcu. Međutim, molba joj ne biva
uslišanom zbog Marijinog slabog zdravlja, što ju je iznimno ražalostilo,
ali i nagnalo da ne odustane od ostvarenja svog poziva kojeg je u srce
primila još u ranim godinama života. Čak ju je i njezin ispovjednik, mons.

Rajić odgovarao radi njena slabog zdravlja, no ona je bila ustrajna i čvrsta, vjerujući ukoliko je volja Božja da postane redovnicom – ta volja će biti i ostvarena. S obzirom na to da Austro-ugarska biva podijeljenom, a time i kalačka kuća matica sestara Naše Gospe sa Suboticom, Marija svoj pogled upućuje prema Zagrebu. I doista, mons. Rajić odlazi 1919. u Zagreb kako bi se raspitao za samostan u koji bi Marija mogla pristupiti, a na put vodi i samu Mariju. U Zagrebu posjećuju samostan sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog u Frankopanskoj ulici, a Marija ostavlja izniman dojam na sestru, magistru novakinja, koja obično prima nove kandidatkinje te joj potvrđuje kandidaturu za redovništvo. Na blagdan sv. Stanka 1919., Marija ulazi u samostan sestara milosrdnica, a redovničko odijelo prima već iduće godine, na blagdan sv. Ivana Berchmansa te prima redovničko ime Leopoldina.

Kao novakinja, svima oko sebe ostavljala je dojam uzorne i nepatvorene pobožnosti. Ukoliko nije bila zauzeta samostanskim poslovima, uvijek ju se moglo naći na koru ili oratoriju samostanske crkve sv. Vinka Paulskog. Njene drugarice sestre bi ju često išle promatrati u vrijeme klanjanja ili osobne molitve, u njoj vidjevši uzor molitve i pobožnosti koja prožima njihovu sestru na nadnaravni način. Toliko ih je nadahnjivala svojim primjerom molitve da su često njene sestre čeznule jednako tako žarko moliti. Jedna njena sestra svjedoči kako su se sama nebesa zrcalila u njenom cijelom biću. Sestra Leopoldina ne ostavlja ni svoje djevojačke pobožnosti koje je stekla u rodnoj Subotici, krojeći djetetu Isusu košuljicu za Božić, a sestrama izrezujući košuljice od papira s upisanim krepostima, žrtvama i molitvama koje je za njih prikazala. Na Uzašašće bi Isusu darivala duhovni buket za svoje najmilije svece, nazivajući ih svojim prijateljima, o čemu svjedoče njena pisma: Nebeskom Ocu šalje svoje srce, Duhu Svetom svoju dušu, Majci Božjoj đurđice, sv. Josipu ljiljan, sv. Ivanu bijele ruže, sv. Maloj Tereziji sitno milo cvijeće, sv. Tereziji Avilskoj crvene ruže, sv. Gertrudi ljubice, sv. Ivanu Berchmansu klinčiće, sv. Janji palmu, itd. Iako nije bila vrlo razgovorljiva o svjetovnim temama, na sami spomen one pak duhovne, živo je vodila razgovor i nadahnuto pričala sestrama o Božjoj prisutnosti i ljubavi. Sve je sestre jednako cijenila i ljubila, a pomagala pravom sestrinskom ljubavlju. Stoga, ne iznenađuje kako su brojne sestre, suočene s teškoćama duše, uvijek rado odlazile Leopoldini koja ih je tješila i vidala duhovne rane.

Jednom prilikom, svoje sestre je s ljubavlju upozorila na duhovne pogreške, što danas možemo promotriti kao Leopoldinin popis sedam prepreka u ostvarivanju duhovnog blaga:

1. Premaleno pouzdanje u Boga
2. Radoznalost
3. Lakoumnno propuštanje prilika za jačanje u krepostima
4. Svojeeglavost
5. Popustljivost
6. Naglost
7. Prevelika sloboda u držanju i kretanju.

Poslije polaganja svojih prvih redovničkih zavjeta, Leopoldina je poslana na službu u sirotište mjesta Klenovnik, no ubrzo se vraća u Zagreb kako bi dovršila obrazovanje za školstvo. Iako je sve obaveze i učenje marljivo obavljala, duša joj se trzala u nemogućnosti za većim posvećenjem njenoj jedinjoj ljubavi – Spasitelju. Teško se razbolijeva 1922. godine, te ne nastavlja učiteljski studij, nego se po blagom ozdravljenju posvećuje pomaganju u bolnici sestara milosrdnica u zagrebačkoj Vinogradskoj ulici, no češće je u bolesničkom krevetu. Međutim, ni tada ne preza od rada, tako da je jednom prilikom teško ozlijedila ruku, a rana će ostati na njoj do kraja života.

U kolovozu 1924. godine, sestra Leopoldina polaže i svoje vječne zavjete, kada doživljava ispunjenje svojih djevojačkih čežnji i za vječnost biva združena s Nebeskim Zaručnikom. Međutim, već je drugu godinu bolesna, ali to prihvaća s neobjašnjivim žarom – njoj je trpljenje bilo najmilije, jer se mogla poistovjetiti s mučenim Kristom. No, iako ju je bolest nagnala na često ležanje u postelji, žarko je željela sudjelovati u poslovima, te se na boli nije nikada žalila. Dapače, tugovala je kada je bila bez boli i bez križa. U bolesti joj je najveća utjeha i lijek bila sveta Pričest. Čak i kada je preko noći bila u mukama bolesti, odbijala je piti vode kako ne bi prekršila euharistijski post. Često joj je Pričest bila i jedina hrana u danu, a isticala je kako bi za nju najveći dan mučeništva bio kada ne bi mogla primiti Isusa.

Sredinom 1926. godine obavlja svoje posljednje duhovne vježbe. Iako je već osjetila žalac opake bolesti, ne propušta nijednu točku dnevnog reda ili duhovnog razmatranja. U svojoj bolesti, svima je bila uzorom strpljivosti te se nijednom nije potužila. Posljednjih pet tjedana svoga ovozemaljskog života, sestra Leopoldina provodi u razmatranju pet rana Isusovih, svaka rana kroz cijeli tjedan. Također, kroz dvadeset pet dana prije svoje smrti, davala je molitvenu i duhovnu zadovoljštinu za sve svoje grijeha i nedostatke – po jedan od tih dana imao je zadovoljiti ono što je sagriješila u jednoj od dvadeset pet godina svoga zemaljskog života. Mjesec dana prije smrti ju posjećuje i njen otac, koji je do tada pokopao trinaesto od šesnaestero djece, a netom poslije Leopoldinine smrti, u vječnosti će se naći i njena sestra. No, otac je to sve prihvaćao staloženo i čvrsto kao Božju volju kojoj se treba pokoravati. Svetu pomast i sakramente Leopoldina traži te prima na hrvatskom jeziku

sredinom rujna 1926., a dva dana prije smrti govori sestri njegovateljici u pero njeno oproštajno pismo svojoj obitelji. Uvečer 11. listopada 1926., uz nazočnost nekoliko sestara, bolničarke i duhovnika samostana vlč. Dogše, sa svijećom i krunicom u ruci, sestra Leopoldina Čović daje zadnje mladalačke uzdisaje te dušu vine k Ocu nebeskom. Njeno tijelo je dostojanstveno pokopano nakon tri dana u sestrarsku grobnicu na zagrebačkom Mirogoju.

Veliko čudo po sestri Leopoldini se dogodilo već u njenoj trinaestoj godini, kada svojom prisutnošću ozdravlja malenog, četverogodišnjeg dječaka Stipu, kojega do Leopoldinine posjete ni šest liječnika nije moglo izliječiti. Mnogobrojne sestre milosrdnice također svjedoče o njenom čudesnom zagovoru, kao i njen subotički ispovjednik mons. Blaško Rajić.

Godine 1946., Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu odobrava početak postupka za njeno proglašenje blaženom i svetom, te izdaje i sličice sa zagovornim molitvama sestri Leopoldini Čović. Upravo jedna od tih sličica čuva se i u arhivu Subotičke biskupije.

Nisam prvi, a nadam se niti posljednji, koji će njen lik približiti vjerničkom puku te se zauzimati za isticanje njenog života kao primjer vrijedan nasljedovanja, osobito usmjerenom prema mladim djevojkama. Najraniji promicatelj njena lika bio je Leopoldinin duhovnik iz novicijata, isusovac p. Milan Pavelić SJ, koji je ubrzo nakon njene smrti počeo bilježiti njen život te promicati njen kult u svrhu proglašenja sestre Leopoldine službenicom Božjom, što bi ju istaklo kao kandidaticu za proglašenje blaženom, a uz Božju providnost i svetom. Prvotno piše seriju biografskih članaka o sestri Leopoldini za *Glasnik Srca Isusova i Marijina*, koji će se poslije uobličiti u malu biografiju, u izdanju Družbe sestara milosrdnica u Zagrebu 1941. godine. Kao iskusan i jedan od najpoznatijih prevoditelja crkvenih himana u Hrvata, p. Pavelić je napisao i himan „Bunjevački cvijetak“ posvećen sestri Leopoldini Čović, koji je objavljen u njegovoj vlastitoj zbirci crkvenih himana *Zvijezde Srca Isusova – pjesme o Božjim ugodnicima* u izdanju Književnog društva sv. Jeronima, a potom i u izdanju Subotičke matice 1939. godine. Kao i ostale u zbirci, himan sestri Leopoldini napisao je u jedinstvenom stilu zrcaljenja stare, narodne epike (pripovijest u stihu), kako bi bila što bliža puku. Možemo čak reći kako je himan sestri Leopoldini njena svojevrsna, opjevana biografija. Osim p. Pavelića, veliki promicatelji njena lika bili su i svećenici Subotičke biskupije, osobito preč. Lazar Ivan Krmpotić i preč. Bela Stantić. Upravo je preč. Krmpotić zaslužan za obnovu štovanja sestre Leopoldine, a zajedno s upravom provincije sestara milosrdnica ponovno pokreće sakupljanje podataka o njenom životu, milostima zadobivenim po njenom zagovoru, itd. Također, preč. Krmpotić daje izraditi dva portreta sestre Leopoldine kod poznatog umjetnika Stanka Zubovića. Jedan portret poklanja Leopoldininoj

rodnoj župi Isusova Uskrsnuća u Subotici, koji se danas nalazi u sakristijskom hodniku župne crkve, a drugi sestrama milosrdnicama u Beogradu. Preč. Bela Stantić pak uvodi poseban dan u godini kada se Leopoldinin lik i djelo ponovno stavlja vjerničkom puku pred oči u njenoj rodnoj župi, ne dopuštajući da njen spomen iščezne iz rodnog zavičaja. Taj dan, naziva se i Leopoldininom nedjeljom – posljednja nedjelja u mjesecu listopadu.

Često nismo ni svjesni duhovnog bogatstva naše Subotičke biskupije koje nam je dano u baštinu. Uz već rašireno štovanje Sluge Božjega oca Gerarda Tome Stantića, vjerujem kako nam i lik sestre Leopoldine Čović može biti nadahnuće te ojačati želju da se naša Subotička biskupija proslavi po ovim časnim primjerima Bogu posvećenih života, koji su sigurno proslavljeni već u nebesima. Stoga na kraju ovog članka, posvećenom 120. obljetnici rođenja sestre Leopoldine, prilažem molitvu za zadobivanje milosti po njenom zagovoru:

*Otkupitelju i Gospodine naš Isuse Kriste,
koji si se udostojao udijeliti svojoj službenici sestri Leopoldini milost
da je mogla za tebe trpjeti i raditi, molimo Te:
ako je Tvoja sveta volja,
da bi ju i proslavio udijelivši nam milost ... (izreći milost za koju molimo)
koju molimo od Tvoga preljubeznoga Srca. Amen.*

Marko Vukov

– Buntovnik s razlogom

Piše: Mirjana Crnković

Pjesnička zbirka *Ja, buntovnik s razlogom* djelo je autorskih pjesama svećenika i pjesnika Marka Vukova. Riječ je o zbirci koja je posthumno objavljena 1996. godine, tri godine nakon smrti pjesnika. Pjesme koje je Marko Vukov zapisao ostavio je svojem prijatelju Lazaru Novakoviću, za-

hvaljujući kojem su pjesme i objavljene. U zbirci je Novaković zapisao o životu Marka Vukova: „Nije slučajno što je Marko Vukov bio svećenik i pjesnik. On je osjetio da svoju veliku ljubav i poštovanje prema čovjeku i svom hrvatskom narodu može najbolje ostvariti upravo u svećeničkom zvanju.“ Iako književna teorija razlikuje lirski subjekt od pjesnika, čitajući o biografiji tog pjesnika lako se primijeti da u toj zbirci razlika gotovo i ne postoji. Vukov zapisuje liriku koja je odraz onoga što je živio, a kronološki slijed pjesama čitatelju olakšava doživljaj i shvaćanje njegova života i djela.

Marko Vukov rođen je 24. travnja 1938. godine na Bikovu. Osnovnu školu završio je u Subotici, a u Zagrebu je završio klasičnu gimnaziju. Tamo je ostao i na studiju teologije koji završava 1965. godine. Sudeći

prema Novakovićevim riječima, desetogodišnji boravak u Hrvatskoj utjecao je na oblikovanje Vukova kao osobe, što su njegovi sunarodnjaci primijetili onda kad se vratio na službu u Bačku. Svećeničku službu obavljao je u Novom Sadu, Subotici, Futogu, Đurđinu, Šupljaku i Svetozaru Miletiću. Jedno je vrijeme proveo izvan službe svećenika, no vraća joj se kao župnik u Svetozaru Miletiću. Umro je 2. ožujka 1995. godine, nakon jednogodišnje bolesti. Svećenici i narod pamte ga kao svećenika koji se nije bavio samo administrativnim poslovima svoje župe već je pokrenuo mnoge duhovne i kulturne obnove svojeg naroda unutar Subotičke biskupije. Organizirao je okupljanje mladih u Baču, tribine mladih u Subotici, prigodne akademije i druge aktivnosti.

Pjesnička zbirka *Ja, buntovnik s razlogom* sastoji se od predgovora Ante Sekulića te oko sto kronološki poredanih pjesama. Marko Vukov zapisivao je stihove religiozne i zavičajne tematike. No njegovi religiozni stihovi bogati su motivom ljubavi, tako da nerijetko podsjećaju na ljubavnu poeziju. Ipak, ako je čitatelj osobno poznao Marka Vukova ili se tek s njegovim podacima upoznao, nije mu teško zaključiti da je ljubav o kojoj Vukov govori najveća ljubav – ona usmjerena Bogu. U svojoj pjesmi „Poslije napora za puninom“, Vukov zapisuje:

*O, znam
ne ću Ga ugledati niti daleko
niti blizu
(...)
Znak je vjernosti da Ga želim
i čekam.
(...)
što god bude bit će On
i što u Njemu ne bude
neće imati svoje ime.*

U stihovima je vidljiva usmjerenost lirskog subjekta prema nečemu većem od sebe. Osjeća se prepuštanje čovjeka Bogu, beskrajno povjerenje lirskog subjekta te čežnja da se osjeti punina ljubavi. Prožeti motiv ljubavi simbol je Boga. Kada se Vukov koristi motivom ljubavi, on najčešće to čini tako što ga povezuje s motivom Boga. Važnost tog motiva Vukov će uvijek izraziti i u obliku pisanja, tako što će zamjenice koje se odnose na motiv Boga pisati velikim slovom.

No u nekim pjesmama, kada piše o ljubavi, ona biva usmjerena prema ljudskom biću, najčešće ženi. Ipak, obraćanje Bogu i dalje je prisutno u takvim pjesmama. Na primjer, u pjesmi „Umjesto njoj“ piše:

*Tebi ću reći riječi
kojim sam je htio pozdraviti pri sastanku.
Nosio sam je u duši dok sam prolazio kroz
bezbrižno mnoštvo.
(...)
Zahvaljujem ti u samoći
jer vjerujem da si kraj mene
i da mi na putove izvodiš one
koji mi uzdižu srce.*

U zbirci su objavljene i pjesme koje je Vukov posvetio svojim prijateljima. U tim se pjesmama Vukov poigrava značenjima riječi, povezuje ih s duhovnom tematikom i usmjerava prema osobi kojoj pjesmu posvećuje. Upravo zbog toga lirski subjekt nerijetko mijenja rod. U pjesmi „Ime mi je proljeće“, Vukov se poigrava naslovom koji su mnogi književnici prije i poslije njega koristili u svojim zapisima. Tu je pjesmu Vukov posvetio Vesni Budin za rođendan pa zapisuje:

*Upoznala sam riječi kojima je
zapovijedao moru i oluji
On je čest gost moje duše
i ja ću biti Njegovo Proljeće.*

Simbol proljeća najčešće se u lirici vezuje uz početak života, zaigranost, ponovnu slobodu. Upravo je takvo značenje simbola proljeća iskoristio i Vukov kada je početak života protumačio kao početak života u Kristu. U takvoj pjesmi čitatelju je još jasnije u kojoj mjeri je duhovna priroda pjesnika utjecala na tematiku njegova pisanja. Osim pjesama za rođendane, Vukov je pisao svojim prijateljima i povodom vjenčanja, ređenja ili tek iz prijateljstva i povezanosti s ljudima. Takva njegova lirika nikako nije puko prigodna, već odiše jednostavnom ljubavi prema čovjeku.

Možda najznačajniji dio pjesničke zbirke čine pjesme zavičajne tematike. Pjesništvo Marka Vukova u zavičajnoj tematici odgovara onome što pokazuje u pisanju ostalih tematika – konstantna usmjerenost vlastita bića prema onome što mu je blisko. To znači da će i iz zavičajne tematike biti vrlo lako čitati o tome kakav je čovjek bio onaj kojeg više nema. U svojim će pjesmama pisati o salašima koji nestaju, školama koje se mijenjaju, ali i ratarima i njihovu radu, trudu i osmjehu. U pjesmi „Ratarov osmijeh“, on opisuje vođanskog ratara na sljedeći način:

*Ratar je sasvim malen u neodređenom obzorju
budućih potreba. Vidokrug mu sužen do sljedećeg
koraka i savijen nad motikom izgleda kao slomljeni luk,
a izbrazdano lice poprima dubinu zemljine gladi.*

Ni u toj pjesmi Vukov nije propustio da čovjekovu bit poveže s njegovim djelovanjem, opisujući tako čovjeka u svojoj jednostavnosti.

Nerijetko je Vukov dijelove svojih stihova upotrebljavao ponovno u drugim pjesmama. Tako je u pjesmi „Korizmeni vjetrovi suše zemlju“ pjesmu ponovno započeo definirajući čovjeka kao *homo fabera*, a u drugoj kitici ponavlja opis ratara. Inzistirajući na shvaćanju vojvođanskog čovjeka kao *čovjeka radnika*, Vukov je zapisao i pjesmu „Vinogradar“ u kojoj opisuje vinogradara i njegov posao te završava pjesmu stihovima:

*Za radost ljudi vino je dano
da Život bude na gozbi Riječi,
otajstvo rada Otajstvu predano,
klonula srca snagom da liječi.*

Svojim jednostavnim stilom pisanja, vezanim stihom i dosljednim sadržajem, Vukov je uspijevaio doprijeti i do sadržaja – naglasiti čovjekovo dostojanstvo. Pokazao je svojim stihovima koliko cijeni rad svojih sunarodnjaka i koliko se njime ponosi. U takvu iščitavanju očita je veličina pjesnika.

Kada pjesnik zapisuje stihove o bliskim ljudima, sunarodnjacima i zavijaču, osjeća se velika ljubav u sadržaju, kao i poštovanje i divljenje. Također, duh lirskog subjekta kao da u takvim stihovima uvijek ostaje optimističan i pomalo slavljenički. No, kada pjesnik zapisuje refleksivne pjesme, tad se očituje sumnja, nesigurnost, borba sa samim sobom. To se iskazuje slobodnim stihom i kratkom formom. Na primjer, u pjesmi „Napast“, čitamo:

*Uzdasi zemlje i plač neba
sijevaju u meni bljeskom strasti
Nedohvatne dijagonale
saviše se u zamamne oblike
i moja pažnja još jednom ostade
pred ponorom praznine
a zora je daleko*

Drugi put, čitatelj može primijetiti da se lirski subjekt koleba u pjesmi završavajući ju stihovima „Ipak život“. Također će zapisivati pjesme, poput pjesme „Nada“, u kojima će se ponovno moći primijetiti slabost i nesigurnost u životnim koracima lirskoga subjekta, no uvodit će motiv nade ne bi li naglasio da je svjestan svoje nesavršenosti i da se *nada* „rastu do mjere ostvarenja“.

Posljednja pjesma koju je Vukov zapisao u zbirci nazvanoj po prvim stihovima *Ja, buntovnik s razlogom* kao da je pokušaj da se vlastite misli zaokruže i završe upravo tim stihovima. Dok je James Dean nekoliko godina prije objavljivao da je „Buntovnik bez razloga“, Vukov je zapisao da je on

upravo suprotno – buntovnik, ali postoji razlog zašto. U svojoj posljednjoj pjesmi Vukov je zapisao ono što ga je mučilo – pokušavao je mnogima govoriti o biti, o istini, a bliskim ljudima djelovao je poput onog koji ne traži temelj svemu, već ga upravo ruši. Dakle, lirski subjekt osjeća se neshvaćeno. Osim izraza vlastite slobode koja ljudima oko njega djeluje neobično, lirski subjekt izdvaja se i svojom vjerom u Boga, koje se ni u jednom trenutku ne stidi i ne odriče. Tvrdi da ljudi koji Boga odbacuju čine to svjesno:

*glumeći neznanje o postojanju
nečije svetinje
složno i vješto kasape moj barjak.*

Lirski subjekt sebe shvaća buntovnikom upravo zato što svojim životom i djelom pokazuje ono što vjeruje, dok mnogi ljudi oko njega, kako smatra lirski subjekt, bježe od Boga. Lirski subjekt ima razlog biti onaj koji odstupa od srama, a njegov je razlog Gospodin koji *Beskraj krajolikom riše / da zaklon daje umornoj duši.*

Zbirka pjesama Marka Vukova započinje pjesmom zapisanom 1965. godine, a završava pjesmom napisanom 1993. U tih gotovo trideset godina Vukov je strpljivo zapisivao svoje misli i osjećaje. Oni su nekad bili ukrašeni zavičajnim motivima, drugi put socijalnim i duhovnim, a poveznica svega toga bio je motiv ljubavi. Iako Vukov svojim stihovima pokazuje jednostavnost u pisanju u odnosu na druge zavičajne pjesnike, on se najviše ističe motivom Boga, onom kojem se obraća kad piše prijateljima, kad piše za sebe i kad piše o svojem narodu. Sve to upućuje čitatelja u duboku iskrenost i nepatvorenost Vukova u služenju Bogu životom, čak i izvan ustanove Crkve.

Sjećanje na prijatelja Marka Vukova

Piše: Lazar Novaković

Za vrijeme teološkog studija položio sam osamdeset dva ispita. Dosta ih je bilo iz crkvene povijesti – što opće, što nacionalne. Povijest sam posebno volio i rado učio. Profesori su bili interesantni i zahtjevni. Sjećam se posljednjeg ispita kod prof. Antuna Ivandije. Nakon što mi je upisao ocjenu u indeks, upitao me je: „Što će biti s vama u Bačkoj?“ Nisam shvatio težinu pitanja. Veze između Zagreba i Subotice su bile česte i redovite. Imali smo mnoštvo studenata iz naših krajeva na raznim fakultetima u Zagrebu. Danas, vlakovi odavno više ne voze, a i zadnji autobus je prestao prometovati. To davno pitanje, sada mi je puno jasnije. Stari profesor povijesti s pravom je bio zabrinut.

Lako sam pamtio datume i godine. Tako se i ovih dana sjećam 2. ožujka 1995. godine, kada je moj prijatelj svećenik Marko Vukov prešao na ‘drugu obalu’. Iako je prošlo dvadeset pet godina od prelaska, sjećanje na prijatelja je u meni jako i iskreno.

Po čemu se sjećam pokojnog Marka? On mi je davne 1969. kao malom ministrantu poklonio Bibliju mladih. Nisam onda ni slutiti mogao kako ćemo jednom zajedno raditi na njivi Gospodnjoj. Naše prijateljstvo počelo je u trenutku kada je Marko došao za upravitelja župe u Đurđin. S njim se moglo razgovarati o mnoštvu tema: povijest, književnost, kateheza, vjera, duhovnost, vinogradarstvo... U razgovoru on je govorio o vrijednostima, kreposti-ma, kvaliteti. Trudio se nikad ne govoriti protiv čovjeka – osobito ako dotični nije prisutan.

Marko je držao do javne riječi. Poticao je okupljanje i zajedničko djelovanje svećenika hrvatskog govornog područja. Iz tih okupljanja rodilo se hodočašće u Mariju Bistricu, tematske propovijedi po župama u čast XIII stoljeća pokrštenja našeg naroda, dom duhovnih vježbi u Baču, itd. Kod susreta je pazio da svatko dođe do riječi i izreče svoj stav – i to počevši od najmlađih.

Markova izreka je bila: „Poštenja mu!“ Držao je do vlastitog poštenja i svoje riječi, te je jednako očekivao od drugih.

Držao je kako je Crkva zajednica prijatelja. Svaka osoba ima izvorno dostojanstvo od samoga Boga. Na Misu se dolazi kao ‘Saveznik’, Božji prijatelj. Svećenik je onaj koji služi vjernicima. Pazio je kako ne bi bio neugodan onima koji su zaboravili crkveni dar (tzv. lukno). Znao je razumjeti kako neki nemaju novca, znao je reći: „Sad će biti bez para, pa poslije ako budete željeli, slobodno se učlanite!“ Poučavao je kako se Misa ne plaća, nego dariva. U Njoj se sudjeluje osobnim, duhovnim darom – molitvom.

Organizirao je za svoje župljane i Korizmene divane – želio je čuti povratnu informaciju. S intelektualcima Subotice okupljao se oko različitih duhovnih, kulturnih i intelektualnih tema u ozračju o. Gerarda.

Trudio se Marko oko kateheze. Sjećam se, tumačeći prisposobu o sijaču, s djecom je sadio sjeme te išao s njima gledati kad će niknuti. Doista je pitanje – kako će Božja Riječ u našoj duši imati sreću? Što će roditi? Svog malog ministranta u Lemešu usporedio je s jednim od četvorice mladića koji su donijeli bolesnog čovjeka k Isusu na nosilima i otvorili krov. U crkvi za sve ima mjesta – svatko može biti koristan.

Oko Dužijance se Marko posebno brinuo i nastojao je obogatiti. Mladi su birali bandaša, a on je sâm izabirao bandašicu. Dužijanaca se nastojala obogatiti kulturnim sadržajem. Pozivali su se pjesnici, književnici, a i sami vjernici su bili pozvani da napišu nešto za Dužijancu i bili nagrađivani.

Kao svećenici, sudjelovali smo na tribini u Vinkovcima, gdje je general dr. Franjo Tuđman predstavio svoju novu knjigu. Vraćavši se u Bačku, nije puno komentirao, rekao je kako je to iskusan čovjek.

Velika su Markova radost bile „pajdašije“ – susreti s kolegama iz sjemenišnih i bogoslovskih dana. Nisu svi postali svećenici, ali su ostali povezani i rado su izmjenjivali riječi i iskustva. Kao student, Marko je jednu godinu boravio izvan bogoslovije i živio kao podstanar te radio u tvornici. Želio je upoznati život malog, jednostavnog čovjeka kojem će kasnije navješćivati Riječ.

Rado je Marko obrađivao obiteljski vinograd u Gornjem Tavankutu kod sv. Ane. Tražio je da bude upravitelj te vikarije, ali mu nije bilo odobreno.

Posebnu povezanost je gajio prema franjevcima. Rado je dolazio kod njih u subotički samostan, a često ih je pozivao na ispovjedni dan, proštenje i Dužijancu u Đurđinu.

Kada sam u oporuci saznao kako je svoje pjesme ostavio meni, bio sam iznenađen i radostan. Njegova misao je bila: „Pjesme se pišu da se napiše jedna prava!“ U pjesmama je Marko tražitelj i mislilac. Posebno su mi drage: „Obračun“, „Majci“, „Vraćam se u uspomenu susreta“, „Kuća“...

Rijetko je prijatelju pričao o svojim bolima, žalostima... Među njima sam naslutio jednu, kada njegova ideja i prijedlog nisu bili prihvaćeni na susretu kolega. No, poslije pola sata isti prijedlog biva prihvaćen kad ga je druga osoba predložila... Nije razumio tu dvoličnost i rodila se pjesma da izreče tugu – „Putovi i putokazi“.

Rado je Marko igrao s kolegama kartašku igru Preferans i ja sam rado u njoj sudjelovao. Kolega je rekao: „Raduje me jer legalno može podvaljivati – a nije grij!“ Neću zaboraviti nikad, nakon mog povratka iz Beča, svečani ručak na Paliću i borbeni Preferans u Đurđinu kojeg su mi priredili prijatelji svećenici Marko Vukov i Marijan Đukić.

Bio je Marko povezan sa svojom obitelji. U teškim trenucima kad se opraštao od majke i oca, bio sam uz njega. Žao mi je što pjesma „Majka“ nije ušla u zbirku. U njoj je izrekao istinu: *Majka nikad ne stari, i naše ruke su uvijek pred njom prazne, njezina se ljubav ne može izreći...*

Kad se zaželim pravog divana, rado otvorim zbirku i čitam drage stihove. Marko je držao do dostojanstva i vrijednosti. Svojim primjerom, riječju, puno mi je pomogao rasti u kršćanskim vrijednostima i vjeri! Časno, lipo i dinamično je bilo živjeti s njim! Hvala mu! Vjerujem u Susret kod Nazarećanina!

PUTOVI I PUTOKAZI

Postoje putovi i putokazi
Isprepleteni do izgubljenosti
I putnik, umoran od znakova i daljina,
Ne znajući više čiji je suputnik,
Odloži prtljag svojih snova
Žedan sigurnosti, kao onog dana
Kada je birajući korisno za put
Uglavnom sve ostavio.

Prije nego što se prepusti snu,
Gladan jutarnje jasnoće,
Promotri još svoje želje,
Složene kao zov braći,
Ali one razbijene prijezirom,
Ležahu u dnu tužnog sjećanja.
Blagoslovljen umor, što
Krotkim čini čovjeka u patnji,
Sačuva mu srce od grča kletve.

Ostatkom snage, kojom je još smog'o
Da ljudski sjedne i odloži snove
Složi svoje želje u nešto
Što molitvi slič
I zasp
a bez želja i bez snova.

Marko Vukov

MAJCI

Kad susretnem mladu ženu
sa očima punim pažnje za željeno čedo,
Dok kraj nje prolaze poznanici,
Očekujući njen pogled,
Sjetim se.

Da sam i ja tako bio nošen,
Jedini prisutan u mnoštvu,
Za Tvoje oči.

I kad nakon sputanih dana
Zaželim jasnoću vedrog neba,
Pohađam jutro moga djetinjstva,
Koja si me dozivala poljupcima.

Dogodi mi se ponekad
(kad zaspem s dobrom savješću)
Da sanjam radost prvih koraka
I Tvoje ruke kako me dižu
Prije nego što sam posrnuo.

Ne znam točno gdje (nije bilo davno)

Netko Te je nazvao staricom,

A za mene si uvijek mlada

Sa ukrasom majčinstva oko očiju.

I danas, kao uvijek, kad Ti dođem,
Osjećam da su mi ruke jedno prazne
I usta bez molbe ili zahvale,
Jer tko će znati izreći mjeru
Tvojih darova.

Marko Vukov

Bela Gabrić

(10. III. 1921. – 4. VIII. 2001.)

U spomen 100. obljetnice rođenja čuvara hrvatske kulturne baštine

Piše: Katarina Čeliković

Bela Gabrić, poznat kao profesor, kulturni djelatnik, pisac, urednik, skupljač narodnih pjesama rođen je na Verušiću 10. ožujka 1921. U pučku je školu krenuo u salašarskoj školi na Klisi nedaleko od Subotice, a završio ju je u gradu. Nakon pet gimnazijskih razreda kod isusovaca u Travniku maturirao je u franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu 1942. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je južnoslavenske književnosti, ruski jezik i povijest 1950. Službovao je kao srednjoškolski profesor u Subotici 1950.-70., nakon čega je bio bibliograf u subotičkoj Gradskoj knjižnici. Od lipnja 1972. do prosinca 1973. utamničen je u Srijemskoj Mitrovici jer je osuđen zbog „izazivanja nacionalne,

rasne i vjerske netrpeljivosti, mržnje i razdora“, zapravo zbog organiziranja simpozija o dr. Josipu Andriću 1969. u Ristovači kraj Bača. Nakon povratka u Suboticu pet je godina bez posla, a od 1978. do umirovljenja 1984. radi kao knjižničar u subotičkom Gradskom muzeju. Svoj rad nastavlja kao profesor u Biskupskoj klasičnoj gimnaziji „Paulinum“ u Subotici te kao predavač književnosti na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije.

Nakon Drugoga svjetskoga rata napisao je više priručnih skripta iz književnosti i povijesti za školske potrebe. Sudjelovao je na mnogim znanstvenim skupovima i predavanjima, uredio je i popratio komentarima knjige više zavičajnih spisatelja. Skupljao je narodne pjesme, pisao o narodnim običajima, o

književnosti vojvodanskih Hrvata, u povodu različitih obljetnica objavljivao je životopise značajnih osoba iz bunjevačke i šokačke kulture, a neumorno je bilježio i događaje u životu hrvatskoga puka u Bačkoj. Radove je objavljivao u zavičajnim listovima i periodici (*Bačko klasje*, *Subotička Danica*, *Zvonik*, *Klasje naših ravni*, *Glas ravnice* i dr.) te u periodici u Hrvatskoj (*Marulić*, *Crkva u svijetu*, *Sveta Cecilija* i dr.). Svojim istraživanjima, zapisima i čuvanjem rukopisne i druge zaostavštine nesebično je pomagao mnogim suvremenici-ma, od učenika do pisaca, bibliografa i povjesničara. Pisao je pod različitim pseudonimima: Al-Be, Vojmir, V-r, Mirko Bunjevčev i dr.

Bio je član uredničkoga vijeća i urednik kalendara *Subotička Danica*, lektor i tehnički urednik *Glasnika sv. Franje*, glasila Franjevačkog Trećeg reda u Subotici, član uredništva katoličkoga lista *Bačko klasje*, katoličkoga mjesečnika *Zvonik* te glavni urednik časopisa za književnost, umjetnost i znanost *Klasje naših ravni* 1996.-99. Uredio je i *Zbornik predavanja Znanstvenog skupa u Subotici 12.-14. VIII. 1986.* (Subotica, 1987.) te sve brojeve *Zbornika Ivana Antunovića* (Subotica, 1990.-94.). Svoju bogatu knjižnicu i mnogobrojne izvore (dokumentaciju međuratnih hrvatskih udruga i sl.) ostavio je Bunjevačko-šokačkoj knjižnici „Ivan Kujundžić“.

Cijeloga života bio je vrlo aktivan u društvenom i kulturnom životu. Dugogodišnji je član odbora žetvenih svečanosti Dužijanaca i manifestacije Dani kruha i riječi, član organizacijskoga odbora velike proslave u povodu 300. obljetnice seobe veće skupine Bunjevaca u Suboticu i Bačku 17. VIII. 1986. u Subotici. Istaknuo se organiziranjem mnogobrojnih kulturnih priredaba i književnih večeri. Bio je aktivan član i osnivač više hrvatskih institucija i udruga, među kojima Katoličkoga instituta za kulturu, povijest i duhovnost Ivan Antunović (u kojem je bio dugogodišnji pročelnik Bunjevačko-šokačke knjižnice „Ivan Kujundžić“), Demokratskoga saveza Hrvata u Vojvodini,

Bunjevačke kraljice 1919. g.

Hrvatskoga kulturno-umjetničkog društva „Bunjevačko kolo“, Hrvatskoga akademskoga društva i dr., a bio je i član Vijeća za tisak Subotičke biskupije.

Za velike zasluge na području duhovne kulture papa Ivan Pavao II. odlikovao ga je priznanjem *Pro Ecclesia et Pontifice* 1990., što je najviše odličje koje Crkva dodjeljuje vjernicima laicima. Skupština Općine Subotice proglasila ga je 2000. počasnim građaninom Grada Subotice, a njegovo ime nosi Hrvatsko društvo za pomoć učenicima. Svoju kuću darovao je Katoličkoj crkvi, a na IV. danima Balinta Vujkova 2005. ondje je otvorena Spomen-kuća Bele Gabrića.

Prof. Bela Gabrić preminuo je 4. kolovoza 2001. u subotičkoj bolnici poslije kraće bolesti, u 81. godini.

SAČUVANO BLAGO BUNJEVAČKIH KRALJICA

Bela Gabrić i Ante Pokornik autori su iznimno važne knjige *Bunjevačke kraljičke pisme* (1996), u kojoj je zabilježeno 137 starijih pjesama i 30 novijih, nastalih devedesetih godina prošlog stoljeća, kada je običaj „Kraljica“ na Dove (Duhove) obnovljen u Subotici.

Kako u uvodnoj riječi kaže Bela Gabrić, za nastanak knjige velike zasluge ima Ante Pokornik koji je skupio i zapisao podatke o pjevanju *kraljički pisama* i o *kraljicama*, a on je skupljenu građu obradio i ovaj bunjevački narodni običaj opisao. *Kraljičke pisme* je obradio je povijesno i književno. Za ilustraciju donosimo jednu staru pjesmu i jednu noviju, koju je spjevala Amalija Gabrić. Zahvaljujući ovakvim neumornim čuvarima tradicije, vjerujemo da će se očuvati bogata baština, a njome i mi negujemo sjećanje na velikane, kakav je prof. Bela Gabrić.

Kraljice u Tavankutu

OD DVORA DO DVORA

Od dvora do dvora, ljeljo
 Do careva stola, ljeljo
 Di car vino pije, ljeljo
 Car caricu budi, ljeljo
 U oke je ljubi, ljeljo
 Ustaj car – carice, ljeljo
 Čuju se kraljice, ljeljo
 Otvaraj sanduke, ljeljo
 Pa vadi jabuke, ljeljo
 Pa daruj kraljice, ljeljo
 Kralja i kraljicu, ljeljo
 Bana i banicu, ljeljo
 Sva četiri pivača, ljeljo
 I dva rastavljača, ljeljo
 I sve kolo redom, ljeljo
 Kolo naokolo, ljeljo.

DANAS NAM JE, RODE

Danas nam je, rode, ljeljo
 Lip dan osvanio, ljeljo
 I pun je veselja, ljeljo
 Srca razdragana, ljeljo
 Srca raspivana, ljeljo
 Tristo već godina, ljeljo
 Kako naši stari, ljeljo
 Naši pradedovi, ljeljo
 U Bačku su stigli, ljeljo
 Jedna slavna grana, ljeljo
 Naših Bunjevaca, ljeljo
 Druga slavna grana, ljeljo
 Dičnih nam Šokaca, ljeljo
 Težak put im bio, ljeljo
 U tu ravnu Bačku, ljeljo
 Zemlju nepoznatu, ljeljo
 Evo danas, rode, ljeljo
 Sad se navršava, ljeljo
 Već tristo godina, ljeljo
 Od tih davnih dana, ljeljo
 Mi se sad sićamo, ljeljo
 Slavnih tih junaka, ljeljo
 I naših predaka, ljeljo.

Amalija Gabrić
 Subotica, 15. VIII. 1986.

Povijesni kutak

50 godina crkve svetoga Nikole Tavelića u Somboru (1971. – 2021.)

Piše: Stjepan Beretić

Prvi upravitelj somborske župe Svetoga Križa

Prostorno prevelika somborska župa Presvetog Trojstva se trebala raščlaniti na više župa još prije Drugoga svjetskog rata. U vrijeme župnikovanja Ivana Jurige, 1. listopada 1960. godine Bačka Duhovna Oblast ustanovljuje župu svetoga Križa koja se prostire u gradu Somboru između Bezdanskog i Apatinskog puta. To je prostor nekadašnje zamišljene vikarije pod imenom Kalvarija. Upraviteljem župe je imenovan Ivan Juriga, a njegov kapelan, Franjo Bogišić mu je bio na pomoći i u novoj župi.

Franjo Bogišić

Godine 1963. je upraviteljem župe imenovan kapelan župe Presvetog Trojstva, Franjo Bogišić, koji je tako postao drugi upravitelj te župe. Iste godine, 23. ožujka biskup Matija Zvekanović je imenovao zastupstvo Crkvene općine nove župe. Župnik Ivan Juriga je zajedno sa zastupstvom Crkvene općine Presvetog Trojstva u Somboru 6. ožujka 1966. od Ordinarijata zatražio dopuštenje da se za župu Svetoga Križa podigne župni dom.

Josip Temunović

Upravitelj župe Josip Temunović je nakon kapelanskih godina u Novom Sadu, 1. rujna 1969. godine, imenovan upraviteljem župe Svetoga Križa, ali mu je povjerena i pastoralna skrb za vjernike u Gakovu i Kolutu. Dok nije podignut župni dom u župi Svetoga Križa, Josip Temunović je stanovao u župnom domu Presvetog Trojstva u Somboru. Njemu je uspjelo za župni pastoral u župu dovesti časne sestre Kćeri Milosrđa. Spočetka su u župi boravile dvije, a od 1980. godine i tri časne sestre. Dugi niz godina je u župi djelovala sestra upravitelja župe, Trpimira Temunović. Za crkvu Svetoga Križa župa je nabavila Gospin kip, koji je izradila profesorica Ulmann iz Vinkovaca. Kip je blagoslovljen na svetkovinu Bezgrješnog začeća 1974. godine. Župnik je u župi ostao do 6. rujna 1986. godine kada je zbog bolesti prešao u svećenički dom Josephinum u Subotici.

Josip Pekanović

Biskupski ordinarijat Subotica je 17. rujna 1986. godine za upravitelja župe Svetoga Križa imenovao Josipa Pekanovića. Uz župu Svetoga Križa 14. veljače 1990. godine povjereni su mu i uprava župe svetoga Nikole Tavelića i Gakovo. Na čelu tih župa je ostao do 3. srpnja 1990. godine kada je imenovan upraviteljem župe Presvetog Trojstva u Somboru.

Franjo Ivanković

Franjo Ivanković je 6. srpnja 1990. godine imenovan upraviteljem župe Svetoga Križa i Nikole Tavelića, kao i župe Gakovo. Za vrijeme njegovoga župnikovanja u župnom domu Svetoga Križa su priređivane duhovne obnove za mlade.

Lazar Novaković

Lazar Novaković je od 12. rujna 1985. do 14. veljače 1990. bio upravitelj župe svetoga Nikole Tavelića, na staranju je imao i vjernike u Nenadiću i u Gakovu. Tada je ostavio Subotičku biskupiju i prešao u Mödling u samostan verbita. Kada se vratio u biskupiju, nakon službe župnog vikara u katedralnoj župi, bio je upravitelj župe u Maloj Bosni od 10. srpnja 1991. do 12. ožujka 1998. godine. Od 12. kolovoza 1998. godine je imenovan župnikom župe Svetoga Križa i svetoga Nikole Tavelića.

Dr. Marinko Stantić

Dr. Marinko Stantić je 6. ožujka 2006. godine imenovan upraviteljem župe Svetoga Križa u Somboru, i župe svetoga Nikole Tavelića. Dne 12. studenog 2009. postao je župnik župe Svetoga Križa i upravitelj župe svetoga Nikole Tavelića.

Mons. Slavko Večerin

Župnikom župe Svetoga Križa u Somboru imenovan je 3. svibnja 2016. godine dotadašnji župnik župe Marije Majke Crkve u Subotici i generalni vikar mons. Slavko Večerin. Mons. Slavko Večerin je bio župnik župe Svetoga Križa u Somboru do svoga imenovanja subotičkim biskupom.

Josip Pekanović

Na mjesto mons. Večerina 17. rujna 2020. godine upraviteljem župe Svetoga Križa u Somboru i svetoga Nikole Tavelića imenovan je Josip Pekanović, župnik župe Presvetog Trojstva u Somboru. Župa Presvetog Trojstva je dobila župnog vikara Luku Poljaka, koji služi i vjernicima župe Svetoga Križa i svetoga Nikole Tavelića.

Treća somborska župa

Odlukom Biskupskog ordinarijata u Subotici broj 1400 od 25. srpnja 1985. godine uspostavljena je treća somborska župa: župa svetoga Nikole Tavelića. U novu župu je došlo i naselje Nenadić, pa se nova župa prostirala do župe Bački Monoštor i Bezdan, do Gakova i Stanišića. Južna granica župe je bila Monoštorski put. Župu svetoga Nikole Tavelića je 16. veljače 1990. godine od Lazara Novakovića preuzeo Josip Pekanović.

Želja župnika Ivana Juriga

Župnik Ivan Juriga je volio somborske salaše, pa mu je bila velika želja da pastoralno što bolje opskrbi te svoje vjernike. Spominjao je biskupa Lajču Budanovića i njegovo nastojanje da na salašima podigne župne crkve. Vođen njegovim primjerom, Ivan Juriga je to ostvario na Bezdanskom putu i na Gradini na području somborskih župa. U vrijeme gradnje crkve svetoga Nikole do salaša Gradine je bio blatnjavi put. Kada je udarila kiša, do grada se moglo samo seljačkim kolima. Zato je župnik nastojao na Gradini služiti svete mise kako bi i tamošnji svijet došao do svete mise. Na Nenađić je bilo lakše odlaziti jer je do tamošnje kapele vodio kameni put. Samo vjernici s Bezdanskog puta nisu imali svoje crkvice. Prije pola stoljeća, 23. ožujka 1971. godine je Komunalno poduzeće i Zelenilo iz Sombora bilo pripravno za početak radova na gradnji crkvice svetoga Nikole. Crkva se podizala na čestici zemlje koju je još 26. veljače 1969. godine darovala supruga Petra Gromilovića, Aranka, rođena Čuvardić. Župnik župe Presvetoga Trojstva, Ivan Juriga je 13. srpnja 1970. godine već imao pripremljenu projektnu dokumentaciju. Tadašnji somborski bogoslov Stjepan Beretić je župniku predložio da crkva bude posvećena svetom Nikoli Taveliću. To je župnik prihvatio.

Blagoslov kamena temeljca

Kada je sve bilo pripravljeno, župnik je zamolio biskupa da blagoslovi kamen temeljac 6. ili 13. lipnja 1971. godine. Biskup se odlučio za nedjelju, 13. lipnja. Tako je na spomendan svetoga Antuna u 17 sati započeo blagoslov temeljca i njegovo polaganje. U zapisniku sa svečanosti, župnik Juriga poslije biskupa, kao prvog gosta, spominje protijereja i arhijerejskog namjesnika Dragutina Simića iz Sombora. Spominje nazočnost primarijusa dr. Ladislava Vlašića iz Osijeka i njegove supruge Klare r. Parčetić. Vlašićevi su prihvatili ulogu kuma. Spominje se i Josip Temunović, upravitelj župe Svetoga Križa u Somboru, Andrija Kopilović upravitelj župe Aleksandrovo, Marko Vukov, upravitelj župe Šupljak i Ivan Juriga, župnik župe Presvetog Trojstva.

Te su godine u središnjoj somborskoj župi djelovale časne sestre uršulinke. Sestre su se postarale da biskupa dočeka špalir djece s cvijećem. Uz dva dječaka biskupa je pozdravila kći darovatelja zemljišta za gradnju crkve, Katica Gromilović. Djeca su bila obučena u narodnu nošnju. Njih troje je predalo po kiticu cvijeća biskupu i kumovima. Obred je započeo pjesmom „Do nebesa“.

Biskupovo slovo narodu

U svom je govoru biskup, među ostalim, rekao: „Nisam morao doći ova-
mo obaviti ovaj blagoslov. Mogao je to obaviti i vaš župnik ili bilo koji drugi
svećenik i postaviti taj temeljni kamen u temelj ovih zidova, ove zgrade koja
će se ovdje dignuti. Ali uz napomenu i na poziv župnika rado sam došao
danas da sam u vašoj prisutnosti i s vama skupa blagoslovimo, Gospodinu se
pomolimo i da se s vama zajedno radujemo početku ovoga posla, ovoga dje-
la, koje se eto tu ima započeti. Prvi je to temeljni kamen u ovom dijelu naše
biskupije, naše Bačke poslije rata. Prvi je to temeljni kamen jednoga javnog
vjerskog objekta u ovome dijelu naše ravne Bačke. Pa i to je jedan razlog
zašto dođoh da budem sudionikom vaše radosti, da budem sudionikom i da
podijelim vašu radost. Jer, kažu naši stari, a to je i općenito ljudsko iskustvo,
da radost zatvorena u jedno srce nije potpuna. Ona je onda potpuna, kad se
dijeli, kada se očituje drugima.“

Biskup je posebno pozdravio djecu

„Ja sam često prolazio ovim Bezdanskim putem, ali djecu nisam vidio...
A danas eto kada su zajednički došle amo vrijedne časne sestre, pokupile ih
od njihovih mama, poslagale ih u red i vidimo da djece ima. Evo su ovdje,
stoje pred nama. A ta djeca da dobiju pouku riječi Božje, a ta djeca da dobiju
mlijeko a kasnije i kruh riječi Božje, ne mogu danas, to je jasno svima nama
a pogotovu roditeljima, ne mogu danas 7-8 kilometara ići do grada nakon
svojih školskih obveza. A vjerske pouke, pa neka je Bogu dragom i na tom
hvala, nema obavezno u školi kao što je nekad bilo. A vaša djeca, skupa s
vama roditeljima žele, oni hoće u svoje srce usisati riječ Božju, usisati mlije-
ko i kruh nauke Božje. I evo to je druga, a možda i temeljna misao, to je drugi
i po svoj prilici temeljni razlog zašto se u srcima roditelja pokrenula želja da
se podigne, da se ostvari postojanje ove bogomolje, u njoj će se djeca moći
kupiti da budu poučena, da budu upućena prema onome što su i roditelji u
svome uvjerenju držali i drže i nadam da će i držati. ...“

Kada će biti dovršena crkvice svetoga Nikole Tavelića

Na to je pitanje biskup odgovorio: „Kad sam prije 7-8 godina bio u
Linz u Austriji, pitao me tamo jedan gospodin (mi smo u to vrijeme gradili
sjemenište u Subotici. Poznato vam je): ‘Gospodine biskupe, kako gradite,
od čega gradite sjemenište?’ Rekao sam mu: ‘Milošću Božjom i ljubavlju

ljudskom!'. Ovdje vi, salašari na Bezdanskom putu, to kažem i vama. Kada će biti gotovo, ovisi od milosti Božje tamo odozgo i ljubavi vaše ovdje u širinu oko Bezdanskoga puta. Ako Bog bude svojom milošću zalijevao, a vi svojom ljubavlju potpomagali, onda će biti brzo gotovo. A milosti će Božje biti ako se budemo za to molili. I ovo je sada prvi javni čin molitve. A drugi će svaki u svojoj kući, u svome srcu učiniti. A ljubav vaša! E, ta se pokazala ali će se pokazati i u budućnosti. A nemojte mi zamjeriti ako izrazim i jednu želju! Sada je 13. lipnja, dan svetoga Antuna, sina svetoga Franje. Ovo je bogomolja, koja, kako čuh će biti 12 x 12 metara u kvadrat. Tu će biti do nje i sakristija... To nije tako, Bog zna koliko velika stvar. To znate i vi koji pravite svoje kuće, da je to možda malo veće ili tako nešto kao jedan vaš dobar salaš... Mislim da bi i meni i vama bilo drago, ako bi ova bogomolja barem iznutra mogla biti uređena, da na dan onoga drugog sina svetog Franje kojemu se u čast danas posvećuje temeljni kamen, svetoga Nikole, a to je 14. studenoga, ako se bude u njoj mogla tada reći prva sveta misa. A to zavisi od milosti Božje, i, ponavljam, ljubavi vaše.“

Nazočni su svećenici naizmjenice molili psalme propisane za blagoslov kamena temeljca. Župnik Juriga je pročitao tekst povelje ispisane na pergament papiru, koja je položena u temeljac: „Za vrijeme upravljanja Katoličkom crkvom Svetoga Oca Pavla VI. i Subotičkom biskupijom biskupa mons. Matije Zvekanovića na zemljištu Petra Gromilovića i Aranke rođ. Čuvardić darovanom za gradnju crkve na čast sv. Nikole Tavelića, u prvoj godini njegova proglašenja svetim ovaj kamen temeljac blagoslovio je biskup mons. Matiša Zvekanović 13. lipnja 1971. U temelj ga je položio kao kum crkve ove primarius dr. Ladislav Vlašić, liječnik za očne bolesti u Osijeku i njegova supruga Klara rođ. Parčetić uz sudjelovanje Rimokatoličke crkvene općine Kozara-Bezdanski salaši: Ivan Juriga, župnik crkve Presvetog Trojstva i predsjednik Crkvene općine, Josip Dorotić, načelnik, Šima Budimčević, staratelj, Žiga Dorotić, blagajnik, Petar Gromilović, Franjo Parčetić, Stjepan Parčetić Đeno Pekanović i Šima Sekereš.“

Pozdrav biskupu Zvekanoviću i župniku Jurigi

Nakon što je dr. Ladislav Vlašić položio temeljac, održao je prigodni govor. Pozdravio je biskupa Matišu Zvekanovića kao prvog subotičkog biskupa i župnika Ivana Jurigu, čija je zasluga da se podiže ova crkva i to baš na ovom vidljivom mjestu uz put za Sombor. „Njega i kao prijatelja i tihog i dobrog čovjeka, koji kao župnik pokazuje mnogo takta u ophođenju sa svojim vjernicima, posebno ističem. Nikad nije župna crkva bila ljepše uređena

i održavana, kao i župni dom, kao što je za njegovo vrijeme. Njega molim da i ovoj crkvi svoju već uhodanu brigu pokloni, pa da i ova crkva bude uvijek blistava i njegovana.“

Pozdrav Aranki i Peri Gromilović

„Moj pozdrav upućujem i dragom Peri Gromiloviću odnosno njegovoj supruzi Aranki rođ. Čuvarđić, koja je spremno ustupila i darovala komad svoje djedovine za gradnju ove crkve... Ova se kapelica podiže pokraj važnog puta, koji već ima prometnu budućnost, a svakim će je danom imati sve više, pogotovu ako se izgradi most na Dunavu kod Batine. Rijeke će automobila prolaziti svakodnevno ovim drumom. I svaki će putnik, a pogotovo kršćanin, opaziti tik pred Somborom skladnu katoličku crkvicu kao dostojan dokaz žive vjere katolika ovih naših Bezdanskih salaša...“

Pozdrav pravoslavnim Srbima

„Uz ovaj drum žive i naša braća – pravoslavni Srbi... Pa kao kum ove crkvice pozdravljam i njih, a osobito one koji se ovdje prisutni. Ovdje ste izmiješani na našim salašima i Hrvati i Srbi pa vas sve pozivam da se međusobno pazite i poštivate kao i do sada. Braću pravoslavne molim da čuvaju crkvicu kao svoju, da je i oni brane i štite...“

Svečanost je zaključena složnom pjesmom okupljenog naroda. Pjevala se pjesma „Zdravo, Djevo“. Zastupnici Crkvene općine su priredili agape za goste. Tu je govorio prota Dragutin Simić.

Želja biskupa Zvekanovića se ispunila. Na blagdan svetoga Nikole Tavelića, 14. studenoga 1971. godine blagoslovio je novopodignutu, još nedovršenu crkvu biskup Matiša Zvekanović.

Političke posljedice

Prema pisanju dnevnika *Novosti* od 14. travnja 1973. godine, a i prema pisanju somborskog tjednika *Somborske novine*, neki su ljudi bili kažnjeni zbog crkve svetoga Nikole Tavelića. Na sjednici Socijalističkog saveza radnog naroda dozvola za gradnju crkve na Bezdanskom putu je nazvana „čistim političkom promašajem“, a o toj se dozvoli govorilo i na sjednicama osnovnih organizacija Saveza komunista. Na koncu su predsjednik općinskog vije-

ća skupštine László Jagicz, predsjednik vijeća radnih zajednica Marko Patačić, načelnik Sekretarijata za stambeno-komunalne poslove skupštine općine, Emil Menarski i direktorica Zavoda za urbanizama, ing. Ivanka Jovanović podnijeli ostavku na položaj. Općinski komitet Saveza komunista Sombora zatražio je da se Ivanka Jovanović isključi iz partije.

Darovatelji za gradnju crkve

Prema pisanju Zlate Vasiljević u *Hrvatskoj riječi* br. 917. od 13. studenoga 2020. na 24. i 25. stranici pod naslovom „Crkva sv. Nikole Tavelića na Bezdanskom putu“ piše da je crkva podignuta na inicijativu tamošnjih vjernika. Za tu je inicijativu župnik Ivan Juriga živio. Na osnivačkoj sjednici zastupstva tamošnje crkvene općine 25. srpnja 1968. godine najviše se govorilo o gradnji zamišljene crkve. Za gradnju crkve su se sredstva prikupljala i na Bezdanskom putu, ali i u gradu. Veliki promicatelj gradnje crkve bio je župnik Ivan Juriga. A darovi su dolazili od svih župljana. Darovali su i siromašni i bolje stojeći. I Hrvati, i Mađari, i Nijemci. Bara i Stipan Dorotić su darovali oltar. Josip i Roza (rođena Beretić) Parčetić darovali su kip svetoga Nikole Tavelića uz dar od 3000 dinara. Ivan i Ana (rođena Strilić) Firanj darovali su križni put, Josip i Leona (rođena Benja) darovali su ambon. Dr. Ladislav Vlašić je kao kum sa svojom suprugom Klarom r. Parčetić darovao 5000 dinara.

Nedovršena crkva je blagoslovljena 14. studenog 1971. godine. Tek narodne godine je ožbukana i tek je tada dovršena fasada. Kod svetoga Nikole Tavelića su bile vrlo lijepe i dobro posjećene dužijance. Dužijance je župnik Juriga nastojao organizirati i u Nenadiću, na Gradini i na Bezdanskom putu. Mladi su odlazili jedni drugima na dužijance. Najsvečanije slavlje dužijance je bilo u župnoj crkvi Presvetog Trojstva.

Čuvari crkve svetoga Nikole Tavelića

Premda je gradnja crkve i vođenje župe početka spadalo na župu presvetog Trojstva i na župnika Ivana Jurigu, o crkvi i župljanima župe svetoga Nikole su se starali i župnici župe Svetoga Križa Josip Temunović, Josip Pekanović, Franjo Ivanković, Lazar Novaković, dr. Marinko Stantić, mons. Slavko Večerín i sada opet Josip Pekanović sa svojim župnim vikarom Lukom Poljakom.

Crtice o bogoslužju na Verušiću

Piše: Dražen Skenderović

Uvod

Prostrana pustara Verušić nalazi se južno od grada Subotice. Do danas je o Verušiću pisano samo na temelju određenih povijesnih tema i arheoloških istraživanja, ali se nije pisalo o vjerskom životu. Ovaj mali članak želi prikazati samo početne crtice o vjerskom životu Verušića.

Povijesni tragovi pustare Verušić

Verušić se prvi puta u sačuvanim pisanim tragovima spominje 1423. godine pod imenom Veresegyház (Vereseghaz). Pustara Verušić u tadašnjoj Bodroškoj županiji bila je u posjedu Pétera Pappa. Između godine 1445. i 1447. na ovoj pustari nastaje naselje koje tadašnji vlasnik János Koroghgy daruje Jánosu Hunyadiju, tadašnjem upravitelju Ugarske. Nakon Mohačke bitke 1526. godine nestaje naselje Verušić. Ipak, ubrzo se rađa novo naselje Verušić. Jedan osmanlijski defter iz 1578. godine spominje selo Veresegyház sa zemljama Vasarhel i Veghaz. U selu je tada živjelo 25 obitelji, a na čelu sela bio je Jasin Mitač. Nakon osmanlijsko-austrijskih ratova Verušić opet postaje pustara.¹

Pustaru Verušić dijeli rijeka Čik. Sjeveroistočno od doline Čika nalazi se Gornji Verušić, a jugozapadno Donji Verušić. Tijekom vremena na prostoru pustare Verušić nastajali su salaši šorovi koji su se osobito formirali uz kolske putove. Danas su salaši najviše grupirani uz glavne ceste koje presijecaju Verušić.²

¹ Usp.: Zsombor Szabó, *Crtice iz povijesti naselja Bačke u srednjem vijeku*, Hrvatska riječ, Subotica, 2010., str. 19.

² Usp.: Slobodan Ćurčić, *Atlas naselja Vojvodine. Knj. 3., Bačka. Sv. 1, A-L*, Matica srpska, Novi Sad, 2018., str. 262-263.

Blagoslov kapele na Verušiću

Ime Verušić dolazi od iskrivljenog srednjovjekovnog imena naselja Veresegyház (negdje stoji i Vörösegyház). Toponim sadrži mađarsku riječ *egyház* koja se odnosi na crkvu, odnosno ostatke crkve (iako u današnjem mađarskom jeziku ta riječ više odgovara riječi Crkva kao zajednica, a ne crkva kao građevina). Da je na Verušiću u srednjem vijeku postojala crkva jasno svjedoči i toponim Klisa koji je iskrivljeni oblik latinske riječi za crkvu *ecclesia*. Ovo su potvrdila i arheološka istraživanja, a također i ucrtani ostaci na starim kartama. Toponim Klisa, odnosno grupa salaša, nalazi se na mjestu gdje Čantavirski put presijeca dolinu rijeke Čik, a prvi puta se spominje na geografskoj karti 1789. godine.³

Pokušaji bogoslužja između dvaju svjetskih ratova

Verušić je od osnutka subotičke župe sv. Terezije bio pod dušobrižnicima ove župe. Osnutkom župe sv. Marka u Žedniku 1912. godine jedan dio pustare Verušić je postao dijelom ove župe. *Povijesni šematizam kalačko-bačke nadbiskupije* donosi podatke o broju stanovnika u razdoblju od 1777. do 1923. godine. Na Verušiću je tako 1803. godine bilo 385 stanovnika i svi su bili rimokatolici. Godine 1825. na Verušiću je 421 stanovnik, 1855. godine 571, a 1885. godine 590 stanovnika. U prvoj godini Velikog rata, 1915., na Verušiću je bilo ukupno 5.950 stanovnika, od kojih je 1.400 pripadalo žedničkoj župi, a 4.550 subotičkoj župi sv. Terezije.⁴

³ Usp.: Zsombor Szabó, *Crctice iz povijesti naselja Bačke u srednjem vijeku*, str. 19.; Lazar Cvijin – Stipan Stantić, „Klisa“, *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. [Knj.] 12, K-Knj, Hrvatsko akademsko društvo, 2013., str. 167.

⁴ Usp.: *A Kalocsa-Bácsi főegyházmege történeti sematizmusa 1777-1923*, Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár, Kalocsa, 2002., str. 251, 279-281.

U arhivu Subotičke biskupije nalazi se projekt crkve na Verušiću rađen u Budimpešti 1920. godine. Nažalost, uz same nacрте crkve i župnog doma nema nikakvih drugih podataka u biskupijskom arhivu. U arhivu Kalačko-kečkemetske nadbiskupije nalazi se među građom crkvenih fundacija odrednica *Verusicsi templomépítés (Macskovics)* pa bi je trebalo istražiti.

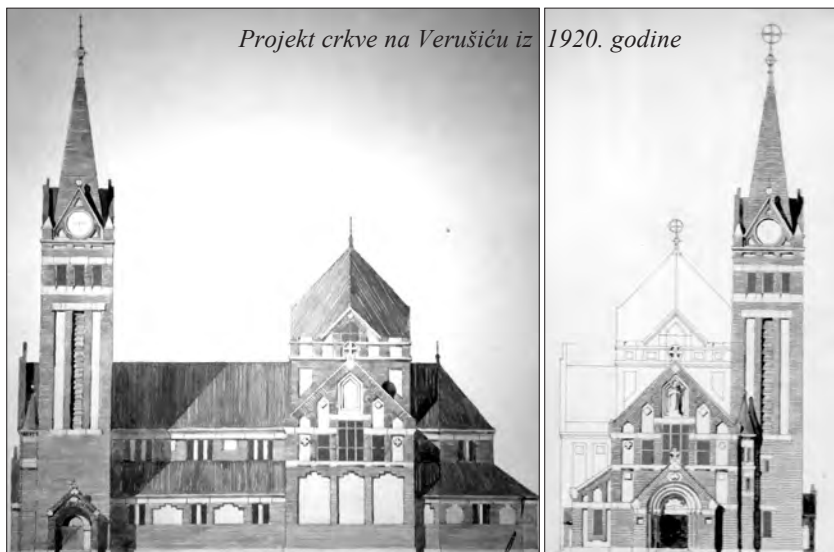
Godine 1922., 8. listopada osnovana je za područje Bikova i Verušića (točnije dijela Verušića), administratura (upraviteljstvo), buduća župa Bikovo. U dekretu o osnutku administrature za Bikovo i Verušić stoji da posebnu zaslugu za osnutak ove administrativne jedinice u tada još Kalačko-bačkoj nadbiskupiji imaju, tada već odavno pokojni župnik svete Terezije, Matija Mamužić i, tadašnji generalni vikar Pajo Mačković, koji su se zalagali da vjernici subotičkih pustara dobiju svoje crkve. Administratura je stavljena pod Marijinu zaštitnu pod naslovom Kraljica mira, a prvim upraviteljem je imenovan Julius Privrel, dotadašnji pomoćnik (*cooperator*) u župi sv. Roka u Subotici. Nešto prije (1921. godine) je na Bikovu i izgrađena crkva nabijanica, danas posvećena Uznesenju Blažene Djevice Marije.⁵

Već u prosincu 1924. godine skupina od šezdeset potpisnika uputila je Bačkoj duhovnoj oblasti zamolbu da se na dijelu Verušića osnuje crkvena općina čije bi granice bile omeđene prugom Subotica – Novi Sad od postaje Šomšićevo (danas stanica Naumovićevo), atarskim putem između Bikovačkog i Čantavirskog puta te Čantavirskom ratom. Zamolbu je Bačkoj duhovnoj oblasti s nadnevkom od 7. siječnja 1925. godine prenio Antun Vojnić Tunić koji je obavljao službu katehete u nekoliko gradskih škola i radio u uredu Bačke apostolske administrature.⁶ Godina 1926. donijela je u tadašnjoj Bačkoj apostolskoj administraturi osnutak brojnih vikarija koje su osobito bile važne za područja većih gradova i salašarskih naselja na njenom prostoru. Jedna od tih je bila vikarija, odnosno filijala Klisa za prostor administrature Bikovo. U dekretu datiranom na 4. studeni 1926. godine stoji da je na Klisi 1.200 vjernika. Prvim predsjednikom katoličke općine na Klisi i prvim dušobrižnikom nove filijale imenovan je Antun Vojnić Tunić.⁷ Kada je obavljeno razgraničenje subotičkih župa i vikarija, prostor Verušića se našao razdijeljen između župe sv. Roka (Šomšićevo, današnje Naumovićevo) i župe sv. Marka u Žedniku (južni dio Verušića), administrature Bikovo (Klisa) te vikarije Šebešić (Mali Verušić).

⁵ Usp.: „Nr. 3322, Administratura in Békova erigitur“, *Kalocsai Főegyházmegyei Hivatalos Közlemények*, XVI./1922, 37.

⁶ Prema arhivskoj građi Subotičke biskupije o filijali Klisa pohranjenoj u arhivskim kutijama župe Bikovo.

⁷ Usp.: „Nr. 2600, Erectio Vicariorum“, *Litterae Circulares ad Venerabilem Clerum Administraturae Apostolicae Bačiensis*, VI/1926, 28.

Subotička Danica za 1929. godinu donosi članak o gradnjama novih crkava u Subotici i okolici. Osnovano je posebno društvo crkvenih fundacija za gradnju šest novih crkava i to: na Šebešiću za Malu Bosnu (današnja crkva Presvetog Trojstva), na Starom Vašarištu za Bajske Vinograde (danas izgrađen samo župni dom i bogoslužni prostor Rođenja Blažene Djevice Marije na Halaškom putu), na Kalvariji za Vučji dol i Mali Bajmak (današnja crkva Uskrsnuća Isusova), u Segedinskim vinogradima (danas izgrađeni samo župni dom i bogoslužni prostor Isusa Radnika u Kertvarošu), na Klisi i na Đurdinu. Nažalost, od svih predviđenih projekata, samo na Klisi nije ništa urađeno.⁸ Prema podacima prikupljenim od starijih stanovnika Verušića, bogoslužje se odvijalo u školi na Klisi (škola poznata kao *Kumanovo*), a potom kod *mijane* na Klisi. Proštenje je bilo na blagdan sv. Antuna Padovanskog, održavalo se do kraja 1950-ih godina. Nažalost, u arhivskim spisima filijale Klisa ne postoje neki konkretniji podaci o vjerskom životu i bogoslužju u školi na Klisi, iako su se sve do 1941. godine redovito održavale sjednice crkvene općine. Iz jednog takvog zapisnika crkvene općine na Klisi doznajemo kako je 29. rujna 1940. godine odlučeno da se kupi zemljište za gradnju crkve (veličine do dva lanca), na što je uslijedila sugestija Bačke duhovne oblasti da se zemljište kupi oko polovice Čantavirskog puta. Nažalost, niti ova zamisao vjernika Klise i Verušića nije bila realizirana. Tijekom ovog međuratnog razdoblja na Klisi su djelovala samo dva upravitelja crkvene općine, Antun

⁸ Usp.: „Crkve fundacije“, *Subotička Danica ili Bunjevačko-šokački kalendar (sa slikama) za prostu godinu 1929.*, Alfa, Subotica, 1929., 101-103.

Vojnić Tunić od osnutka, te Nikola Dulić od 1934. godine do početka Drugoga svjetskog rata.⁹

Sjeverni dio Gornjeg Verušuća, tada zvan Šomšićevo (danas teritorij oko željezničke postaje Naumovićevo), uređenjem granica subotičkih župa, postao je dio župe sv. Roka, odnosno teritorija vikarije Aleksandrovo. Da je bilo pokušaja da se ovdje također uvede bogoslužje svjedoči jedno izvješće Blaška Rajića iz 1932. godine. O tome u svom izvješću Bačkoj duhovnoj oblasti Rajić piše ovako:

„Na Somčičevu, drugi dan Uskrsa o. g. obavilo se je misenje i propovijed ovako: U 7 sati u jutro izašao je potpisani župnik sv. Roke, na koli jednog ondješnjeg vjernika, zvanog Šarčevića u školsku zgradu na Somčičevu, gdje je, kad je stiglo, 8 ¼ sati, bilo još dosta malo naroda. Za 1 sat nakupilo se naroda puna velika soba; ispovjedilo se do 15 osoba, a pričesti bilo se je njih 18. Propovijed je bila poslije evanđelja. Trajala je 28 minuti. Za misu je izneseno od sv. Roke sve potrebno. Stalak za misnu knjigu napravili su i darovali vjernici. I cvijeća je bilo na oltaru. U filijali je bio: Rajić Blaž, župnik sv. Roke. Školska su djeca bila prisutna 4/5. Naroda je bilo nešto više od 300 duša. Školska je dvorana bila spremljena, očišćena. Uz katolike bilo je prisutnih 7-8 pravoslavnih kolonista.“¹⁰

U samoj blizini postaje Šomšićevo nalazila se samo jedna škola i to na prostoru današnjeg naselja Šištak (tada na kartama Šišković majur). Ta škola se nalazila na adresi Gornji Verušuč 55 i nosila je ime *Đeneral Stevan Hadžić*. Nakon ovoga izvješća Blaška Rajića o bogoslužju na ovom mjestu nema podataka sve do Drugoga svjetskog rata. Šematizam Kalačko-bačke nadbiskupije izvješćuje da se na filijali Pustra Šomšić bogoslužje odvija u školi sv. Vida.

Kapela sv. Leopolda Bogdana Mandića

Izgradnji kapele sv. Leopolda Bogdana Mandića na Verušiću, prethodilo je podizanje križa. Susret vjernika Verušića, na kojem se razmatrala inicijativa za podizanje križa, održan je 11. travnja 2007. Godine, a sam križ je već iste godine 13. svibnja blagoslovljen. Ubrzo su počeli i radovi na izgradnji kapele. Prvo proštenje sv. Leopolda Bogdana Mandića na Verušiću održano je 18. svibnja 2008. godine i otada je sve do 2014. godine održavano u

⁹ Prema arhivskoj građi Subotičke biskupije o filijali Klisa pohranjenoj u arhivskim kutijama župe Bikovo.

¹⁰ Prijepis izvješća Blaška Rajića upućen duhovnoj oblasti 11. travnja 1932. godine. Čuva se u arhivskoj građi Subotičke biskupije pohranjenoj u arhivskim kutijama župe sv. Roka.

prostorijama Mjesne zajednice u nedjelju poslije Leopoldova spomendana. Sama kapela je stavljena pod krov 2012. godine, a prva sveta misa u kapeli je slavljena 18. svibnja 2014. godine. Blagoslov kapele je obavio, sadašnji biskup u miru, mons. dr. Ivan Pénzes, 12. svibnja 2017. godine u zajedništvu s brojnim svećenicima Subotice i okolice. Za istu prigodu iz Padove su dobivene i relikvije sv. Leopolda. Od blagoslova do ove godine bogoslužje se u kapeli sv. Leopolda odvijalo jednom mjesečno (treće nedjelje u mjesecu) te o drugom danu Uskrsa i Božića, a od ove godine se bogoslužje odvija svake nedjelje. Također, u kapeli se odvijaju i drugi vjerski sadržaji poput vjeronauka te pobožnosti križnog puta i krunice.¹¹

Proštenje na Šišťaku

Godine 1997. (točnije 5. listopada) započelo je održavanje proštenja na Šišťaku (nekad Šišťković majur) pokraj križa koji je još 1871. podigao Tome Šišťković. Iste je godine sv. Terezija od Djeteta Isusa (sv. Mala Terezija) proglašena naučiteljicom Crkve, pa je ovaj dio pustare Verušić stavljen pod njezinu zaštitu. Proštenje se redovito održava prve nedjelje u listopadu. Oltarni prostor uz sam križ je podignut 2019. godine darovima mještana.

Bogoslužni prostor na Šišťaku

¹¹ Prema arhivskoj građi Subotičke biskupije o kapeli sv. Leopolda Bogdana Mandića pohranjenoj u arhivskim kutijama župe Marije Majke Crkve.

Zaključak

O vjerskom životu na Verušiću ima se još toga pisati. O tome svjedoče brojni križevi na teritoriju Verušića. Sve je manje stanovnika na Verušiću, ali se život još održava osobito na salašima koji se nalaze uz glavne ceste ovoga područja. Možemo reći da i vjerski život raste jer se na dijelu Verušića bogoslužje obavlja redovito, a održavaju se i dva proštenja. Najveći dio Verušića danas je dio župe Marije Majke Crkve koja vodi dušobrižništvo kapele sv. Leopolda Bogdana Mandića i filijalnog mjesta Šištak.

Nadam se da će ovaj članak potaknuti one koji znaju još neke podatke o životu Crkve na Verušiću da nešto o tome i napišu. Jer ono što se ne napiše obično padne u zaborav.

HIMNA BOŽJEM STVORENJU PČELI

Petoga dana stvaranja svog
stvorio je Gospod Bog
mnogobrojna divna djela,
među kojima je i pčela.

I taj mali insekt fini
koji leti povrh cvijeta
zaslužuje da na bini
recituje mu poeta.

Da ga hvali, da ga slavi
jer najslade jelo pravi
pa ga onda daje nama.
Zahvalimo mu u pjesmama.

I u stihu i u rimi,
neka zahvalu našu primi
jer to pčela i zaslužuje
da se himna o njoj čuje.

Ivan Pašić

Zaštita bačkih spomenika kulture

Ivan Evetović, bački župnik, saborski zastupnik, aktivni član našeg Društva, na zakonodavnom zasjedanju 5. svibnja 1914., u svom govoru o pitanjima prosvjete, preporučio je pozornosti ministra i brigu o bačkim spomenicima kulture. Govor je u glavnim crtama prihvaćen, a dio koji se na ovo odnosi, kao ono što nas posebno zanima, prenosimo ovdje.

O spomenicima kulture, prema mojim saznanjima, do sada još nitko od mojih kolega zastupnika nije govorio. Čim ovdje progovorim, bit ću u neprilici jer ćete odmah zaključiti kako govorim u svoju korist. Da, govorim u svoju korist jer u Bačkoj postoje tako veličanstveni spomenici kojima nema ravnih niti u jednom mjestu velikog teritorija Južne Ugarske. Tu spada gotička crkva iz vremena neposredno nakon najezde Tatara, odnosno svetište bačkih franjevac. Potom ogroman toranj iz vremena nakon Ljudevita I. Ondje su i ruševine jedne velike tvrđave iz doba nakon kralja Matije, najkasnije iz vremena Vladislava II. U njima se nalazi gotička kapela čijim ostacima, po riječima jednom stručnjaka, u cijeloj državi po vrijednosti tek jedan sličan primjer nalazimo. Ja velim da narod koji svoju prošlost cijeni i poštuje, na prošlosti gradi ljepšu budućnost; narod koji ruševine čuva, ne gradi na ruševinama već na čvrstim temeljima. A zanemarivanje tih spomenika tim je bolnije kada znamo da se tek nekoliko kilometara južnije nalazi jedan mađarski spomenik, koji se također može pohvaliti lijepom prošlošću, ogromna iločka gotička crkva, do najnovijih vremena potpuno zapuštena, koju je prelijepo obnovila hrvatska državna vlast, na slavu franjevačkog reda i ljudi koji su se oko toga trudili. I mogu reći da kad god to vidim, uzdahnem u sebi i pitam se kada će tako zasjati naši spomenici slavne prošlosti, kako gotička kapela, tako i toranj iz doba Ljudevita I. kao i svetište kralja Bele. Ovo preporučujem cijenjenoj pozornosti njegove ekaselencije ministra kulture. Vidim, naime, da je za očuvanje spomenika kulture uzeo iznos veći od sto tisuća kruna. No znam da se i na ovo može reći *Quidhoc ad tantam Sitim* (Što je to naspram tolikih izdataka), ali lijepo je željeti velike stvari, a ako to i nije dovoljno, u svakom slučaju je hvale vrijedno. Zato, kada ovo preporučujem Vašoj srdač-

noj pozornosti, ovo molim gospodina ministra kulture, neka bude uvjeren da, ako se ovog posla lati, neće ostati sam, nego će se za to, vjerujem, oduševiti i nadležne vlasti Bačke županije kao i gospodin kalački nadbiskup, čija je slava vezana i uz tu tvrđu i uz taj toranj.

Želja bačkog župnika i narodnog poslanika Ivana Evetovića od prije 107 godina još ni sada nije u potpunosti ostvarena. Nabrojani spomenici se polako obnavljaju, ali su još uvijek daleko od sjaja koji zaslužuju. Ipak je slavni župnik Evetović dostojan spomena, i primjer kako se za svoju stvar zalaže i bori (Op. J. Š.).

Članak je objavljen u „Godišnjaku Povijesnog društva Bačko-Bodroške županije“ (A Bács-Bodrog vármegyei történelmi társulat évkönyve), sv. 1., 1914. godine u Somboru, na stranicama 23-24. Za Subotičku Danicu 2021. s mađarskog preveo Josip Štefković.

OČI

Te tvoje oči,
more i nebo,
dan kad se budi,
škrinja sa svim što duša žudi.
U smiraju riječi
srcem slutim
što mi poje i kada šutiš.
Gledam kako u odraz kapljice kiše
u njih stane ocean cijeli,
a iskra u njima žarom svjetionika
za siguran put mi svijetli.
I dok ih gledam
sve je poput slatke igre riječi i moći.
Tvoje, a moje drage oči!

Josipa Dević

GLASNA TIŠINA

U borama je skrio blagu tugu
zaustavio glas čist kao izvorska voda
i protjeran u samoću
sastavio život bez dnevnog hoda.

Tišina bez riječi u trudnosti rasla
i čovjek odluči postati korito
slažući u se sjećanja ugasla
čisteći ih kroz gusto sito.

Kristalno čista iz korita izronila ljepota
nestala davno u bukama riječi
progutana kao nekoć Atlantida.

Za susret s njom trebao je stati
i da bi u nju mogao gledati
čovjek je ušao u tišine dubinu.

Katarina Čeliković

Obljetnice

Proslava jubileja 100 godina Družbe Kćeri Milosrđa

Piše: Andrija Anišić

Družba Kćeri Milosrđa čitavu je 2020. godinu slavila svoj veliki jubilej, 100. obljetnicu osnutka svoje Družbe. Nažalost, zbog mjera zaštite od virusa COVID-19 izostala su mnoga predviđena slavlja pa tako i središnje slavlje koje je trebalo biti održano u Rimu, na blagdan sv. Franje.

U župi sv. Roka u Subotici, u kojoj još jedino žive i rade Sestre Kćeri Milosrđa u Subotičkoj biskupiji, u znaku Jubileja, održana su dva velika slavlja: devetnica u čast bl. Marije Petković i proslava njezinog blagdana te proslava samog Jubileja, na blagdan sv. Franje.

U samoj devetnici (1. – 9. srpnja) i ove godine okupljeni štovatelji bl. Marije Petković molili su svaki dan na posebne nakane: za one koji traže posao i imaju financijskih problema, za bračne parove koji žele dobiti djecu, za stare i bolesne s podjelom sakramenta bolesničkog pomazanja, za misije i misionare. Nedjelja u devetnici i ove godine bila je posvećena djeci i obitelji, posebno onim obiteljima s bebama, koje su donijeli na blagoslov. Ove godine je te nedjelje prije podne bilo i slavlje Prve pričesti a pod večernjom misom krštenje i Prva pričest jedanaestero odraslih.

Na početku proslave blagdana bl. Marije Petković okupljene je pozdravio župnik Andrija Anišić te čestitao sestrama Kćeri Milosrđa blagdan i jubilej 100 godina Družbe. Čestitke je uputio i djeci, roditeljima i odgojiteljica-

ma dvaju subotičkih vrtića koji nose blaženičino ime. On je također pročitao i dio pisma pape Franje koje je u povodu jubileja Družbe uputio Časnoj Majci Kristini Orsillo.

U prigodnom programu prije svete mise nastupila su djeca iz vrtića Bl. Marija Petković sa svojim odgojiteljicama, a zatim su djeca, mladi i odrasli izveli „ONLINE razgovor s bl. Marijom Petković“ koji je sastavila prof. Katarina Čeliković.

Slijedila je sv. misa u čast bl. Marije Petković koju je predvodio vlč. Nebojša Stipić, župni vikar župe sv. Antuna u Čantaviru uz još petoricu svećenika. On je održao i prigodnu propovijed. Božju riječ su čitale s. Nelija i s. Eleonora, a molitvu vjernika vjeroučiteljica Vesna Huska. Na kraju mise svim sudionicima slavlja zahvalila je na zajedništvu s. Silvana Milan, izrazivši posebnu radost što su se zajedno sa Sestrama za blagdan pripremali devetnicom te sudjelovanjem u radosnoj proslavi blagdana kojom su zahvalile Bogu i bl. Mariji Petković za sto godina njihove Družbe.

Na blagdan sv. Franje, 4. listopada, pod misom u 9 sati, sestre Kćeri Milosrđa i župa sv. Roka svečano su proslavili sam jubilej 100 godina Družbe Kćeri Milosrđa. Slavlje je započelo ophodom u kojem su sestre unijele sliku svoje utemeljiteljice, bl. Marije Propetog Isusa Petković. Svetu misu je predvodio župnik, mons Andrija Anišić u zajedništvu s mr. sc. Mirkom Štefkovićem, tajnikom Subotičke biskupije i župnim vikarom vlč. Draženom Skenderovićem. Na misi je pjevao župni zbor pod ravnanjem s. Silvine Milan, uz orguljsku pratnju mr. sc. Ervina Čelikovića. U svetoj misi sestre su čitale Božju riječ i predmolile molitve vjernika.

U prigodnoj propovijedi župnik je, pozdravljajući i čestitajući sestrama jubilej i blagdan sv. Franje, izrazio radost i zahvalnost bl. Mariji Petković što je gotovo na početku Družbe dovela sestre u Suboticu (1923.) a 1930. godine i u župu sv. Roka. Aludirajući na evanđelje koje se čitalo te nedjelje, naglasio je da se na Družbu Kćeri Milosrđa ne odnose prijetnje proroka Izaije i Isusovi prijekori o neplodnom vinogradu. Dapače, Družba Kćeri Milosrđa je plodni vinograd koji je urodio, u proteklih sto godina, brojnim i slatkim plodovima Bogu na Slavu a Crkvi i narodu na radost i korist. U nastavku propovijedi podsjetio je na riječi bl. Marije Petković o franjevačkom usmjerenju Družbe: *Bog je htio da Družba ide stopama sv. Franje i njegovim primjerom ljubavi, poslušnosti i siromaštva. Mi smo po Božjoj volji kćeri sv. Franje i moramo nasljedovati kao i on Gospodina u siromaštvu koje je on ljubio. Molim Boga da naša Družba bude po njegovoj sv. volji i da širi Božju ljubav i slavi njegovo sveto Ime.* Bogu hvala, što je uslišio molitvu bl. Marije Petković i što već sto godina širi Božju ljubav i slavi njegovo ime, rekao je župnik. U nastavku propovijedi pročitao je dio čestitke o svetkovini svetoga oca Franje i 100. obljetnici Družbe, koje je svojim sestrama i pripravnicama uputila s. M. Emila Barbarić, provincijalna predstojnica. Ona u svom pismu podsjeća na osnutak Družbe, 1920. godine u Blatu te dodaje: *Velik je to dar Božji na kojem svojim vjerničkim životom, molitvom i djelovanjem zahvaljujemo Ocu milosrđa za nebrojena dobročinstva koja je iskazao svakoj od nas, po nama i onima kojima smo poslana. Mlade i poletne djevojke iz godine u godinu, u tom stoljetnom hodu, opredjeljivale su se slijediti Krista, poput sv. Franje i bl. Marije Propetoga...* Zatim se upitala: *Zašto sv. Franjo mlade i danas toliko privlači? Očito samo zato jer je ljubio Krista, i to bez kompromisa! Čim je prepoznao Božji glas, odmah ga je prihvatio i započeo djelovati. Kako? Pa onako kako djeluju odvažni, bez računice, s velikim žarom i spremnošću uložiti cijeloga sebe i sve svoje za slavu Božju. Za taj način života oduševljavajmo i nove naraštaje,* poručuje s. Emila te je pozvala svoje Sestre i pripravnice: *Neka i u našem započetom novom stoljeću sve bude za Isusa, na slavu Oca i dobrobit ljudi.* To je sestrama zaželio i župnik Anišić u ime cijele župne zajednice, zaključujući propovijed riječima sv. Pavla koje je te nedjelje uputio Filipljanima: *Ne budite zabrinuti ni za što, nego u svemu – molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem – očitujte svoje molbe Bogu. I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i vaše misli u Kristu Isusu.*

Poslije pričesti župnik je pozvao okupljene vjernike da se uključe u prigodnu „duhovnu igru“ koju je priredila Katarina Čeliković, a kojoj je smisao bio naučiti nekoliko misli bl. Marije Petković, ponavljajući ih nekoliko puta. Misli je najprije pročitao voditelj te „igre“ Darko Temunović, spiker Radio Marije, zatim su iste misli ponovile Sestre, pa pjevači, onda ostali vjernici i na kraju svi zajedno. Navodimo samo nekoliko misli koje su odjekivale u

crkvi: Nema svetosti ni posvećenja bez ljubavi.; Opraštati svakom, ne suditi nikoga.; Tješiti tužne i nevoljne...

Na kraju svete mise djeca, mladi, pjevači i članovi Pastoralnog vijeća čestitali su sestrama i darovali im prigodne darove, a riječi čestitke i zahvale sestrama na svemu što su činile, što čine i što će činiti za tu župnu zajednicu, uputio je Lazar Cvijin, načelnik Pastoralnog vijeća župe. S. M. Silvana Milan, poglavarica subotičkog samostana Kćeri Milosrđa, zahvalila je svima na sudjelovanju u tom slavlju i na podršci koju daju Sestrama te je sve pozvala na agape koje su priredile u svom samostanu, odnosno u dvorištu vrtića „Bl. Marija Petković – Sunčica“. Nakon ove zahvale i poziva Sestre i zbor su otpjevali pjesmu „Mio je cvijetak mirisan“ koja je spjevana u čast Majke Utemeljiteljice i koju su joj sestre u Blatu pjevale svaki put na povratku s nekog njezinog dužeg putovanja i izbijanja iz Kuće matice.

U Subotičkoj biskupiji Sestre su u proteklom periodu svoje povijesti bile u službi u više mjesta i župa (Vajska, Đurđin, Sombor – župe Sv. Križa i Presvetog Trojstva, Novi Sad, te u subotičkim župama sv. Roka i Marije Majke Crkve). Danas Kćeri Milosrđa žive i djeluju još samo u Subotici, u župi sv. Roka, u samostanu (Zavodu sv. Terezije od djeteta Isusa). Ondje su sada: s. M. Silvana Milan, s. M. Nelija Pavlović, s. M. Jasna Dulić, s. M. Eleonora Merković, s. M. Zrinka Glavaš te s. M. Ancila Vujković Lamić, koja teškom bolešću daje svoj doprinos sadašnjosti i budućnosti Družbe. Sestre u župi sv. Roka vrše katehetsku službu, vode zbor i sviraju u crkvi na misama, a osim toga u samostanu njeguju starice te se povremeno angažiraju i u dječjem vrtiću koji se nalazi u okviru njihovog samostana.

50. obljetnica prvih redovničkih zavjeta s. M. Imelde Kovač

Piše: s. Sarolta Vicos

Ana Kovač je rođena 12. prosinca 1950. u Bačkom Monoštoru od oca Marina Kovača i majke Anne Szentgyörgyi. Njezin otac je, kao majstor za sve, zablistao u raznim poslovima. Jedno je vrijeme radio i kao sakristan i zvonar. Njezina majka, vrijedna domaćica, odgajala je ukupno šestero djece koje je obitelj dobila kao dar od Boga. Ana je 15. rujna 1965. ušla u samostan u Baču. U Novicijat je stupila 1966. godine u Subotici. Prve redovničke zavjete je položila 1971. godine. Doživotne zavjete je položila 29. srpnja 1977. u Marijanumu u Subotici. Djelovala je od 1971. do 1972. godine u Odžacima, od 1972. do 1978. u Adi, od 1978. godine do danas u Apatinu. Obnašala je dužnost vjeroučiteljice, kantorice, sakristanke te obavljala kućanske poslove. Redovničko ime joj je Imelda.

Draga sestro Imelda, pozdravljamo Te s velikom ljubavlju prigodom 50. godišnjice zavjeta. Neka Te Bog blagoslovi i sačuva u dobrom zdravlju još dugo vremena. Zahvaljujemo Bogu da nam Te je darovao. Zahvaljujemo na Tvojoj ljubavi i molitvama.

25 godina misništva vlč. Károlya Szungyija

Piše: Mirko Štefković

Vlč. Károly Szungyi, koji je za svećenika zaređen u subotičkoj katedrali 29. lipnja 1995., ove je godine proslavio srebrni svećenički jubilej. Károly je rođen u Kuli 27. listopada 1971. godine, a teologiju je pohađao u Zagrebu od 1990. do 1993., te u Pečuhu od 1993. do 1995. godine. Kao mladomisnik započeo je službu u svojstvu župnog vikara u katedralnoj župi sv. Terezije Avilske u Subotici, da bi nakon tri godine bio imenovan župnim upraviteljem župe Rođenja BDM u Subotici, a potom 2002. godine i župnikom u istoj župi. Od 2003. do 2011. pridodana mu je i služba upravitelja župe u Kelebiji. Godine 2015. imenovan je župnikom župe Presv. Trojstva u Adi.

U periodu između 1995. i 2001. bio je promotor duhovnih zvanja, potom je od 2001. do 2006. bio članom Biskupijskog liturgijskog vijeća, a od 2006. do 2010. članom Biskupijskog vijeća za pastoral mladih. Biskup Ivan ga je 28. siječnja 2013. godine odlikovao naslovom začasnog arhiprebitera.

30 godina vjerskog programa na javnim televizijama u Srbiji

Piše: Marko Tucakov

Vjerski program za katolike na javnim televizijama u Srbiji nakon tri desetljeća

„Osnovna djelatnost javnih medijskih servisa u funkciji ostvarivanja javnog interesa podrazumijeva proizvodnju, kupovinu, obradu i objavljivanje radio, televizijskih i multimedijalnih sadržaja, napose informativnih, obrazovnih, kulturno-umjetničkih, dječjih, zabavnih, sportskih, vjerskih i drugih koji su od javnog interesa za građane, a koji za cilj imaju ostvarivanje ljudskih prava i sloboda, razmjenu ideja i mišljenja, njegovanje vrijednosti demokratskog društva, unaprjeđivanje političke, spolne, međunacionalne i vjerske tolerancije i razumijevanja, kao i očuvanje nacionalnog identiteta srpskog naroda i nacionalnih manjina, kao i pružanje audio i audio-vizualnih medijskih usluga i objavljivanje elektronskih izdanja kao usluga od javnog interesa.“ Tako je definirana djelatnost javnih medijskih servisa u Zakonu o javnim medijskim servisima. Ima ih dva, Radio-televizija Srbije sa sjedištem u Beogradu i Radio-televizija Vojvodine, sa sjedištem u Novom Sadu, koje su definirane kao „republički“ i „pokrajinski“ javni medijski servis. Kada kažemo „medijski servis“, podrazumijevamo tu multimedijski sadržaj, koji, osim klasičnih „starih“ medija kao što su radio i televizija, danas čine i brojni novi mediji povezani internetom. Po posljednjem stanju, dva medijska servisa koriste, manje ili više, svoje medijske internetske portale, uz društvene mreže: RTV šest, i RTS tri. Uz to, pojedine komponente programa dostupne su putem aplikacije. Pojedine sastavnice programa RTV uvele su i podcast.

Način financiranja – putem pretplate (dakle, od sredstava svih građana), te uloga obveznog ostvarivanja javnoga interesa u točno definiranim

područjima je ono što javne medijske servise razdvaja od onih koji su u osobnom vlasništvu pojedinaca, temeljem Zakona o radiodifuziji, koji regulira rad i jednih i drugih. Upravo je tim zakonom za javne medijske servise određena obveza da „osiguraju odgovarajuće vrijeme za emitiranje sadržaja vezanih za djelovanje... vjerskih zajednica na području na kojem se program emitira“.

Katolička je Crkva definitivno medijska zajednica. Potvrđeno je to prvenstveno u dokumentima Drugog vatikanskog koncila, kada je prvi puta Crkva dobila „medijski“ dekret pod nazivom *Inter mirifica*. U njemu su „sredstva“ društvenih komunikacija (daskorašnji službeniji naziv za klasične medije) prepoznata kao „divni Božji darovi“, a članovi Crkve su pozvani da ih, prema potrebama vremena i prilika, djelotvorno upotrebljavaju u apostolatu, „bez oklijevanja i s najvećim marom“.

Kada je u pitanju Crkva u našoj zemlji, odnosno biskupije koje se nalaze u Vojvodini, tiskani „mediji“ joj nisu strani već dugo, no može se primijetiti da je i tu Drugi vatikanski koncil dao značajan zamah, pa su se u vremenu poslije koncilske obnove pojavila sasvim nova izdanja na mnogim od jezika koje ovdašnja Crkva koristi u svojoj liturgiji i uopće u djelovanju. Kada su u pitanju elektronički mediji, svijest da su oni potrebni u životu Crkve i koncipiranje njihova utemeljenja i korištenja novijeg je datuma. Prva internetska „crkvena“ mrežna stranica na hrvatskom jeziku, ona franjevačkog samostana u Zemunu, pokrenuta je 1997. godine. Za katoličke sadržaje na javnim televizijama, ondašnjim RTB i RTNS, moglo bi se reći da imaju tridesetogodišnju povijest, te da tu povijest dijele s prvim znacima demokratizacije društva u današnjoj Srbiji, i sa sadržajima kojima je tada (prvenstveno i u znatno većem opsegu) počeo biti na javnim televizijama sustavno praćen život većinske crkvene zajednice.

Prvi TV prijenos liturgije

Prvim vjerskim programom na RTS-u smatra se prijenos pravoslavne liturgije realiziran prigodom Božića proslavljenog po kalendaru SPC-a, 7. siječnja 1990. godine. Ista televizijska kuća navodi da su „potom“ uslijedili i prijenosi katoličkih liturgija slavljenih na dane Božića, odnosno Uskrsa. Kada je u pitanju RTV, od ove medijske ustanove nije, ni nakon nekoliko traženja, dobivena informacija o tome od kada datiraju začeci vjerskoga programa. On je svakako započeo na mađarskom jeziku. Fra Károly Harmath, predstojnik franjevačke rezidencije u Novom Sadu je još 5. studenog 1989. godine predložio tadašnjem zrenjaninskom biskupu mons. Lászlu Huzsváru da se subotički i zrenjaninski biskupi obrate Radiju Novi Sad kako bi se pokrenula vjerska emisije. „Počevši od korizme 1990. godine, uređivao

Sam svake nedjelje vjerski program u trajanju od 5 do 10 minuta, a zatim od Uskrsa iste godine nedjeljni vjerski program postaje redovit. U prvo vrijeme on je trajao 15 minuta, a postepeno se produljivao“, kaže p. Harmath. Od 1992. on je postao crkveni referent nedjeljnog polusatnog vjerskog programa Radija Novi Sad, što je u stvarnosti značilo i uredničke poslove. Osim toga je kroz nekoliko godina vodio i noćni dvosatni program s kvizom upoznavanja Biblije. Novosadska katolička nakladnička kuća Agapé preuzela je 2000. godine cijelu proizvodnju vjerske emisije na mađarskom jeziku u vlastitom kućnom studiju, a dalje ju je p. Károly uređivao sve do konca 2003. godine. Prvi televizijski prijenos (božićne) mise u Vojvodini na TV NS bio je 1990. godine, i to upravo iz franjevačke crkve sv. Ivana Kapistranskog u Novom Sadu. Fra Tadej Vojnović, također tadašnji član franjevačke zajednice u Novom Sadu, prvi put je nastupio na televiziji na Uskrs 1992. godine, da bi nakon toga sve češće nastupao u emisijama jedne privatne novosadske televizije. Zanimljivo je bilo da ona u tom vremenu nije bila poznata po uvažavanju potreba manjinskih naroda i crkvenih zajednica.

U međuvremenu se p. Károly intenzivno bavio idejom osnivanja katoličkog radija, te se 1999. godine obratio nadležnom ministarstvu pismenom molbom za izdavanje potrebne dozvole. U vremenu čekanja odgovora na podnesak, p. Károly je 6. veljače 2001. utemeljio udrugu Yukatmedia u franjevačkom centru Domus Pacis kod Horgoša. „Cilj udruge bio je stručno osposobljavanje medijskih suradnika iz kruga laika. Nakon završetka savjetovanja UCIP-a, Međunarodne udruge katoličkih novinara, 2000. godine u Verbanu (Italija) posjetio je sjedište Radio Marije u Erbi i razgovarao s njegovim upraviteljem Emanueleom Ferrarim o mogućnosti osnivanja katoličkog radija u Srbiji. Tijekom pripremnih radova u više navrata Franjevački samostan u Novom Sadu je ugostio predstavnike ovoga radija te je p. Harmath skupa s njima obilazio nekoliko naselja u Bačkoj u cilju utvrđivanja stanja. U međuvremenu, na molbu nadbiskupa beogradskoga izradio je više izvedbenih projekata za Biskupsku konferenciju. Godine 2002., u okviru priredbi za proslavu 25. obljetnice postojanja Agapéa, iz studija formiranog u potkrovlju samostana emitirana je privremena emisija, a Radio Marija Srbije prvi put se oglasila 21. studenog 2003. U kratkom roku nakon proslave, tadašnja uprava se pod raznim pritiscima prestrukturirala, a 2005. godine Radio Marija se službeno preselila u svoje sjedište (također u Novom Sadu), te kasnije u Suboticu.

Medijski projekt BKJ

Ipak, „medijski projekt“, za koji je Biskupska konferencija Jugoslavije zadužila fra Károlya Harmatha, razvijao se već tada u više pravaca i bio je daleko ambiciozniji. „Smatrali smo da bismo morali djelovati u pravcima ostvarivanja ovih ciljeva: osnivanje Biroa BKJ za društvenu komunikaciju,

rad na radiju, rad na video i TV programima, tiskani mediji i stručno usavršavanje“, kaže p. Karlo. Ipak, glede cijeloga plana, što važi i za vjerski TV program, Harmath kaže da se sačuvalo samo ono što je postojalo ili što se nastavilo kasnije u okviru manjinskih programa RTV, do danas redovito na mađarskom, slovačkom i rusinskom. „Ne znam tko koliko ima udjela. To je postalo područje nekih crkvenih dostojanstvenika za osobnu promociju. Doduše, malo ih je, ali su odustajali kad su uvidjeli da oni neće biti na prvom mjestu, nego će se morati raditi timski“, kaže Harmath.

Osoba koja je medijsko djelovanje Crkve, pa time i korištenje mogućnosti javnih televizijskih stanica snažno promicala je svakako beogradski nadbiskup i metropolit Stanislav Hočevar. I on ovu stvarnost naziva „problemom“. „On dolazi iz početnih godina moje službe u Beogradu (Hočevar je počeo službu u Beogradu u travnju 2001., op. M. T.). Tada današnje crkvene strukture Crkve u Srbiji nisu ni postojale. Grkokatolička eparhija nije postojala, današnja Srijemska biskupija bila je u sastavu Đakovačke (sa sjedištem u Hrvatskoj), a u Zrenjaninu je biskup bio mons. Huzsvár. Medijskim djelovanjem Crkve nitko iz crvenih struktura nije se ozbiljno pozabavio. Inicijativa je, međutim, došla od Srpske pravoslavne Crkve, odnosno vladike bačkog Irineja Bulovića, koji me je kontaktirao, kao tadašnjeg predsjednika Biskupske konferencije Jugoslavije. Ideja je bila da se u medijsko predstavljanje Crkve na javnim televizijama uključe i druge biskupije, no za to nije iskazan gotovo nikakav interes. Značajnu potporu za ovo dao je tadašnji ministar vjera Vojislav Milovanović, koji je marljivo jednom mjesечно sakupljao sve vjerske poglavare i s njima razgovarao o svim otvorenim pitanjima, pa i medijima. Već se tada na sastancima biskupa u Srbiji počelo razgovarati o utemeljenju katoličkog medijskog centra ili agencije, no za novoga predsjednika Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda (od 2011. to je bio barski nadbiskup Zef Gashi, prim. M. T.) to nije bio prioritet“, navodi Hočevar. On se slaže da situacija medijskog predstavljanja Crkve na televizijama trenutačno neodrživa. „Najviše su na promjeni te situacije uradili isusovci iz samostana u Beogradu koji su na početku snimili priloge za emisije ‘Vrski kalendar’ na hrvatskom jeziku. Međutim, ti prilozi se nisu mijenjali, te smo dolazili u bizarne situacije gdje se određene godine na blagdan Uskrsa u ‘Vjerskom kalendaru’ prikazivao svetac koji se toga dana slavio, budući da je Uskrs kalendarski pomičan blagdan“, navodi on.

„Subotička biskupija, nažalost, nema vijeće koje bi se bavilo medijima. Ono je ranije postojalo, ali već dugi niz godina Subotička biskupija ne uspijeva učiniti nešto ozbiljnije na tom polju. S tim u svezi, budući da nema odgovarajuće tijelo koje bi se bavilo ovom tematikom, niti nema zvaničnoga stava o vjerskim programima na javnim televizijama“, kazao nam je tajnik

Subotičke biskupije preč. Mirko Štefković u odgovoru na pitanje koja je uloga Subotičke biskupije u sadašnjoj produkciji vjerskog sadržaja na javnim televizijama. „Iz toga razloga na ovu temu trenutno nema niti može biti bilo kakvih zahtjeva spram Radio-televizije Vojvodine. Vjerujem da inicijativa za suradnju ipak treba doći s naše strane, a to će biti moguće tek onda kada u Biskupiji bude osmišljena medijska strategija i oformljeno odgovarajuće tijelo, koje će istu provoditi u djelo, bilo preko crkvenih medija, bilo preko svjetovnih. Vjerujem da će i ovo pitanje biti jedna od tema kojom će se pozabaviti novi subotički biskup, a do tada vjerujem da bilo kakvi kratkoročni pothvati neće donijeti zadovoljavajuće rješenje ovog itekako ozbiljnog i važnog pitanja“, kaže preč. Štefković.

Sadašnje stanje na RTS-u i RTV-u

U odgovorima na upite o vjerskom programu, oba medijska javna servisa stvari su postavila vrlo široko, navodeći da se različite emisije i programski sadržaji koji su u cjelini ili dijelom posvećeni vjerskim temama, emitiraju u okviru radijskih i televizijskih programa: informativni, obrazovno-znanstveni, kulturno-umjetnički, zabavni. „U okviru ovih sadržaja se, pored ostalih, prikazuju i prilozi koji imaju i vjersku komponentu“, odgovorio je na naš upit o strukturi vjerskog programa generalni tajnik RTS-a Stanislav Veljković. Ipak, RTS emitira emisije „Vjerski mozaik Srbije“ i „Vjerski kalendar“, za koje ova medijska kuća kaže da su rezultat suradnje svih tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica u Srbiji s televizijom. „Sve je uređeno odgovarajućim sporazumom iz 2007. godine čiji su potpisnici predstavnici hijerarhijskih organizacijskih jedinica crkava i vjerskih zajednica u Srbiji: Srpske pravoslavne Crkve, Katoličke Crkve, Slovačke evangeličke Crkve, Evangeličke kršćanske Crkve, Islamske vjerske zajednice i Židovske zajednice. Te dvije emisije proizvode i uređuju tradicionalne crkve i vjerske zajednice pod pozornošću urednika iz redakcije Aktualnosti. Pozornost urednika se odnosi na procjenu i provjeru poštivanja zahtijevane visoke kvalitete po standardu javnoga servisa. Katoličku Crkvu zastupa nadbiskup Hočevar“, kažu u RTS-u. Emisija „Vjerski kalendar“ emitira se svakog jutra na RTS1 i RTS2. RTS kaže da u te dvije emisije svaki sudionik koristi materinji jezik ili jezik i pismo za koje vjerska zajednica kojoj pripada smatra da je svrsishodno.

Vjerske emisije na RTV-u su raznolike i mnogobrojne. Kabinet generalnog ravnatelja RTV-a navodi da su to ove televizijske emisije: „Vjerski nedeljnik“ (jednom tjedno), „Sveti dani“ (svakodnevno), „Hit, vallás, egyház“ (mjesečna emisija za katolike i reformate na mađarskom jeziku), „Boh náš je láska“ (mjesečna emisija za evangeličke na slovačkom jeziku). Radijske emisije su: „Soslavlje“ (jednom tjedno – s pravoslavnim temama, iako se navodi

kao „religijska emisija“), „Katolički informator“ (svake druge nedjelje na mađarskom jeziku), „Reformatski informator“ (jednom mjesečno na mađarskom jeziku), „Pohľady k výšinám“ (jednom tjedno na slovačkom hjeziku), „Хліб наш насущни“ (jednom tjedno na rusinskom jeziku) i „Ortodoksija“ (jednom tjedno). Osim toga, kako primjerice pokazuje izvješće o programu za 2018. godinu, veliki opseg programa odnosi se na emisije pravoslavnog sadržaja u širem smislu, osobito uoči ili tijekom blagdanskih vremena. Takvi sadržaji na ostalim jezicima ogledaju se u prijenosu blagdanskih bogoslužja o Uskrsu i Božiću: na mađarskom jeziku za katolike i reformate, na slovačkom za evangeličke vjernike, na rusinskom za katolike bizantskog obreda.

RTV navodi da je u produkcijskom smislu emisija „Verski nedeljnik“ plod suradnje tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica (na isti način kao i „Verski kalendar“ na RTS-u). Na odjavnoj se špici kao producent pojavljuje Pravoslavna eparhija Bačka i njezini suradnici iz ostalih crkava i vjerskih zajednica. Za emisiju „Sveti dani“ koja se na Radiju Novi Sad emitira svakoga dana u programu na srpskom jeziku, RTV navodi da je „djelo produkcije Vjerskog programa Srbije“ i da je „realizirana uz pomoć Pravoslavne eparhije bačke i Katoličke nadbiskupije subotičke“. U Subotičkoj biskupiji, međutim, to negiraju. „Subotička biskupija nema nikakvog udjela u produkciji ovih emisija. Nije mi poznato na koji način se određuje sadržaj tih emisija, odnosno tko određuje teme i obrađuje sadržaj“, kaže preč. Mirko Štefković.

Upravo je sadržaj kolažnih vjerskih emisija na RTV-u koje imaju i katoličku komponentu (a to su jedini redoviti katolički sadržaji trenutačno na javnim televizijama) u mnogome upitan. Sadržaji se ciklično ponavljaju praktički od prve pojave ovih emisija do danas i gotovo su identični na RTV-u i RTS-u, budući da im je bio de facto isti producent. U potrazi za odgovorom na pitanje zašto se kao producent dijela emisija „Verski nedeljnik“ i „Sveti dani“ koje se tiču Katoličke Crkve javlja Beogradska nadbiskupija, imajući u vidu činjenicu da se na području Vojvodine ne nalaze župe ove nadbiskupije, te zašto nema sadržaja relevantnih za četiri katoličke biskupije koje se nalaze u Vojvodini, RTV nije bi od pomoći, i to pitanje ostalo je bez odgovora. U tome je smislu upitno da li se za gledatelje RTV-a koji su katolici ili zainteresirani za život Katoličke Crkve u Vojvodini uopće ostvaruje javni interes u domeni vjerskog TV programa (ako se izuzmu emisije na mađarskom jeziku).

Vjerski program na hrvatskom jeziku

Višejezičnost kod katolika u Srbiji, te njezina službena višejezična praksa daju pitanju vjerskoga programa posebnu dimenziju. Osim dominantnih jezika, mađarskog i hrvatskog, ovdašnji se katolici služe i rusinskim, ukrajin-

skim, njemačkim, slovačkim, bugarskim, slovenskim, češkim i rumunjskim jezikom. Pitanje na koji način i u kojoj mjeri je osigurano da se javni interes u produkciji vjerskoga programa ostvaruje na svim jezicima od strane RTV-a je samo djelomice odgovoreno u pripravi za ovaj članak. U ovoj se medijskoj kući, naime, smatra da odvojena vjerska emisija na manjinskom jeziku nije nužna kada je u pitanju hrvatski jezik (niti ostali jezici na kojima se ovakve emisije RTV ne emitiraju), budući da se vjerski prilozi pojavljuju i u informativno-političkim emisijama. Je li to jedini razlog zbog kojega nema vjerske emisije na hrvatskom na RTV-u, a postoje redovite emisije na jezicima koje koriste vjernici kojih ima daleko manje nego Hrvata u Vojvodini, primjerice reformata Mađara ili Rusina katolika bizantskog obreda? I može li to biti razlog zbog koga su prijenosi svete mise na hrvatskom jeziku na RTV-u sporadični i prigodni – često pod izlikom da se mise na hrvatskom prenose dvaput godišnje na RTS-u?

Svi se sugovornici na ovu temu slažu da je pitanje vjerskoga programa i na hrvatskom jeziku aktualno i neriješeno, te da su katolički vjernici Hrvati – gledatelji RTV-a, kao i ostali koji bi bili zainteresirani za ovakvu emisiju, uskraćeni. No, rješenja ovoga pitanja za sada nema. U RTV-u neslužbeno kažu da bi bili spremni angažirati dodatne suradnike za emisije na hrvatskom jeziku, apostrofirajući ipak da ova televizija „dovoljno“ prati vjerski život katoličkih vjernika Hrvata. S druge strane, brojni djelatnici manjinskih redakcija koji nisu bili stalno uposleni, morali su prekinuti ugovore s RTV-om u ljeto 2020. godine, među njima i jedna djelatnica hrvatske redakcije. Ipak, čini se da je lopta u dvorištu naše mjesne Crkve, biskupija koje se nalaze (u ovom slučaju) u Vojvodini, te biskupa iz cijele Srbije. Neslužbeno je „sređivanje“ medijske situacije bila tema na nekoliko zasjedanja Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, no za sada bez vidljivih rezultata.

Trebalo bi...

Kada je u pitanju RTS, mons. Hočevar iznosi svoju viziju sastavnica stabilnoga vjerskoga programa za katolike na javnim televizijama u Srbiji. „Smatram da je minimum: vjerski kalendar, redovito izvješćivanje o proslavama blagdana, tjedna emisija uz poštovanje jezičnoga principa i jednom mjesečno okrugli stol. Smatram da se gledateljima, katolicima a i onima koji to nisu, mora pružiti informacija o životu naše mjesne Crkve i Crkve na svjetskoj razini. Što se tiče bogoslužja, također smatram da se kod liturgijskih prijenosa mora uvažiti jezični princip, a način kako se to može učiniti treba pažljivo proučiti. U Beogradskoj nadbiskupiji to činimo u dogovoru s RTS-om dva puta godišnje, o Božiću i Uskrsu, no to je zaista premalo“, kaže beogradski nadbiskup i metropolit.

Fra Harmath je kritičniji. Po njegovu viđenju, situacija je „dosta zamršena, i ide kako je voda nosi“. „U neorganiziranosti Katoličke Crkve u Srbiji nema baš nekih svjetionika. Marljiviji i aktivniji svećenici se snalaze kako znaju, ali ako u Crkvi netko nema organizaciju i zajednicu iza sebe, neće daleko dogurati. Bez misije od strane biskupa mediji neće ni razgovarati s nama. U biskupskoj konferenciji trebao bi postojati biskup zadužen za medije“, kaže fra Harmath. On vidi mjesto vjerskog programa na javnim televizijama, no smatra da se mora raditi kao u Mađarskoj ili Hrvatskoj, gdje je predstavnik Crkve prihvaćen kao urednik uz stručnjaka pojedinog medija, i novinara koji je verziran i u vjerskim i crkvenim pitanjima. „Crkva se ne smije getoizirati na području medija. Ideja ima, ali nema kritične mase, koja bi iz Crkve očistila letargiju prema medijima“, kaže on.

DI JE SRIĆA

Di je srića, prava srića,
da l' je sunce
digod grije,
il je digod noć krije?

Je li srića pusto blago,
el dukata zvek?
Il je srića pored čaša
provoditi vik?

Je li srića po varoši,
di je varoški pir,
il je srića u tišini
di caruje mir?

Je li srića bujna mladost,
il sida vlast,
il je srića za života
steći novi glas?

U savesti je l' u mirnoj,
lipe sriće stan,
a sve drugo da l je ništa,
prolazno ko san?

Ivan Tumbas

Dvadeset godina školskog vjeronauka

Piše: Josip Pekanović

Kako je počelo?

Školske godine 2001./2002. vjeronauk je nakon više od pola stoljeća izgnanstva ponovno uveden u školski sustav Republike Srbije. Učinjeno je to odlukom Vlade Srbije da sukladno ovlastima iz članka 90. točke 2 Ustava Republike Srbije iz 1990. godine, a u svezi sa Zakonom o osnovnoj školi („Službeni Glasnik R.S.“, br. 50/92, 53/93, 67/93 i 48/94) i Zakonom o srednjoj školi (Službeni Glasnik R.S.“ br. 59/92, 53/93, 67/93 i 24/96), donese Uredbu o organiziranju i ostvarivanju vjerske nastave i nastave alternativnog predmeta u osnovnoj i srednjoj školi („Službeni Glasnik“ br. 46/01). Prema istoj Uredbi određeno je da vjerska nastava i građanski odgoj budu fakultativni predmeti (izborni obvezatni), te su navedene tradicionalne Crkve i vjerske zajednice (Srpska pravoslavna Crkva, Katolička Crkva, Slovačka evangelistička Crkva, Reformirana kršćanska Crkva, Evangelistička kršćanska Crkva, te Islamska zajednica i Židovska zajednica), koje su trebale preuzeti obvezu izrade planova i programa novog predmeta kao i odabir i stručno osposobljavanje kadra koji će sukcesivno kroz osam godina ulaziti u školski sustav.

Uvođenje vjerske nastave u sustav obrazovanja i odgoja imalo je svoje zagovornike ali i svoje protivnike. Jedni su ukazivali da su sadržaji i vrijednosti vjere sukladni ciljevima obrazovanja i odgoja koji su bili propisani Zakonom o osnovnoj školi i Zakonom o srednjoj školi (stjecanje općeg obrazovanja i odgoja, skladan razvoj osobnosti učenika, priprema za život i daljnje obrazovanje, razvoj kritičkog promišljanja, zainteresiranost za nova znanja, odgoj za humane i kulturne odnose među ljudima bez obzira na spol, rasu, vjeru ili osobna uvjerenja, njegovanje moralnih vrijednosti itd. Drugi su držali da takve odluke zahtijevaju više vremena, a napose političku i parlamentarnu raspravu.

Odluka da vjerska nastava i građanski odgoj postanu predmeti u sustavu obrazovanja i odgoja imala je snažnu potvrdu i u obvezi koju Republika Srbija ima prema međunarodnim dokumentima. Dovoljno je spomenuti samo neke: *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima*, u članku 18 koji se odnosi na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti, konstatira se, među ostalim, da se države članice ovog pakta obvezuju da poštuju slobodu roditelja, a u danom slučaju zakonitih staratelja, da osiguraju svojoj djeci ono vjersko i moralno obrazovanje koje je sukladno njihovim osobnim uvjerenjima. Vrlo bliska ovim stavovima je i *Konvencija o pravima djeteta* koja zahtijeva od potpisnica da poštuju pravo djeteta na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti (članak 14), da obrazovanje djeteta bude usmjereno na razvoj djetetove osobnosti i njegovih sposobnosti, na poštovanje odluka djetetovih roditelja i njihovog kulturnog identiteta, jezika i svih drugih vrijednosti koje doprinose pripremi djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu, u duhu razumijevanja, mira, tolerancije, jednakosti i prijateljstva među etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama (članak 20).

Uz navedene međunarodne dokumente, nije na odmet ukazati da uvođenje vjerske nastave u sustav obrazovanja i odgoja u državne škole nije dovelo u pitanje ustavnu odredbu o Republici Srbiji (članak 11 i 44) kao „svjetovnoj državi“. Jer nije dovelo u pitanje niti „svjetovni“ identitet ni same škole. Plan i program vjerske nastave kako za osnovnu tako i za srednju školu sporazumno donose ministar prosvjete i sporta, ministar vjera (u vrijeme uvođenja vjeronauka u sustav škole) na usuglašen prijedlog tradicionalnih Crkava i vjerskih zajednica.

Uloga i zadaci Komisije za školski vjeronauk

Uredbom je, na samom početku, ustanovljena i državna Komisija za vjersku nastavu koju su činili predstavnici sedam tradicionalnih Crkava i vjerskih zajednica, Ministarstva prosvjete i Ministarstva vjera. Komisija je imala ovlasti pratiti tijek provođenja svih donesenih odluka glede implementacije novog predmeta u sustav obrazovanja i odgoja te ukazivati na uočene propuste i predlagati moguća nova, odnosno, bolja rješenja.

Komisija je u periodu do 2008. godine radila u različitim sazivima i svoju misiju savjetodavnog tijela uglavnom uspješno ostvarivala. Te godine došlo je do poteškoća u načinu izbora predstavnika za to Tijelo u jednoj vjerskoj zajednici, što je uvjetovalo prestanak rada Komisije. U takvoj situaciji, uglavnom, sve poslove vezane za odvijanje nastave školskog vjeronauka preuzima Ministarstvo prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja.

Nova Komisija za vjersku nastavu u školi formirana je odlukom Vlade Republike Srbije 29. siječnja 2014. godine. Ista broji trinaest članova, a mandat im traje šest godina. Komisija obavlja poslove vezane za usuglašavanje prijedloga programa vjerske nastave; daje mišljenje i sugestije na predložene udžbenike i druga nastavna sredstva; daje mišljenje o listama nastavnika vjerske nastave; raspravlja o svim pitanjima i problemima vezanim za praćenje, organiziranje i ostvarivanje programa vjerske nastave. Komisija se uglavnom sastajala prije početka školske godine i prije završetka prvog polugodišta, a po potrebi sastajala se i radi rješavanja hitnih slučajeva ili problema.

Školski vjeronauk iz kuta naše crkvene stvarnosti

U katoličkim biskupijama u Republici Srbiji, nakon zabrane održavanja vjeronauka u školama, on je nastavljen u crkvenim prostorima, a držali su ga dotadašnje katehete, svećenici i časne sestre, gdje god je to bilo potrebno. Vremenom, on je sve više postajao župna kateheza s naglaskom na pripremu djece i mladih na sakramente inicijacije te zaručnika u pripravi za brak.

Šezdesetih godina prošlog stoljeća dogodilo se izvjesno popuštanje negativnog, a nerijetko i neprijateljskog stava vlasti prema crkvenim zajednicama u tadašnjoj Jugoslaviji i prvi studenti iz različitih biskupija odlaze na studij u inozemstvo. Istovremeno dogodio se i Drugi vatikanski koncil koji je unio „novi i svjež zrak“ u sve pore crkvenog života, a posebno na crkvenim učilištima. Polako su stasale generacije svećenika, redovnika i redovnica spremnih na maksimalni angažman u cjelokupnom životu svojih zajednica, a posebno u obnovi pastoralnog djelovanja. Nije trebalo dugo čekati da se

uoče prvi i važni pomaci, naročito u području katehetskog djelovanja, čemu je, bez sumnje, snažan vjetar u leđa davala Katehetska škola (ljetna i zimska). Okupljala je vrsne teologe, katehete, pedagoge i odgojitelje i postala je neizostavno mjesto permanentnog odgoja većini kateheta i katehistica, a povratkom vjeronauka u škole i svih vjeroučitelja i vjeroučiteljica.

Devedesete godine prošlog stoljeća donijele su raspad zajedničke države, odvajanje katoličkih zajednica i njenih institucija od matičnog korpusa što je zahtijevalo od naših biskupa novo promišljanje i iznalaženje alternativnih rješenja. Jedna od tih odluka je bila da se u Subotičkoj biskupiji osnuje Teološko-katehetski institut na kojemu bi laici naše i drugih biskupija u Republici Srbiji mogli dobiti teološku i pedagošku izobrazbu te nakon studija pomoći u pastoralnom djelovanju na našim župama, a tim iskustvom polako se pripravljaliti za eventualni povratak vjeronauka u škole, što se vrlo brzo pokazalo dobrim rješenjem.

U jesen 2001. godine dogodio se i simbolični ulazak „Crkve u školu“, naime, u tjednu u kojemu se trebao održati prvi sat vjeronauka u somborskoj gimnaziji „Veljko Petrović“, školu su posjetili episkop bački gospodin Irenej Bulović, biskup subotički Ivan Pénczes, imenovani vjeroučitelji za tu školu, predstavnici grada i školske uprave te dio članova kolektiva i dio učenika koji su se opredijelili za vjersku nastavu. Bila je to prilika da se od najodgovornijih ljudi iz Crkve čuje o njihovom pogledu na novi prostor (školu) koji se otvara vjeroučiteljima i katehetama da u ime Crkava koje ih šalju budu autentični tumači i svjedoci istine, ljubavi i nade koju nam je u Evanđelju darovao sam Krist Gospodin i da te vrijednosti neumorno pred vjeroučenicima i u svojim kolektivima žive.

Kako je vrijeme prolazilo, sve smo se više susretali s poteškoćama pa i s nesnalaženjima u novim ulogama. Bilo je kolektiva u kojima se vjeroučitelji i nisu baš uvijek najugodnije osjećali, bilo je roditelja koji su navraćali u župne urede s molbom da njihova djeca vjeronauk pohađaju u crkvenom prostoru s objašnjenjem da se za sat vjeronauka „djeca nepotrebno razdvajaju“. A nije bio ni mali broj svećenika koji su strahovali za budućnost župne kateheze. Sve to, na sličan ili malo drugačiji način, već se dogodilo ili događalo u većini zemalja u kojima se vjeronauk vraćao u škole poslije više desetljeća komunističke vlasti.

Nakon osam godina, u školskoj 2008./2009. godini vjerskom nastavom bili su obuhvaćeni svi razredi u osnovnim školama. Tek se tada mogao steći objektivniji uvid o potrebnom broju nastavnika vjerske nastave za svaku konfesionalnu Crkvu ili vjersku zajednicu. U tom razdoblju većina vjeroučitelja uspjela je sklopiti ugovore za rad na određeno vrijeme u svojim matičnim školama i time postati punopravni članovi kolektiva. U mjestima i sredinama gdje je katoličkih vjernika veći broj, lakše je bilo formirati razrede ili vjeronaučne grupe pa su i vjeroučitelji imali manje problema toga tipa i mogli su se maksimalno posvetiti samoj nastavi. Kada su u pitanju manja mjesta ili sredine s malim brojem katolika, trebalo je uvijek puno strpljenja i dobre volje da učenici koji su se izjasnili za vjeronauk, ta svoja prava i ostvare, a vjeroučitelji nađu na razumijevanje u školama te im se satovi i u takvim slučajevima priznaju. Svi, koji smo kroz izvjesno vrijeme obavljali ili još uvijek obavljamo časnu službu učitelja i nastavnika, dobro znamo koliko je važno stručnošću i požrtvovnošću oplemeniti svaki i sve predmete da oni, radi kojih škola i postoji, a to su djeca i nove generacije, na najbolji mogući način iskoriste šansu dobre i zdrave pripreme za život.

Kakav želimo vjeronauk za generaciju budućnosti?

Prije dvadeset godina za izradu plana i programa katoličkog vjeronauka za školu bilo je premalo vremena. U takvoj situaciji dobro je došlo iskustvo svećenika i redovnika u izvođenju župne kateheze i izradi udžbenika od prvog do osmog razreda osnovne škole. Taj plan i program poslužio je više od petnaest godina, pomogao da se steknu vrijedna iskustva, ali sve snažnije otkrivao nove prostore, nove probleme, koji su tražili nov pristup problematici današnjeg mladog čovjeka i nove odgovore na te izazove.

Na poticaj Vladine Komisije za školski vjeronauk sve Crkve i vjerske zajednice pristupile su izradi novih planova i programa za vjersku nastavu. Uz velikodušnu pomoć svećenika, profesora i vjeroučitelja predloženi plan i

program dobio je suglasnost Međunarodne Biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, zatim svih zaduženih Odbora u Ministarstvu prosvjete i sporta i time je dobio zeleno svjetlo za upotrebu u školskoj 2015./2016. godini.

Kvalitetnu vjeronaučnu nastavu teško je i zamisliti bez kvalitetnih udžbenika. Do sada ih nismo imali i svaki se vjeroučitelj morao snalaziti kako je najbolje znao. Na tržištima nama susjednih zemalja, ali i zemalja njemačkog, talijanskog i engleskog govornog područja, veliki je broj naslova i literature koje vjeroučitelji koriste u osobnoj pripravi za nastavu, ali nedostaje obrađen i pripremljen materijal kojeg bi ponudili djeci i mladima u ruke. Taj posao je u tijeku i vjerujemo da će doći dan kada će biti priveden kraju.

Uz plan i program za svaki nastavni predmet važni su kvalitetni udžbenici kao i različiti nastavni materijali. Ipak, i od navedenog, daleko najvažniji su stručni, kompetentni, i iznad svega, u svoj poziv i posao zaljubljeni nastavnici. Jedino su takve osobe spremne, dok stoje pred povjerenom im djecom i mladima, zaboraviti na sve drugo, i biti samo za njih. Veliko je povjerenje svih roditelja koji su dozvolili i žele da u život njihove djece uđu i njihovi učitelji i nastavnici te ih povedu kao vjerni pratitelji putovima njihove mladosti i pripreve za život. Ako je istina da bi svi prosvjetni radnici trebali biti ne samo prenositelji nekoga znanja, već uzori koji se mogu i trebaju slijediti, onda to posebno važi za vjeroučitelja.

Mandatom Crkve vjeroučitelj u školu unosi radosnu vijest Evanđelja. Već je sv. Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici *Catechesi tradendae* zapisao: „Ono što školskom vjeronauku daje njegovo posebno obilježje je činjenica da je pozvan prodrijeti na područje kulture i imati veze s ostalim ljudskim znanjima“ (CT69). Iz toga slijedi da je vjeroučitelj u obvezi „prikazati kršćansku poruku i događaj istom ozbiljnošću i dubinom kojima ostali predmeti predstavljaju svoja saznanja. No, on se uz njih ne smješta kao sporedna stvar, već u potrebni interdisciplinarni dijalog. Taj dijalog mora se ponajprije uspostaviti na onoj razini na kojoj svaki predmet oblikuje osobnost učenika. Na taj će način prikazivanje kršćanskog evanđelja utjecati na način na koji se shvaća stvaranje svijeta i smisao povijesti, temelj etičkih vrijednosti, uloga religije u kulturi, sudbina čovjeka, odnos s prirodom. Školski vjeronauk putem tog interdisciplinarnog dijaloga utemeljuje, jača, razvija i upotpunjuje odgojno djelovanje škole. (Opći direktorij za katehezu, 73)

Katehetski ured Subotičke biskupije prati rad naših vjeroučitelja, spreman je pomoći i intervenirati gdje god se za to ukaže potreba, ali očekuje i od samih vjeroučitelja da izgrađuju i potiču međusobnu suradnju u zajedničkom naporu da se razina stručnosti i kompetencija neprestano podiže. S istim ciljem Katehetski ured i Teološko-katehetski institut organiziraju stručne seminare svake godine u ljetnim mjesecima za vjeroučitelje mađarskog govornog

područja, a početkom listopada (oktobra) za vjeroučitelje hrvatskog govornog područja. Mjesta održavanja tih susreta su Subotica i Sombor. Važno je istaknuti da je proteklih godina bilo i seminara u organizaciji Ministarstva prosvjete na kojima su također sudjelovali i katolički vjeroučitelji.

Ovo kratko prisjećanje na događaje koji su omogućili ulazak vjerske pouke u sustav obrazovanja i odgoja u Republici Srbiji, na osobe i institucije koje su ovaj dvadesetogodišnji hod pratili, imalo je nakanu podvući činjenicu da se radi o projektu koji je zahvatio veliki broj ljudi, a posebno veliki broj djece i mladih o čijim se životnim snovima i nadanjima radi. Školski vjeroučak je, unatoč svih početnih nesnalaženja i poteškoća, svoj put solidno utabao, te vjerujemo da više nije vrijeme za pitanje **zašto?** Pred nama je vrijeme koje treba iskoristiti za nalaženje odgovora **kako? Kako dalje?** Kako od zadovoljavajućeg i dobrog napraviti **bolje**.

KAKVE SU OVE GODINE?

Kakve su to ove godine,
moj Uskrsli Gospodine?
Ljudi zalutali u masi...
O, kakvi su to glasi,
moj Gospodine?

Kakve su to godine,
o, moj Gospodine,
kad čovjeku se
strahom prijeti?

Da podvit mora šiju,
zbog ljudskog grijeha, hule,
a laž ko svoju priznat,
iz tuđe utrobe trule?

Vraćam se Tebi i Križu,
i mada crvi već gmižu
po koži, noktu i kosi,
ja želim Tebi se klanjat!

Da!
Ove će godine,
moj Uskrsli Gospodine,
žetva se teška kosit!

Stisnut ću svjetiljku s uljem,
da vidim i da čujem,
kada u Slavi dođeš

... da može bolna i trošna
od grijeha duša mi posna,
za Ljubav
zadnji put prosit!!!

Mirjana Jaramazović

Duhovna zvanja

Polaganje redovničkih zavjeta s. Marte Turi

Na spomen Zaštite blažene Djevice Marije nad dominikanskim redom, u petak, 8. svibnja, u Korčuli su svoje prve redovničke zavjete položile s. Marta Turi s Palića i s. Irena Lušo iz Bosanske Posavine. Euharistijsko slavlje u 11 sati predslavio je dominikanac Marko Bobaš.

Slavlje je započelo ulaznom procesijom i himnom „Divne l' nade“. Nakon homilije novakinje su pristupile obredu polaganja redovničkih zavjeta poslušnosti, čistoće i siromaštva Bogu, u ruke časne majke s. Jake Vuco. Na kraju euharistijskog slavlja molila se Molbenica Kraljici Ružarija, koja se tradicionalno moli 8. svibnja, kao i 7. listopada u podne.

Slavlje je nastavljeno za zajedničkim stolom, u krugu redovničke obitelji, jer su obitelji sestara u ovoj situaciji bile zapriječene doći na slavlje zbog situacije s korona virusom.

Početak rujna, s. Marta premještena je u Split u crkvu svetog Dominika gdje vrši službu sakristanke. /M. Turi/

Dakonsko ređenje Lajosa Körmöczya

Bogoslov Lajos Körmöczy zaređen je za đakona 26. svibnja 2020., u kapeli Doma biskupije. Lajos je rođen 2. listopada 1991. godine u Martonošu. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu, te stupio u malo sjemenište „Paulinum“ u Subotici i pohađao istoimenu Gimnaziju, gdje je maturirao 2010. godine. Potom je studirao teologiju u Zaitzkofenu, Vesprenu, Budimpešti te u Segedinu, gdje je i diplomirao 2020. godine. Duhovnim asistentom u župi Presvetog Trojstva u Adi imenovan je 14. listopada 2020. godine. /M. Štefković/

Mladomisnik Ákos Horváth

Vlč. Ákos Horváth za svećenika je zaređen 29. prosinca 2019. godine u subotičkoj katedrali. Ákos je rođen 23. kolovoza 1995. u Novom Orahovu. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu, te stupio u malo sjemenište „Paulinum“ u Subotici i pohađao istoimenu Gimnaziju, gdje je maturirao 2014. godine. Kao svećenički kandidat Subotičke biskupije stupio je potom u bogoslovno sjemenište u Ostrogonu i ondje pohađao studij teologije na tamošnjoj Visokoj teološkoj školi, gdje je i diplomirao 2020. godine. Za đakona je zaređen na Petrovo, 29. lipnja 2019., u subotičkoj katedrali. Duhovnim asistentom u župi Svetih Anđela Čuvara u Kanjiži imenovan je 7. svibnja 2019. godine, a potom je kao mladomisnik 27. siječnja 2020. godine imenovan župnim vikarom u istoj župi. /M. Štefković/

Mladomisnik Tomislav Vojnić Mijatov

Vlč. Tomislav Vojnić Mijatov za svećenika je zaređen 27. lipnja 2020. u subotičkoj katedrali. Tomislav je rođen 25. listopada 1995. godine u Subotici. Osnovnu školu pohađao je u Donjem Tavankutu, te stupio u malo sjemenište

„Paulinum“ u Subotici i pohađao istoimenu Gimnaziju, gdje je maturirao 2014. godine. Kao svećenički kandidat Subotičke biskupije stupio je potom u bogoslovno sjemenište u Đakovo i ondje pohađao studij teologije na tamošnjem Katoličkom bogoslovnom fakultetu, gdje je i diplomirao 2019. godine. Za đakona je zaređen 20. listopada 2019. u đakovačkoj katedrali. Duhovnim asistentom u župi Snježne Gospe u Horgošu imenovan je 20. studenog 2019. godine, a potom je kao mladomisnik 29. lipnja 2020. imenovan župnim vikarom u istoj župi. /M. Štefković/

Biskup Slavko Večerin

Po Kristu, i s Kristom, i u Kristu!

Na blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije, 8. rujna 2020. godine, papa Franjo imenovao je dosadašnjeg generalnog vikara naše biskupije, mons. Slavka Večerina, novim biskupom naše biskupije.

Mons. Slavko Večerin je rođen u Subotici – Paliću 6. lipnja 1957. godine. Gimnaziju je završio u Subotici, a potom studij teologije u Zagrebu. Za svećenika je zaređen u Subotici 1983. godine. Službu župnog vikara u somborskoj župi Presvetog Trojstva obavljao je od 1983. do 1985. godine, kada je imenovan upraviteljem župe sv. Pavla u Baču s pripadajućim župama sv. Josipa u Deronjama i sv. Karla Boromejskog u Tovariševu. U Baču je ostao do 1991. godine kada je imenovan na službu duhovnika sjemeništa „Paulinum“ i službu biskupijskog arhivara. Tijekom 1994. godine obavljao je i službu privremenog upravitelja župe sv. Roka u Subotici nakon smrti Blaška Dekanja, a 1. kolovoza iste godine imenovan je na službu tajnika biskupske kurije na kojoj je ostao do 28. studenog 2005. godine. Župnikom je bio još u župi

sv. Petra i Pavla u Bajmaku (1998. – 2008.), u Subotici u župi Marije Majke Crkve (2011. – 2016.), te u somborskoj župi Uzvišenja Svetog Križa i župi sv. Nikole Tavelića na Bezdanskim salašima od 2016. godine do biskupskog imenovanja.

Bio je članom Prezbiterskog vijeća i članom Zbora konzultora. Također je bio i član biskupijskog vijeća za liturgiju te vijeća za liturgiju pri biskupskoj konferenciji. Obavljao je i službu delegata za sjemenište.

Od 28. studenog 2005. godine do biskupskog imenovanja obavljao je službu generalnog vikara Subotičke biskupije. Papinskim prelatom imenovan je 16. siječnja 2006. godine. Naslovni je opat Blažene Djevice Marije od Ákosmonostora (naslovna opatija u biskupiji Vác) od 2004.

Novi biskup zasigurno dobro poznaje okolnosti u našoj biskupiji, jer je bio na službama koje su bile usko vezane uz biskupa. Svaki početak donosi nešto novoga sa sobom, a sigurno na mnogim poljima u našoj biskupiji možemo raditi novo i raditi na poboljšanju onoga što je već dobro.

Biskupsko geslo novoga biskupa glasi: *Po Kristu, i s Kristom, i u Kristu*. On je već svojim geslom svoje biskupovanje stavio u Kristove ruke. Na nama je kao vjernicima ove biskupije, bilo da smo svećenici, redovnici ili laici, da našega novoga biskupa stavimo u svoje molitve upravljene Kristu za njega, za sve nas i našu biskupiju. /*Dražen Skenderović*/

Ivan Pénzes (subotički biskup 1989. – 2020.)

Ne bojte se, ja sam!

Nakon trideset i jedne godine upravljanja Subotičkom biskupijom, dosadašnji biskup Ivan Pénzes, nakon navršene dobi i imenovanja novoga subotičkog biskupa mons. Slavka Večerina, ide u mirovinu. Prilika je to da se osvrnemo na njegovu svećeničku i biskupsku službu u našoj biskupiji.

Biskup Ivan je rođen 10. kolovoza 1943. u Bajmaku. Klasičnu gimnaziju i studij teologije završio je u Zagrebu. Za svećenika Subotičke biskupije zaređen je 29. lipnja 1968. godine. Prvih godinu dana svećeništva je proveo u župi Presvetog Trojstva u Adi kao župni vikar, a potom je od 1969. do 1971. godine obavljao službu prefekta sjemeništa „Paulinum“ gdje je od 1970. do 1972. bio i profesorom. Bio je i bilježnik u uredu biskupskog ordinarijata (1971. – 1972.). Upraviteljem župe Snježne Gospe u Horgošu imenovan je 15. listopada 1972. godine, a župnikom iste župe 3. ožujka 1976. godine gdje je i ostao do imenovanja biskupom.

U biskupiji je kao svećenik obavljao razne službe. Bio je član katehetskog vijeća, branitelj ženidbenog veza, član ispitne komisije svećeničkih ispita i delegat za disciplinu sjemeništa „Paulinum“. Također je bio član Prezbiterskog vijeća te član Zbora konzultora. Od 1981. do imenovanja biskupom bio je dekan subotičkog dekanata Novi grad. Kao svećenik bio je i član Vijeća za arhive, knjižnice i muzeje pri Biskupskoj konferenciji Jugoslavije.

Subotičkim biskupom i nasljednikom Matije Zvekanovića imenovan je 25. travnja 1989. godine. Iste godine, 18. lipnja zaređen je za biskupa po rukama glavnog zareditelja, tadašnjeg nuncija Gabriela Montalva Higuerea.

Suzaređitelji su bili beogradski nadbiskup i metropolita Franc Perko i umirovljeni subotički biskup Matiša Zvekanović.

U Biskupskoj konferenciji Jugoslavije (tada još SFRJ) obavljao je službu predsjednika Vijeća za obitelj, a u obnovljenoj Biskupskoj konferenciji Jugoslavije, a potom i Biskupskoj konferenciji Srbije i Crne Gore bio je na čelu komisija za liturgiju te komisije za redovnike i redovnice. Također je bio i potpredsjednik biskupske konferencije.

Tijekom 1980-ih objavio je nekoliko katehetskih priručnika, a 1998. godine doktorirao je na katoličkom sveučilištu „Péter Pázmány“ u Budimpešti iz područja patrologije na temu „Evangelizacija u djelu *De catechizandis rudibus* sv. Augustina“.

Biskup Ivan je na početku svog biskupskog djelovanja doživio raspad bivše države, ratne godine te godine sankcija i ekonomske krize, što je dakako predstavljalo dodatne otežavajuće okolnosti u upravi naše biskupije. Uspio je održati da sve biskupijske ustanove redovito funkcioniraju. Tijekom svoje uprave biskupijom ustanovio je 1994. godine za katehete *Teološko-katehetski institut* koji i danas djeluje. Pastoralni centar *Augustinianum* je završen 2009. godine. Brinuo je i za svoje bogoslove, te ih je slao na učilišta u Mađarsku, Hrvatsku, Slovačku i Italiju. Po rukama biskupa Ivana zaređeno je više od 70 svećenika za našu biskupiju i redovničke ustanove.

Tijekom ovoga razdoblja obnovljene su mnoge župne crkve i župni domovi, kao i drugi sakralni objekti, a izgrađeno je i nekoliko novi crkava (poput crkve u Nosi i sv. Terezije od Djeteta Isusa u Senti) i kapela.

Vrijeme u kojem je biskup Ivan upravljao Subotičkom biskupijom nije bilo lako, no on se trudio biti biskup svakom svojem vjerniku bez obzira na nacionalnu pripadnost. Trudio se služiti misu na svim jezicima naše biskupije. Rado je odlazio na biskupska ređenja i na susrete biskupa, a redovito je odlazio na susrete Hrvatske biskupske konferencije.

Biskup Ivan odlazi u mirovinu nakon trideset i jedne godine biskupske službe. Želimo mu lijepe umirovljeničke dane, Gospodinov blagoslov i dobro zdravlje.

Biskupe Ivane, hvala ti za sve što si učinio za našu mjesnu crkvu!

/Dražen Skenderović/

Naši pokojnici

Vlč. Károly Vajda

Vlč. Károly Vajda, župnik u Kruščiću i Crvenki, umro je 17. veljače 2020. godine, u 54. godini života i u 29. godini svećeništva, a sahranjen je na mjesnom groblju u rodnom Totovom Selu. Károly se rodio 9. lipnja 1966. godine. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, te je u Senti završio Srednju trgovačku školu. Potom je 1985. godine, kao svećenički kandidat Subotičke biskupije, poslan u Kolegij Družbe Isusove u Zagreb, gdje je na Filozofsko-teološkom institutu pohađao teološki studij. Biskup Ivan Pénzes ga je u

subotičkoj katedrali 29. lipnja 1990. godine zaređio za đakona, a 29. lipnja 1991. za prezbitera. Kao mladomisnik započeo je službu kao župni vikar u župi sv. Terezije Avilske u Subotici, te je nakon tri godine u istom svojstvu premješten u Bajmak, a odatle 1999. u župu Presv. Trojstva u Sombor. Odatle je 2000. godine premješten u Kruščić u svojstvu upravitelja župe, s pripadajućim župama u Crvenki i Sivcu, te je 2005. godine imenovan župnikom. U međuvremenu mu je od 2006. do 2008. pridodana i služba upravitelja župe u Čonoplji. U periodu između 1996. i 2001. godine bio je članom Biskupijskog vijeća za Caritas, a bio je aktivni član karizmatiskog pokreta te je vodio i više molitvenih skupina. Posljednjih više od godinu dana teže je obolio, ali je do kraja ostao na župi. /Mirko Štefković/

Brat Andrija od Blažene Djevice Marije (Varga)

Brat Andrija od Blažene Djevice Marije (Varga), karmelićanin, preminuo je 15. ožujka 2020. godine, u 91. godini života i 71. godini redovničkih zavjeta. Brat Andrija je rođen 1929. u Svilojevu. Kao redovnik obavljao je službu vozača, sakristana, kuhara i ekonoma. I u poznim godinama često je u radionici izrađivao križeve, krucifiksne kipčiće i figure za betlehem. Izdao je dva molitvenika na mađarskom jeziku. Ponosio se time što je poznavao slugu Božjega o. Gerarda Tomu Stantića i bio mu subrat u samostanu. Pokopan je u karmelićanskoj grobnici na Velikom Katoličkom groblju u Somboru. /Mirko Štefković/

Preč. László Szungyi

Preč. László Szungyi, župnik u Temerinu i arhiepiskop Bačkog arhiepiskopata, umro je 14. svibnja 2020. godine, u 70. godini života i 44. godini svećeništva, a 16. svibnja je sahranjen na Zapadnom groblju u Temerinu. László se rodio 26. ožujka 1950. godine u Vrbasu. Nakon završene osnovne škole u rodnom mjestu, 1964. godine je stupio u Malo sjemenište „Paulinum“ u Subotici, gdje je pohađao istoimenu Gimnaziju, te ondje 1968. godine položio ispit zrelosti. Iste godine je kao svećenički kandidat Subotičke biskupije poslan u Bogoslov-

no sjemenište u Zagreb, te je ondje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu započeo teološki studij. Nakon dvije godine poslan je na bogoslovnu formaciju u Papinski zavod Germanicum et Hungaricum u Rim, te je teološki studij nastavio na Papinskom sveučilištu Gregoriana. Za đakona je zaređen

u Rimu 27. ožujka 1976. godine, a potom ga je biskup Matija Zvekanović 4. srpnja 1976. godine u župnoj crkvi u Vrbasu zareadio za svećenika. Potom je otpočeo poslijediplomski studij duhovnog bogoslovlja u Rimu. Župnim vikarom u župi sv. Jurja u Subotici imenovan je početkom 1978. godine, te mu je iste godine pridodana služba župnog vikara u župi sv. Roka u Subotici, te je 1981. poslan u Bačke Vinograde u svojstvu upravitelja župe. U međuvremenu je od 1978. godine vršio službu nastavnika u Malom sjemeništu „Paulinum“ u Subotici. 1984. je imenovan upraviteljem župe u Temerinu, te je 1990. ondje imenovan župnikom. U međuvremenu je 1987. godine položio ispit za licencijat iz duhovnog bogoslovlja na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu. Bio je članom više Biskupijskih vijeća: liturgijskog, svećeničkog katehetskog i za medije, te je od 1996. godine vršio službu prosinodalnog ispitivača. Službu dekana Dekanata – Novi Sad vršio je od 2000. do 2013. godine, kada je imenovan arhiepzbiterom Bačkog arhiepzbiterata. Bio je članom Vijeća za kler Biskupske konferencije SR Jugoslavije. Biskup Ivan Pénzes ga je 10. srpnja 2013. odlikovao naslovom začasnog arhiepzbitera. /Mirko Štefković/

Janoš Kovač

Janoš Kovač, bogoslov Subotičke biskupije, nenadano je u svojoj bogoslovskoj sobi u Đakovu preminuo 26. lipnja 2020. Janoš je rođen 30. siječnja 1973. u Baču od oca Andrije i majke Marije, rođ. Lujčić. S roditeljima te dvojicom braće i sestrom odrastao je župi sv. Jurja u Vajskoj. Nakon osnovne škole završava srednju školu za strojariskog tehničara u Odžacima. Kao kasnije zvanje u rujnu 2019. započeo je svećeničku formaciju u Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu i upisao prvu godinu filozofsko-teološkoga studija na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu. Pokopan je 29. lipnja 2020.

na Gradskom groblju u Đakovu. /Mirko Štefković/

Don Štefan Turanský

Don Štefan Turanský, svećenik, redovnik salezijanac, doktor teologije, preminuo je u Bratislavi 12. kolovoza 2020. godine u 64. godini života, 44. godini redovništva i 35. godini svećeništva. Štefan je rođen 11. rujna 1956. godine u Selenči. Gimnaziju je završio na slovačkom Institutu svetog Ćirila i Metoda u Rimu. Pridružio se salezijancima 1975. godine i svoje prve redovničke zavjete položio 11. rujna 1976. godine. Studirao je u Torinu i Rimu. Za svećenika je zaređen 27. srpnja 1985. godine. Od 1990. djeluje u Slovačkoj. Doktorirao je iz svete teologije 2001. godine u Bratislavi. U svojoj redovničkoj družbi je obavljao različite službe. Od 2005. do 2008. je bio provincijal slovačkih salezijanaca.

U ožujku 2008. izabran je za člana Generalnog kapitula te je na toj službi ostao tri naredne godine. Pogrebni obredi su mu bili u Bratislavi 17. kolovoza 2020. /Mirko Štefković/

Vlč. Marijan Đukić

Vlč. Marijan Đukić, župnik u Kutjevu u Požeškoj biskupiji, umro je 2. studenoga 2020. godine u bolnici u Požegi, u 67. godini života i u 42. godini svećeništva, a sahranjen je 4. studenoga na mjesnom groblju u rodnom Domaljevcu u Bosni i Hercegovini. Marijan se rodio 10. lipnja 1954. godine. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, te je 1969. godine stupio u Malo sjemenište „Paulinum“ u Subotici gdje je pohađao istoimenu Gimnaziju. Ispit zrelosti položio je 1973. godine, te je kao svećenički kandidat Subotičke biskupije poslan u Bogoslovno sjemenište u Đakovo gdje je na Visokoj teološkoj školi

završio studij. Vojni rok služio je u Vranju u periodu između 1975. i 1976. godine. Za đakona ga je zareadio đakovački ili bosanski i srijemski biskup Ćiril Kos 12. prosinca 1978. u đakovačkoj katedrali, a za svećenika biskup Matija Zvekanović, 15. srpnja 1979. u župnoj crkvi u Starom Žedniku. Godinu dana vršio je službu župnog vikara u župi sv. Terezije Avilske u Subotici, a potom u Bačkom Monoštoru, da bi 1984. bio imenovan upraviteljem župe u Đurđinu, odakle je zbog ratnih zbivanja 1992. prešao u Hrvatsku. Inkardiniran je u Zagrebačku nadbiskupiju 1993. godine te mu je povjerena uprava župe u Končanici, koju je vršio do 1996. godine, kada preuzima župe u Dežanovcu i u Uljaniku. Godine 2000. imenovan je župnikom župe u Davoru, a privremeno je upravljao i župom u Orubici. Potom je 2010. premješten za župnika u Kutjevo. Posljednje tri godine života hrvao se s teškom bolešću, od koje je i umro, no do konca je ostao djelovati na župi. /Mirko Štefković/

S. Sofija Aladžić, dominikanka

(30. III. 1937. – 24. III. 2020.)

S. Sofija (Marija) Aladžić preminula je u Gospodinu u utorak, 24. ožujka 2020. u samostanu sv. Dominika u Subotici, u 83. godini života i 64. godini redovništva.

Rođena je u Subotici 30. ožujka 1937. godine od oca Josipa i majke Terezije rođ. Horvat. Krštena je u župnoj crkvi sv. Jurja i dobila ime Marija. Nakon završene srednje tekstilne škole radila je kao pomoćnica u jednom poduzeću. Kao zrela djevojka, privučena primjerom i oduševljenjem bijelih sestara koje su stigle u njezinu rodnu župu 1947. godine, Marija se pridružuje toj zajednici 9. studenoga 1954., odlazeći u Korčulu s još nekoliko djevojaka. Novicijat je započela 8. svibnja 1955., prve zavjete položila 24. svibnja 1956., a doživotne 8. svibnja 1961.

Godine 1964. iz Korčule dolazi u Tavankut gdje je vrlo kratko vršila sakristansku službu. Već sljedeće godine dolazi u Suboticu u župu sv. Jurja također za sakristanku i ostaje do 1983. To razdoblje života s. Sofija je često

spominjala kao najljepše. Bila je mlada i poletna, hrabra i požrtvovna. Uređivala je crkvu, crkveno ruho, čistila snijeg kojim su nekada zime obilovale. Po naravi je bila vedra i spremna na šalu. Rado je pričala kako su sestre nekad živjele skromno, ali u slozi i ljubavi.

Iz Subotice je bila premještena u Korčulu gdje je vodila brigu za braću dominikance i uređivala crkvu sv. Nikole. Godine 1989. ponovno se vraća u Suboticu. Nekoliko godina je uz dozvolu poglavara vodila brigu o svom bolesnom ocu. Nakon njegove smrti s. Sofija je nastavila živjeti u sestarskoj zajednici u Subotici, gdje je kuhala, šivala i pomagala što je trebalo i što je mogla. Bila je tiha, samozatajna i miroljubiva, a također iskreno pobožna, odana molitvi, kako osobnoj tako i zajedničkoj. Vrlo je rado čitala duhovnu literaturu i katolički tisak, te je bila upućena u događanja u Crkvi i svijetu. Okušala se i u pisanju pjesama omiljenim svecima. Osobito je bila pobožna bl. Ozani i sv. Josipu. Želimo vjerovati da ju je upravo sv. Josip pripremio za prijelaz u vječnost jer je preminula samo nekoliko dana nakon njegova blagdana. U razgovoru za dvomjesečnik *Serafin*, s. Sofija je preporučila svima *da mnogo mole sv. Josipa i da se ugledaju u njega! On je veliki pomoćnik u svim nevoljama.*

Sprovod s. Sofije bio je u četvrtak 26. ožujka 2020., na Senčanskom groblju u Subotici. Sprovodne je obrede vodio župnik vlč. István Dobai uz asistenciju tajnika Biskupije preč. Mirka Štefkovića.

Zbog strogih mjera opreza radi širenja smrtonosnog korone virusa, nisu mogle doći na sprovod sestre iz Hrvatske. No, s. Sofija ipak nije bila sama; bila je praćena molitvama, osjećajima zahvalnosti i pažnje čitave Kongregacije sestara dominikanki. Naime, na inicijativu vrhovne glavarice s. Jakice Vuco, sestre su se, u svim samostanima u Hrvatskoj, okupile na molitvu za s. Sofiju upravo u vrijeme kada je u Subotici bio njezin ispraćaj. Tako je s. Sofija, unatoč udaljenosti, opasnosti i zabrani, ipak bila okružena svojim sestrama koje su joj na ovaj način iskazale svoju blizinu. Neka joj dobri Bog udijeli nebesku radost u svome kraljevstvu. /s. *Slavka Sente*/

Blaženoj Hozani

Hozano, sestro, naša djevice divna,
k tebi se danas diže moja skromna himna.
Sv. Oca Dominika slavna si kćerka
i našeg Trećeg reda dika.

Relezo, selo malo, ali slavno
dugo, dugo mnogima nepoznato.
Tu Hozana provede djetinje dane
dok u sebi nosi velike nade.

Visoke, visoke strme gore
što ponosno i gordo stoje
i leptirić, i cvjetić mali
o Bogu ti pričati su znali.

Priču i bez jedne riječi
što od groma u srcu jače ječi,
o Bogu su oni pričali tebi,
a On te, preko njih, zvao k sebi.

Kotor te radosno i s ponosom prima,
jer znao je da dar veliki s tobom ima.
A ponosne gore na braniku stoje
da te ne izgube, kao da se boje.

O, stojte hridi na toj časnoj straži
jer Hozanine molitve Božju srdžbu blaže.
A pravda Božja koja sve naplati
nama će blagoslov preko nje dati.

Izmoli nam, Hozano, svetih zvanja,
daj nam i novih, sigurnih zdanja,
da opet procvate dominikanski red
i da vodi duše u nebeski svijet.

O, Hozano, sjajna zvijezdo Kotora grada,
utjeho svakom tko se dobru nada.
Ko anđeo bijeli sklopljenih ruku
bdij nad nama u bijelom dominikanskom ruhu.

s. Sofija Aladžić (2000.)

Svetom Josipu – Tesaru

O sveti Josipu slavni drvodjelče,
ti tvrdom vjerom ne tražiš ploda,
ti piliš i tešeš u kasni noćni sat,
dok Mali Isus pruža ti alat.

Hraniš kruhom „Kruh života!“
Brineš se za Njih da je to divota,
i sretan si bio, kad si sa zemlje imao poći,
da On, Bog tvoj, zatvara tvoje zemne oči.

Marija i Isus pokraj tebe su stali,
od tada svi umirući u pomoć će te zvati.
Ali ja te zovem za života svog,
da na času moje smrti stojiš do uzglavlja mog.

Tesaru sveti, teši, teši i meni molim te, Josipe sveti,
ljestve visoke, visoke isteši da mogu se do Neba popeti,
tebi Josipe, Mariji, Isusu i Bogu
da slaviti vas uvijek u nebu mogu!!!

s. Sofija Aladžić (2006.)

S. Borislava Malagurski, dominikanka

(15. IV. 1933. – 18. VIII. 2020.)

S. Borislava (Vita) Malagurski preminula je blago u Gospodinu u utorak 18. kolovoza 2020. u samostanu sv. Dominika u Subotici. Rođena je u župi Uznesenja Marijina na Bikovu 15. travnja 1933. godine od oca Bele i majke Marije rođ. Tunić. U zajednicu sestara dominikanki u Korčuli stupila je 1954., započela novicijat 1955., položila prve zavjete 1956., a

doživotne 1961. Bila je na službi u Korčuli, u Splitu, a najviše u Tavankutu (24 godine) i u Subotici (22 godine), gdje je marljivo obavljala sakristansku službu. U zajednici je vršila službu kućne poglavarice, potpriors i ekonome.

Oproštaj od s. Borislave bio je u subotu, 22. kolovoza 2020. u crkvi sv. Jurja, gdje je prethodno, od 9.30 bilo molitveno bdijenje uz njezin lijes, a nakon toga je slavljen sveta misa, koju je predvodio subotički biskup Ivan Péncses. Nakon toga je bio ispraćaj na Senčansko groblje.

U razgovoru za glasilo *Ave Maria*, 2019. godine, s. Borislava je između ostaloga rekla:

Sretna sam što sam redovnica. Kad bih se ponovno rodila, mislim da bi izabrala isto zvanje. Drago mi je bilo sve raditi, i šivati jorgane i gradnja i branje voća i povrća. Nikada se nisam bojala kako ću to. Sve se može uz dobru volju i Božju pomoć. ... Sada sam već pomalo u godinama, pa se i boljetice i slabosti osjećaju više. ... Moram se učiti od drugih tražiti pomoć. I to je križ. Dok sam bila mlada i jaka, trčala sam, radila i borila se svim silama, mislila sam da mogu sve poslove i sav svijet držati na dlanu. Ali kad su nastupili dani da se niti bez štapa više ne mogu kretati, sada mi ne preostaje drugo nego više moliti i vapiti k nebu da mi se smiluje!

Draga naša s. Borislava, hvala Vam za sve ono što ste darivali Bogu, Redu i narodu kroz 65 godina redovništva. Život u domu Očevu neka vam bude radost i nagrada, a nas koji još putujemo ovom zemljom ne zaboravite pred licem Njegovim! /s. Slavka Sente/

MIRIS STARINE

I sad mi miriši taj cipovak kruva
kad ga mater vadila iz peći
velik, garav, iz njeg vrila para duva.
Sve se nadmećasmo čiji je komad veći.

Sićam se i kuće, desno-livo sobe
na sridi pododžak, iz njeg se peći lože
puna kuća svita, fajin je i robe,
svekrova, jetrova i zauva pokadgod se glože.

A u većoj sobi sva je čeljad stala
i u njoj je uvijek zamrišijo lampaš
peć bila u čošku a oko nje banak
kartalo se, družilo se i pijo se rampaš.

Čista soba dicit bila kugod sveto misto
tamo ruvo bilo, naslagane dunje, svečani štafiri
na čaršavi bili sušilo se tisto
velik bečar nam bijo ko smi da zaviri.

Pod odžakom sadžak, lonci i kastrone
krušna lopata naslonjena u čoši
na vrljiki divenice iznad glave mriše
mi dica čekamo kad će Uskrs više.

Ne znam očel kogod svatit
al velim vam od srca i glasno
da mi se opet u to vrime vratit
tužan sam i svesan da je sad to kasno.

/treća nagrada na natječaju za najlipšu pismu na ikavici, Stanišić/

Branko Ivković

Kronika

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događaja u Subotičkoj biskupiji/

Priredio: Josip Štefković

*** 2019. ***

Adventska tribina Radio Marije

U Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici, 1. prosinca održana je peta tribina hrvatske redakcije Radio Marije Srbije. Predavanje na temu „Iskaza snagu mišice svoje“ održao je preč. Jozo Duspara, župnik iz Zemuna i direktor Caritasa Srijemske biskupije.

XXIII. izložba božićnjaka u Subotici

Etnološki odjel „Blaško Rajić“ pri Katoličkom društvu „Ivan Antunović“ priredio je 7. prosinca u predvorju Gradske kuće u Subotici otvorenje XXIII. izložbe božićnjaka.

Održana 168. duhovna obnova u subotičkoj katedrali

Na drugu nedjelju došašća, 8. prosinca, u subotičkoj stolnoj bazilici sv. Terezije Avilske završena je još jedna duhovna obnova u čast Prečistom Srcu Marijinu. Tijekom devet večeri, prije svete mise i prikladne propovijedi, molila se krunica, a nakon mise obavljala pobožnost.

Dokumentarni film o vlč. Nebojši Stipiću

Film autora Miroslava Antelja „S vjerom u Boga“ prikazan je 9. prosinca u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici.

Humanitarna akcija emisije „Kutak ljubavi“

I 2019. godine emisija „Kutak ljubavi“, koja se emitira na valovima Radio Marije Srbije, organizirala je humanitarnu i karitativnu akciju uoči

Božića. Uz dobro poznat citat iz 2Kor 9,7: *Svatko neka dade kako je srcem odlučio; ne sa žalošću ili na silu, jer Bog ljubi vesela darivatelja*. Akcijom su željeli skrenuti pozornost na ljude u potrebi, kojih je nažalost mnogo u našem okruženju.

*** 2020. ***

VIS „Ritam vjere“ proslavio 10 godina postojanja i djelovanja

U crkvi sv. Roka u Subotici 5. siječnja upriličen je koncert VIS-a „Ritam vjere“, povodom 10 godina postojanja i aktivnog djelovanja. Koncertu je prethodila misa zahvalnica, koju su također animirali „Ritmovci“.

Dani biskupa Ivana Antunovića

Katoličko društvo „Ivan Antunović“ i 2020. godine organiziralo je Dane biskupa Ivana Antunovića te je tako 10. siječnja, u „Augustinianumu“ u Subotici održan XXVIII. „Razgovor“. Tema „Put odgoja za zrelu kršćansku duhovnost“ okupila je lijepi broj vjernika laika, a predavanje na spomenutu temu iznijela je gošća, profesorica s Hrvatskog katoličkog sveučilišta – Odjel za komunikologiju dr. sc. Snježana Mališa.

U okviru Dana biskupa Ivana Antunovića održan je i Okrugli stol na temu „Mediji i evangelizacija“, 11. siječnja u Pastoralnom centru „Augustinianum“. Okrugli stol je organizirao Katehetski ured Subotičke biskupije za vjeroučitelje, suradnike Radio Marije i *Zvonika*, kao i za sve zainteresirane. Predavanja o medijima i evangelizaciji održali su profesori s Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu, dr. Snježana Mališa i svećenik dr. Krunoslav Novak.

Mr. Branka Gabrić obranila doktorat iz bioetike

Teologinja mr. Branka Gabrić 17. siječnja uspješno je obranila doktorsku disertaciju na Papinskoj akademiji „Alfonsiana“ u Rimu. Naslov obranjene disertacije je: *I primi mille giorni di vita: lo sviluppo psico-fisico della persona dal concepimento alla prima infanzia. Premesse antropologiche per una riflessione etica* (Prvih tisuću dana života: koncept psihofizičkog razvoja osobe. Antropološke pretpostavke za etičku presudbu).

Tribina u povodu 50 godina postojanja HKC „Bunjevačko kolo“ Subotica

U povodu 50. obljetnice od osnutka Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ priredio je tribinu kojom je započeo proslavu zlatnog jubileja. *Kako je nastalo Bunjevačko kolo?* Pitanje je koje je zainteresiralo mnoge, te je dvorana Centra 18. siječnja 2020. godine bila ispunjena do posljednjeg mjesta.

Na tribini, koja je najavljena kao prva u nizu, svjedočili su jedan od osnivača, dipl. pravnik, tada sudac Okružnog suda u Subotici i prvi tajnik HKUD-a „Bunjevačko kolo“ Naco Zelić i dipl. pravnik u mirovini, član osnivačke skupštine, te bivši predsjednik Centra (od 1991. do 2004.) Bela Ivković koji su govorili putem video zapisa, zatim jedan od osnivača i tajnik HKUD-a, dipl. pravnik u mirovini Grgo Bačlija, te Ružica Šimić koja je od prvoga dana osnivanja Društva, s malim pauzama, sve do danas aktivna u Centru.

Istoga dana članovi Upravnog odbora posjetili su i vječno počivalište prvoga predsjednika Ivana Stantića.

Koncert povodom hrvatskog predsjedanja Vijećem EU

Povodom obilježavanja početka hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije, u subotičkoj Sinagogi je 19. siječnja 2020. priređen koncert renomiranog hrvatskog ansambla, Zagrebačkog kvarteta. Tom kulturnom događaju nazočilo je više od 1000 posjetitelja.

„Veliko prelo“ u Subotici

U organizaciji HKC-a „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, 25. siječnja, u sportskoj dvorani Tehničke škole „Ivan Sarić“ održano je „Veliko prelo 2020.“ s oko 600 uzvanika, što je oko stotinu gostiju više u odnosu na prošlu godinu.

Susret redovnika, redovnica i svih Bogu posvećenih osoba

Ordinarijat Beogradske nadbiskupije 1. veljače bio je domaćin susreta redovnika, redovnica i svih Bogu posvećenih osoba s područja Srbije, čime je obilježen Dan posvećenoga života i u našoj crkvenoj pokrajini. Svetu misu, uz koncelebraciju nazočnih svećenika, predslavio je beogradski nadbiskup i metropolit mons. Stanislav Hočevar.

Prelo mladeži u Subotici

Tradicionalna pokladna manifestacija mladih iz zajednice vojvođanskih Hrvata, *Prelo mladeži*, održana je 15. veljače u Subotici, u Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“. Manifestacija je okupila oko 200 mladih iz mnogih vojvođanskih mjesta. Gosti su se zabavljali uz tamburaše te DJ-a, kao spoj tradicionalnog i suvremenog.

Premинуo vlč. Károly Vajda (1966. – 2020.)

U somborskoj bolnici 17. veljače u 54. godini života i 29. godini svećeništva preminuo je Károly Vajda, svećenik Subotičke biskupije.

Hrvatska čitaonica održala Književno prelo u Subotici

Riječ i „rič“ u svojim različitim oblicima – od pjesme zbora, preko kazivanja poezije i podsjećanja na stari tisak do kazališnog komada – ponudilo je i ovogodišnje, četrnaesto po redu, Književno prelo Hrvatske čitaonice održano 21. veljače u Velikoj dvorani HKC-a „Bunjevačko kolo“ u Subotici.

86. Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ iz Sombora organiziralo je 22. veljače 86. Veliko bunjevačko-šokačko prelo.

„Prelo sićanja“ pod svjetlošću lampaša i svijeća

U organizaciji Katoličkog društva „Ivan Antunović“ i HKC-a „Bunjevačko kolo“ u Subotici je 23. veljače održano deseto, jubilarno „Prelo sićanja“.

S brojem 304-305 Katolički list *Zvonik* počeo izlaziti u boji

Dvobroj *Zvonika* za ožujak i travanj tiskan je u boji. Ta lijepa praksa je i nadalje nastavljena, čime je naš omiljeni list dobio na atraktivnosti, ljepoti i popularnosti. Čestitamo uredniku i njegovim vrijednim suradnicima.

Br. Andrija od Blažene Djevice Marije, OCD (1929. – 2020.)

Na III. korizmu nedjelju, 15. ožujka, Gospodin je pozvao k sebi karmelićanina br. Andriju od Blažene Djevice Marije (János Varga), u 91. godini života i u 71. godini redovničkih zavjeta. Pokopan je 18. ožujka u karmelskoj grobnici u Somboru samo uz prisutnost braće iz Sombora, jer su zbog korona virusa granice Republike Srbije bile zatvorene.

Korizmena tribina hrvatske redakcije Radio Marije

Na treću korizmenu nedjelju, Bezimenu, održana je korizmena tribina hrvatske redakcije Radio Marije. Ovaj susret, održan 15. ožujka u prostorijama „Augustinianuma“, okupio je 40-ak ljudi. Predavanje na temu „Tama nastaje po svojoj zemlji“ održao je tajnik beogradskog nadbiskupa vlč. Mihael Sokol.

S. Sofija Aladžić (1937. – 2020.)

Sofija Marija Aladžić, dominikanka, preminula je 24. ožujka, u samostanu sv. Dominika u Subotici, u 83. godini života i 64. godini redovništva. Pokopana je 26. ožujka na Senčanskom groblju u Subotici.

Pandemija korona virusa 2020. (COVID–19)

Početkom 2020. godine svijetom se proširila do sada nepoznata bolest koja je izazvala nezapamćene posljedice. Razbolijevalo se i umiralo na svim kontinentima. Osim zdravstvenih poteškoća, takozvana *pandemija korona virusa* poremetila je i redovito funkcioniranje mnogih institucija, pa tako i Katoličke Crkve. Uvedene su epidemiološke mjere i ograničen broj sudionika na liturgijskim slavljenjima. Od 19. ožujka pa iduća dva mjeseca nisu se slavile svete mise s narodom. Izostale su uskrсне ispovijedi, pa čak i proslava Svetog vazmenog trodnevlja i samog Uskrsa na uobičajen način. Vjernici su sve mogli pratiti jedino putem televizije ili interneta. U Srbiji je uveden policijski sat koji je bio noću i vikendom te se u crkvu niti nije moglo. Pogotovo je bilo ograničeno kretanje osobama starijim od 65 godina u urbanim i starijim od 70 godina u ruralnim sredinama. Izostali su mnogi događaji i manifestacije koje su bile predviđene za 2020. godinu. Nastava u školama i fakultetima odvijala se povremeno putem interneta. Godina je na izmaku, a ograničenja i zabrane, doduše ublažene, još traju i ne nazire im se kraj.

Blagoslov žita na Markovo u Đurđinu za vrijeme pandemije

Na blagdan sv. Marka, 25. travnja, po običaju i po programu Dužijance, bio je blagoslov žita na njivi na kojoj se planira održati manifestacija *Takmičenje risara*. Svetu misu predslavio je župnik vlč. Dražen Dulić, u zajedništvu s mons. Andrijom Anišićem, predsjednikom UBH *Dužijanca*. Ova sveta misa održana je bez sudjelovanja vjernika jer je u to vrijeme bila epidemija, izvanredno stanje i policijski sat u Republici Srbiji. Poslije svete mise bila je procesija do njive gdje je bio blagoslov. Ovaj događaj uživo je prenosila na svojoj Facebook stranici Radio Marija Srbije. Događaj su svojim kamerama popratili Zvonimir Sudarević i Josip Stantić.

Preč. mr. László Szungyi (1950. – 2020.)

U 71. godini života i 44. godini svećeništva, 14. svibnja preminuo je preč. László Szungyi, dugogodišnji župnik u župi sv. Rozalije u Temerinu. Pokopan je 16. svibnja na temerinskom Zapadnom groblju.

Dodjela nagrade Katoličkom listu *Zvonik* za 25 godina izlaženja

Hrvatsko društvo katoličkih novinara dodijelio je nagrade i priznanja u prigodi 54. Svjetskog dana sredstava društvenih komunikacija koji se obilježio 22. svibnja na YouTube kanalu Hrvatskoga katoličkog sveučilišta. Nagradu je dobio i Katolički list *Zvonik*, povodom 25 godina izlaženja.

KD „Ivan Antunović“ darivalo subotičku Gradsku knjižnicu knjigama iz vlastite naklade

Gradska knjižnica Subotica obogatila je vlastiti fond za 18 naslova Katoličkog društva „Ivan Antunović“ koje su predsjednik vlč. dr. Ivica Ivanković Radak i tajnica udruge Klara Dulić Ševčić uručili ravnatelju subotičke Gradske knjižnice prof. Draganu Rokviću i višoj diplomiranoj bibliotekarki Bernadici Ivanković, 4. lipnja.

Knjiga *Spomenica župe Presvetog Trojstva u Somboru* predstavljena u Somboru

U župnoj crkvi Presvetog Trojstva u Somboru 12. lipnja predstavljena je knjiga *Spomenica župe Presvetoga Trojstva u Somboru*. O knjizi su govorili preč. Josip Pekanović, mons. Stjepan Beretić i vlč. Gábor Drobina (trojica su autora knjige), kao i predstavnik sunakladnika dr. sc. Ivica Ivanković Radak. Knjigu su predstavili vlč. Dragan Muharem, na hrvatskom, i vlč. László Baranyi, na mađarskom jeziku, a objavljena je početkom 2020. godine u nakladi Katoličkog društva „Ivan Antunović“ iz Subotice i župe Presvetog Trojstva, na hrvatskom i na mađarskom jeziku, uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Gerardovo 2020.

Ovogodišnje Gerardovo proslavljeno je u karmelićanskoj crkvi u Somboru 24. lipnja na hrvatskom jeziku. Duhovna priprava ove je godine počela 15. lipnja, kada se svaki dan molila krunica, služila pjevana sveta misa s propovijedi, a na kraju molile litanije Srcu Isusovu i molitva ocu Gerardu kod njegova groba u crkvi. Kao i prijašnjih godina, djeca su sudjelovala svojim radovima na, ove godine online natječaju, koji su provele katehete i vjeroučitelji, a radovi na temu molitve izloženi su u crkvi. Središnje misno slavlje je predvodio karmelićanski provincijal o. Srećko Rimac. Umjesto planiranog propovjednika, o. Stipe Tomića iz Graza, propovijedao je o. Zlatko Žuvela.

Bogoslov Janoš Kovač (1973. – 2020.)

U 47. godini života u Đakovu je 26. lipnja, uslijed zatajenja srca, preminuo bogoslov Subotičke biskupije Vajštanac Janoš Kovač. Sahranjen je 29. lipnja u Đakovu.

Tomislav Vojnić Mijatov zaređen za prezbitera u subotičkoj katedrali

Za vrijeme svečanog misnog slavlja, 27. lipnja, subotički biskup mons. Ivan Pénzes u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici zaređio je za prezbitera vlč. Tomislava Vojnića Mijatova iz župe Presvetog Srca Isusova iz Donjeg Tavankuta. Novozaređeni svećenik svoju Mladu misu služio je u rodnoj župi 12. srpnja.

Đakonsko ređenje Damjana Pašića u Bačkom Monoštoru

Subotički biskup mons. Ivan Pénzes zaređio je 28. lipnja za đakona bogoslova Damjana Pašića u njegovoj rodnoj župi, u crkvi sv. Petra i Pavla u Monoštoru. Na svoj je đakonski praktikum upućen u župu sv. Marka evanđeliste u Žednik.

Dužijanca u Žedniku

Dužijanca u Žedniku održana je 5. srpnja 2020. Svetu misu zahvalnicu u mjesnoj crkvi sv. Marka Evanđelista predslavio je vlč. Nebojša Stipić. Nositelji žetvenih svečanosti u Žedniku bili su bandaš Predrag Kuzmanović i bandašica Aleksandra Poljaković, te mali bandaš Luka Crnjaković i mala bandašica An-

đela Horvacki. Navečer je u selu priređeno i *Bandašicino kolo*, na kojem su kao gosti nastupili folklorasi HKC-a „Bunjevačko kolo“ iz Subotice.

Dužijanica u Bajmaku

Dužijanica u Bajmaku održana je 12. srpnja. Misno slavlje je predslavio tavan-kutski župnik preč. Franjo Ivanković uz koncelebraciju bajmačkog župnika vlč. Zsolta Bendea. Bandaš i bandašica bajmačke Dužijance bili su Mario Gunić i Sanja Milanković, a mali bandaš i bandašica Lena Crnković i Luka Tumbas. Zbog mjera uvjetovanih koronavirus epidemijom, navečer u župi nije održano *Bandašicino kolo*.

„Dužijanica malenih“

Svečanom svetom misom u katedrali bazilici svete Terezije Avilske u Subotici, u nedjelju, 12. srpnja, proslavljena je *Dužijanica malenih*, dječja zahvala za ovogodišnju žetvu. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić u zajedništvu s mons. dr. sc. Andrijom Anišićem i vlč. Lukom Poljakom. Ovogodišnji mali bandaški par su bili

Roko Vojnić i Marta Vukmanov Šimokov koji su po završetku svete mise predali kruh od novog brašna u dvorištu HKC-a „Bunjevačko kolo“ predsjedniku ove udruge Lazaru Cvijinu.

Ris pod maskama

Iako je zbog epidemiološke situacije ovogodišnje Takmičenje risara, koje se tradicionalno održava u sklopu subotičke *Dužijance*, za javnost bilo otkazano, manifestacija je ipak održana 15. srpnja u manjem formatu, u Đurđinu, bez gostiju i brojne publike. Sudjelovalo je 10 risarskih parova. Kompletan program je snimljen i fotografiran kako bi ostao zabilježen za naredne generacije.

Dužijanca u Lemešu

Bandaš i bandašica ovogodišnje lemeške *Dužijance* bili su Boris Tomas i Elizabeta Ileš, a mali bandaš i bandašica Nikola Mandić i Emina Kovač. Svetu misi na *Dužijanci* 19. srpnja predslavili su vlč. Gábor Drobina i domaćin vlč. Antal Egedi. Posvećeni kruh poslije mise predan je predsjedniku Savjeta MZ Svetozar Miletić Istvánu Sevaldu. Izostala je svečana povorka sudionika *Dužijance* te obilazak fijakerima domova bandaša i bandašica, što je do sada bio dio programa *Dužijance* u Lemešu.

Dužijanca u Maloj Bosni

Dužijanca je proslavljena 26. srpnja pod misom u župi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni, uz poštivanje svih mjera zaštite od virusa COVID-19. Svetu misu je predslavio preč. dr. Ivica Ivanković Radak, uz župnika vlč. Dragana Muharema i mons. dr. Andriju Anišića. Bandaš i bandašica bili su Kristijan Pelhe i Mirela Poljaković.

Dužijanca u Đurđinu

Dužijanca u Đurđinu proslavljena je 2. kolovoza u crkvi sv. Josipa Radnika. Svečano misno slavlje predslavio je vlč. Željko Šipek, uz mjesnog župnika vlč. Dražena Dulića i mons. Andriju Anišića. Nositelji slavlja ovogodišnje Dužijance bili su bandaš Mario Horvacki i bandašica Marijana Dulić, te mali bandaš Denis Orčić i mala bandašica Matea Dulić.

Neke dužijance nisu održane

Dužijance u Tavankutu i Mirgešu, kao i Dužionica u Somboru poradi epidemioloških mjera ove godine nisu proslavljene.

Dužijanca u Subotici

Središnja proslava Dužijance, kao zahvale Bogu za završenu žetvu i kruh svagdašnji, započela je svečanom Večernjom molitvom u subotu, 8. kolovoza, koju je u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske predvodio katedralni župnik mons. Stjepan Beretić. Tijekom Večernje, ovogodišnji nositelji Dužijance, bandašica Marijana Matković i bandaš Josip Šarčević prinijeli su na oltar krunu ovogodišnje Dužijance. Poslije Večernje, predsjednik UBH „Dužijanca“ mons. dr. Andrija Anišić, direktor Udruge i predsjednik Organizacijskoga odbora Dužijance Marinko Piuković i dopredsjednica Udruge Ljiljana Dulić, položili su vijenac na spomen-bistu Blaška Rajića, a predstavnici risara i risaruša Marija i Stipan Kujundžić položili su vijenac od žita na spomenik Risaru. Iz epidemioloških razloga u centru grada nisu održane Folklorna i Tamburaška večer, kao ni predstavljanje bandaša i bandašice niti izbor pratitelja i pratilja bandaša i bandašice.

Središnje slavlje Dužijance 2020. nastavljeno je sutradan, u nedjelju 9. kolovoza, onako kako se smjelo, a ne kako znamo i možemo. Budući da su

i u Subotici sve manifestacije otkazane, 110. Dužijanca proslavljena je samo u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske, zahvalnim misnim slavljem koje je predslavio mons. Stjepan Beretić, biskupski vikar i katedralni župnik, u zajedništvu s nekoliko svećenika Subotičke biskupije. Na misi je bio ograničeni broj vjernika, onoliko koliko ih je smjelo biti u

katedrali prema uputama katoličkih biskupa u R. Srbiji. Na misi je pjevao katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnanjem Miroslava Stantića.

Crkvu sv. Roka rado nazivamo „kolivkom“ Dužijance. U njoj je prisvitli Blaško Rajić slavio prvu Dužijancu u crkvi. Kako bismo sačuvali tradiciju i običaje bunjevačkih Hrvata, valja se uvijek vraćati korijenima. Bandaš i bandašica ove godine nisu iz crkve sv. Roka ispraćeni u katedralu na svečanu misu zahvalnicu, kako je to bilo proteklih tridesetak godina, ali su ipak došli u tu crkvu pomoliti se za naše pretke koji su započeli, čuvali i njegovali divni običaj Dužijance, kao i za budućnost ovog običaja. Odavde su ponijeli vijenac od žita i cvijeće za grob mons. Blaška Rajića, utemeljitelja crkvene Dužijance. Već 25 godina na Dužijancu, bandaš i bandašica u poslijepodnevним satima posjećuju grob mons. Blaška Rajića, utemeljitelja crkvene Dužijance. On je 1911. godine prvi put slavio Dužijancu u crkvi sv. Roka koju je organiziralo „Katoličko divojačko društvo“. U znak sjećanja na njega bandaš i bandašica u pratnji članova Organizacijskog odbora dolaze na njegov grob zahvaliti mu za Dužijancu i pomoliti se za njega i za sve pokojnike koji su tijekom povijesti sudjelovali u organizaciji Dužijance.

Premинуo salezijanac don Štefan Turanský

Salezijanac podrijetlom iz Vojvodine, don Štefan Turanský, nekadašnji provincijal slovačke provincije otaca salezijanaca, preminuo je 12. kolovoza u 64. godini života, 44. godini redovništva i 35. godini svećeničkog života u Oravi, u Slovačkoj. Don Štefan sahranjen je 17. kolovoza u Bratislavi, a misa zadušnica bila je služena u katedrali sv. Martina u tom gradu.

Premínula s. Borislava Vita Malagurski, dominikanka

Okrijepljena svetim sakramentima, 18. kolovoza, u 88. godini života i u 65. godini redovništva u vječnost se preselila dominikanka i dugogodišnja sakristanka župe sv. Jurja u Subotici, s. Borislava Vita Malagurski. Sveta misa za spas njene duše služena je 20. kolovoza, a ispraćaj na vječni počinak je bio 22. kolovoza, molitvom kod odra, kao i svetom misom u crkvi sv. Jurja u Subotici. Nakon svete mise pokopana je u Senčanskom groblju u grobnici časnih sestara Dominikanki.

Papa Franjo imenovao mons. Slavka Večerina subotičkim biskupom

Sveti Otac prihvatio je odreknuće od pastoralnog vodstva Subotičke biskupije, koje je zbog navršene kanonske dobi podnio preuzvišeni mons. dr. Ivan Pénzes, te je subotičkim biskupom imenovao mons. Slavka Večerina, svećenika Subotičke biskupije i dosadašnjega generalnog vikara, priopćio je na blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije, 8. rujna u 12 sati Tiskovni ured Svete Stolice.

Redovita skupština Katoličkog društva „Ivan Antunović“

Redovita godišnja skupština Katoličkog društva „Ivan Antunović“ održana je 10. rujna u Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici. Predsjednik Društva, vlč. dr. Ivica Ivanković Radak molitvom je započeo sjednicu Skupštine, koja je u prvom dijelu raspravljala o Izvješću o radu Društva za 2019. godinu te Planu za 2020. godinu, koji su na koncu jednoglasno usvojeni. Skupština je također donijela Pravilnik o radu Katoličkog lista *Zvonik*. U okviru sjednice skupštine dodijeljene su „Nagrade Ivan Antunović“.

Izložba „S Božjom pomoći“

Izložba „S Božjom pomoći“, u okviru programa *Dužijance 2020.* otvorena je 8. rujna na platou ispred franjevačke crkve u Subotici. Izložba je priređena u izmijenjenom terminu, a sve je bilo prilagođeno aktualnoj epidemiološkoj situaciji. Organizatori izložbe su Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ i Katoličko društvo „Ivan Antunović“. Ovogodišnja izložba ima za temu euharistijske kongrese u Bačkoj.

Mr. Đuka Pejčić, stalni đakon (Vajska, 1948. – St. Gilgen, 2020.)

Đuka Pejčić, stalni đakon, preminuo je 23. rujna u Austriji, u mjestu St. Gilgen u kojem je živio, u 73. godini života i osmoj godini đakonske službe. Velečasni Pejčić podrijetlom je bio bački Hrvat. Rođen je u Vajskoj. Završio je Biskupijsku klasičnu gimnaziju „Paulinum“. Studirao je teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Innsbrucku, u Austriji. Nakon završenih studija oženio se Mariom, s kojom ima kćer Saru i sina Jakova. Od godine 1974. bio je pastoralni suradnik u župi sv. Egidija u St. Gilgen, u Salzburškoj nadbiskupiji, a od 1986. godine predavao je vjeronauk u školama. Sveti red đakonata primio je 2013. godine. Svoju rodnu župu je svesrdno pomagao i posredovao za nju, te su tako obnovljenja crkvena zvona i orgulje u Vajskoj.

„Lira naiva 2020.“ održana u Somboru

Hrvatska čitaonica Subotica je u suradnji s Katoličkim društvom „Ivan Antunović“ priredila 27. rujna osamnaesti po redu Pokrajinski susret hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom „Lira naiva 2020.“. Domaćinom pjesnicima ove godine bilo je Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Nazor“ u Somboru. Usprkos pandemiji Covid 19, poštujući propisane mjere zaštite, na susretu se okupilo tridesetak sudionika (pjesnika i domaćina), dok se u knjizi izabranih stihova *Kliktaj nebesa rumenih* nalazi 60 pjesnika. Pjesme je izabrala Klara Dulić Ševčić, a zbornik je uredila Katarina Čeliković, organizatorica susreta.

Održani 19. Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova

Organizacijski odbor 19. po redu Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova organizirao je ovu, gotovo dva desetljeća dugu, najveću književnu manifestaciju Hrvata u Republici Srbiji poštujući i prateći preporuke i mjere svih nadležnih tijela i nacionalnih stožera civilne zaštite u vezi s epidemiološkim mjerama zaštite od širenja zaraze koronavirusa. Manifestacija je održana od 26. rujna do 9. listopada, sukladno mogućnostima. Održani su sljedeći programi: Stručni skup za prosvjetne djelatnike (26. rujna); Program za djecu *Narodna književnost u školi – u spomen na Balinta Vujkova Didu* ove je godine održan kao virtualni javni sat hrvatskoga jezika (1. listopada) preko YouTube kanala Hrvatske čitaonice; bijenalni, međunarodni stručni skup knjižničara „Čitanjem do uključenosti“ održan je (2. listopada) putem ZOOM platforme; Književni salon (7. listopada) održan je

u Gradskoj knjižnici Subotica; tradicionalna Multimedijalna večer održana je (9. listopada) u Koncertnoj dvorani Muzičke škole u Subotici. Tijekom ove večeri dodijeljene su nagrade Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata: nagrada „Emerik Pavić“ za najbolju knjigu objavljenu 2019. godine pripala je knjizi *Hrvatsko-ugarska nagodba u svjetlu povijesnih osoba: u povodu njezine 150. obljetnice*, autora docenta dr. sc. Ladislava Heke iz Segedina, a trijenalna nagrada za najbolju knjigu poezije „Antun Gustav Matoš“ za razdoblje 2017. – 2019. pripala je knjizi *Nepodnošljiva lakoća umiranja*, autora Franje Kašika Bertrona. Organizacijski odbor Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova dodijelio je Nagradu za životno djelo na području književnosti 2020. Matiji Molceru, pijanistu, skladatelju, pjesniku, prevoditelju, slikaru, kritičaru i publicistu. Tiskane su i dvije nove knjige: *Pripovitke I* u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova* i zbornik radova s prošlogodišnjeg međunarodnog znanstveno-stručnog skupa.

Svečano otkriven spomenik biskupu Ivanu Antunoviću u Subotici

Na svetkovinu sv. Terezije Avilske, zaštitnice katedrale i zaštitnice grada Subotice, 15. listopada, pokraj katedrale-bazilike svete Terezije Avilske u Subotici postavljen je i svečano otkriven spomenik biskupu Ivanu Antunoviću. Spomenik je rezultat zajedničke inicijative Hrvatskog nacionalnog vijeća, Katoličkog društva „Ivan Antunović“ i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, nastale povodom 200. obljetnice rođenja biskupa Ivana Antunovića, proslavljene 2015. godine. Autor spomenika je Bernard Pešorda, akademski kipar iz Zagreba.

100 godina „Družbe Kćeri Milosrđa“

Na blagdan sv. Franje, 4. listopada, Sestre „Kćeri Milosrđa“ i župa sv. Roka u Subotici svečano su proslavili Jubilej 100 godina Družbe „Kćeri Milosrđa“. Slavlje je započelo ophodom u kojem su sestre unijele sliku svoje utemeljiteljice, bl. Marije Propetog Isusa Petković. Svetu misu predslavio je župnik, mons Andrija Anišić u zajedništvu s mr. sc. Mirkom Štefkovićem, tajnikom Subotičke biskupije i župnim vikarom vlč. Draženom Skenderovićem. Na misi je pjevao župni zbor pod ravnanjem s. Silvine Milan, uz orguljsku pratnju mr. sc. Ervina Čelikovića. Sestre su tijekom svete mise čitale Božju riječ i predmolile molitve vjernika.

XX. Festival bunjevački pisama

Zbog svima poznate epidemiološke situacije ovogodišnji, jubilarni dvadeseti *Festival bunjevački pisama* nije održan pred publikom već je snimljen u Hotelu „Majur“ na Kelebiju i emitiran 4. listopada na televiziji K23 i njihovoj internetskoj stranici.

„Marijanski pučki festival“ u Monoštoru

U monoštorskoj crkvi sv. Petra i Pavla održan je 24. listopada četrnaesti po redu *Marijanski pučki festival*. Sudjelovale su pjevačke skupine HKPD-a „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Berega, HKUD-a „Vladimir Nazor“ iz Sombora, KUD-a „Carza“ iz Apatina te KUDH-a „Bodrog“ („Kraljice Bodroga“). Zbog epidemiološke situacije uvjetovane koronavirusom, Festival je održan bez nazočnosti publike, ali je zato prenošen uživo na Facebook stranici KUDH-a „Bodrog“. Unatoč prilikama i odsustvu sudionika iz inozemstva, organizatori ističu važnost održavanja kontinuiteta manifestacije.

Holywin

Uoči blagdana Svih svetih, 31. listopada u Subotici je osmi puta nasuprot *Halloweena* (Noći vještica) održana Večer svetaca – *Holywin*. Predstavu „Mladi sveti Franjo“ organizirali su i izveli mladi u zajedništvu s fra Danijelom Maljurom. Cilj ovoga susreta uvečer prije svetkovine Svih svetih je promoviranje svetoga i evandeoskoga. S obzirom na epidemiološke preporuke, predstava je održana u dva termina, u 19 i 21 sat u dvorani HKC-a „Bunjevačko kolo“, kako bi mogao nazočiti veći broj zainteresiranih.

Marijan Đukić, svećenik (1954. – 2020.)

Na spomen svih vjernih mrtvih, 2. studenog, okrijepljen svetim sakramentima, preminuo je vlč. Marijan Đukić, svećenik Požeške biskupije, župnik župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Kutjevu u 67. godini života i 42. godini svećeništva. Rođen je 10. lipnja 1954. godine u Domaljevcu. Školovao se u Domaljevcu, sjemeništu „Paulinum“ u Subotici i u Đakovu. Za svećenika je zaređen 1979. u Žedniku. Do 1992. je djelovao u Subotičkoj biskupiji, a od tada u Hrvatskoj. Pokopan je rodnom Domaljevcu u Bosni i hercegovini 4. studenog.

Biskupsko ređenje mons. Slavka Večerina

Svečana sveta misa, tijekom koje je mons. Slavko Večerin posvećen za subotičkog biskupa, proslavljena je u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske 14. studenog. Među koncelebrantima su bila dvanaestorica (nad)biskupa iz Srbije, Hrvatske, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, s Kosova te apostolski nuncij u Srbiji. Glavni zaređitelj je bio mons. Ladislav Német, zrenjaninski biskup i predsjednik Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, a suzaređitelji mons. Ivan Pénzes, umirovljeni subotički bi-

skup i mons. Đura Džudžar, grkokatolički biskup iz Ruskog Krstura. Zbog epidemiološke situacije u katedrali je mogao biti ograničen broj ljudi, ali su vjernici ovu svečanost mogli pratiti putem izravnog televizijskog prijenosa koji su omogućili Radio-televizija Vojvodine i RTV Pannon. Geslo novog biskupa je *Po Kristu, i s Kristom i u Kristu*.

60. godišnjica prvih redovničkih zavjeta s. Brigite Stantić, dominikanke

Na svetkovinu Bezgrješnog začeća Bl. Djevice Marije, 8. prosinca, navršilo se 60 godina od prvih redovničkih zavjeta s. Brigite Stantić, redovnice Reda svetog Dominika. Rođena je u Tavankutu 17. siječnja 1938. Na krštenju je dobila ime Marija. U samostan ulazi 1958. godine, a prve redovničke zavjete položila je 1960.

SADRŽAJ

Kalendar	4
Astronomski vremenski podatci za 2021. godinu	28
Kakvo će vrijeme biti u 2021. godinu	28
Vrijeme po mjesecima	28
Zapovijedani blagdani	29
Obvezatni post i nemrs	29
Katolička Crkva u svijetu	30
Katolička Crkva u Hrvatskoj	31
Crkva u Bosni i Hercegovini i Makedoniji	32
Crkva u Crnoj Gori	32
Crkva u Srbiji	33
Biskupi Hrvati izvan domovine	33
Značajniji datumi u Subotičkoj biskupiji	34
Katoličke novine i časopisi (izbor)	35
Josip Štefković: Dragi štioče (Riječ urednika)	37

PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU

Andrija Anišić (priredio): Treća enciklika pape Franje

<i>Svi smo braća (Fratelli tutti)</i>	39
(*) Kata Skenderović: Naš križ	44

DUHOVNOST

Mato Miloš: Život Trojstvenog Boga, temelj kršćanskoga života	45
Daniel Katačić: Savjeti za molitvu	55
(*) Lucija Knezy: Oproštaj	60
Zlatko Žuvela: Nemoj zaboraviti Gospodina, Boga svoga	61
Nebojša Stipić: Vrag je u detaljima ili pak nije?	64
Nataša Firanj: Sigurnost u ljubav Božju	68
(*) Kata Kovač: U listanju	69
Nataša Firanj: Misli iznad mojih misli	70

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Mato Miloš: Osobnost ili karakter sluga Božjega	71
(*) Nevena Mlinko: S lica prela	88

NARODNO BLAGO

Jozefina Hannig (r. Karakašević): Narodni običaji bačkih Šokaca	89
Anita Đipjanov Marijanović: Marijanska pjesma u Monoštoru	96
(*) Ivan Andrašić: Prikinita pisma	100
Ruža Silađev (priredila): Pobožnost za pokojnika u Sonti danas	101
(*) Pavka Domić: Zavitni dan Srca Isusova	106

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

Ivan Pašić: Marinov Badnjak	107
Vinko Janković: Veliki veš	108
Ivan Vilov: Mali čobanin	110
Ruža Silađev: Tunel jeftinoće	111
Vesna Huska: Naše riči	116
Alojzije Firanj: Po djelima se poznajemo	118
Alojzije Firanj: Anegdote	119
(*) Marija Feher: San o prelu	120
Tomislav Žigmanov: Sveti čikerijanski gral	121

MALA DANICA (Uredila Katarina Čeliković)

Molitva za zdravlje u vrijeme pandemije	130
(*) Nenad Paštović: Molitva	131
Ivan Čeljuska: Čarobni Božićni kolač	132
Katarina Čeliković: Maska za obranu od virusa ne i skrivanje	133
Stjepan Lice: Zahvalna cipela	134
Katarina Firanj: Božićni anđeli	136
(*) Josip Dumendžić Meštar: Badnjak	137
Katarina Firanj: Ljubav	138
(*) Josip Dumendžić Meštar: Zafala	139
Čuvari tradicije i Isusovi učenici	140
Oratorij 2020 – u posebnim uvjetima	141
Stranica za dobro raspoloženje	142
(*) Josip Dumendžić Meštar: Praznovirje	142
(*) Josip Dumendžić Meštar: Ministrant	143
Humor	144

MLADI SUBOTIČKE BISKUPIJE (Uredila Larisa Skenderović)

Larisa Skenderović: Godina za nama	146
Tatjana Pelhe: Ljetni oratorij 2020	147
Tatjana Pelhe (razgovarala): 110. zahvala Bogu	149
Bruno Ferrero: Tajna sretnog čovjeka	151
Jelena Pinter: Putovanje s Tobom	152
Ivan Dodig: Međugorje u doba korone	154
Marijan Mikolić: I ti si pozvan na svetost	155
Molitva Duhu Svetom za svaki dan	157
20 biblijskih stihova koji će u vama probuditi radost	158

OBITELJ (Uredili Vesna i Ladislav Huska)

Vesna i Ladislav Huska (razgovarali): Obitelj Adriane i Josipa	
Kujundžića – Ljubav koja se do neba umnaža	162
Heather Farrell: Ženski razgovori	173
Stjepan Lice: Prijedlozi za darivanje	174

KULTURA

Ivica Ivanković Radak: Postavljanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću u Subotici	175
(*) Kata Milodanović Ostrogonac: Suza	181
Andrija Anišić: Spomenik biskupu Ivanu Antunoviću	182
Dragan Muharem: <i>Posljednji Gizdarev</i> roman biskupa Ivana Antunovića	191
Klara Dulić Ševčić: Knjižna produkcija Hrvata u Srbiji 2019. – 2020.	195

DA IH NE ZABORAVIMO

Stjepan Beretić: Ante Evetović – Miroljub	205
(*) Miroljub Evetović: Ivi Antunoviću (ulomci)	209
Nevenka Fabian Vidaković i Vidor Fabian: Baltazar (Bolto) Dulić	210
(*) Agata Rižanji: Radujem se životu	217
Luka Poljak: Trpljenje – moja je ljubav /Leopoldina Čović/	218
Mirjana Crnković: Marko Vukov – Buntovnik s razlogom	224
Lazar Novaković: Sjećanje na prijatelja Marka Vukova	229
(*) Marko Vukov: Putovi i putokazi	231
(*) Marko Vukov: Majci	232
Katarina Čeliković: Bela Gabrić – U spomen 100. obljetnice rođenja čuvara hrvatske kulturne baštine	233
(*) Narodna: Od dvora do dvora	236
(*) Amalija Gabrić: Danas nam je rode	236

POVIJESNI KUTAK

Stjepan Beretić: 50 godina crkve svetoga Nikole Tavelića u Somboru	237
Dražen Skenderović: Crstice o bogoslužju na Verušiću	245
(*) Ivan Pašić: Himna Božjem stvorenju pčeli	251
Zaštita bačkih spomenika kulture	252
(*) Josipa Dević: Oči	253
(*) Katarina Čeliković: Glasna tišina	254

OBLJETNICE

Andrija Anišić: Proslava jubileja 100 godina Družbe Kćeri Milosrđa	255
Sarolta Vicks: 50. obljetnica prvih redovničkih zavjeta s. M. Imelde Kovač	259
Mirko Štefković: 25 godina misništva vlč. Károlya Szungyija	260
Marko Tucakov: 30 godina vjerskog programa na javnim televizijama u Srbiji	261
(*) Ivan Tumbas: Di je srića	268
Josip Pekanović: Dvadeset godina školskog vjeronauka	269
(*) Mirjana Jaramazović: Kakve su ove godine	276

DUHOVNA ZVANJA

M. Turi: Polaganje redovničkih zavjeta s. Marte Turi	277
Mirko Štefković: Đakonsko ređenje Lajosa Körmöczya	278
Mirko Štefković: Mladomisnik Ákos Horváth	278

Mirko Štefković: Mladomisnik Tomislav Vojnić Mijatov	278
Dražen Skenderović: Biskup Slavko Večerin	279
Dražen Skenderović: Biskup Ivan Pénzes.....	281

NAŠI POKOJNICI

Mirko Štefković: Vlč. Károly Vajda.....	283
Mirko Štefković: Brat Andrija od Blažene Djevice Marije (Varga).....	284
Mirko Štefković: Preč. László Szungyi	284
Mirko Štefković: Janoš Kovač.....	285
Mirko Štefković: Don Štefan Turanský.....	286
Mirko Štefković: Vlč. Marijan Đukić	286
Slavka Sente: S. Sofija Aladžić.....	287
(*) Sofija Aladžić: Blaženoj Hozani	288
(*) Sofija Aladžić: Svetom Josipu – tesaru	290
Slavka Sente: S. Borislava Malagurski	290
(*) Branko Ivković: Miris starine	292

KRONIKA

Josip Štefković (preiredio): Od Danice do Danice	293
Sadržaj	317

Znak (*) označava pjesme

Nakladu *Subotičke Danice* za 2021. godinu
pomogli su:

Uprava za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama
Vlade Republike Srbije

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu
i nacionalne manjine Autonomne Pokrajine Vojvodine

Grad Subotica